JOHN GALSWORTHY

FORSYTE SAGA

Volumul 1

PROPRIETARUL

Dedic soției mele FORSYTE SAGA în întregime, socotind că, din toată opera mea, aceasta este singura demnă de ea. Fără încurajarea, simpatia și critica ei, niciodată n-aș fi devenit un scriitor, nici măcar așa cum sunt.

"...Veți răspunde
Sclavii sunt ai noștri..."
Negutătorul din Veneția

Dedicat lui EDWARD GARNETT

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul I
ACASĂ LA BĂTRÂNUL JOLYON

Privilegiații care au luat parte la o sărbătoare familială a

JOHN GALSWORTHY

FORSYTE SAGA

Volumul 1

PROPRIETARUL

Dedic soţiei mele FORSYTE SAGA în întregime, socotind că, din toată opera mea, aceasta este singura demnă de ea. Fără încurajarea, simpatia şi critica ei, niciodată n-aş fi devenit un scriitor, nici măcar aşa cum sunt.

"...Veţi răspunde
Sclavii sunt ai noştri..."
Neguţătorul din Veneţia

Dedicat lui EDWARD GARNETT

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul I
ACASĂ LA BĂTRÂNUL JOLYON

Privilegiaţii care au luat parte la o sărbătoare familială a neamului Forsyte au putut vedea un

tablou fermecător şi plin de învăţăminte: o familie din marea burghezie în toată strălucirea ei. Dar dacă vreuna din aceste persoane privilegiate ar fi avut darul analizei psihologice (talent care nu are valoare bănească şi este cu desăvârşire dispreţuit de neamul Forsyte) , putea fi martorul unui spectacol, nu numai încântător în sine, dar şi revelator pentru o tainică problemă umană. Cu alte cuvinte, dintr-o adunare a acestei familii — în care nici o ramură nu este atrasă către cealaltă, în care nu există nici trei membri legaţi între ei de un sentiment care ar merita denumirea de simpatie — ar fi văzut desluşit dârzenia misterioasă şi concretă care face din familie o unitate atât de puternică în societate, o imagine atât de limpede a unei societăţi în miniatură. Ar fi întrezărit anevoioase căi ale progresului social, ar fi înţeles ceva din viaţa patriarhală, din invazia hoardelor barbare, din înălţarea şi decadenţa naţiunilor. Ar fi avut senzaţia celui ce urmăreşte creşterea unui arbore de când a fost sădit şi care — simbol al dârzeniei, izolării şi izbânzii — trăieşte în mijlocul a sute de alte plante care mor, fiind mai puţin fibroase, cu mai puţină sevă şi rezistenţă. Şi într-o bună zi arborele îi apare înfloritor, cu coroana-i verde, cu frunzişul bogat, într-o izbucnire de prosperitate aproape supărătoare, în culmea măreţiei sale.

În ziua de 15 iunie a anului 1886, în jurul orei patru după amiază, observatorul, care ar fi avut norocul să se afle în casa bătrânului Jolyon Forsyte din Stanhope Gate, ar fi putut vedea neamul Forsyte în culmea înfloririi sale.

Se întruniseră pentru a sărbători logodna domnişoarei June Forsyte, nepoata bătrânului Jolyon, cu domnul Philip Bosinney. Toţi membrii familiei erau de faţă, gătiţi cu mănuşi de culoare deschisă, jiletci gălbui, pălării cu pene şi rochii bogate. Chiar şi Mătuşa Ann venise, cu toate că în ultima vreme îşi părăsea rar colţul preferat din salonul verde al fratelui ei Timothy, unde, la

adăpostul unui buchet de ierburi din Pampas, uscate şi vopsite, aşezate într-un vas de flori albastru, înconjurată de portretele a trei generaţii din neamu Forsyte, şedea toată ziua citind şi tricotând. Chiar Mătuşa Ann era de faţă, cu spatele ei ţeapăn, cu obrazul bătrân, liniştit şi demn, întruchiparea statorniciei neclintite a simţului de proprietate, ideea de bază a familiei.

Când un Forsyte se logodea, se căsătorea sau se năştea, tot neamul Forsyte era prezent. Când un Forsyte murea — dar până acum nu murise nici un Forsyte; ei nu mureau, moartea fiind contra principiilor lor — ei luau precauţiuni faţă de ea, precauţiunile instinctive ale unor oameni cu mare vitalitate, care se apără de orice ştirbire a proprietăţii lor.

În ziua aceea, membrii familiei Forsyte, amestecaţi în mulţimea celorlalţi oaspeţi, erau mai gătiţi ca de obicei. Toată înfăţişarea lor voia să arate o mare încredere în sine, provocatoare, precum şi un aer de respectabilitate strălucitoare — parcă toţi ar fi sfidat o primejdie. Aroganţa obişnuită de pe faţa lui Soames Forsyte se răspândise pe feţele întregii familii: toţi erau cu ochii în patru.

Adversitatea subconştientă a atitudinii lor a făcut din reuniunea de la bătrânul Jolyon un "moment psihologic" al istoriei familiei, moment care constituie preludiul dramei lor. Ceva îi nemulţumea pe membrii neamului Forsyte, nu individual, ci în ceea ce privea familia. Această nemulţumire se manifesta printr-o şi mai mare desăvârşire în îmbrăcăminte, o cordialitate familiară exuberantă, o exagerare a importanţei pe care o dădeau familiei şi aroganţă. Neamul Forsyte simţea plutind în aer primejdia — factor atât de necesar pentru a scoate la iveală calitatea fundamentală a oricărei societăţi, grup sau individ! Presimţirea unei primejdii dădu armelor lor strălucire. Pentru prima dată, ca familie, ei

simţeau, instinctiv, că sunt în atingere cu ceva ciudat şi periculos.

Dincolo, lângă pian, stătea un bătrân gras şi înalt, purtând două jiletci pe pieptul său lat. Avea două jiletci şi un ac cu rubine, în loc de una singură şi ac cu diamante, cum purta în ocazii mai obişnuite. Iar obrazul său ras, pătrat, bătrân, cu pielea palidă şi ochii decoloraţi, deasupra cravatei de satin, avea o expresie de înaltă demnitate. Acesta era Swithin Forsyte. Chiar lângă fereastră — unde putea respira aer proaspăt mai mult decât îi trebuia — stătea James, fratele său geamăn. Bătrânul Jolyon îi numea pe aceşti fraţi "grasul" şi "slabul". James era la fel de înalt ca Swithin cel gras, dar foarte slab, ca şi cum din naştere ar fi fost sortit să facă un echilibru, stabilind o medie. Cu trupul aplecat înainte, ca de obicei, privea spectacolul ce se desfăşura. Ochii săi cenuşii păreau absorbiţi de o nelinişte ascunsă, întreruptă doar de câte o privire iute şi piezişă care cuprindea tot ce se petrecea în jurul lui. Obrajii subţiaţi de două cute paralele, cu buza de sus lungă şi complet rasă, erau încadraţi de favoriţi ca ai lordului Dundreary. În mâini ţinea un vas de porţelan chinezesc, pe care-l învârtea într-o parte şi în alta. Nu departe de el, Soames — unicul său fiu — asculta ceea ce spunea o doamnă îmbrăcată în cafeniu. Era palid, complet ras, cu părul negru cam rărit, cu bărbia înălţată şi sucită într-o parte, cu nasul în vânt, plin de o îngâmfare conştientă, parcă mirosea în silă un ou pe care ştia că nu-l poate mistui. În spate, vărul lui, George cel înalt, fiul lui Roger, al cincilea Forsyte, cu o privire răutăcioasă pe faţa cărnoasă, pregătea una din glumele sale usturătoare.

Toţi simţeau o apăsare, care era legată de sărbătorirea acestei logodne.

Aşezate în rând, una lângă alta, erau trei doamne — Mătuşile Ann, Hester (cele două fete bătrâne din familia Forsyte) şi Juley (diminutiv de

la Julia) care, deşi nu în prima tinereţe, mersese atât de departe cu uitarea de sine, încât se măritase cu Septimius Small, un bărbat cu sănătatea şubredă. Juley îi supravieţuia de mulţi ani. Acum, împreună cu sora ei mai mare şi cu cea mai mică, locuia în Bayswater Road, în casa celui de-al şaselea şi cel mai mic frate al ei, Timothy. Toate aceste doamne ţineau în mână evantaie şi onorau caracterul solemn al reuniunii printr-o culoare stridentă, vreo pană neobişnuită sau o broşă deosebită.

În mijlocul camerei, sub candelabru, aşa cum se cuvine să stea gazda, era bătrânul Jolyon, capul familiei. Avea optzeci de ani; părul alb mătăsos, fruntea boltită, ochii mici de un cenuşiu-închis şi imensa mustaţă albă care cădea şi se răsfira pe bărbia sa puternică îi dădeau un aer patriarhal. În ciuda obrajilor supţi, a gropilor din tâmple, părea a se bucura de tinereţe fără bătrâneţe. Se ţinea foarte drept, iar ochii pătrunzători şi fermi nu pierduseră nimic din limpezimea strălucirii lor. Astfel, faţă de îndoielile şi grijile oamenilor de rând, el părea a se găsi deasupra. Şi avea dreptul la această superioritate, căci mulţi ani de-a rândul, totul se desfăşurase după vrerea lui. Niciodată nu i-ar fi trecut prin minte bătrânului Jolyon că ar fi necesar să pară şovăitor sau neîncrezător.

Între el şi cei patru fraţi ai săi, James, Swithin, Nicholas şi Roger — cu toţii prezenţi acolo — era şi multă deosebire, dar şi multă asemănare. Fiecare dintre aceşti fraţi se deosebea de celălalt şi totuşi toţi semănau între ei. Dincolo de trăsăturile şi expresia diferită de pe cele cinci fizionomii, se putea observa o anumită fermitate a bărbiei, ascunsă sub deosebirile superficiale, care le dădea un fel de pecete a neamului. Această trăsătură comună era prea veche pentru a fi urmărită, şi de prea multă vreme statornicită pentru a mai putea fi discutată, dar era adevărata mărturie şi chezăşie a bogăţiei lor.

Generaţia tânără — George mare ca un taur, Archibald palid şi viguros, tânărul Nicholas blând şi îndrăzneţ în încăpăţânarea sa, Eustace grav, hotărât şi convenţional — purta aceeaşi pecete, poate mai puţin accentuată, dar totuşi desluşită, semn de neînlăturat din spiritul familiei.

Pe toate aceste feţe, atât de asemănătoare şi atât de diferite s-a furişat, într-un moment sau altul din această după-amiază, o expresie de neîncredere. Iar obiectul acestui simţământ era, fără îndoială, omul pe care l-au cunoscut azi, pentru care se întruniseră aici.

Ştiau că tânărul Philip Bosinney nu avea avere, dar s-au mai cunoscut cazuri în care fete din familia Forsyte s-au logodit cu asemenea oameni, ba chiar s-au şi căsătorit cu ei. Nu acesta era motivul propriu-zis al îngrijorării lor. Nici ei nu ar fi putut spune de unde pornise această neîncredere, căci izvorul ei era învăluit în negura clevetirilor familiale. Negreşit, cu toţii auziseră povestea că a fost să facă vizita de rigoare la Mătuşile Ann, Juley şi Hester, purtând o pălărie moale, cenuşie... o pălărie moale, cenuşie... nici măcar una nouă... ci veche, plină de praf, turtită şi fără formă. "Ceva atât de neobişnuit, draga mea, ceva atât de ciudat!" Mătuşa Hester, trecând prin vestibulul mic şi întunecat, cum era cam mioapă, crezuse că e o pisică străină şi murdară, căci Tommy — pisicul ei — avea prieteni atât de ordinari! încercă s-o alunge de pe scaun. Şi mare îi fu mirarea când văzu că nu se mişcă!

Întocmai cum artistul caută întotdeauna detaliul semnificativ care întruchipează caracterul esenţial al unei scene, priveIişti sau persoane, membrii familiei Forsyte, artişti fără să ştie, s-au legat, instinctiv, de această pălărie. Acesta era pentru ei detaliul caracteristic, fleacul în care zăcea miezul întregii chestiuni. Fiecare se întreba: "Oare m-aş fi dus eu la o vizită de rigoare cu asemenea pălărie?" şi fiecare îşi răspundea: "Nu!"; iar unii,

cu mai multă imaginaţie, ar fi adăugat: "Aşa ceva nici nu mi-ar fi trecut prin minte!"

George, auzind această poveste, zâmbi. Pălăria aceea a fost, fără îndoială, pretext pentru o glumă! El însuşi era meşter în aşa ceva!

— Foarte îndrăzneţ! Straşnic "pirat"!

Şi vorba lui George, "piratul", trecu din gură în gură, devenind, în cele din urmă, porecla favorită pentru Bosinney.

După aceea, mătuşile au dojenit-o pe June pentru pălărie, spunând:

— Noi socotim că tu, drăguţă, n-ar fi trebuit să-i îngădui aşa ceva.

June le răspunse cu aerul ei poruncitor şi viu, ca o mică întruchipare a voinţei ce era:

— Oh! Dar ce importanţă are? Phil nu ştie niciodată cu ce e îmbrăcat!

Nimeni nu s-a aşteptat la un răspuns atât de jignitor. Un bărbat care să nu ştie cu ce e îmbrăcat? Nu, nu se poate!

Dar cine era acest tânăr care şi-a purtat atât de bine de grijă logodindu-se cu June, moştenitoarea recunoscută a bătrânului Jolyon? O fi el arhitect, însă asta nu-l îndreptăţea să poarte asemenea pălărie. Din întâmplare, nici un membru al familiei Forsyte nu era arhitect, unul dintre ei însă cunoştea doi arhitecţi, care n-ar fi pus niciodată pe cap asemenea pălărie pentru o vizită de rigoare şi în plin "sezon" londonez. Primejdios — ah, primejdios!

June, fireşte, nu vedea nici un soi de primejdie. Ea — cu toate că nu avea încă nouăsprezece ani — îşi crease reputaţia de femeie originală. Doar ea era aceea care îi spusese doamnei Soames — întotdeauna atât de bine îmbrăcată — că penele sunt ceva vulgar. Iar acum, doamna Soames renunţase să mai poarte pene; căci June, draga de ea, era înspăimântător de îndrăzneaţă!

Aceste temeri, îngrijorări şi desăvârşita, sincera lor neîncredere n-au împiedicat neamul Forsyte să se adune, când bătrânul Jolyon i-a poftit. O recepţie la Stanhope Gate era o raritate; de doisprezece ani nu mai avusese loc nici una, într-adevăr chiar nici una, de când a murit bătrâna doamnă Jolyon.

Niciodată nu se întruniseră în număr atât de mare; de data aceasta însă, în ciuda tuturor deosebirilor dintre ei, s-au unit în mod misterios, şi au pus mâna pe arme împotriva unei primejdii comune. Întocmai ca o cireada în faţa unui câine care le intră în păşune, ei stăteau cap la cap şi umăr la umăr, gata să se năpustească asupra duşmanului şi să-l calce în picioare până îl vor răpune. Veniseră, fără îndoială, şi pentru a-şi da seama ce fel de daruri de nuntă trebuie să dea. Cu toate că problema darurilor se dezbătea cam astfel — "Tu ce dai? Nicholas dă linguri!" — darurile depindeau de mire. Dacă acesta era fin, spilcuit, arătos, trebuia să-i dea lucruri alese: pe care el le şi aştepta din partea lor. În cele din urmă flecare dădea întocmai ce se cuvenea, potrivind darurile printr-o învoială familială care semăna cu procedeul stabilirii preţurilor la bursă. Iar detaliile se hotărau în casa de cărămidă roşie, unde locuiau Mătuşile Ann, Juley şi Hester, comoda reşedinţă a lui Timothy, ale cărei ferestre dădeau spre Park.

Întâmplarea cu pălăria era un temei pentru neliniştea familiei Forsyte. Ar fi fost cu neputinţă şi nelalocul ei dacă o familie din marea burghezie, cu atâta grijă pentru aparenţe (caracteristica eternă a acestei clase), nu s-ar fi simţit îngrijorată.

Cel ce provocase această nelinişte stătea de vorbă cu June în partea cealaltă a camerei, lângă uşă. Nici el nu părea să se simtă în largul lui, părul buclat îi era răvăşit, dar în acelaşi timp avea aerul că se distrează de unul singur.

George, vorbind pe şoptite cu frate-său, spuse:

— Parcă ar vrea s-o ia din loc — îndrăzneţul "Pirat"!

Acest "bărbat cu aspect foarte ciudat", după cum îl defini mai târziu doamna Small, era de statură mijlocie, robust, cu faţa palidă, smeadă, o mustaţă de culoarea prafului, pomeţii proeminenţi şi obrajii supţi. Fruntea, teşită spre creştetul capului şi cu două ieşituri puternice deasupra ochilor, semăna cu frunţile leilor din cuşca Grădinii Zoologice. Iar ochii, de culoarea chihlimbarului, aveau o privire pierdută, uluitoare. Vizitiul bătrânului Jolyon, după ce-i dusese la teatru pe June şi Bosinney, spusese majordomului:

"Nu ştiu ce să mai zic de el! Mi se pare, pe legea mea, că e ca un leopard pe jumătate îmblânzit!"

Şi, din când în când apărea câte un Forsyte, începea să-i dea târcoale şi se uita la el cu coada ochiului.

June stătea în faţa lui, înfruntând această curiozitate vană. Era o bucăţică de om "numai păr şi spirit", cum spusese odată cineva, cu ochi albaştri îndrăzneţi, bărbie fermă şi obraji rumeni; faţa şi corpul păreau prea gingaşe pentru cununa ei de păr roşu-auriu.

O femeie înaltă, cu un trup minunat — pe care cineva din familie a asemuit-o odată cu o zeiţă păgână — stătea privind pe cei doi cu un zâmbet întunecat.

Înmănuşate în *gris-perle,* mâinile ei erau încrucişate una peste alta, iar obrazul grav şi fermecător înclinat într-o parte; ochii tuturor bărbaţilor din apropiere erau aţintiţi asupră-i. Trupul ei mlădios părea legănat de adierea aerului din preajmă. Obrajii, deşi palizi, aveau multă căldură, iar ochii ei mari şi negri aveau o privire suavă. Bărbaţii însă îi priveau buzele care, cu acelaşi zâmbet melancolic, puneau întrebări, dădeau răspunsuri; erau buze sensibile, senzuale şi dulci, care emanau căldură şi mireasmă ca o floare.

Cei doi logodnici nu băgară de seamă că tăcuta zeiţă îi privea îndelung. Bosinney fu cel care o zări primul şi întrebă cum o cheamă.

June îşi conduse logodnicul la femeia cu trup minunat şi spuse:

— Irene este cea mai bună prietenă a mea; vă rog să fiţi şi voi doi prieteni buni!

La porunca micii făpturi surâseră toţi trei; şi în timp ce surâdea, Soames Forsyte apăru tăcut din spatele femeii cu trup minunat, care îi era soţie, şi spuse:

— Prezintă-mă, te rog, şi pe mine!

Chiar când era în lume, Soames se depărta rareori de Irene, iar dacă cerinţele sociale îi despărţeau, se vedea cum o urmăreşte din ochi, cu o privire stranie, plină de grijă şi dorinţă.

Tatăl său, James, lângă fereastră, continua cercetarea mărcii de pe porţelanul chinezesc.

— Mă mir că Jolyon a permis această logodnă, spuse el Mătuşii Ann. După cum aud, abia peste câţiva ani de zile se vor putea căsători. Acest tânăr Bosinney (făcu un dactil din acest cuvânt, punând "o" lung în loc de "o" scurt, cum se pronunţă de obicei) nu are nici un fel de avere. Când Winifred s-a măritat cu Dartie, l-am silit să pună totul pe numele soţiei; şi bine am făcut, căci altfel n-ar mai avea nimic acum!

Mătuşa Ann, aşezată în fotoliul de catifea, ridică privirea. Zulufi argintii îi înconjurau fruntea; zulufi care, neschimbaţi de zeci de ani, stinseseră în familie orice noţiune de timp. Nu răspunse, căci vorbea rar, cruţându-şi glasul bătrân; dar pentru James, care nu era cu conştiinţa împăcată, privirea ei fu cât un răspuns.

— Da, zise el, dar n-am fost eu de vină că Irene era săracă. Soames era atât de grăbit; chiar slăbise de atâta curte câtă i-a făcut.

Puse mânios porţelanul pe pian şi-şi plimbă privirea peste grupul de lângă uşă.

— După părerea mea, spuse el, în mod cu totul neaşteptat, e foarte bine aşa cum este.

Mătuşa Ann nu ceru nici o explicaţie la această ciudată declaraţie. Ea ştia la ce se gândeşte el. Irene, neavând bani, n-o să fie atât de smintită să-şi facă de cap; căci se zice — se zice — că a cerut dormitor separat; dar, fireşte, Soames nu a...

James îi întrerupse visarea, întrebând:

— Dar unde e Timothy? N-a venit şi el cu voi?

Un zâmbet cald îşi croi drum printre buzele lipite ale Mătuşii Ann.

— Nu, a socotit că nu e prudent să vină, cu epidemia asta de difterie din oraş, el care e atât de predispus la contaminare.

James îi răspunse:

— Aşa e! Mare grijă mai are de persoana lui! Eu nu-mi pot permite să mă îngrijesc ca el.

Nu e uşor de spus dacă în această remarcă predomina admiraţia, invidia sau dispreţul.

Într-adevăr, Timothy apărea rar. Cel mai mic copil din familie, de meserie editor, prevăzuse acum câţiva ani — când afacerile mergeau în plin — o stagnare care, dacă nu se produsese încă, după părerea tuturor nu va întârzia, în cele din urmă, să vină. Aşa că Timothy îşi vânduse partea socială dintr-o întreprindere care edita mai ales cărţi religioase, iar suma realizată, destul de mare, o investise în rente de stat cu trei la sută. Prin acest fapt luase o poziţie izolată în familie, căci nici un alt Forsyte nu se mulţumea cu o dobândă mai mică de patru la sută. Iar această izolare i-a subminat încet, dar sigur, sufletul, căci era din fire mai prevăzător decât ceilalţi. Devenise aproape un simbol — un fel de întruchipare a securităţii averii, care constituie temelia universului pentru neamul Forsyte. Timothy nu săvârşise niciodată imprudenţa de a se căsători sau de a-şi încurca viaţa cu copii. James, pocnind uşor cu unghia în porţelanul chinezesc, continuă:

— Ăsta nu-i veritabil porţelan vechi de Worcester. Pare-mi-se că Jolyon ţi-a spus câte ceva despre acest tânăr. Din tot ce am aflat, pricep că n-are nici slujbă, nici avere, nici legături sau înrudiri de seamă. Dar, de altfel, eu nu ştiu nimic... mie nu-mi spune nimeni nimic.

Mătuşa Ann dădu din cap. Un fior îi cutremură obrazul bătrân, cu bărbia pătrată şi nasul acvilin. Îşi strânse palmele, încleştându-şi degetele uscate, ca de păianjen; pe această cale îşi încorda parcă voinţa.

Fiind cea mai bătrână din familia Forsyte, avea o situaţie deosebită faţă de ei. Toţi laolaltă şi fiecare în parte — ca toţi semenii lor — erau oportunişti şi egoişti, dar îşi pierdeau piuitul în faţa obrazului ei neînduplecat. Iar când situaţia era prea gravă, nu le rămânea altceva decât să se ferească din calea ei.

James îşi încrucişă picioarele lungi şi subţiri, continuând:

— Jolyon merge pe calea lui. El nu are copii... şi se opri, aducându-şi aminte că fiul bătrânului Jolyon era încă în viaţă. Tatăl lui June, tânărul Jolyon, şi-a irosit viaţa şi pe sine, părăsindu-şi soţia şi copilul pentru a fugi cu guvernanta aceea străină. Şi apoi, la urma urmei, continuă el în grabă, dacă îi place să facă aşa ceva, bănuiesc că poate să şi-o permită. Oare ce zestre îi dă? Eu cred că-i va da o mie pe an, doar n-are pe nimeni cui să-i lase moştenire banii lui.

Întinse mâna pentru a o strânge pe aceea a unui bărbat vioi, cu obrazul ras, câteva fire de păr în cap, nasul lung, coroiat, buzele cărnoase şi ochii cenuşii, reci, sub nişte sprâncene dreptunghiulare.

— Ei, Nick, ce mai faci? mormăi James Forsyte, iute ca o pasăre.

Avea privirea unui elev de şcoală din cale-afară de cuminte (Nick adunase o avere mare pe cale absolut cinstită, prin societăţile al căror director era); îşi lăsă în palma rece a lui James

degetele lui şi mai reci, retrăgându-le apoi în grabă.

— Nu mi-e bine, spuse el bosumflat, mi-a fost rău toată săptămâna. Nu dorm noaptea. Doctorul nu ştie care e pricina. E băiat de treabă, căci altfel nu l-aş consulta, dar nu pot scoate de la el decât note de plată.

— Doctori! spuse James tăindu-i aspru vorba. Eu am consultat toţi doctorii din Londra pentru unul sau altul dintre ai mei. Dar nici un folos! îţi spun numai baliverne. Iată-l pe Swithin! I-au făcut ceva? Uite-l aici, mai gras ca oricând. E enorm! Şi nu-l pot face să slăbească. Priveşte-l!

Swithin Forsyte, înalt, lat, aproape pătrat, cu două jiletci de culoare deschisă, ca un porumbel umflat în pene, venea ţanţoş spre ei.

— Ce mai faceţi? le zise pe tonul său afectat, accentuând lung litera "f". Ce mai faceţi?

Fiecare din cei trei fraţi luă un aer grav, uitându-se la ceilalţi doi, ştiind din experienţă că fiecare la rândul său va încerca să micşoreze importanţa necazurilor personale.

— Tocmai vorbeam că n-ai slăbit deloc, zise James.

Swithin holbă la ei ochii săi decoloraţi, străduindu-se să-i audă.

— Să slăbesc? Mă simt foarte bine! spuse el aplecându-se uşor înainte. Doar n-oi fi vrând să fiu scoabă ca voi!

Dar de teamă să nu piardă ceva din măreţia pieptului său, dădu capul pe spate, se îndreptă şi stătu aşa, nemişcat, căci, mai mult ca orice, preţuia o înfăţişare distinsă.

Mătuşa Ann trecea cu privirea de la unul la altul. Căutătura ei era îngăduitoare şi totodată severă. Cei trei fraţi se uitară şi ei la Ann. Se cam şubrezise. Minunată femeie! Are optzeci şi şase de ani, mai poate trăi încă vreo zece, cu toate că niciodată n-a fost robustă. Swithin şi James, gemenii, aveau abia şaptezeci şi cinci. Nicholas —

un adevărat copilaş — avea cam şaptezeci. Cu toţii erau viguroşi, deci perspectivele erau îmbucurătoare. Dintre toate aspectele proprietăţii, sănătatea îi preocupa cel mai mult.

— Eu mă simt foarte bine, spuse James, dar cu nervii stau cam prost. Cel mai mic fleac mă supără de moarte. Va trebui să mă duc la Bath.

— Bath! spuse Nicholas. Eu am încercat la Harrogate. Dar nu mi-a făcut bine. Ceea ce doresc eu acum e aerul de mare. Nimic nu e ca Yarmouth. Când mă duc acolo, cel puţin dorm...

— Mie îmi merge prost cu ficatul, îl întrerupse încetişor Swithin. Puse mâna pe partea dreaptă, zicând: am dureri grozave aici.

— Lipsă de mişcare, mormăi James cu ochii la porţelanul chinezesc. Apoi adăugă în grabă: şi pe mine mă doare tot acolo.

Swithin roşi, obrazul său bătrân căpătă deodată aerul unui curcan bosumflat.

— Mişcare! Eu fac destulă, nu iau niciodată liftul la club.

— N-am ştiut! se repezi James. Eu nu ştiu despre nimeni nimic. Mie nu-mi spune nimeni nimic.

Swithin holbă ochii la el şi întrebă:

— Ce faci tu contra durerilor acelora? James se lumină.

— Iau un amestec de...

— Ce mai faci, unchiule?

Şi iat-o pe June în faţa lui, cu mâna întinsă şi obrazul ridicat până la înălţimea capului său.

Lumina din obrazul lui James se stinse.

— Ce mai faci *tu!* îi zise el îngândurat. Adică mâine pleci la Wales, la mătuşile logodnicului tău? O să ai parte de ploaie acolo! Pocni din nou cu degetul în cupa de porţelan. Asta nu-i Worcester vechi autentic. Nu, dar serviciul pe care i l-am dăruit mamei tale când s-a măritat era veritabil.

June dădu mâna, rând pe rând, cu cei trei unchi ai săi, apoi se întoarse spre Mătuşa Ann. În

ochii bătrânei doamne apăru o dulce licărire; ea sărută obrazul fetei cu o caldă cutremurare, zicând:

— Aşa, scumpa mea, pleci pentru o lună întreagă!

Fata trecu mai departe, iar Mătuşa Ann nu-şi luă ochii de pe trupul ei mic şi zvelt. Ochii bătrânei doamne, rotunzi şi cenuşii ca oţelul, peste care începea să se aştearnă, încetul cu încetul, o pieliţă subţire ca la păsări, o urmăriră îngânduraţi prin mulţimea gălăgioasă. Lumea începea să-şi ia rămas bun. Iar vârfurile degetelor ei subţiri şi încleştate se strânseră din nou, parcă încercând iarăşi un efort de voinţă împotriva acelei ultime şi inevitabile despărţiri.

"Da", se gândea ea, "toţi au fost foarte drăguţi. O mulţime de lume a venit să-i ureze noroc. Trebuie să fie foarte fericită."

La uşă se înghesuiau numai oameni bine îmbrăcaţi. Din familii de avocaţi, medici, oameni de Bursă şi din toate nenumăratele ocupaţii ale marii burghezii abia douăzeci la sută dintre ei erau din neamul Forsyte; dar pentru Mătuşa Ann toţi păreau a fi Forsyte şi, desigur, nu era mare deosebire între ei şi ceilalţi. Ea nu vedea decât propria ei carne şi propriul ei sânge. Această familie era lumea ei, ea nu cunoştea alta, şi poate că pentru ea nici n-a existat alta. Toate măruntele lor secrete, boli, logodne, căsătorii, felul în care răzbăteau ei în viaţă, câţi bani câştigau — toate acestea constituiau proprietatea ei, bucuria ei, viaţa ei. Iar dincolo de acestea, nu mai era decât o ceaţă groasă, care învăluia în umbră evenimente şi oameni fără însemnătate pentru ea. De acestea toate va fi silită să se despartă când îi va suna ceasul morţii, de lucrurile acestea care îi dăduseră atâta importanţă, atâta preţuire tainică de sine, fără de care nici un om nu şi-ar putea duce zilele; de lucrurile acestea ea era legată cu o sete care creştea pe zi ce trecea. Şi chiar dacă viaţa îi scăpase

printre degete, aceste comori le va păstra până în ultima clipă.

Se gândi la tatăl lui June, tânărul Forsyte, care fugise cu fata aceea străină. Vai, ce tristă lovitură a fost pentru tatăl lui şi pentru ei toţi! Un tânăr care promitea atâta! Tristă lovitură, cu toate că n-a fost scandal public; din fericire, soţia lui Jo n-a cerut divorţul! E mult de atunci! Acum şase ani, când mama lui June muri, Jo s-a căsătorit cu femeia aceea şi acum aveau doi copii — după cum auzise. Totuşi el şi-a pierdut dreptul de a fi aici, şi astfel i-a răpit bucuria de a vedea familia în desăvârşirea ei, i-a luat îndreptăţită ei plăcere de a-l vedea, de a-l săruta, pe el, tânărul care promitea atâta şi de care fusese aşa de mândră. Gândul acesta îi rodea inima bătrână şi dârză, cu amărăciunea unei lovituri de mult consumate. Ochii i de umeziră. Cu o batistă de cel mai fin linon, îşi şterse pe furiş lacrimile.

— Ei, Mătuşă Ann! se auzi o voce din spate.

Era Soames Forsyte; cu umerii căzuţi, cu faţa complet rasă, obrajii căzuţi, pântecele căzut, părea rotund şi cu ceva dubios în făptura lui. Privi în jos, pieziş, spre Mătuşa Ann, de parcă încerca să vadă prin propriul său nas, şi o întrebă:

— Şi ce crezi *dumneata* despre logodnă?

Ochii Mătuşii Ann se opriră cu mândrie asupra lui. Acum, de când tânărul Jolyon a părăsit cuibul părintesc, el era cel mai mare dintre nepoţi, favoritul ei, căci regăsea în el paznicul de nădejde al sufletului familiei, pe care foarte curând poate, îl va părăsi.

— Foarte bună logodnă pentru tânărul acesta, spuse ea. De altfel e destul de chipeş, dar eu mă îndoiesc că e bărbatul potrivit pentru scumpa noastră June.

Soames atinse marginea unui candelabru poleit cu aur şi zise:

— O să-l îmblânzească ea. Îşi umezi pe furiş degetele şi începu să frece bulbii colţuroşi ai candelabrului. Asta e adevărată poleială de pe

vremuri. Azi nu mai găseşti aşa ceva. Ar avea preţ bun la o licitaţie de la Jobson. Vorbea cu elan, parcă simţise că o înviorează pe bătrâna mătuşă. Rareori era atât de comunicativ. Mi-ar plăcea să fie al meu, căci poleiala veche are întotdeauna preţ bun.

— Eşti atât de priceput în lucrurile acestea! zise Mătuşa Ann. Şi ce mai face Irene?

Zâmbetul lui Soames pieri.

— Destul de bine, răspunse el. Se plânge de insomnie, dar doarme mult mai bine decât mine; şi se uită la soţia sa, care vorbea cu Bosinney, lângă uşă.

Mătuşa Ann oftă şi spuse:

— Poate că ar fi mai bine să nu fie atât de mult împreună cu June. Are un caracter atât de hotărât, scumpa mea June!

Soames roşi; valul de roşeaţă trecu iute peste obrajii lui căzuţi şi se aşeză apoi între orbite, unde se opri, pecete a unor gânduri tulburătoare.

— Nu ştiu ce a găsit la acest mic pierde-vară! izbucni el, dar observând că nu mai sunt singuri, se întoarse şi începu să examineze din nou candelabrul.

— Aud că Jolyon şi-a mai cumpărat o casă, răsună vocea tatălui său, care era chiar lângă el. Trebuie să aibă o groază de bani — trebuie să aibă atâţia bani, de nu mai ştie ce să facă cu ei! Pare-se că e în Montpellier Square, chiar lângă Soames. Mie nu mi-au spus nimic — Irene nu-mi spune niciodată nimic!

— Poziţie centrală, nici două minute de la mine, se auzi vocea lui Swithin. Iar eu — cu trăsura — fac opt minute de acasă până la club.

Aşezarea caselor avea o importanţă vitală pentru familia Forsyte. Nici nu e de mirare, căci întregul sens al reuşitei lor era întruchipat în asta.

Tatăl lor, de obârşie ţărănească, plecase din Dorsetshire pe la începutul acestui veac.

Prietenii lui îi spuneau "Superior Dorset Forsyte"; fusese de meserie zidar, dar până la urmă se ridicase la rangul de antreprenor. Către sfârşitul vieţii s-a mutat la Londra, unde a zidit case până a murit. A fost înmormântat la Highgate. Celor zece copii ai săi le-a lăsat o moştenire de peste treizeci de mii de lire sterline. Dacă vreodată bătrânul Jolyon vorbea despre el, spunea că fusese: "Un bărbat dur, puternic şi nu prea distins". Adevărul este că a doua generaţie Forsyte simţea că nu se prea poate lăuda cu el. Singura însuşire aristocratică pe care o putură descoperi în firea lui era obiceiul de a bea vin de Madera.

Mătuşa Hester, o "autoritate" în materie de istorie a familiei, îl descria în felul următor:

— Eu nu-mi aduc aminte să-l fi văzut muncind; cel puţin în vremea *mea.* Era-a-a... proprietar de case, draga mea! Părul îl avea cam ca al unchiului Swithin, era bine clădit, cu umeri laţi. Înalt? Nu-u-u-u prea înalt; (în realitate avusese o înălţime de cinci picioare şi jumătate şi faţa pătrată); un bărbat cu culori vii în obraz. Îi plăcea să bea vin de Madera; dar mai întrebaţi-o şi pe Mătuşa Ann. Ce fusese tatăl *său?* Hm-m-m-m... se ocupa cu pământul, acolo jos în Dorsetshire, lângă mare.

James s-a dus o dată să vadă cu ochii lui locul de unde se trăgeau. Află acolo două ferme vechi, un făgaş săpat în pământul cărămiziu de roţile carelor care mergeau la vale spre o moară de lângă malul mării, o mică biserică cenuşie, cu zidul dinafară proptit, şi o capelă şi mai mică şi mai cenuşie. Apa care mâna moara cobora spumegând într-o duzină de pârâiaşe, iar în jurul locului unde se revărsa în mare, păşteau nişte porci. Priveliştea era învăluită în ceaţă. Aici au trăit primii Forsyte, mulţumindu-se să coboare duminică de duminică această râpă, cu picioarele înglodate în tină, cu privirea îndreptată spre mare, vreme de sute de ani.

Nu se ştie dacă nu cumva James a tras nădejde la vreo moştenire de prin partea locului sau la cine ştie ce rang de boierie; aşa că se întoarse în oraş cam plouat, străduindu-se din răsputeri să scoată maximum de folos dintr-o afacere nereuşită.

— N-am aflat mare lucru, zise, un mic cuib de ţară, vechi ca munţii.

Singura mândrie şi mângâiere era vechimea acelor aşezări. Bătrânul Jolyon, în care se trezea din când în când o cinste aprigă, vorbea despre strămoşii săi astfel:

— Mici proprietari... Repeta cuvintele "mici proprietari"... cred că de condiţie foarte modestă. Aceasta îi aducea parcă oarecare uşurare.

Dar neamul Forsyte s-a străduit cum a putut mai bine şi acum toţi au ajuns ceea ce se cheamă "oameni bine situaţi". Aveau acţiuni în fel de fel de afaceri, dar nu în rente de stat — cu excepţia lui Timothy — căci nu cunoşteau groază mai mare în viaţă decât aceea de a căpăta numai trei la sută dobândă pentru banii lor. Erau şi colecţionari de tablouri, sprijineau şi unele instituţii de binefacere, mai ales pe cele care puteau fi de folos servitorilor când se îmbolnăveau. De la tatăl lor, zidarul, moşteniseră o deosebită pricepere la cărămizi şi mortar. Se prea poate că la început fuseseră membri ai unei secte oarecare, dar acum — urmând desfăşurarea firească a lucrurilor — erau membri ai Bisericii Anglicane şi ţineau mult ca soţiile şi copiii lor să frecventeze regulat cele mai distinse biserici din Capitală. Ar fi fost deopotrivă supăraţi şi surprinşi dacă cineva ar fi pus la îndoială credinţa lor creştină. Unii dintre ei îşi plăteau chiar locuri în strană, arătându-şi astfel, în cea mai concretă formă, simpatia lor faţă de învăţăturile lui Christos.

Casele lor, aşezate la intervale anumite de jur-împrejurul parcului, păreau santinele veghind ca nu cumva această nobilă inimă a Londrei,

înlănţuită de dorinţele lor, să le scape din mână, înjosindu-i în propriii lor ochi.

Bătrânul Jolyon locuia în Stanhope Place; James în Park Lane, Swithin în măreţia singuratică a saloanelor portocalii şi albastre din Hyde Park Mansions — nici el nu se căsătorise niciodată! — Soames în cuibul lor de la Knightsbridge, Roger în Prince's Gardens (Roger a fost acel remarcabil Forsyte care a hotărât şi izbutit să dea celor patru fii ai săi profesiuni noi. El spunea de obicei: "Investiţi-vă banii în case — nimic nu e mai rentabil! Eu niciodată n-am procedat altfel").

Apoi familia Hayman — doamna Hayman era singura căsătorită dintre surorile Forsyte — locuia sus, pe Campden Hill, într-o casă care semăna cu o girafă; era atât de înaltă, încât cine o privea îşi scrântea gâtul; Nicholas locuia în Ladbroke Grove, o casă încăpătoare, cumpărată de chilipir; şi cel din urmă — dar nu cel mai neînsemnat — Timothy, în Bayswater Road, unde, sub ocrotirea lui, locuiau Ann, Juley şi Hester.

James medita toată după-amiaza şi, în cele din urmă, întrebă pe gazda şi fratele său cât a dat pe casa din Montpellier Square. El însuşi pusese ochii de vreo doi ani de zile pe o casă de acolo, dar îi cereau un preţ prea mare.

Bătrânul Jolyon îi povesti cu de-amănuntul toată afacerea.

— Contract de închiriere în curs pe încă douăzeci de ani? repetă James. Asta e chiar casa pentru care mă tocmeam şi eu... Ai dat prea mult pe ea!

Bătrânul Jolyon se încruntă.

— Nu că aş tânji după ea, spuse James repede; la un asemenea preţ afacerea nu mă interesa. Soames cunoaşte bine casa — şi îţi va spune şi el că e prea scumpă — face să-i ceri părerea.

— N-am nevoie. Nu dau nici doi bani pe părerea lui, răspunse bătrânul Jolyon.

— Bine, mormăi James, tu mergi întotdeauna pe calea ta, dar să ştii că părerea lui e demnă de încredere! La revedere! Noi mergem cu trăsura lui Hurlingham. Aud că June pleacă în Wales. Mâine ai să fii singur. Ce-ai să te faci toată ziua? Ar fi bine să vii la cină la noi!

Bătrânul Jolyon refuză. Îi conduse până la uşa de la intrare, îi privi cum se urcă în trăsură şi le făcu semn cu mâna, căci uitase de îndată necazul. Doamna James şedea în fundul trăsurii, înaltă şi maiestuoasă, cu păr castaniu-deschis; la stânga ei Irene, iar în faţa lor, cu spatele la vizitiu, cei doi soţi, tatăl şi fiul, aplecaţi înainte, ca şi cum ar fi aşteptat ceva. Bătrânul Jolyon îi urmări din ochi cum se depărtau în razele soarelui ce apunea, cum se săltau încoace şi încolo pe pernele lor cu arcuri, tăcuţi, legănându-se împreună cu trăsura.

Pe drum, soţia lui James întrerupse tăcerea:

— Aţi mai văzut vreodată aşa o adunătură de neisprăviţi?

Soames o privi pe sub pleoape încuviinţând din cap şi o văzu pe Irene aruncându-i pe furiş una din acele priviri de nepătruns. Nu încape îndoială că fiecare ramură a familiei Forsyte făcu aceeaşi remarcă în drum spre casă de la "recepţia" bătrânului Jolyon.

Al patrulea şi al cincilea frate, Nicholas şi Roger, fură printre ultimii musafiri care plecară. Mergeau împreună de-a lungul Hyde Park-ului, către staţia metroului de la Praed Street. Ca de altfel toţi membrii familiei Forsyte de la o anumită vârstă, aveau trăsurile lor şi nu luau birje decât atunci când nu aveau încotro.

Era o zi frumoasă, copacii din parc apăreau în toată splendoarea frunzişului lor de la început de vară; cei doi fraţi nu prea luau seama la natura din jurul lor, deşi contribuia la vioiciunea plimbării şi convorbirii lor.

— Da, frumoasă femeie, nevasta aceea a lui Soames! Aud că nu prea se împacă bine, spuse

Roger.

Fratele acesta avea fruntea înaltă şi obrajii cei mai rumeni din neamul Forsyte; cu ochii lui cenuşii, deschişi, măsura faţada fiecărei case pe lângă care trecea şi din când în când ridica umbrela pentru a măsura "orbita" — cum zicea el — diferitelor înălţimi.

— N-a avut bani, răspunse Nicholas.

El luase zestre mare şi deoarece în epoca aceea de aur, când se căsătorise, nu exista încă "Legea privitoare la bunurile femeii măritate", putuse folosi cu mare câştig banii de zestre.

— Ce a fost tatăl ei?

— După câte am auzit îl chema Heron şi era profesor.

Roger clătină din cap zicând:

— Asta nu-i meserie bănoasă.

— Pare-se că tatăl mamei ei făcea afaceri cu ciment.

Faţa lui Roger se lumină.

— Dar a dat faliment, adăugă Nicholas.

— Ah! exclamă Roger. Soames o să aibă de furcă cu ea! Ţine minte vorbele mele, o să aibă de furcă... Femeia asta are o privire atât de ciudată!

Nicholas îşi linse buzele.

— Da, frumoasă femeie! şi făcu semn cu mâna unui măturător de stradă să se dea la o parte.

— Cum a pus mâna pe ea? întrebă Roger. Trebuie să-l coste o groază de bani toaletele ei!

— Ann spune că era îndrăgostit nebun de ea. L-a refuzat de cinci ori. James e supărat din pricina asta, se vede cât de colo.

— Ah! reluă vorba Roger; îmi pare rău că James a avut necazuri cu Dartie. Datorită mersului pe jos faţa lui deveni şi mai rumenă, părea şi mai sănătoasă, iar umbrela era ridicată mai des ca oricând la nivelul ochilor. Şi faţa lui Nicholas se mai învioră.

— E prea palidă, după gustul meu. Dar are un trup minunat.

Roger nu răspunse.

— Eu o găsesc distinsă, spuse el în cele din urmă... Aceasta era cea mai înaltă laudă din vocabularul neamului Forsyte. Tânărul acela, Bosinney, n-o să facă mare ispravă. La familia Burkitt am aflat că este unul din acei tipi cu pretenţii de artist, care şi-au pus în gând să îmbunătăţească arhitectura englezească. De aici nu ies bani! Mi-ar plăcea să ştiu ce-ar spune Timothy despre asta!

Intrară în staţia metroului.

— Cu ce clasă mergi? Eu iau a doua.

— A doua nu-i de mine. Nu ştii niciodată ce ţi se întâmplă, spuse Nicholas.

Îşi scoase un bilet de clasa întâi până la Notting Hill Gate; Roger unul de a doua până la South Kensington. Peste un minut trenul sosi, cei doi fraţi se despărţiră şi intrară în compartimentele respective. Fiecare dintre ei era supărat pe celălalt că nu şi-a schimbat obiceiul pentru ca să mai fi rămas câtva timp împreună. Roger îşi zise în gând:

"Nick a fost totdeauna un ştrengar încăpăţânat!"

Iar Nicholas îşi spuse:

"Totdeauna a fost Roger un băiat arţăgos!"

Cei din neamul Forsyte nu erau prea sentimentali. Dar în acest mare oraş al Londrei, pe care l-au cucerit şi cu care s-au contopit, când aveau ei vreme să fie sentimentali?

Capitolul II
BĂTRÂNUL JOLYON SE DUCE LA OPERĂ

A doua zi, la ora cinci după amiază, bătrânul Jolyon şedea singur, cu o ţigară în gură şi cu o ceaşcă de ceai pe masa de lângă el. Era obosit şi aţipi înainte de a-şi termina ţigara. O muscă i se aşeză pe păr, răsuflarea-i suna greu în liniştea

adormită, iar buza superioară — sub mustaţa-i albă — se ridica în sus şi se lăsa în jos. Ţigara lunecă dintre degetele mâinilor sale vânoase şi zbârcite, căzu în căminul gol şi continuă să ardă.

Mica lui odaie de lucru era întunecoasă — geamurile ferestrelor erau colorate, însă opace — şi încărcată cu o mobilă verde-închis. Despre acest mobilier bătrânul Jolyon spunea de obicei: "Nu m-aş mira dacă într-o bună zi s-ar oferi un preţ bun pe el!"

Îi făcea plăcere să-şi închipuie că, după ce va muri, lucrurile lui vor valora mai mult decât preţul cu care le cumpărase.

În această atmosferă de bogăţie, predomina culoarea cafeniu-închis, caracteristică tuturor camerelor de locuit din casele familiei Forsyte. Efectul rembrandtian pe care-l făcea capul mare, cu păr alb, al lui Jolyon, rezemat de fotoliul cu spetează, era tulburat de mustaţa ce dădea feţei lui un oarecare aspect militar. Un orologiu vechi — îl avea dinainte de a se căsători, de mai bine de patruzeci de ani — ticăia neîncetat, semnalând cu gelozie secundele care treceau pentru totdeauna din viaţa bătrânului său stăpân.

El nu se ocupase niciodată de această cameră, abia de intra în ea din an în paşte, doar atunci când venea să-şi ia ţigări din dulapul japonez din colţ, iar acum camera se răzbuna.

Tâmplele lui se curbau ca şindrila de pe acoperiş, în adânciturile de sub ele, umerii obrajilor şi bărbia i se ascuţiseră mai mult în somn, şi parcă toată înfăţişarea lui mărturisea că e un om bătrân.

Se deşteptă. June plecase! James îi spusese că se va simţi singur. James fusese întotdeauna sărac cu duhul. Îşi aminti cu satisfacţie că a cumpărat casa aceea de sub nasul lui James. Aşa-i trebuie! Să se înveţe minte! Aşa-i dacă ţine prea mult la preţ; singurul lucru la care se gândea erau banii! Dar oare, totuşi, n-o fi dat prea mult pe ea? Îi mai

trebuia o sumă frumoasă pentru... Era convins că avea nevoie de toţi banii lui pentru a rândui chestiunea aceasta a lui June. N-ar fi trebuit să îngăduie niciodată logodna. L-a întâlnit pe acest Bosinney în casa lui Baynes — "Baynes şi Bildeboy, Arhitecţi". Pare-se că Baynes, pe care-l cunoştea — leit o babă sfrijită — era unchiul prin alianţă al lui Bosinney, căci soţia lui era sora tatălui acestuia. De atunci June se ţinuse tot timpul după el, şi când ea îşi punea ceva în gând nu mai era chip s-o opreşti. De altfel întotdeauna avea de-a face cu neajutoraţi de un soi sau altul. Băiatul acesta n-avea franc dar, zor-nevoie, a trebuit să se logodească cu el; un zănatic, care habar n-are cum se câştigă banii şi care nu va scăpa niciodată de greutăţi.

Într-o zi June venise la el, cu îndrăzneala de totdeauna, şi-i spusese ce are de gând, adăugând drept mângâiere:

— E un băiat minunat, de multe ori s-a hrănit o saptămână întreagă numai cu cacao!

— Şi doreşti să te hrănească şi pe tine tot cu cacao?

— A, nu; acum a început să dea din mâini şi se va descurca.

Bătrânul Jolyon îşi scosese ţigara de sub mustăţile albe, pătate cu cafea pe la vârfuri, şi o măsurase pe June, pe această bucăţică de om care pusese atâta stăpânire pe inima lui. El ştia mai multe despre "a da din mâini" şi "a se descurca" decât nepoţica lui. Dar ea, sprijinindu-şi mâinile pe genunchii lui, îşi freca bărbia de el, torcând ca o pisică. Iar Jolyon, scuturându-şi scrumul de ţigară, strigase nervos şi deznădăjduit:

— Toţi sunteţi la fel: nu vă potoliţi până nu obţineţi ceea ce vreţi. Dacă ţii cu orice preţ să fii nefericită, vei fi! *Eu* îmi spăl mâinile.

Astfel, el nu mai avea nici o răspundere; pusese însă condiţia să nu se căsătorească până

când Bosinney nu va câştiga cel puţin patru sute de lire pe an.

— *Eu* n-am să vă pot da prea mult, spusese el; era o formulă cu care June era obişnuită. Poate că acest "Nu ştiu cum îi zice" va putea câştiga cele necesare pentru cacao.

De când începuse această poveste, abia o mai vedea pe June. Urâtă treabă! N-avea de gând să-i dea o grămadă de bani, pentru ca acest om — pe care nu-l cunoştea deloc — să trăiască trândăvind. Mai văzuse el aşa ceva şi niciodată nu ieşise bine. Ceea ce era însă cel mai grav era că nu avea nici o nădejde să-i schimbe hotărârea; era încăpăţânată ca un catâr! Aşa a fost de când era copil. Cum se va sfârşi această poveste, nu ştia nici el. Vor trebui să se întindă cât le va ajunge plapuma. El n-o să cedeze până nu-l va vedea pe tânărul Bosinney cu un venit propriu. Că June o să aibă parte de necazuri cu acest tip, era limpede ca lumina zilei, pentru că el habar n-avea de bani: întocmai ca un viţel. Şi graba asta de a pleca în Wales pentru a vizita mătuşile tânărului, nişte bătrâne scorpii, desigur!

Nemişcat, bătrânul Jolyon se uita fix la perete; de n-ar fi fost cu ochii deschişi, ai fi putut crede că doarme... Auzi ce idee! Mânzul acela de Soames să-i dea lui sfaturi! întotdeauna a fost un caraghios cu nasul în vânt! în curând îşi va lua aere de om bogat, cu casă la ţară! Un proprietar! Hm! Ca şi tatăl său, întotdeauna umblă după chilipir, o haimana fără inimă.

Se ridică, se duse la dulăpior şi începu să-şi umple tabachera cu ţigări proaspete. Nu erau rele faţă de preţul lor, dar în ziua de azi nu mai găseşti o ţigară bună. Nici una nu se mai compară cu "Superfinos" de la "Hanson and Bridger", de pe vremuri. *Acelea* erau într-adevăr ţigări!

Acest gând, ca adierea unei miresme, îl duse înapoi la acele minunate nopţi din parcul Richmond când seara, după masă, şedea fumând

pe terasa de la "Crown and Sceptre" cu Nicholas Treffry, Traquair, Jack Herring şi cu Anthony Thornworthy. Ce bune erau ţigările lui pe atunci! Bietul Nick! — mort, şi Jack Herring — mort, şi Traquair — mort, nevastă-sa i-a mâncat zilele, şi Thornworthy — îngrozitor de ramolit (nici nu-i de mirare cu un asemenea apetit)!

Din tot grupul de odinioară pare să fi rămas numai el singur, în afară de Swithin, fireşte, care s-a îngrăşat atât de înfiorător, încât nu-i nimic de făcut cu el.

E de necrezut că toate acestea s-au petrecut cu atâta timp în urmă; el se simţea încă tânăr. Dintre toate gândurile ce-i trecură prin minte în timp ce-şi număra ţigările, acesta fu cel mai sfâşietor, cel mai amar. Părul i-a albit şi e singur de tot, dar el tot tânăr a rămas, inima lui e plină de viaţă. Iar în după-amiezele acelea de duminică, la Hampstead Heath, când se ducea la plimbare cu tânărul Jolyon, treceau prin Spaniard's Road spre Highgate, la Child's Hill şi se întorceau peste Heath pentru a lua masa la "Jack Straw's Castle" — ce bune erau ţigările lui atunci! Şi ce timp frumos! Acum nu mai e timp frumos!

Şi când June era fetiţă de cinci ani o lua, la fiecare a doua duminică, de la cele două femei de treabă — mama şi bunica ei — şi o ducea la Grădina Zoologică, iar când ajungea în faţa cuştii cu urşi înfigea în vârful umbrelei cornuri cu care hrănea urşii ei favoriţi — ce dulci erau ţigările lui pe atunci! Ţigările! Nici măcar nu şi-a pierdut gustul, acel faimos gust pe care se bizuiau bărbaţii prin anul cincizeci. Când vorbeau despre el, spuneau: "Forsyte are cerul gurii cel mai rafinat din Londra!" Într-un fel, cerul gurii lui i-a făcut averea — averea renumiţilor negustori de ceai "Forsyte and Treffry", al căror ceai, cu o aromă romantică şi un farmec de o originalitate nemaiîntâlnită, era neîntrecut. În jurul firmei "Forsyte and Treffry" din City pluteau zvonuri

misterioase cu privire la spiritul întreprinzător al conducătorilor ei, la sursele de aprovizionare deosebite, la transporturile pe vapoare deosebite, din porturi deosebite, cu negustori deosebiţi din Orient.

El a muncit mult în această întreprindere! Pe vremuri oamenii munceau din greu; tinerii din ziua de azi nici nu ştiu ce înseamnă cuvântul "muncă". El s-a ocupat de toate amănuntele, ştia tot ce se petrece, şi uneori muncea toată noaptea acolo. Întotdeauna şi-a ales el însuşi reprezentanţii, şi era mândru de ei. Era un bun cunoscător de oameni, şi deseori spunea că în asta constă secretul reuşitei sale. Singura parte din munca lui care-i făcea cu adevărat plăcere era selecţionarea oamenilor, pe care o făcea cu o pricepere desăvârşită. De fapt, aceasta n-a fost o carieră pentru un om cu capacitatea lui. Chiar azi, când întreprinderea era transformată în Societate Anonimă şi se afla în declin (el îşi retrăsese de mult partea lui socială), resimţea o durere sfâşietoare când se gândea la acele timpuri. Ar fi putut ajunge cu mult mai sus! Ar fi putut avea mari succese în barou! Şi se gândise chiar să intre în Parlament. De câte ori nu-i spusese Nicholas Treffry: "Jo, tu ai putea face orice, dacă n-ai fi atât de grijuliu cu persoana ta!" Bătrânul meu Nick! Ce băiat de treabă! Dar prea era uşuratic! Renumitul Treffry! El n-a fost niciodată grijuliu cu persoana lui. Aşa a şi murit. Bătrânul Jolyon îşi numără ţigările cu o mână sigură, şi îi trecu prin minte întrebarea dacă nu cumva, totuşi, a fost *prea* grijuliu cu el însuşi.

Puse tabachera în buzunarul hainei, îşi încheie haina şi urcă scara interioară spre odaia lui de culcare, sprijinindu-se când pe un picior când pe altul şi ţinându-se de rampa scării. Casa era prea mare. După căsătoria lui June, dacă vreodată se va mărita cu individul acesta — şi el crede că da — o va închiria şi se va muta într-un apartament.

La ce bun să ţină o jumătate de duzină de servitori care să stea degeaba toată ziua?

Sună. Apăru majordomul. Era un bărbat mare, cu barbă, cu pasul foarte uşor şi cu o deosebită capacitate de tăcere. Bătrânul Jolyon porunci să-i pregătească fracul; se ducea să cineze la club.

— De când s-a întors trăsura care a dus-o pe domnişoara June la gară? De două ore? Atunci spune-i să tragă la scară la ora şase şi jumătate.

Clubul în care intră bătrânul Jolyon în clipa când bătea ceasul şapte era una din acele instituţii politice, care a văzut şi zile mai bune, ale marii burghezii. Cu toate că s-a vorbit mult despre club, ba poate tocmai pentru că s-a vorbit atât despre el, avea în ultima vreme o vitalitate neaşteptată. Se spunea despre Clubul "Union", zis "Disunion", că-şi trăieşte ultimele zile. Chiar şi bătrânul Jolyon o spunea, însă faptul nu-l supăra atât cât ar fi fost firesc la un om căruia clubul îi intrase în sânge.

"De ce mai rămâi membru în clubul acela?" îl întreba adeseori Swithin, profund nemulţumit. "De ce nu intri la «Polyglot»? Nicăieri în Londra nu găseşti, sub douăzeci de şilingi sticla, şampanie mai bună decât *Heidsieck*-ul nostru." Apoi cu vocea mai joasă, adăuga: "Nu mai sunt decât cinci mii de duzini. Eu o beau seară de seară."

"Am să mă gândesc", răspundea bătrânul Jolyon; dar când se gândea, se punea întotdeauna problema celor cincizeci de guinee — taxa de intrare — şi a faptului că poate ar dura patru sau cinci ani până să fie primit. Aşa, încât, el se tot gândea...

Era prea bătrân pentru a fi liberal, nu mai credea demult în părerile politice ale clubului său, ba se ştia chiar că, vorbind despre ele, spusese că sunt "prostii". Dar îi făcea plăcere să rămână şi mai departe membru, cu toate că părerile lui erau diametral opuse principiilor clubului. El dispreţuise întotdeauna această instituţie în care intrase cu mulţi ani înainte, atunci când membrii

de la "Hotch Potch" refuzaseră să-l accepte printre ei, sub motiv că "făcea comerţ". Ca şi cum el n-ar fi fost tot atât de bine ca oricare dintre ei. Dispreţuia, fireşte, clubul în care fusese primit. Membrii acestuia erau oameni de rând, majoritatea lucrau în City — agenţi de schimb, avocaţi, oameni de bursă şi aşa mai departe! Ca mulţi dintre cei cu caracter ferm, dar nu cu prea multă originalitate, bătrânul Jolyon punea puţin preţ pe clasa din care făcea parte. Deşi credincios obiceiurilor ei pe tărâm social, ca şi în alte privinţe, îi socotea însă — în fundul sufletului său — pe membrii ei "oameni de rând".

Anii care au trecut şi filozofia la care ajunsese cu timpul au mai şters din amintirea înfrângerii suferite la clubul "Hotch Potch"; dar în mintea lui acesta era şi acum "Regele Cluburilor". În toţi anii care se scurseseră, ar fi putut în cele din urmă deveni membru, dar datorită neglijenţei lui Jack Herring, propunătorul său, nici membrii clubului nu ştiau cum s-a întâmplat de a rămas pe dinafară. De altfel Jo, fiul său, fusese primit fără vorbă, la prima candidatură, şi poate că mai e şi azi membru; acum opt ani primise o scrisoare expediată de acolo.

De luni de zile n-a mai dat pe la "Disunion", iar casa fusese renovată alandala, aşa cum repară oamenii casele sau vapoarele vechi, ca să le dea "faţă", pentru a le vinde. "Ce urât au zugrăvit fumoarul!" gândi el. "Sufrageria arată bine." Pereţii cafeniu-închis, ca ciocolata, stropiţi cu verde deschis, erau pe placul lui.

Comandă cina şi se aşeză în acelaşi colţ, poate la aceeaşi masă (lucrurile nu prea progresau la "Disunion", cu toate că era un club cu principii radicale) la care se aşeza de obicei cu tânărul Jolyon, acum douăzeci şi cinci de ani, când îl lua în vacanţă la teatrul "Drury Lane".

Copilul adora teatrul, şi bătrânul Jolyon îşi reamintea cum, după spectacol, şedea aici în faţa

lui, cu un aer de indiferenţă impusă, sub care se ascundea emoţia ce dăinuia încă.

Comandă meniul pe care băiatul lui îl alegea întotdeauna: supă, peşte, cotlete şi o tartă. Ah! Ce bine ar fi să şadă şi acum în faţa lui!

Nu s-au văzut de paisprezece ani. Şi nu o dată, de-a lungul acestor paisprezece ani, s-a întrebat Jolyon dacă nu cumva greşise faţă de fiul său. O nefericită poveste de dragoste cu teribila cochetă Danae Thornworthy, acum Danae Pellew, fiica lui Anthony Thornworthy, l-a aruncat, în desperarea lui, în braţele mamei lui June. Poate că ar fi trebuit să se opună la căsătoria lor; erau prea tineri; dar după întâmplarea aceea, care a dezvăluit sensibilitatea lui Jo, el a fost bucuros să-l ştie însurat. Şi peste patru ani a venit catastrofa! Fireşte, era cu neputinţă să aprobe purtarea fiului , său în această nenorocire; raţiunea şi educaţia — aceşti factori puternici care formau baza principiilor lui de viaţă — îi spuneau că este de neîngăduit, dar inima lui gemea. Cruzimea sălbatică a acelei situaţii nu cunoştea milă. Şi apoi o avea pe June, fetiţa cu părul ca flacăra, ce depindea de el şi-i înlănţuise toată fiinţa şi inima, devenită jucăria şi refugiul ales al micii făpturi neajutorate. Cu discernământul său firesc, el pricepu că trebuie să se despartă de unul sau de celălalt, că în asemenea situaţie nu se poate lucra cu jumătăţi de măsură. Asta era tragedia lui. Iar mica fetiţă neajutorată a biruit. Şi cum nu avea de ales, îşi luă rămas bun de la fiul său.

Acest rămas bun dăinuieşte încă şi azi.

Îi oferise o mică rentă tânărului Jolyon, dar acesta o refuzase, şi poate că acest refuz l-a durut mai mult decât orice, căci îi răpea singurul mijloc de a-şi arăta iubirea zăgăzuită în inima lui; aici era mărturia concretă a desăvârşitei rupturi, pe care numai o afacere bănească — prin refuz sau acceptare — o putea, într-un fel sau altul, statornici.

Masa nu i-a prea plăcut. Şampania era seacă şi amară, nu era ca *Veuve Clicquots* de odinioară.

În timp ce-şi bea cafeaua, îi veni ideea să meargă la operă. Căută în *Times* — în celelalte ziare nu avea încredere — şi văzu că în programul din acea seară era *Fidelio.*

Slavă Domnului că nu se reprezintă vreuna din pantomimele alea noi nemţeşti ale individului aceluia, Wagner!

Îşi puse vechiul său clac cu boruri turtite de atâta purtat, care părea emblema unor zile mai bune, scoase din buzunar o pereche de mănuşi din piele foarte subţire, de culoarea levănţichii, cu miros tare de ţigări, din pricină că le ţinea totdeauna lângă tabacheră, şi se urcă într-o birjă.

Trăsura o porni vesel de-a lungul străzilor, şi bătrânul Jolyon fu surprins de forfota lor neobişnuită!

"Desigur, hotelurile fac afaceri nemaipomenite!" se gândi el. Acum câţiva ani nu exista nici unul din aceste mari hoteluri. Îşi aminti cu plăcere de cele câteva imobile pe care le avea prin apropiere. Valoarea lor trebuie să se urce vertiginos! Ce circulaţie!

Apoi se lăsă dus de gânduri spre speculaţii ciudate şi impersonale — atât de străine unui Forsyte — în care zăcea o bună parte din taina superiorităţii lui faţă de ei. Oamenii sunt doar nişte atomi, dar vai cât sunt de mulţi! Şi oare ce-o să se aleagă de ei toţi?

La coborârea din trăsură se poticni puţin; dădu birjarului exact costul cursei, nici un ban mai mult, şi se duse la casă pentru a-şi cumpăra biletul. Stătea acolo cu punga de bani în mână — îşi ţinea întotdeauna banii în pungă, niciodată nu i-a plăcut să şi-i ţină prin buzunare, cum fac mulţi tineri din ziua de azi. Casierul scoase capul afară, ca un bătrân câine dintr-o cuşcă.

— Cum? spuse suprins, să fie domnul Jolyon Forsyte? Da, dumneavoastră sunteţi! Nu v-am

văzut de ani de zile, domnule! Vai de mine! Nu mai sunt vremurile de odinioară! Dumneavoastră şi fratele dumneavoastră şi agentul de bursă, domnul Traquair, şi domnul Nicholas Treffry, reţineaţi câte şase sau şapte locuri pentru tot sezonul. Şi ce mai faceţi dumneavoastră, domnule Forsyte? Nu întinerim!

Lumina din ochii bătrânului Jolyon se aprinse; plăti guineea. Nu-l uitaseră. Înaintă în sală în acordurile uverturii, cu paşii unui bătrân cal de luptă care intră pe câmpul de bătaie.

Îşi închise clacul, se aşeză, îşi scoase mănuşile cu aceleaşi gesturi de totdeauna, îşi puse ochelarii şi îşi plimbă îndelung privirea în jurul sălii. Apoi îi scoase, îi aşeză pe clacul său închis şi îşi aţinti privirea asupra cortinei. Simţi mai sfâşietor ca oricând că totul se sfârşise, că era un om sfârşit! Unde erau toate femeile, femeile acelea frumoase care umpleau sala? Unde era emoţia lui de odinioară, care-i strângea inima când aştepta să intre în scenă vreunul din marii cântăreţi? Unde era setea aceea frenetică de viaţă şi puterea de a se bucura de tot şi de toate?

Pe vremea lui era cel mai mare amator de operă! Asta de acum nu e operă. Individul acela, Wagner, a ruinat totul; n-a mai rămas melodie şi nici voci care s-o cânte. Ah! Ce cântăreţi minunaţi! S-au dus! Urmări scenă cu scenă opera pe care o cunoştea atât de bine, cu o senzaţie de amorţeală în inimă. De la bucla de argint de deasupra urechii, până la ghetele de lac cu elastic în cele două părţi, nimic nu era uzat sau slăbit la bătrânul Jolyon. Se ţinea drept, aproape la fel de drept, ca pe vremea când venea în fiecare seară la operă; vederea o avea bună — aproape bună. Dar câtă oboseală şi dezamăgire simţea în inimă!

Avusese toată viaţa obiceiul să se bucure de tot şi de toate, chiar şi de lucruri ce nu erau desăvârşite — şi au fost multe care nu erau desăvârşite — dar se bucurase de toate cu

cumpătare, tocmai pentru a se păstra tânăr. Dar acum puterea de a se bucura îl părăsise, ca şi filozofia lui, lăsându-i în loc acest groaznic sentiment că totul s-a sfârşit. Nici chiar corul deţinuţilor, nici aria lui Florestan nu avură puterea de a risipi amărăciunea singurătăţii sale.

Măcar de ar fi Jo cu el! Băiatul trebuie să aibă acum patruzeci de ani. Irosise paisprezece ani din viaţa unicului său fiu. Şi Jo nu mai era un "paria" în societate. Era căsătorit. Bătrânul Jolyon nu se putuse opri de a-i arăta preţuirea pentru acest gest şi îi trimisese un cec de 500 de lire. Cecul îi fusese trimis înapoi într-o scrisoare expediată de la "Hotch Potch", cu următorul conţinut:

"Iubitul meu tată,

Darul tău mărinimos a fost o binevenită dovadă că nu mai eşti chiar atât de supărat pe mine. Ţi-l restitui, dar dacă socoteşti că e bine, depune-l pe numele băieţelului meu (noi îi spunem Jolly), care poartă numele nostru de botez şi, cu respectul cuvenit, numele nostru de familie; aş fi foarte fericit.

Nădăjduiesc, din tot sufletul, că eşti sănătos ca totdeauna.

Cu tot dragul, fiul tău, *Jo."*

Scrisoarea era întocmai ca băiatul. Întotdeauna a fost un copil drăguţ. Bătrânul Jolyon îi trimisese acest răspuns:

"Dragul meu Jo,

Suma (500 de lire) este înscrisă în conturile mele pe numele fiului tău Jolyon Forsyte, şi va primi dobânda cuvenită de cinci la sută la termen. Deocamdată sunt sănătos.

Cu tot dragul ,tatăl tău,

Jolyon Forsyte."

Şi în fiecare an, la 1 ianuarie, adăuga la suma depusă 100 de lire şi dobânzile. Capitalul creştea — în ziua de Anul Nou va fi de 1500 şi câteva lire. Nu se poate descrie câtă plăcere îi făcea bătrânului Jolyon această tranzacţie de fiecare an. Dar corespondenţa luase sfârşit.

În ciuda dragostei pe care o purta fiului său, în ciuda unui instinct, în parte firesc, în parte produs de preocuparea lui neîncetată de a pune la cale şi urmări tot felul de afaceri — ca mii şi mii de oameni din clasa lui — care-l făcea să judece faptele mai mult după rezultate decât după principii, avea în fundul sufletului o oarecare nelămurire. În împrejurările date, fiul său trebuia să se ducă de râpă; această lege stătea scrisă în toate romanele, predicile şi piesele de teatru pe care le-a citit, auzit sau văzut vreodată.

După ce i se întorsese cecul, i se păruse că, undeva, ceva nu e tocmai cum trebuie. Cum de nu se dusese de râpă fiul său? Dar cine să-l lămurească?

Fireşte că auzise — adică a făcut tot ce a putut pentru a afla — că Jo locuia în St. John's Wood, că avea o căsuţă cu grădină în Wistaria Avenue şi că ieşea în lume cu soţia lui — o lume foarte ciudată, fără îndoială — şi că aveau doi copii; un băiat pe care-l chema Jolly (ţinând seama de împrejurări, numele acesta i se păru cam cinic, iar bătrânul Jolyon nu putea suferi cinismul şi se şi temea de el) şi o fată numită Holly, născută după căsătorie. Dar cine cunoştea cu adevărat starea materială a fiului său? Capitalizase venitul moştenit de la bunicul său dinspre mamă şi intrase la Lloyd's ca agent de asigurare; picta şi tablouri — acuarele. Bătrânul Jolyon ştia acest lucru, deoarece, din când în când, cumpăra pe ascuns câte un tablou, după ce din întâmplare văzuse, în vitrina unui negustor de tablouri, numele fiului său, semnat în colţul de jos al unui tablou reprezentând Tamisa. Le găsea proaste şi nu le

punea pe perete din pricina semnăturii; le păstra încuiate într-un sertar.

În sala cea mare a operei fu cuprins de un teribil dor să-şi vadă fiul. Îşi aminti de zilele în care băiatul, îmbrăcat într-un costum olandez cafeniu, trecea încoace şi încolo pe sub arcul format de picioarele lui; de vremea când îl învăţa să călărească şi fugea alături de poneiul încălecat de Jo; de ziua în care îl dusese prima dată la şcoală. Era un copil drăgălaş şi atrăgător. După ce învăţase la Eton, îşi însuşise poate puţin cam prea multe din acele deprinderi alese, pe care bătrânul Jolyon ştia că nu le poate dobândi decât acolo şi cu mare cheltuială; dar băiatul era totuşi comunicativ faţă de el. Chiar şi după ce fusese la Cambridge, rămaseră buni camarazi — deşi era puţin cam distant, poate din pricina privilegiilor pe care le avusese acolo. Părerile bătrânului Jolyon despre şcolile de stat şi universităţile din Anglia nu s-au schimbat niciodată; avea o atitudine de admiraţie şi de neîncredere faţă de un sistem accesibil numai celor "sus-puşi" din ţară, sistem de care el nu avusese norocul să se bucure... Acum că June plecase şi îl părăsise, adică îl va părăsi foarte curând, ar fi fost o mângâiere să-şi revadă fiul. Se simţea vinovat de trădare faţă de familia sa, de principiile sale, de clasa sa. Îşi aţinti privirea asupra cântăreţei de pe scenă. Nu-i nimic de capul ei — într-adevăr, cânta mizerabil! Iar Florestan era ca un lemn!

Spectacolul se sfârşi. Publicul din ziua de azi se mulţumeşte cu foarte puţin!

În strada aglomerată luă o birjă de sub nasul unui domn corpolent, mult mai tânăr, care părea convins că o va lua el. Drumul său era prin Pall Mall, dar la colţ, în loc să treacă prin Green Park, birjarul coti şi o luă prin St. James Street. Bătrânul Jolyon scoase mâna prin fereastra trăsurii pentru a face semn birjarului (nu-i plăcea să meargă pe alt drum decât cel obişnuit), dar cum acesta coti după

colţ, se aflară în faţa clubului "Hotch Potch", şi dorul, care mocnise în sufletul lui toată seara, birui. Porunci birjarului să oprească. Voia să intre şi să întrebe dacă Jo mai e încă membru al acelui club. Intră. Holul era întocmai ca pe vremea când cina acolo cu Jack Herring, şi clubul acesta avea cel mai bun bucătar din Londra; înconjură sala cu privirea lui directă şi pătrunzătoare, care l-a ajutat să fie, toată viaţa, mai bine servit decât ceilalţi oameni.

— Domnul Jolyon Forsyte e încă membru aici?

— Da, domnule; e chiar acum în club. Numele dumneavoastră?

Bătrânul Jolyon fusese luat prin surprindere.

— Tatăl său, răspunse, şi se opri cu spatele la cămin.

Tânărul Jolyon pleca tocmai de la club. Îşi pusese pălăria pe cap şi trecea prin hol, când portarul îl întâmpină. Nu mai era tânăr, părul începuse a-i încărunţi, iar obrazul, cu mustaţa mare şi răsfirată până la bărbie, semăna, în mai mică măsură cu al tatălui său; se vedea bine că e ostenit. Păli. Această întâlnire, după atâţia ani, era teribilă şi nimic pe lume nu i se părea atât de teribil ca o "scenă". Porniră unul către altul şi îşi strânseră mâna fără nici o vorbă.

Apoi, cu o voce tremurătoare, tatăl spuse:

— Ce mai faci, băiete?

Fiul răspunse:

— Ce mai faci, tată?

Mâna bătrânului Jolyon tremura în mănuşa-i subţire, de culoarea levănţichii.

— Dacă ai acelaşi drum cu mine, pot să te duc o bucată cu trăsura.

Şi ca şi cum în fiecare seară ar fi avut obiceiul să plece acasă împreună, ieşiră în stradă şi se urcară în birjă.

Bătrânului Jolyon i se păru că fiul său a mai crescut. "În orice caz, a devenit mai bărbat", îşi

zise. Peste faţa fiului său, plăcută din fire, se aşternuse parcă o mască de duritate, ca şi cum împrejurările vieţii l-au silit să se înarmeze în faţa ei. Trăsăturile erau, fireşte, acelea ale unui Forsyte, dar tânărul Jolyon avea un aer interiorizat, ca de savant sau de filozof. Nu încăpea îndoială că, de-a lungul acestor cincisprezece ani, a fost deseori silit să privească înăuntrul său.

În prima clipă tânărul Jolyon se sperie de înfăţişarea tatălui său — părea atât de ostenit şi bătrân! Dar în birjă îl găsi aproape neschimbat, cu aceiaşi ochii pătrunzători, cu privirea liniştită pe care şi-o amintea atât de bine. Se ţinea drept de tot.

— Arăţi bine, tată.

— Aşa şi aşa, răspunse Jolyon.

O grijă îi ardea sufletul, grijă pe care trebuia s-o aştearnă în vorbe. Dacă şi-a regăsit în sfârşit fiul, trebuia negreşit să afle care e starea lui materială.

— Jo, aş vrea să ştiu cam cum o duci. Îmi închipui că ai datorii!

Puse întrebarea în felul acesta, pentru ca fiul său să poată mărturisi mai uşor.

Tânărul Jolyon răspunse cu vocea lui ironică:

— Nu! N-am datorii!

Bătrânul Jolyon ştia că l-a supărat şi îi atinse mâna. A fost un act de îndrăzneală, dar nu-i părea rău; de altfel Jo n-a fost niciodată ranchiunos faţă de el. Cei doi nu mai scoaseră nici o vorbă, iar trăsura îi duse la Stanhope Gate. Bătrânul Jolyon îl pofti înăuntru, dar tânărul Jolyon dădu din cap, în semn că "nu".

— June nu-i aici, spuse iute tatăl său. A plecat azi, să facă o vizită. Sper că ştii că s-a logodit.

— Aşa de repede? murmură tânărul Jolyon.

Bătrânul Jolyon coborî din trăsură şi, plătind cursa, dădu birjarului din greşeală — pentru prima oară în viaţa lui — un *sovereign*[1] în loc de un şiling.

Birjarul puse banul de aur în gură, trase pe furiş un straşnic bici calului şi plecă în goană.

Bătrânul Jolyon răsuci încetişor cheia în broască, deschise uşa şi îl pofti să intre. Fiul îl privea cum îşi agaţă, grav, pardesiul, având pe faţă expresia unui băiat care are de gând să fure cireşe.

Uşa spre sufragerie era deschisă, lampa cu gaz ardea cu flacără mică; o maşină de spirt şuiera pe tava de ceai, iar lângă ea, pe masa de sufragerie, dormea o pisică cu mutră cinică. Bătrânul Jolyon o alungă de îndată, vânturindu-şi clacul în urma ei. Acest incident fu pentru el o uşurare.

— Are purici, spuse, urmărind-o până la ieşire. La uşa vestibulului mic, ce ducea în subsol, mai strigă de câteva ori "Hssst!", ca şi cum voia să o conducă până la plecare, până când — printr-o ciudată coincidenţă — majordomul apăru jos la scară.

— Poţi să te culci, Parfitt, îi zise bătrânul Jolyon. Am să încui eu uşa şi am să sting luminile.

Când se întoarse în sufragerie, pisica, din păcate, păşea înaintea lui, cu coada ridicată în aer, parcă declarând că de la început pricepuse că scopul manevrei lui era să-l împiedice pe majordom de a intra în odaie.

Ghinionul l-a pândit toată viaţa pe bătrânul Jolyon în şiretlicurile lui domestice.

Tânărul Jolyon nu se putu opri să zâmbească. Avea un deosebit simţ al ironiei şi tot ceea ce se petrecea în acea seară i se părea comic. Întâmplarea cu pisica; vestea că fiica lui s-a logodit. Va să zică el nu avea mai mult drept asupra ei, decât avea asupra pisicii! Şi dreptatea poetică a acestui fapt îl amuză.

— Cum arată June acum? întrebă.

— E micuţă, răspunse bătrânul Jolyon. Lumea zice că seamănă cu mine, dar nici vorbă! Mai degrabă seamănă cu mama ta, aceiaşi ochi şi acelaşi păr!

— Ah! Şi e frumoasă?

Bătrânul Jolyon era prea Forsyte pentru a lăuda ceva fără înconjur, mai ales ceva ce admira din tot sufletul.

— Nu arată rău — are o bărbie de adevărat Forsyte. Jo ,o să fie pustiu aici după ce va pleca ea.

Expresia feţei lui dădu tânărului Jolyon un fior ca acela din clipa reîntâlnirii.

— Ce ai să te faci, tată? Îmi închipui că e îndrăgostită la nebunie!

— Ce-am să mă fac? repetă bătrânul Jolyon cu un sughiţ mânios în glas. O să fie oribil să trăiesc aici singur. Nu ştiu cum o să se sfârşească. Dea domnul să... Dar deodată îşi înghiţi vorba şi adăugă: Problema este ce-am să fac cu casa asta?

Tânărul Jolyon îşi plimbă privirea în jurul camerei. Era din cale-afară de mare şi mohorâtă, împodobită cu imense naturi moarte pe care le ţinea minte de când era copil — câini dormind cu boturile pe legături de morcovi, de cepe şi struguri aşezate unele lângă altele într-o tăcută mirare. Casa era prea mare, dar nu şi-l putea închipui pe tatăl său locuind întruna mai mică; şi cu atât mai crudă era ironia situaţiei.

În fotoliul său larg, cu pupitru pentru citit, şedea bătrânul Jolyon, desăvârşit reprezentant al familiei, clasei şi crezului său; cu capul alb, fruntea boltită, simbol al cumpătării, al ordinii şi al iubirii faţă de proprietate. Şi nu era în Londra un om bătrân mai singur decât el!

Şedea aici, în camera comodă şi tristă, ca o marionetă stăpânită de forţe uriaşe şi înspăimântătoare, care nu ţineau seama de familie, clasă sau crez, căci se desfăşurau mecanic, spre ţeluri de nepătruns. Aceasta fu ceea ce îl izbi pe tânărul Jolyon, care privea totul cu obiectivitate.

Sărman, bătrân tată! Iată sfârşitul, iată pentru ce a trăit el cu atâta măreaţă cumpătare! Pentru ca acum să fie singur, din zi în zi mai bătrân, tânjind după un suflet de om cu care să poată sta de vorbă!

La rândul său, bătrânul Jolyon îşi privi fiul. Simţea nevoia să-i povestească multe lucruri despre care nu-i putuse vorbi în toţi aceşti ani. Era cu neputinţă să-i încredinţeze lui June convingerea lui fermă că valoarea terenurilor din cartierul Soho va creşte; îngrijorarea lui faţă de acea înspăimântătoare tăcere a lui Pippin, directorul lui "New Colliery Company", al cărui preşedinte era el de atâta vreme; căderea continuă a acţiunilor americane "Golgotha", după cum nu putea discuta cu ea nici cum să evite plata taxelor de succesiune după moartea lui. Totuşi, cu ajutorul unei ceşti de ceai în care amesteca fără încetare, începu, în cele din urmă, să vorbească. O nouă perspectivă de viaţă i se deschisese, intrase în ţara făgăduinţei, putea în sfârşit vorbi, îşi putea afla limanul de unde să se apere de valurile presimţirilor şi regretelor, unde-şi putea alina sufletul cu opiumul planurilor; putea vorbi despre modul în care să-şi mărească averea şi cum să perpetueze singura parte din fiinţa lui care va rămâne şi după ce va muri.

Tânărul Jolyon ştia să asculte; aceasta era marea lui calitate. Stătea cu ochii aţintiţi la faţa tatălui său, punând din când în când câte o întrebare.

Ceasul bătu unu înainte ca bătrânul Jolyon să fi isprăvit vorba, dar sunetul bătăii îi reaminti principiile sale. Scoase ceasul din buzunar şi îl privi mirat:

— Trebuie să mă duc la culcare, Jo, spuse.

Tânărul Jolyon se ridică şi întinse mâna pentru a-l ajuta pe tatăl său să se scoale. Chipul bătrân îi apăru din nou ostenit şi supt; dar ochii lui îl ocoleau.

— La revedere, băiete; ai grijă de tine!

Peste o clipă tânărul Jolyon se întoarse şi ieşi pe uşă. Ochii îi erau împăienjeniţi şi zâmbetu-i tremura. Acum cincisprezece ani descoperise că

viaţa nu e treabă uşoară, dar niciodată n-a ştiut că e chiar atât de grea.

Capitolul III
MASĂ LA SWITHIN

În sufrageria lui Swithin, tapetată în portocaliu şi albastru, cu ferestrele dând spre parc, masa rotundă era aşternută pentru douăsprezece persoane.

Deasupra mesei, un candelabru de cristal şlefuit, plin cu lumânări aprinse, ca o uriaşă stalactită, îşi arunca razele peste oglinzile mari cu rame poleite, peste plăcile de marmură aşezate pe console şi peste fotoliile masive şi aurite, cu tapiserie. Totul dovedea acea dragoste de frumos, adânc înrădăcinată în fiecare familie care, pornită din pătura de jos a burgheziei, şi-a croit singură drumul în Societate. Într-adevăr, Swithin nu putea suferi simplitatea; lui îi plăceau aurul şi lucrurile pompoase, de aceea semenii lui l-au socotit întotdeauna un om cu gust ales, chiar dacă era prea fastuos. Iar convingerea lui că oricine intra în aceste încăperi trebuia să-şi dea de îndată seama că se afla în casa unui om bogat îi dădea o adevărată şi trainică fericire, pe care nimic altceva în viaţă nu i-o producea.

De când se retrăsese din misitia de imobile, ocupaţie josnică, după părerea lui, mai ales în ceea ce priveşte vânzările la licitaţie, se dedase la obiceiuri cu adevărat aristocratice.

Spre sfârşitul vieţii se aşternuse pe un lux ostentativ, şi se simţea ca o muscă în zahăr, iar în mintea lui — în care se petreceau destul de puţine lucruri de dimineaţă şi până seara — se ciocneau două emoţii contradictorii: satisfacţia puternică şi profundă că el singur şi-a croit drumul în viaţă şi tot el singur şi-a adunat averea, care se opunea

convingerii sale că un om atât de distins ca el n-ar fi trebuit să se înjosească muncind.

Stătea rezemat de bufet, purta o vestă albă cu nasturi mari de aur şi onix, şi-şi urmărea din ochi valetul care înfunda mai adânc trei sticle de şampanie în găleţile cu gheaţă. Între colţurile gulerului său înalt, pe care nu l-ar fi schimbat pentru nimic în lume — deşi îl împiedica la mişcări — carnea palidă a bărbiei duble şedea ţeapănă. Ochii săi treceau de la o sticlă la alta. Socotea în gând, zicându-şi: "Jolyon bea un pahar, poate două, el e atât de grijuliu cu persoana lui! James nu mai poate bea vin deloc, Nicholas... Fanny şi cu el vor bea apă! Soames nu contează; nepoţii ăştia tineri — Soames avea treizeci şi unu de ani — nu ştiu să bea! Dar Bosinney? Când ajunse la numele acestui străin, care nu intra în vederile lui, Swithin se opri. O nelinişte se născu în el. Nu se poate şti cât va bea! June nu-i decât o fetiţă, şi mai e şi îndrăgostită! Lui Emily (doamna James) îi place un pahar bun de şampanie. Pentru Juley era prea seacă, biata bătrână nu se pricepea la băutură! Dar în ceea ce o privea pe Hatty Chessman! Când ajunse cu gândul la această bătrână prietenă, limpezimea ochilor săi se înnoura: N-ar fi de mirare să bea chiar o jumătate de sticlă!

Când trecu la ultimul musafir, peste obrazul lui bătrân se aşternu, pe furiş, expresia unei pisici care începe să toarcă: Doamna Soames! Ea n-o să bea mult, dar ştie să preţuiască băutura; e o plăcere să-i oferi un vin bun! "Frumoasă femeie — şi atât de amabilă cu mine!" Numai cât se gândea la ea, şi se simţea ca şi cum ar fi băut şampanie! "E o plăcere să oferi un vin bun unei femei tinere atât de arătoase, care ştie să se îmbrace, care are maniere fermecătoare şi e atât de distinsă — e o plăcere să ai asemenea musafiri!" Între colţurile gulerului, gâtul său făcu prima mică mişcare dureroasă din seara aceea.

— Adolf, zise, mai pune o sticlă.

Iar el o să bea bine, căci graţie re... reţetei lui Blight, se simte foarte bine şi avusese grijă să nu mănânce la prânz. De câteva săptămâni nu se mai simţise atât de bine. Umflându-şi buza de jos, dădu ultimele porunci:

— Adolf, să dai un pic de *West India* când ajungi la şuncă.

Trecu în anticameră şi se aşeză pe marginea unui fotoliu; îşi ţinea genunchii depărtaţi, iar trupul său mare şi corpolent părea încremenit; aştepta într-o stranie şi primitivă nemişcare. Era gata să se ridice în orice moment. De luni de zile nu mai avusese musafiri. Această masă, dată în onoarea logodnei lui June, i se păruse la început o povară (în familia Forsyte obiceiul de a sărbători solemn, prin ospeţe, logodnele era respectat cu sfinţenie), dar după ce isprăvise cu partea neplăcută, adică cu trimiterea invitaţiilor şi comandarea mâncărurilor, ideea mesei începu să-i facă chiar plăcere.

Şi şezând aşa, cu ceasul în mână, gras, rotofei şi auriu, ca un bulgăre de unt bine netezit, nu se gândea la nimic.

Un bărbat înalt, cu favoriţi, care fusese pe vremuri în serviciul lui Swithin, dar acum era negustor de fructe, intră şi anunţă:

— Doamna Chessman, doamna Septimus Small.

Două doamne intrară. Prima, îmbrăcată toată în roşu, cu două pete mari, de aceeaşi culoare, pe amândoi obrajii şi cu o privire aspră şi îndrăzneaţă, veni spre Swithin întinzându-i o mână acoperită cu o mănuşă lungă, de culoarea brânduşei:

— Bună ziua, Swithin, nu te-am văzut de un veac. Ce mai faci? Dar vai, dragul meu, în ce hal te-ai îngrăşat!

Numai fixitatea privirii îi trăda lui Swithin emoţia. O mânie mută, clocotitoare se ridică în el. A fi gras era un lucru ordinar, iar a vorbi despre grăsime, de asemenea; avea doar pieptul lat, nimic

mai mult. Se întoarse către sora lui, spunându-i cu ton poruncitor:

— Ce mai spui, Juley!

Doamna Septimus Small era cea mai înaltă dintre cele patru surori; obrazul ei bătrân, bun, rotund, devenise cam acru. Nenumărate cute îi brăzdau faţa, care părea să fi fost închisă într-o mască de sârmă până în seara aceea când, scoasă brusc, lăsase în urmă mici umflături de carne, mobile. Chiar şi ochii îi erau umflaţi. Astfel îşi arăta ea necurmata părere de rău pentru pierderea lui Septimus Small.

Era renumită că spune întotdeauna exact ceea ce nu trebuie şi, dârză ca tot neamul ei, ţinea morţiş la cele ce spusese, adăugând încă ceva neplăcut şi aşa mai departe. O dată cu moartea soţului, încăpăţânarea şi spiritul practic al familiei nu mai avură ecou în fiinţa ei. Foarte vorbăreaţă; când avea cu cine, era în stare să vorbească ceasuri întregi fără cea mai mică animaţie, povestind, cu epică monotonie, despre nenumăratele prilejuri în care Soarta fusese nedreaptă cu ea. Şi, fiind bună la suflet, nu băga de seamă niciodată că cei care o ascultau erau de partea Soartei.

Şezuse, biata femeie, multă vreme lângă patul lui Small (un bărbat cu sănătatea şubredă) şi prinsese obiceiul de a îngriji bolnavii. De aceea, în nenumărate rânduri, găsi prilej să petreacă vreme îndelungată la căpătâiul bolnavilor, copii sau alte persoane infirme; şi niciodată n-a putut scăpa de convingerea că lumea pământească este cel mai ingrat loc în care poate trăi cineva. Duminică de duminică şedea la picioarele acelui foarte subtil predicator, Reverendul Thomas Scoles, care avea mare înrâurire asupra ei; dar ea reuşea să convingă pe toată lumea că şi aceasta era o nenorocire. Ajunsese proverbială în familie, şi când unul dintre ei era din cale-afară de amărât, i se spunea "leit Juley". Starea ei de spirit ar fi răpus pe orişicine — în afară de un Forsyte — la patruzeci de ani; dar

Juley avea şaptezeci şi doi, şi niciodată nu arătase mai bine ca acum. Dacă o priveai, simţeai că în ea zăceau încă germeni de bucurie, care mai puteau încolţi. Avea trei canari, un pisic — Tomy — şi o jumătate de papagal — în indiviziune cu sora ei Hester; iar aceste biete făpturi (păzite cu grijă din calea lui Timothy, pe care animalele îl enervau) recunoşteau că nu e vina ei că e întunecată şi nenorocită — lucru pe care oamenii nu-l făceau — şi o iubeau cu pasiune.

În acea seară era de o sumbră măreţie; purta o rochie de mătase neagră, cu un decolteu mic, în formă de triunghi, în care era aplicată mătase mov, prinsă în jurul gâtului ei subţire cu o panglică de catifea neagră. Aproape tot neamul Forsyte socotea că această combinaţie de negru cu mov e foarte nimerită pentru rochiile de seară.

Se bosumflă şi spuse lui Swithin:

— Ann a întrebat de tine. N-ai dat pe la noi de un veac!

Swithin, vârându-şi cele două degete mari în răscroiala vestei, răspunse:

— Ann e cam slăbită; ar trebui s-o vadă un doctor!

— Domnul şi doamna Nicholas Forsyte!

Nicholas Forsyte, ridicându-şi sprâncenele dreptunghiulare, intră zâmbind. În ziua aceea reuşise să i se accepte planul său de a folosi un trib din India de Nord în minele de aur din Ceylon. Ţinea mult la acest plan, care fusese acceptat cu mare greutate; avea de ce fi mulţumit. Productivitatea minelor sale se va dubla, şi, aşa cum argumentase el adeseori cu atâta putere de convingere, experienţa dovedise că omul este muritor. Deci era prea puţin important dacă omul murea de bătrâneţe în patria lui, sau înainte de vreme din pricina umezelii din fundul unei mine dintr-o ţară străină. Important era ca această schimbare în modul lui de viaţă să fie în folosul Imperiului Britanic.

Negreşit, Nicholas era un om foarte iscusit. Ridicând nasul său coroiat în faţa ascultătorilor, obişnuia să spună:

"Lipsa câtorva sute din aceşti indivizi împiedică societatea noastră de ani de zile să plătească dividende; iar în ceea ce priveşte preţul acţiunilor, nu iau nici zece şilingi pe ele!"

Fusese în vilegiatură la Yarmouth, de unde se întorsese cu sentimentul că şi-a prelungit viaţa cu cel puţin zece ani. Strânse mâna lui Swithin exclamând, cu voce jovială:

— În sfârşit, iată-ne din nou împreună!

O femeie sfrijită, doamna Nicholas, cam speriată şi cu un zâmbet forţat pe buze, venea în urma lui.

— Domnul şi doamna James Forsyte! Domnul şi doamna Soames Forsyte!

Swithin pocni din călcâie; ţinuta lui era întotdeauna desăvârşită.

— Bună ziua, James! Bună ziua, Emily! Ce mai faci, Soames? Dar *dumneata?*

Strânse mâna lui Irene şi holbă ochii. Într-adevăr, frumoasă femeie — poate puţin prea palidă, dar trupul ei, ochii ei, dinţii ei! Mult prea bine pentru copilandrul de Soames!

Zeii dăduseră lui Irene ochi căprui-închis şi păr de aur, acea stranie îmbinare ce atrage privirile bărbaţilor şi despre care se zice că e semnul unui caracter slab. Iar gâtul şi umerii plini, de o paloare suavă, în contrast cu rochia de culoarea aurului, dădeau fiinţei ei o vrajă deosebită.

Soames venea în urmă, privind ţintă în ceafa soţiei lui. Swithin ţinea încă ceasul deschis în mână, iar arătătoarele trecuseră de ora opt; el mânca de obicei cu o jumătate de oră mai devreme, în ziua aceea însă nici nu prânzise, şi o nerăbdare ciudată, primitivă se trezi în el.

— Jolyon de obicei nu întârzie, se adresă el către Irene, neputându-şi ascunde mânia. Cred că-l reţine June!

— Oamenii îndrăgostiţi întârzie întotdeauna, răspunse Irene.

Swithin holbă ochii la ea, sângele îi năvăli în obraji şi îi coloră faţa în portocaliu-închis.

— N-au nici un motiv serios! Dar aşa e moda!

În dosul acestei izbucniri, mârâia şi cârtea violenţa ascunsă a instinctelor primare.

— Spune, unchiule Swithin, cum îţi place noua mea stea? zise Irene cu duioşie.

Pe dantela de pe pieptul ei strălucea o stea cu cinci raze, făcută din unsprezece diamante.

Swithin se uită la stea. Se pricepea la pietre, nici o altă întrebare nu-l putea distrage mai bine.

— Cine ţi-a dat-o? întrebă.

— Soames.

Pe faţa ei nu se produse nici o schimbare, dar ochii palizi ai lui Swithin ieşiră din orbite, parcă ar fi fost izbit de o bruscă revelaţie.

— Cred că te cam plictiseşti acasă, îi spuse. Oricând îţi face plăcere să dejunezi cu mine, eşti binevenită, şi am să-ţi ofer o sticlă de vin cum nu mai e altul în Londra.

— Domnişoara June Forsyte — domnul Jolyon Forsyte!... Domnul Bosinney!...

Swithin ridică braţul şi zise cu o voce gravă:

— La masă! Acum la masă!

O luă pe Irene de braţ şi o conduse la masă, deoarece nu mai fusese oaspetele lui de pe vremea logodnei. Locul lui June era lângă Bosinney, care şedea între Irene şi logodnica lui. De cealaltă parte a lui June şedea James cu doamna Nicholas, apoi bătrânul Jolyon cu doamna James, Nicholas cu Hatty Chessman, Soames cu doamna Small, iar cu Swithin se închidea cercul.

Mesele familiale ale neamului Forsyte respectau anumite tradiţii. De pildă, nu se serveau aperitive. Pentru ce anume? Nu se ştie. Membrii din generaţia tânără a familiei pretindeau că din pricina preţului enorm al stridiilor. Dar este foarte

probabil că acest obicei se datora pornirii lor de a merge la esenţial şi bunului lor simţ, spiritului lor practic care hotărâse că aperitivele sunt fleacuri.

Numai familia lui James călca din când în când obiceiul unanim admis în Park Lane.

După ce se aşezară pe locurile lor, se făcu linişte; toţi erau posaci şi nu-şi băgau în seamă vecinii. Tăcerea dură până la primul fel, apoi urmară mici întreruperi ca: "Tom iarăşi nu se simte bine, nu ştiu ce e cu el!" "Cred că Ann nu se mai dă jos din pat înainte de amiază." "Cum îl cheamă pe doctorul tău, Fanny? Stubbs? E un şarlatan!" "Winifred? Are prea mulţi copii. Patru, nu-i aşa? E slabă ca o scândură!" "Cât plăteşti pe sticla de *sherry,* Swithin? E prea sec pentru mine!"

O dată cu al doilea pahar de şampanie, se auzi în jurul mesei un murmur care, analizat în elementele lui componente, era format din convorbiri accidentale, dar sunetul dominant rămânea vocea lui James care istorisea ceva. Povestea lui fu atât de lungă, încât ţinu chiar până la ceea ce toată lumea recunoştea drept moment culminant al unui ospăţ Forsyte: "Spinarea de berbec".

Nici un Forsyte n-a dat vreodată o masă fără a servi şi spinare de berbec. Friptura aceasta are o consistenţă suculentă, atât de potrivită pentru oamenii "bine situaţi"! E hrănitoare şi gustoasă, un fel după care simţi că ai mâncat. Are un trecut şi un viitor, întocmai ca banii depuşi la bancă; şi, în sfârşit, este ceva care merită să fie comentat.

Fiecare ramură a familiei ţinea morţiş la un anumit soi de berbec, după locul de baştină al animalului. Bătrânul Jolyon jura că la Dartmobr e cel mai bun, James la Welsh, Swithin la Southdown, Nicholas susţinea că, spună oricine ce-o vrea, nicăieri nu găseşti berbeci ca în Noua Zeelandă. În ceea ce-l priveşte pe Roger, cel mai "original" dintre fraţi, el fu silit să descopere o localitate a lui proprie, şi cu o inventivitate demnă

de un om care a putut găsi noi meserii pentru fiii săi, descoperise o măcelărie în care se vindea berbec din Germania. Când ceilalţi îl combătură, el îşi susţinu punctul de vedere scoţând din buzunar nota de plată a măcelarului, din care se vedea că plătise carnea mai scump decât toţi ceilalţi. Cu acest prilej, bătrânul Jolyon se întorsese spre June, spunându-i într-unul din accesele lui filozofice:

— Crede-mă pe mine, fetiţo, cei din neamul Forsyte sunt cam trăsniţi. Ai să te convingi şi tu, când ai să mai îmbătrâneşti.

Numai Timothy era de altă părere, căci, deşi îi plăcea mult spinarea de berbec, spunea că se teme de ea.

Oricine urmăreşte psihologia neamului Forsyte găseşte în "spinarea de berbec" o trăsătură covârşitor de însemnată. Ea nu dezvăluie numai dârzenia lor colectivă sau individuală, ci arată că structura şi instinctele lor îi pecetluiesc ca făcând parte din acea mare clasă de oameni care crede în mâncare, se bucură de gustul bucatelor şi nu cedează în faţa cerinţelor sentimentale de frumos.

E adevărat că printre membrii mai tineri ai familiei, erau unii care ar fi preferat în locul spinării de berbec friptură de pasăre sau salată de homar — ceva mai puţin hrănitor, dar cu mai multă fantezie — dintre aceştia majoritatea erau femei; iar dacă erau bărbaţi, fuseseră corupţi de nevestele sau mamele lor care, fiind silite să mănânce mereu spinare de berbec, de când se măritaseră, aveau o duşmănie ascunsă faţă de acest fel, duşmănie trecută, pe nesimţite, şi în gustul fiilor lor.

După ce se sfârşi marea controversă asupra spinării de berbec, urmă şunca de Tewkesbury, însoţită de o picătură de vin de *West India.* Swithin se opri atât de mult la acest fel, încât ritmul mesei lâncezi. Pentru a degusta totul mai bine, Swithin nu mai scoase nici o vorbă.

Soames, aşezat lângă doamna Septimus Small, veghea. Îl urmărea pe Bosinney; avea motivele lui bine întemeiate, căci făcuse un plan frumos. Arhitectul îi putea fi de folos la construirea casei lui. Aşa cum şedea sprijinit de speteaza scaunului, dus pe gânduri, făcând mici metereze din firimituri de pâine, părea deştept. Soames băgă de seamă că hainele lui erau bine tăiate, dar cam strâmte, parcă şi le-ar fi făcut acum câţiva ani.

Îl văzu întorcându-se către Irene şi spunându-i ceva; faţa ei se lumină, aşa cum — adeseori se lumina pentru alţii — şi niciodată pentru el. Încercă să tragă cu urechea la ceea ce vorbeau, dar mătuşa Juley îi spuse:

— Soames, spune şi tu, nu e extraordinar? Numai cu o duminică înainte bunul reverend Scoles a fost atât de plin de duh în predica lui, atât de sarcastic: "Ce-i va folosi omului să-şi mântuiască sufletul, dacă îşi va pierde toată averea?" Aceasta este, a spus el, deviza clasei mijlocii. Ce-o fi vrut să spună prin asta? Fireşte, poate că aşa gândesc oamenii din clasa mijlocie — eu nu mă pricep. Dar tu ce crezi, Soames?

Acesta îi răspunse distrat:

— De unde vrei să ştiu eu? Totuşi Scoles e un farseur! Nu-i aşa?

Bosinney îşi plimbă privirea în jurul mesei, parcă scruta particularităţile fiecărui musafir în parte. Soames era curios să ştie ce-i spusese lui Irene: negreşit că — după cum îi zâmbea — era de acord cu observaţiile lui. Irene părea a fi întotdeauna de acord cu ceilalţi.

Ochii i se întoarseră către el; Soames îşi lăsă de îndată privirea în jos. Zâmbetul de pe buzele ei se stinse.

Farseur? Ce vrea oare să spună Soames prin asta? Dacă domnul Scoles — un pastor — e un farseur, atunci toţi oamenii sunt farseuri! E îngrozitor!

— Şi chiar aşa sunt! spuse Soames.

Mătuşa Juley, consternată, tăcu o clipă, iar el prinse câteva cuvinte rostite de Irene, care sunau cam aşa: "lăsaţi orice speranţă, voi ce intraţi aici!"

Între timp, însă, Swithin isprăvise şunca.

— Unde cumperi ciupercile? zise curtenitor către Irene; du-te la Snileybob, ţi le dă întotdeauna proaspete. Negustorii ăştia mărunţi nu-şi dau osteneală!

Irene se întoarse către el spre a-i răspunde, iar Soames văzu cum Bosinney o urmăreşte, zâmbind. Tipul avea un zâmbet ciudat. Simplu, natural, ca un copil care zâmbeşte când îi place ceva. Iar în ceea ce priveşte porecla pe care i-o dăduse George — "Piratul" — n-o găsea prea reuşită. Când îl văzu că se întoarce spre June, Soames zâmbi şi el, dar cam răutăcios — lui nu-i plăcea June — şi fata părea cam nemulţumită.

Nici nu era de mirare, căci abia sfârşise următoarea convorbire cu James:

— Unchiule, în drum spre casă m-am oprit pe malul Tamisei şi am văzut un teren minunat pentru casă!

James, care de obicei mânca încet şi mesteca bine, se opri din mestecat şi zise:

— Ei! Şi unde l-ai văzut?

— Chiar lângă Pangbourne.

James introduse o bucată de şuncă în gură, iar June aştepta.

— Îmi închipui că tu nici nu ştii dacă terenurile de pe acolo sunt de vânzare. Dar despre preţurile pământului din partea locului ştii ceva? îi spuse el în cele din urmă.

— Da! răspunse June. M-am informat. Faţa ei mică şi hotărâtă, sub coroana-i de aramă, era îngrijorător de strălucitoare şi nerăbdătoare.

James o privi cu aerul unui judecător de instrucţie.

— Ce? Doar n-oi avea de gând să cumperi pământ?! strigă el, scăpând furculiţa din mână.

June prinse curaj, văzând că stârneşte atâta interes. De mult ticluise ea acest frumos plan, din care să profite şi unchiul ei şi Bosinney, prin construirea câtorva case de ţară.

— Fireşte că nu! îi răspunse. Dar m-am gândit că e un loc minunat unde... tu... sau alţii şi-ar putea construi o casă de ţară.

James o privi pieziş şi introduse o a doua bucată de şuncă în gură.

— Pe acolo terenurile trebuie să fie foarte scumpe, zise.

Ceea ce i se păru lui June a fi un interes personal nu era decât preocuparea fiecărui Forsyte de a nu scăpa din mână o afacere bună. Dar ea nu voia să admită că pierduse orice şansă şi continuă să-şi urmărească ţinta.

— Ar trebui să te muţi la ţară, unchiule James. Dacă eu aş avea mulţi bani, o zi n-aş mai sta la Londra!

James fu cutremurat până în adâncul fiinţei sale lungi şi subţiri; nu bănuise că nepoata lui putea avea păreri atât de îndrăzneţe.

— De ce să nu te muţi la ţară? Ţi-ar face foarte bine! repetă June.

— Cum? începu James mârâind. Să cumpăr pământ? Ce folos aş putea avea cumpărând pământ şi construind case? Nici patru la sută n-aş căpăta pe banii mei!

— Nu asta e important. Ai nevoie de aer curat!

— Aer curat! strigă James. Ce să fac cu aerul curat...

— Eu credeam că toată lumea e bucuroasă să respire aer curat, spuse June cu dispreţ.

James se şterse cu şervetul pe toată gura.

— Tu nu cunoşti valoarea banului, îi zise, ferindu-se de privirea ei.

— Nu, şi sper să n-o cunosc niciodată! şi biata June, muşcându-şi buzele, tăcu, învinsă şi dezamăgită.

De ce oare rudele ei erau aşa de bogate, pe când Phil nici nu ştia de unde să scoată bani pentru tutunul de mâine? De ce nu făceau ceva pentru el? Erau atât de egoişti! De ce nu-şi construiesc case la ţară? Ea era plină de acel dogmatism naiv, patetic, care poate duce la realizări atât de mari. În dezamăgirea ei se întoarse spre Bosinney, dar acesta vorbea cu Irene. Un fior rece o cutremură. De mânie, privirea ei deveni fixă, ca ochii bătrânului Jolyon atunci când cineva se opunea voinţei lui.

James, de asemenea, era foarte tulburat. Se simţea ca şi cum cineva i-ar fi contestat dreptul de a-şi investi banii cu cinci la sută. Jolyon o răsfăţase prea mult. Nici una din fetele lui n-ar fi spus aşa ceva. James fusese şi el întotdeauna foarte îngăduitor cu copiii lui şi, conştient de acest fapt, simţi şi mai profund greşeala lui June, care întrecuse măsura. Îngândurat, se juca cu fragii, apoi, acoperindu-i cu o lingură de smântână, începu să-i mănânce iute, ca nu cumva să-i scape vreunul.

Nu e de mirare că-şi ieşise din fire. De cincizeci şi patru de ani (fusese admis în barou la vârsta minimă prevăzută de lege), se ocupa cu împrumuturi ipotecare, investiţii cu dobânzi mari şi sigure; condusese negocieri călăuzindu-se de principiul că trebuie să scoată maximum de la partea adversă, în favoarea clienţilor săi şi a lui, calculase exact valoarea pecuniară a tuturor împrejurărilor posibile din viaţă, aşa că ajunsese să nu mai poată gândi decât în termeni monetari. Banii erau acum lumina lui, vedea numai prin ei, fără ei nici nu putea privi, nu mai pricepea nici un fenomen. Iar auzul acestor vorbe, "Sper să nu cunosc niciodată valoarea banului!", spuse drept în faţă, îl întrista şi îl indigna. Ştia că e o prostie, altfel s-ar fi speriat. Spre ce mergea lumea asta? Deodată, reamintindu-şi povestea tânărului Jolyon, se simţi puţin mai liniştit; căci la ce te poţi aştepta

de la o fată cu un asemenea tată! Dar gândurile lui porniră pe o cale şi mai neplăcută. Ce-o fi cu toate zvonurile acelea pe care le auzise despre Soames şi Irene?

Ca în orice familie care se respectă, se instituise şi la ei o piaţă unde se negociau secretele familiale şi se preţuia averea fiecărui membru. La "Bursa Forsyte" se ştia că Irene regreta căsătoria ei. Toţi dezaprobau regretul ei. Ar fi trebuit să ştie ce vrea; o femeie serioasă nu face asemenea greşeli.

James se gândi, cam mâhnit, că aveau o casă frumoasă (poate cam mică), într-un loc admirabil, că n-aveau nici copii şi nici griji materiale. Soames nu prea vorbea despre treburile lui, dar stă, desigur, foarte bine cu banii. Avea un venit mare din întreprindere, căci Soames, ca şi tatăl său, era membru în acel binecunoscut birou de avocaţi — "Forsyte, Bustard and Forsyte" — şi a fost întotdeauna foarte chibzuit. Câştigase foarte bine din câteva tranzacţii ipotecare, printr-o mică executare silită, cumpărând bunurile respective la preţuri foarte mici. Câteva lovituri izbutite!

Nu era nici un motiv ca Irene să nu fie fericită; totuşi, se spune că a cerut dormitor separat. James ştia spre ce duce aşa ceva. Şi doar Soames nu era beţiv!

James se uită la nora lui. Privirea lui furişă era rece şi bănuitoare. Cuprindea mustrare, teamă şi adâncă mâhnire. De ce să fie el oare atât de chinuit? Foarte probabil că totul e o prostie; femeile sunt atât de nebune! Ele exagerează lucrurile în aşa măsură, încât nu ştii ce să mai crezi. Şi apoi, lui nu-i spune nimeni nimic, el trebuie să descopere totul singur. Privi din nou, pe furiş, la Irene, apoi în cealaltă parte a mesei, la Soames. Acesta, ascultând ce spune mătuşa Juley, se uita pe sub sprâncene spre Bosinney.

"Ştiu că e îndrăgostit de ea, gândi James. Tot mereu îi face cadouri."

Iar gândul că Irene nu avea nici un temei să nu-l iubească pe Soames, că atitudinea ei era cu desăvârşire neîndreptăţită îi sfredeli inima şi mai tare. Era păcat, căci ea era o femeiuşcă atrăgătoare şi el, James, ar fi iubit-o cu adevărat dacă i-ar fi dat prilejul. În ultima vreme Irene se împrietenise cu June: lucrul acesta nu-i putea prii, nu putea decât să-i strice! De altfel a şi început să aibă păreri proprii. Şi James nu pricepea ce are de gând această femeie. Avea un cămin frumos, liniştit, şi tot ce dorea. El socotea că trebuie să i se aleagă prieteni potriviţi. Calea pe care o apucase era primejdioasă.

June, într-adevăr, cu obiceiul ei de a ocroti pe cei nenorociţi, smulsese de la Irene o mărturisire şi, în schimb, îi vorbise despre nevoia de a se opune răului, chiar prin divorţ dacă e necesar. Dar în faţa acestor îndemnuri, Irene rămânea tăcută şi visătoare, ca şi cum gândul de a porni cu sânge rece pe-o asemenea cale zbuciumată o îngrozea. Soames nu va renunţa niciodată la ea, îi spusese Irene lui June.

"Şi ce-ţi pasă! Lasă-l să facă ce-i place — tu trebuie să fii hotărâtă!" strigase June. Nu se sfiise să spună vorbele acestea în casa lui Timothy. Iar James, când auzi, fu cuprins de o mânie şi o spaimă firească.

Şi ce ar fi dacă lui Irene îi intră în cap să — cu greu sfârşi această idee — să-l părăsească pe Soames? Gândul era atât de insuportabil, încât îl înlătură imediat, împreună cu imaginile întunecate pe care le provoca; glasul clevetirilor familiale îi bâzâia în urechi. Îl chinuia spaima unei întâmplări atât de urâte, ce s-ar putea produce aşa de aproape de el, în casa unuia dintre copiii săi! Însă, din fericire, ea nu avea bani — doar un venit mizer de cincizeci de lire pe an. Şi se gândi cu dispreţ la decedatul Heron, care nu-i lăsase nici o moştenire. Privea gânditor paharul din faţa lui, şezând cu picioarele-i lungi încrucişate sub masă, şi uită

chiar să se ridice când doamnele părăsiră sufrageria. Trebuie să vorbească cu Soames. Trebuie să-i atragă atenţia; aşa nu mai putea continua, mai ales acum că aflase lucruri atât de neaşteptate. Şi băgă de seamă, cu acră nemulţumire, că June îşi lăsase paharele pline cu vin.

"Micuţa aia poartă toată vina! Lui Irene nu i-ar fi trecut niciodată astfel de lucruri prin minte!", gândea el; James era un om cu imaginaţie.

Vocea lui Swithin îl trezi din visare.

— Am dat pe ea patru sute de lire. E, bineînţeles, o adevărată operă de artă.

— Patru sute! Hm! O groază de bani!

Obiectul în chestiune era o statuie reprezentând un grup sculptat în marmură italiană, aşezat pe un soclu înalt, tot din marmură, şi care dădea o atmosferă pretenţioasă întregii încăperi. Figurile secundare, şase la număr, nuduri de temei, împodobite cu multe ornamente, ţinteau toate cu degetul spre figura centrală, şi ea tot un nud de femeie, care se arăta şi ea pe sine, cu degetul; iar toate acestea la un loc dădeau observatorului plăcuta senzaţie a unei mari valori. Mătuşa Juley, aşezată aproape în faţa statuii, suferise toată seara pentru că n-o putuse privi pe îndelete.

Bătrânul Jolyon continuă:

— Patru sute de draci! Nu-mi spune că ai dat patru sute de lire pe asta!

Între colţurile ridicate ale gulerului său, bărbia lui Swithin făcu a doua mişcare dureroasă din seara aceea.

— Patru... sute... lire, monedă englezească; nici o băncuţă mai puţin. Dar nu-mi pare rău. Nu e o sculptură englezească obişnuită: e o autentică lucrare modernă italiană!

Soames ridică colţul buzei într-un zâmbet şi se uită peste masă la Bosinney. La adăpostul fumului de ţigară, arhitectul rânjea. Acum, într-adevăr, semăna cu un "Pirat".

— Trebuie să se fi muncit mult la ea! spuse James în grabă; el fusese cu adevărat mişcat de mărimea statuii. S-ar putea lua preţ bun pe ea la Jobson.

— Nenorocitul acela de italian care a făcut-o, continuă Swithin, îmi ceruse cinci sute — i-am dat patru. Face opt. Bietul băiat, părea pe jumătate mort de foame!

— Ah! îl întrerupse Nicholas cu vocea lui răsunătoare; vai de capul lor, artiştii ăştia sunt nişte pârliţi; mă mir cum de mai trăiesc. Iată-l, de pildă, pe tânărul Flageoletti, pe care Fanny şi fetele îl aduc să le cânte la vioară; dacă realizează o sută de lire pe an, e maximum ce poate câştiga!

James dădu din cap şi spuse:

— Ah, eu nu ştiu cum pot trăi!

Bătrânul Jolyon se ridică, cu ţigara de foi în gură, şi se duse să examineze statuia mai de aproape.

— N-aş fi dat nici două sute pe ea! spuse în cele din urmă.

Soames văzu cum tatăl său şi Nicholas schimbau priviri înfricoşate; iar de cealaltă parte a mesei, lingă Swithin, şedea Bosinney învăluit în fum.

"Mi-ar plăcea să ştiu ce crede el despre statuie", gândi Soames. Era convins că acest grup era iremediabil *vieux jeu*[2] *;* sculptură după gustul generaţiei trecute. Nici la Jobson nu se mai vindeau la licitaţie asemenea obiecte de artă.

În sfârşit, veni răspunsul lui Swithin:

— Tu nu te-ai priceput niciodată la statui. Tu ai cumpărat tablouri şi atâta tot.

Bătrânul Jolyon se întoarse, pufăind din ţigară, la locul lui. Nu prea era dispus să înceapă o discuţie cu Swithin, acest caraghios încăpăţânat, mărginit ca un catâr, care n-a ştiut să deosebească niciodată o statuie... de o pălărie din pai. Nu spuse decât:

— Stuc!

Multă vreme Swithin nu avu puterea să-i răspundă; dar bătu cu pumnul în masă.

— Stuc! Aş vrea să văd la tine în casă un obiect măcar pe jumătate atât de frumos!

Iar în dosul vorbelor lui răsuna din nou violenţa generaţiilor primitive. James salvă situaţia:

— Dar părerea dumitale care e, domnule Bosinney? Dumneata eşti arhitect; trebuie să te pricepi la statui şi alte lucruri asemănătoare!

Ochii tuturor se îndreptară asupra lui Bosinney; aşteptau cu toţii răspunsul lui, cu o privire ciudată, bănuitoare.

Iar Soames, vorbind pentru prima dată în această seară, întrebă:

— Da, Bosinney, care e părerea dumitale? Bosinney răspunse rece:

— Este o operă remarcabilă.

Cuvintele lui erau adresate lui Swithin, dar ochii săi zâmbeau şiret bătrânului Jolyon; numai Soames rămase nesatisfăcut şi întrebă:

— Remarcabilă? Prin ce?

— Prin naivitatea ei.

Răspunsul fu urmat de o tăcere grăitoare. Swithin era singurul care nu pricepuse nimic, credea că poate voise să-i facă un compliment.

Capitolul IV
SOAMES PLĂNUIEŞTE SĂ-ŞI CLĂDEASCĂ O CASĂ

Trei zile după cina de la Swithin, Soames Forsyte ieşi pe poarta verde a casei sale, trecu scuarul, ajunse de cealaltă parte, se întoarse şi privi casa. Convingerea lui că trebuia revopsită se întări.

O lăsase pe soţia sa aşezată pe canapeaua din salon, cu mâinile încrucişate în poală, desigur

nerăbdătoare să-l vadă plecat. Faptul nu era neobişnuit; în fiecare zi se întâmpla la fel.

Nu pricepea deloc ce nu-i plăcea la el. Doar nu era beţiv! Ce? făcea datorii, juca cărţi, înjura, era brutal, avea prieteni uşuratici, pierdea nopţile? Nu! Dimpotrivă!

Aversiunea profundă pe care o simţea mocnind în soţia lui era pentru el un mister şi izvorul celei mai cumplite frământări. Că femeia greşise când se măritase cu el, căci nu-l iubea, că încercase să-l iubească şi că nu izbutise să-l iubească nu erau pentru el motive suficiente.

Bărbatul care ar fi putut accepta o scuză atât de vagă şi neobişnuită pentru a-şi explica neînţelegerea dintre el şi soţia lui n-ar fi fost un Forsyte.

Soames fu silit, de aceea, că pună toată vina pe seama soţiei lui. Nu întâlnise niciodată o femeie capabilă să stârnească atâta interes în jurul ei ca Irene. Nu putea merge nicăieri cu soţia lui, fără să vadă cum toţi bărbaţii sunt atraşi de ea; privirile, vocile lor trădau vraja pe care ea o răspândea asupra lor; şi cu toate că era atât de admirată, ţinuta ei rămânea desăvârşită. Lui, desigur, nu-i trecuse prin minte că Irene era una dintre acele femei — nu prea obişnuite în rasa anglo-saxonă — născute pentru a fi iubite şi pentru a iubi, care dacă nu iubesc, nu trăiesc. Socotea puterea ei de atracţie ca o parte din valoarea intrinsecă a acestui bun din patrimoniul lui. Totuşi, se născu în el bănuiala că Irene, aşa cum primeşte iubirea, ar putea s-o şi dea; dar lui nu-i dădea nimic! "Atunci de ce s-a măritat cu mine?" se întreba el mereu. Uitase câtă îndelungă vreme îi făcuse curte, uitase că timp de un an şi jumătate a urmărit-o pas cu pas, a asediat-o, făcând fel de fel de planuri pentru a-i fi pe plac, dându-i daruri şi cerând-o din când în când în căsătorie; şi că, prin prezenţa lui neîntreruptă, îndepărtase pe toţi ceilalţi admiratori ai ei. Uitase ziua aceea când, profitând cu iscusinţă de o criză a

lui Irene, care avea neplăceri familiale, strădania lui fu încununată de succes. Dacă-şi mai aducea aminte de ceva, era doar purtarea, delicată şi capricioasă, pe care fata cu părul de aur şi ochii întunecaţi o avusese faţă de el. Desigur că nu-şi mai amintea expresia ciudată, pasivă, resemnată de pe faţa ei când, într-o zi, pe neaşteptate, acceptase şi spusese că se căsătoreşte cu el.

Soames îi făcuse curte cu dăruirea şi perseverenţa pe care cărţile şi oamenii le preamăresc; în care bărbatul bate fierul atât de mult, încât îl face maleabil, iar în cele din urmă se vede răsplătit pentru strădania lui; iar de aici încolo noii căsătoriţi trebuie să fie fericiţi, ducând o viaţă armonioasă, ca sunetul clopotelor din ziua cununiei.

Îngândurat, Soames porni spre răsărit, mergând pe trotuarul din umbră.

Casa trebuia reparată, dacă nu se va decide să-şi contruiască una la ţară şi să se mute acolo. De o lună încoace se gândea pentru a suta oară la lucrul acesta. N-avea motiv să se pripească! Îi mergea foarte bine, venitul său creştea mereu, ajunsese până la trei mii de lire pe an; dar capitalul investit nu era chiar atât de mare pe cât credea tatăl său. James avea tendinţa să-şi creadă copiii mai bogaţi decât erau în realitate. "Eu pot cheltui cu uşurinţă opt mii", se gândi el, "fără să mai împrumut de la Robertson sau Nicholl".

Nu putuse afla ce fel de case construise Bosinney, nici care erau preţurile lui. Ajunsese la concluzia că-şi va putea impune condiţiile. Cu cât se gândea mai mult, cu atât mai mult îi plăcea această idee. Astfel afacerea va rămâne în familie — gând care, la un Forsyte, e instinctiv. Apoi el va putea beneficia de drepturile "naţiunii favorizate", chiar dacă nu-i va face un preţ derizoriu — cu toate că aşa ar fi drept, deoarece el va da lui Bosinney prilejul să-şi arate talentul, căci casa lui nu va fi un edificiu obişnuit.

Soames se gândi cu bunăvoinţă la comenzile pe care tânărul Bosinney le va căpăta după aceea, căci, ca orice Forsyte, era din cale-afară de optimist când putea profita de pe urma cuiva.

Biroul lui Bosinney era în Sloane Street, foarte aproape de el, aşa încât putea urmări neîncetat planurile.

Poate că Irene nu se va opune să se mute din Londra, din moment ce logodnicul celei mai bune prietene a ei va construi casa. Poate că însăşi căsătoria lui June depinde de această lucrare. Irene nu poate sta în calea căsătoriei lui June; nu, nu ar face niciodată aşa ceva, el o cunoaşte prea bine pe soţia lui. Şi June se va bucura; iată încă un avantaj pentru Soames.

Bosinney părea deştept, dar mai avea — ceea ce îl făcea şi mai atrăgător — aerul că nu-şi cunoaşte prea bine interesele. Va fi uşor să tratezi cu el chestiunile băneşti. Soames făcu această reflecţie nu cu intenţia de a-l păgubi; aceasta era o atitudine firească a minţii lui — mintea oricărui bun om de afaceri — a tuturor miilor de oameni de afaceri pricepuţi, întâlniţi de el în Ludgate Hill.

Astfel el împlinea legile de nepătruns ale marii clase din care făcea parte — ale firii omeneşti însăşi — când se gândea cu vădită plăcere că Bosinney e un om cu care te descurci uşor în chestiunile băneşti.

În timp ce-şi croia drum prin mulţimea ce forfotea pe stradă, ochii săi care, de obicei, erau fixaţi pe trotuar, în faţa picioarelor lui, fură atraşi în sus, spre cupola catedralei Sfântului Paul. Această biserică străveche îl atrăgea în mod cu totul deosebit şi nu o dată, ci de două-trei ori pe săptămână, Soames se oprea din drumul său cotidian, intra înăuntru, oprindu-se pentru cinci sau zece minute în vreuna din aripile laterale, cercetând numele şi epitafurile de pe monumente. Atracţia pe care această mare biserică o exercita asupra lui era greu de tălmăcit: poate că îi dădea

prilejul să-şi concentreze gândurile asupra treburilor din ziua aceea. Dacă îl preocupa vreo afacere importantă sau care îi cerea o iscusinţă deosebită, el intra întotdeauna în biserică şi trecea, atent ca un şoarece, de la un epitaf la altul. Ieşea apoi cu aceiaşi paşi încetişori şi pornea înainte spre Cheapside, cu mersul mai ferm şi mai hotărât, parcă decis să cumpere un obiect pe care-l văzuse.

În această dimineaţă intră iar în catedrală; dar în loc să se furişeze de la un monument la altul, îşi ridică privirea spre coloanele şi arcadele pereţilor şi rămase nemişcat.

Faţa lui ridicată în sus, cu privirea pioasă şi emoţionată, aşa cum o au oamenii în biserică, devenise, sub imensa cupolă, albă ca varul. Ţinea mâinile înmănuşate în faţa lui, încrucişate pe mânerul umbrelei. Apoi le ridică. Parcă îl cuprinsese o sacră inspiraţie.

"Da", gândi el, "trebuie să am spaţiu pentru a-mi atârna tablourile".

În aceeaşi seară, la întoarcerea din City, se duse la biroul lui Bosinney. Îl găsi pe arhitect în cămaşă, fumând pipă şi trăgând linii pe un plan. Soames refuză paharul de *whisky* ce i-l oferi şi intră de-a dreptul în subiect.

— Dacă nu ai ceva mai bun de făcut duminică, vino cu mine la Robin Hill să-mi spui părerea dumitale asupra unui loc de casă.

— Vrei să construieşti ceva?

— Poate, spuse Soames, dar nu spune nimănui. Deocamdată vreau să ştiu părerea dumitale.

— Foarte bine, răspunse arhitectul.

Soames făcu ochii roată prin cameră.

— Locuieşti cam sus, observă el.

Orice informaţie putea culege cu privire la natura şi obiectul activităţii lui Bosinney îi era de folos.

— Deocamdată e destul de bine pentru mine, răspunse arhitectul. Dumneata eşti învăţat cu

birourile elegante!

Îşi scutură pipa şi o puse între dinţi goală; probabil că îl ajuta să ducă conversaţia. Soames văzu pe faţa lui două adâncituri, ca şi cum şi-ar fi supt obrajii.

— Câtă chirie plăteşti pentru biroul ăsta?

— Cu cincizeci mai mult decât face, răspunse Bosinney.

Acest răspuns făcu impresie favorabilă asupra lui Soames.

— Cred că e mult, îi zise. Vin să te iau duminică pe la unsprezece.

Duminica viitoare veni cu o birjă şi-l duse pe Bosinney la gară. Ajunşi la Robin Hill, nu găsiră trăsură şi merseră pe jos o milă şi jumătate, până la locul de casă.

Era ziua de întâi august — o zi minunată, cer fără nori şi soare dogoritor — iar pe poteca dreaptă şi îngustă care ducea spre vârful dealului, picioarele lor ridicau un praf galben.

— Teren nisipos, remarcă Soames, uitându-se peste umăr la haina pe care o purta Bosinney. În amândouă buzunarele avea vârâte suluri de hârtie, iar sub braţ ducea un baston de formă ciudată. Soames observă şi alte ciudăţenii.

Numai un om deştept sau cu adevărat "Pirat" poate să-şi permită libertatea de a se prezenta astfel. Dar cu toate că aceste excentricităţi îl revoltau pe Soames, ele îi dădeau şi o oarecare satisfacţie, căci erau semnele unor însuşiri din care negreşit, va trage foloase. Dacă tipul ştie să construiască o casă, ce importanţă are îmbrăcămintea lui?

— Ţi-am spus că doresc ca această casă să fie o surpriză, deci nu vorbi nimănui despre ea. Eu nu vorbesc niciodată despre treburile mele până ce nu le desăvârşesc.

Bosinney dădu din cap.

— Dacă amesteci şi femei în planurile tale, nu ştii niciodată unde ajungi, continuă Soames.

— Ah, femeile sunt nişte diavoli! spuse Bosinney.

Această convingere dăinuia de multă vreme în fundul sufletului lui Soames, dar n-o tălmăcise încă niciodată în vorbe.

— Oh, mormăi el, începi şi dumneata să... dar se opri, adăugând apoi iute, cu o pornire de nestăpânită mânie: June are un temperament... l-a avut întotdeauna.

— Temperamentul nu e lucru rău la un înger.

Soames nu spusese niciodată că Irene e un înger. El n-ar fi trecut niciodată peste instinctele lui cele mai profunde, îngăduind altor oameni să pătrundă în taina valorii pe care i-o atribuia soţiei lui; el nu se dezvăluia în faţa altora. Nu răspunse.

Apucară pe un drum nou deschis şi încă neisprăvit, care trecea peste un teren de vânătoare. Un drum ce ducea în unghi drept spre o carieră de pietriş, în dosul căreia se înălţau coşurile unei căsuţe de ţară, în mijlocul desişului de copaci de la marginea unei păduri dese. Smocuri de iarbă mătăsoasă acopereau pământul gloduros, iar din ele ciocârliile îşi luau zborul în boarea soarelui. În zarea îndepărtată, peste nenumărate livezi şi tufişuri, se profila un şir de dealuri.

Soames o porni înainte până ajunseră la celălalt capăt al terenului de vânătoare şi acolo se opri. Era locul pe care-l alesese; dar acum când trebuia să destăinuiască şi altcuiva pe ce pusese ochii, se simţea cam stingherit.

— Administratorul locuieşte în căsuţa aceea, spuse el: ne va da ceva de mâncare — cred că e mai bine să mâncăm ceva înainte de-a intra în subiect.

Apoi porni din nou şi îl conduse pe Bosinney spre căsuţă unde îi întâmpină administratorul, un bărbat înalt, numit Oliver, cu obrazul greoi şi barba încărunţită. În timpul prânzului, din care Soames abia gustă, îl privi neîncetat pe Bosinney şi o dată sau de două ori îşi trecu, pe furiş, batista

de mătase peste frunte. În cele din urmă masa se sfârşi şi Bosinney se ridică.

— Cred că aveţi de discutat unele lucruri împreună, spuse el; eu am să mă duc să dau o raită pe afară; şi fără a aştepte răspunsul, ieşi la plimbare.

Soames era avocatul acestui domeniu şi petrecu aproape un ceas în tovărăşia administratorului, privind planurile terenului şi discutând ipotecile lui Nicholl şi ale altora; iar problema terenului de construcţie care-l interesa pe el o puse ca şi cum ar fi fost vorba de o idee venită întâmplător.

— Şefii dumitale, zise el, ar trebui să-mi facă un preţ mai mic, având în vedere că sunt primul care voi construi aici.

Oliver dădu din cap.

— Locul pe care l-aţi ales, domnule, este cel mai ieftin din câte avem. Terenurile de pe vârful dealului sunt mult mai scumpe.

— De altfel, spuse Soames, încă nu m-am decis. Se prea poate să nu construiesc deloc. Preţul e foarte mare.

— Bine, domnule Forsyte, mi-ar părea rău dacă aţi renunţa şi cred că faceţi o greşeală. Nu există în apropiere de Londra nici un petic de pământ cu o privelişte ca aceasta, şi nici mai ieftin, dacă ţinem seama de toate condiţiile. N-ar trebui decât să facem puţină reclamă, şi cumpărătorii ar veni buluc.

Se uitară unul la altul. Feţele lor spuneau desluşit: "Te respect ca om de afaceri; aşa că nu te aştepta să cred un cuvânt din ceea ce spui!"

— Bine, repetă Soames, eu nu m-am hotărât încă: se prea poate să nu se facă nimic din toată afacerea. După aceste cuvinte îşi luă umbrela, puse mâna lui rece în aceea a administratorului, retrăgând-o fără să i-o fi strâns, şi ieşi la soare.

Se întoarse la terenul ales mergând încet, îngândurat. Instinctul îi spunea că ceea ce grăise

administratorul era adevărat. Terenul era ieftin. Dar frumuseţea lucrului consta în aceea că Soames ştia că administratorul nu-l găsea cu adevărat ieftin; şi aşa că preţuirea pe care el o făcuse intuind era o victorie asupra aceleia a administratorului.

"Ieftin ori ba, vreau să fie al meu", gândi el.

Ciocârliile se înălţau în zbor, aerul era plin de fluturi, o dulce mireasmă se ridica din ierburile sălbatice. Mirosul ferigilor pline de sevă adia uşor dinspre pădure unde, ascunşi în desiş, uguiau porumbeii; iar de departe, pe aripile vântului cald, plutea sunetul ritmat al clopotelor unei biserici.

Soames păşea cu ochii în pământ, buzele i se deschideau şi închideau ca şi cum ar fi gustat în gând o mâncare bună. Dar când ajunse la teren, Bosinney nu era nicăieri. După ce aşteptă puţin străbătu terenul de vânătoare şi porni spre deal. Ar fi strigat, dar se temea de sunetul vocii sale.

Terenul de vânătoare era părăsit şi pustiu ca o prerie, liniştea nu era tulburată decât de foşnetul iepurilor care săreau înspre vizuinile lor şi de cântecul ciocârliilor.

Soames, pionier fruntaş al marii armate a neamului Forsyte, mergând înainte pentru a civiliza aceste ţinuturi sălbatice, simţi că singurătatea, cântecul nevăzut, aerul cald şi dulce îi moleşesc elanul. Tocmai dădu să pornească înapoi când, în sfârşit, îl zări pe Bosinney.

Arhitectul era întins sub un uriaş stejar, al cărui trunchi — încununat de o imensă coroană de crengi şi frunze — zdrenţuit şi noduros, de bătrâneţe, se înălţa la marginea culmii.

Soames trebui să-l bată pe umăr pentru a-l face să ridice privirea.

— *Hallo,* Forsyte! Am găsit locul potrivit pentru casa dumitale! Iată-l!

Soames se opri, apoi spuse, rece:

— Poate că eşti foarte deştept, dar locul acesta mă costă o dată şi jumătate cât celălalt.

— Dă-l încolo de preţ, domnule, uită-te la privelişte!

Chiar de la picioarele lor se întindea un lan de grâu copt, care sfârşea într-o mică pădurice întunecată de lăstari. Arăturile şi gardurile vii se întindeau până la brâul de dealuri albastre-cenuşii din depărtare. În dreapta, într-o fâşie de argint, curgea râul.

Cerul era atât de albastru, soarele atât de strălucitor, că parcă peste tot ţinutul acesta domnea o vară veşnică. Puful scaieţilor zbura în jurul lor, vrăjit de seninătatea zilei eterice. Aerul cald juca deasupra lanurilor, şi totul era cuprins de un zumzet suav, nedesluşit, ca murmurul unor clipe strălucitoare care unesc, în bucurie, cerul şi pământul.

Soames privea. Fără să vrea, ceva creştea în pieptul său. Să trăieşti aici, în faţa atâtor minunăţii, să le poţi arăta prietenilor, să poţi vorbi despre ele, să fie proprietatea ta!

Obrajii i se îmbujorară. Căldura, strălucirea, arşiţa puseră stăpânire pe simţurile lui aşa cum, cu patru ani în urmă frumuseţea lui Irene pusese stăpânire pe simţurile lui făcându-l s-o dorească. Aruncă pe furiş o privire spre Bosinney ai cărui ochi, ochi de "leopard pe jumătate îmblânzit", după cum spusese vizitiul, păreau a hoinări, sălbatici, în zare. Razele soarelui cădeau pe proeminenţele obrazului său, pe pomeţii ieşiţi în afară, pe vârful bărbiei, pe brazdele verticale dintre sprâncene; iar Soames urmărea această faţă aspră, entuziastă nepăsătoare, cu un sentiment de neplăcere.

O adiere îndelungă, suavă, trecu peste lanul de grâu şi aduse un val de aer cald pe obrajii lor.

— Aş putea să-ţi construiesc aici ceva extraordinar! îi spuse Bosinney în sfârşit, curmând tăcerea.

— Cred şi eu! răspunse Soames, sec. Nu dumneata dai banii!

— Cu aproximativ opt mii de lire îţi pot clădi un palat.

Soames deveni foarte palid — în el se dădea o luptă. Lăsă ochii în jos şi spuse cu hotărâre:

— Nu pot cheltui atât.

Apoi porni încet, cu pasul uşor, înapoi către primul teren. Petrecură câtăva vreme acolo, vorbind despre detaliile casei pe care urma s-o construiască, apoi Soames se duse din nou la administrator.

Ieşi cam după o jumătate de oră, îl luă pe Bosinney şi porniră spre gară.

— Ei, zise el, abia deschizând buzele, în cele din urmă am cumpărat terenul acela al dumitale.

Apoi tăcu din nou; se gândea, încurcat, nu ştia cum se făcuse că acest individ, pe care-l dispreţuia profund, putuse răsturna hotărârea pe care o luase mai înainte.

Capitolul V
CĂSNICIA UNUI FORSYTE

Ca mii de oameni luminaţi din clasa şi generaţia sa, din acest mare oraş, Londra, care nu mai preţuiesc fotoliile roşii de catifea şi ştiu că statuile moderne de marmură italiană sunt *vieux jeu,* Soames Forsyte locuia într-o casă necorespunzătoare cerinţelor lui. La intrare avea un ciocănel de aramă de formă ciudată, ferestrele fuseseră transformate pentru a se deschide în afară, iar în faţa lor erau vase de flori suspendate, pline cu cerceluşi; în spatele casei (foarte distins) se afla o curte mică, pardosită cu cărămidă verde-jad, împrejmuită cu hortensii roz în ghivece albastre ca pana de păun. Aici, la adăpostul unui umbrar de culoarea pergamentului, care acoperea tot fundul curţii, stăpânii casei sau musafirii puteau şedea feriţi de privirile curioşilor, în timp ce-şi beau

ceaiul sau se uitau la ultimele cutii de argint cumpărate de Soames.

Înăuntru domina mobiliarul în stil Empire şi William Morris. Pentru mărimea ei, casa era comodă; avea nenumărate nişe asemeni unor cuiburi, şi obiecte mici de argint erau răspândite peste tot, ca nişte ouă de pasăre, în această desăvârşire generală se războiau două gusturi greu de împăcat. Aici trăia o stăpână a casei care şi într-o insulă pustie şi-ar fi creat o atmosferă plăcută, şi un stăpân pentru care atmosfera plăcută era o investiţie făcută de el spre a-şi spori venitul cu fiecare obiect pe care-l cumpăra, conform legilor întrecerii cu semenii săi. Această întrecere în eleganţă îl făcuse pe Soames, pe când era la şcoală la Marlborough, să fie primul băiat care purta vestă albă vara şi vestă de catifea în dungi iarna; ea îl făcu să nu apară niciodată în public cu cravata trecând peste guler şi tot ea îl făcu să-şi lustruiască ghetele de lac pe estradă. În faţa unei mulţimi de oameni care se adunaseră acolo pentru serbarea de fine de an şi pentru a-l auzi recitind din Molière.

Soames, ca şi mulţi alţi londonezi, era întotdeauna ca scos din cutie. Era cu neputinţă ca un fir de păr să nu fi fost la locul lui, cravata să-i fi fost deplasată cu o optime de centimetru din poziţia perpendiculară, sau ca gulerul său să nu fie bine scrobit. Pentru nimic în lume n-ar fi ieşit din casă fără să fi făcut baie — era moda să faci baie zilnic — şi cât amar dispreţ avea pentru oamenii care omiteau acest lucru! Iar pe Irene ne-o putem închipui ca pe-o nimfă ce face baie în râuri ascunse, pentru a se bucura de prospeţimea apei şi de frumuseţea propriului ei trup.

În conflictul care mocnea înăuntrul acestei case, fu învinsă femeia. Ca în lupta dintre saxoni şi celţi, care se duce încă în sânul naţiunii, temperamentul mai impresionabil şi mai receptiv a fost silit să primească o suprastructură convenţională.

Astfel, casa lor semăna aidoma cu sute de alte case care aveau aceleaşi aspiraţiuni înalte, devenind: "Acea fermecătoare căsuţă a lui Soames Forsyte, atât de originală, draga mea — cu adevărat elegantă!"

Dacă în loc de Soames Forsyte, citim James Peabody, Thomas Atkins sau Emmanuel Spagnoletti, adică oricare nume al unui englez din înalta burghezie londoneză cu oarecare pretenţie de bun-gust, chiar dacă stilul mobilierului diferă, fraza va rămâne aceeaşi.

În seara de 8 august, o săptămână după expediţia de la Robin Hill, în sufrageria acestei case — "atât de originală, draga mea — cu adevărat elegantă!", Soames şi Irene era aşezaţi la masă. Cina caldă duminica era un mic lux, dar cel obişnuit în această casă ca şi în multe altele. Chiar la începutul căsniciei lor, Soames stabilise regula: "Servitorii trebuie să ne dea şi duminica seara masă caldă — doar n-au nimic de făcut decât să cânte la armonică".

Acest obicei n-a produs nici un fel de reacţie. Căci — semn rău, mai ales pentru Soames — servitorii erau devotaţi lui Irene, care, în ciuda tuturor tradiţiilor, părea să le recunoască şi lor dreptul de a avea slăbiciunile naturale firi omeneşti.

Fericita pereche şedea, nu faţă în faţă, ci în unghi drept la frumoasa masă de lemn de trandafir; mâncau fără faţă de masă — semn de deosebită eleganţă — şi până acum nu schimbaseră nici o vorbă.

Lui Soames îi plăcea să vorbească în timpul mesei: despre afaceri, sau despre ceea ce a mai cumpărat, şi atâta vreme cât vorbea, tăcerea lui Irene nu-l chinuia. Dar în această seară îi fu cu neputinţă să vorbească. Hotărârea de a construi casa îi apăsase sufletul toată săptămâna, şi se decise să-i împărtăşească şi soţiei lui.

Nervozitatea lui — arătată cu prilejul acestei destăinuiri — îl supăra profund. N-ar trebui să-l aducă în asemenea stare, femeia şi bărbatul sunt doar o singură fiinţă. Irene nu se uitase la el niciodată de când se aşezaseră la masă, şi Soames se întreba la ce oare se putea gândi ea în tot acel timp. Era greu, când un bărbat muncea atât cât muncea el câştigând bani pentru ea — da, şi cu durere în inimă — ca ea să şadă acolo privind — privind ca şi cum pereţii camerei ar întemniţa-o. Atât şi ar fi fost destul pentru ca bărbatul să se ridice şi să plece de la masă.

Lumina lămpii cu abajur roz cădea peste gâtul şi braţele ei. Lui Soames îi plăcea că Irene îmbrăca la masa de seară rochii decoltate, lucrul acesta îi dădea un sentiment de superioritate faţă de prietenii săi ale căror soţii se mulţumeau, când cinau acasă, cu rochii închise la gât sau o simple rochii de după-amiază. Sub lumina trandafirie a lămpii, părul ei de culoarea chihlimbarului şi pielea albă, făceau un minunat şi straniu contrast cu ochii căprui-închis.

Poate avea un om ceva mai frumos decât această masă de sufragerie cu nuanţele ei întunecate, cu trandafirii aceştia proaspeţi şi suavi, cu paharele de culoare rubinie şi cu atâtea obiecte de argint? Poate avea un bărbat ceva mai frumos decât femeia care şedea cu el la masă? Recunoştinţa nu era o virtute a celor din neamul Forsyte care, veşnic în întrecere şi plini de spirit practic, nu aveau prilejul să fie recunoscători. Soames nu încerca decât o deznădejde, care ajunsese până la durere, că nu poseda femeia în măsura dreptului pe care îl avea în calitate de proprietar, că nu putea întinde mâna ca după trandafirul acela, s-o rupă şi să-i soarbă toate tainele sufletului.

Toate celelalte bunuri ale lui, lucrurile pe care şi le-a adunat, argintăria, tablourile, casele, banii

investiţi îi dădeau o tainică plăcere; numai ea nu-i dădea nimic.

Pe toţi pereţii acestei case, proprietatea lui, era scris acest lucru. Temperamentul său de om de afaceri se împotrivea misterioasei ameninţări că femeia aceea nu era făcută pentru el. Se căsătorise cu această femeie, o cucerise, şi-o însuşise, şi i se părea că este împotriva celui mai elementar drept, a dreptului de proprietate, faptul că nu-i putea poseda decât trupul. Dar nu se ştie — Soames avea mari îndoieli — dacă va mai putea poseda chiar şi atâta. Dacă cineva i-ar fi spus că vrea să posede sufletul ei, i s-ar fi părut ridicol şi sentimental. Şi totuşi asta dorea, dar îi era hărăzit să nu izbutească niciodată.

Irene era întotdeauna tăcută, pasivă, de-o blândă duşmănie; parcă se temea ca nu cumva printr-o vorbă, mişcare sau semn să-l facă să creadă că l-ar iubi; şi Soames se întreba: "Trebuie să fie mereu aşa?"

Ca mulţi cititori de romane din generaţia sa (şi Soames era un mare cititor de romane), avea o concepţie de viaţă influenţată de literatură şi se legăna cu gândul că totul era o chestiune de timp. Până la urmă bărbatul cucerea întotdeauna inima soţiei sale. Chiar şi în cazurile când — o categorie de cărţi care nu-i prea plăceau — sfârşitul era tragic, soţia îşi dădea întotdeauna sufletul cu amarnice regrete pe buze, sau dacă soţul era cel care murea — neplăcută idee — ea se arunca asupra trupului său neînsufleţit pradă unor remuşcări chinuitoare.

Adeseori o ducea pe Irene la teatru, alegând instinctiv piese cu teme sociale, sau tratând unele probleme conjugale ale societăţii moderne care, din fericire, erau atât de diferite de problemele căsniciilor din viaţa trăită. El constatase că şi acestea se terminau tot ca romanele, chiar dacă în piesă apărea şi un amant. În timp ce urmărea jocul, Soames avea adeseori simpatie pentru amant, dar

la întoarcerea acasă, venind în trăsură cu Irene, îşi dădea seama că aşa ceva nu se face, şi se bucura că piesa se termina aşa cum trebuie. Tocmai atunci era la modă un gen de bărbat puternic, mai degrabă aspru, foarte serios, care biruia întotdeauna la sfârşitul piesei. Soames nu avea nici un fel de simpatie pentru acest personaj, dacă nu s-ar fi gândit la situaţia lui personală, şi-ar fi exprimat dezgustul faţă de acest tip de bărbat. Dar ştia prea bine cât de important este pentru el să fie un bărbat victorios, chiar "puternic", şi de aceea nu pomenise niciodată despre acest dezgust născut poate — ciudăţenie perversă a naturii — din brutalitatea ascunsă în străfundul firii lui. Dar, în această seară, tăcerea lui Irene era neobişnuită. Nu mai văzuse niciodată o asemenea expresie pe faţa ei. Şi deoarece întotdeauna neobişnuitul sperie, Soames era speriat. Mâncă prăjitura şi zori jupâneasa care aduna firimiturile de pe masă cu peria de argint. După ce aceasta ieşi din sufragerie, îşi umplu paharul cu vin şi spuse:

— A fost cineva azi după amiază?

— June.

— Ce voia?

Pentru neamul Forsyte era o axiomă că oamenii nu mergeau undeva decât dacă vor ceva.

— A venit să vorbească despre logodnicul ei, nu-i aşa?

Irene nu răspunse.

— Mi se pare, continuă Soames, că e mai îndrăgostită ea de el decât el de ea. Se ţine tot timpul după dânsul.

Privirea lui Irene îl făcu să se simtă stingherit.

— Cum îţi permiţi să spui aşa ceva?! exclamă ea.

— De ce nu? Se vede cât de colo! Oricine poate vedea.

— Ba deloc. Iar dacă se vede, nu se cuvine s-o spui.

Soames îşi pierdu cumpătul.

— Eşti o nevastă drăguţă! îi spuse.

Dar în ascuns se miră de căldura răspunsului ei; de obicei nu era atât de însufleţită.

— Eşti moartă după June! Dar pot să-ţi spun un lucru: acum, că l-a luat la remorcă pe "Pirat", n-o să-i mai pese de tine nici de doi bani, şi ai să-ţi dai seama şi tu. Dar în viitor n-ai s-o mai vezi mult, căci ne mutăm la ţară.

Era bucuros că i-a putut spune noutatea la adăpostul acestei izbucniri de enervare. Se aştepta la un strigăt de spaimă; liniştea cu care fusese primită declaraţia îl îngrijora.

— Am impresia că nu prea te interesează, fu silit să adauge.

— Ştiam dinainte!

El o privi drept în faţă.

— Cine ţi-a spus?

— June.

— De unde ştia ea?

Irene nu răspunse. Iar el, mirat şi încurcat, spuse:

— Pentru Bosinney e o afacere foarte bună: casa aceasta îl va lansa. Cred că June ţi-a spus totul despre ea.

— Da.

Urmă o nouă tăcere, apoi Soames adăugă:

— Bănuiesc că nu doreşti să te muţi la ţară?

Irene nu răspunse.

— Nu ştiu ce vrei. Aici niciodată nu pari mulţumită.

— Ce importanţă au dorinţele mele?

Luă vasul cu trandafiri şi părăsi camera. Soames rămase pe loc. Pentru asta semnase el contractul? Pentru atâta lucru va cheltui el aproape zece mii de lire?

Vorbele lui Bosinney îi veniră în minte: "Femeile sunt diavoli!"

Dar în curând se linişti. Putea fi şi mai rău. S-ar fi putut întâmpla ca ea să se înfurie. Se aşteptase la mai mult decât ceea ce s-a petrecut. În definitiv,

a avut norocul ca June să spargă gheaţa din calea lui. Desigur că ea l-a descusut pe Bosinney: era de prevăzut.

Aprinse o ţigaretă. La urma urmei, Irene n-a făcut o scenă! Va consimţi — aceasta era cea mai bună însuşire a ei; era rece, dar nu purta ranchiună. Şi, suflând fumul ţigaretei pe o buburuză care se aşezase pe masa lucioasă, se lăsă dus de gânduri la casa pe care o visa. N-avea rost să-şi facă sânge rău; chiar acum se va duce la Irene şi va împăca lucrurile. Probabil că şedea afara, sub umbrarul japonez, în întuneric, şi tricota. Ce noapte minunată, caldă...

Într-adevăr June venise în acea după-amiază, cu ochii strălucitori, spunând:

— Bun băiat, Soames! Pentru Phil, e nemaipomenit — tocmai ceea ce îi trebuia!

Faţa lui Irene rămăsese întunecată şi nedumerită. Atunci continuă:

— Noua voastră casă de la Robin Hill, fireşte! Ce? Nu ştii?

Irene nu ştia.

— Ah! Mi se pare că n-ar fi trebuit să-ţi spun. Privindu-şi nerăbdătoare prietena, strigă: Te uiţi ca şi cum nici nu ţi-ar păsa! Nu-ţi dai seama că este tocmai ceea ce doream eu — este adevăratul noroc pe care-l aştepta de atâta vreme. Acum veţi vedea şi voi ce poate el! Şi apoi spuse toată povestea.

De când se logodise, părea că n-o prea interesează necazurile bunei ei prietene: în ceasurile pe care le petrecea cu Irene, vorbea mai ales despre preocupările ei şi, din când în când, cu toată mila ei profundă, nu-şi putea şterge din zâmbet acea nuanţă de dispreţ compătimitor faţă de femeia care săvârşise o asemenea greşeală în viaţa ei — o atât de gravă, ridicolă greşeală.

— Tot el o să facă şi decoraţia interioară — va avea mână liberă. E perfect — June începu să râdă, micul ei trup fremăta de bucurie; ridică şi lovi perdeaua de muselină. Ştii doar că l-am

întrebat chiar pe unchiul James. Dar amintirea acestui incident îi era atât de neplăcută, încât se opri brusc. Apoi, văzând că prietena nu participă deloc la entuziasmul ei, plecă. Din stradă se mai întoarse o dată şi văzu că Irene stătea în pervaz. Ca răspuns la semnele pe care i le făcea June, ea duse mâna la frunte şi, întorcându-se încet, închise uşa...

Soames trecu acum în hol şi se uită prin fereastră.

Afară, sub umbrarul japonez, Irene şedea foarte liniştită, dantela de pe umerii ei albi se mişca în ritmul gingaş al răsuflării care-i ridica şi cobora sânii.

Dar în preajma acestei făpturi tăcute, care şedea acolo nemişcată, în întuneric, plutea parcă un val de căldură, un freamăt ascuns de simţire, ca şi cum întreaga-i fiinţă era cutremurată de o schimbare ce se producea în adâncuri.

Soames se furişă, pe nesimţite, înapoi în sufragerie.

Capitolul VI
JAMES INTRĂ ÎN ACŢIUNE

Nu trecu multă vreme şi hotărârea lui Soames de a construi o casă făcu înconjurul familiei, producând agitaţia cuvenită în neamul Forsyte, ca de altfel orice hotărâre în legătură cu ideea proprietăţii.

N-a fost vina lui, căci el era hotărât să nu spună nimănui. Dar June, în marea ei fericire, îi spuse totul doamnei Small. Îngăduindu-i să povestească numai Mătuşii Ann — credea c-o să se bucure biata bătrână adorabilă! Mai ales că Mătuşa Ann nu mai ieşise din camera ei de câteva zile.

Doamna Small îi povesti de îndată Mătuşii Ann care, cu spatele sprijinit pe perne, zâmbi şi

spuse cu vocea ei limpede, tremurând de bătrâneţe:

— E foarte bine pentru scumpa mea June; dar sper că vor fi prevăzători — mie mi se pare cam primejdios!

După ce rămase singură, o umbră îi învălui faţa, ca un nor ce prevesteşte ploaia pentru a doua zi.

De câteva zile zăcea în pat, străduindu-se mereu să-şi încordeze voinţa; această preocupare i se aşternu şi pe obraz, iar colţurile buzelor ei se strângeau mereu.

Smither, fata în casă, care era de copil în serviciul ei, şi despre care se spunea: "Smither — bună fată — dar atât de înceată!", îndeplinea în fiecare dimineaţă, şi cu cea mai desăvârşită conştiinciozitate, ceremonia finală a acestei străvechi toalete. Scoţând dintr-o cutie albă, imaculată, acele bucle plate, cenuşii — însemnul demnităţii personale a Mătuşii Ann — le aşeza cu grijă în mâna stăpânei ei şi se întorcea cu spatele.

în fiecare zi, Mătuşile Juley şi Hester erau chemate pentru a-i da veşti despre sănătatea lui Timothy; pentru a-i spune ce mai e nou pe la Nicholas, dacă mititica June a reuşit să-l convingă pe Jolyon să mai scurteze durata logodnei, acum că domnul Bosinney clădeşte o casă pentru Soames; dacă, într-adevăr, nevasta lui Roger aşteaptă un copil; cum a reuşit operaţia lui Archie; cum a descurcat Swithin afacerea aceea cu casa goală din Wigmore Street. Oare Irene — tot mai cere dormitor separat? Iar în fiecare dimineaţă, i se spunea lui Smither: "Azi după masă am să cobor, Smither, cam pe la ora două. Va fi nevoie să mă sprijin de braţul dumitale, după atâtea zile de stat în pat!"

După ce îi povesti Mătuşii Ann, doamna Small îi vorbi despre casă în mare secret, şi doamnei Nicholas; aceasta, la rândul ei, o întrebă pe Winifred Dartie, presupunând, fireşte, că, fiind sora lui Soames, e la curent cu toate lucrurile

acestea. De la ea, vestea ajunse în scurt timp la urechile lui James. Acesta fu din cale-afară de tulburat.

— Nimeni nu mi-a spus nimic, zise el. Şi în loc să se ducă de-a dreptul la Soames, a cărui tăcere îl înspăimântase, îşi luă umbrela şi porni spre Timothy.

Acolo o găsi pe doamna Septimus şi pe Hester (care ştia totul — dar păstra secretul, căci obosea tare când vorbea) gata, ba chiar grăbite, să discute ultimele ştiri. Părerea lor era că e foarte frumos din partea dragului lor Soames că-i dă de lucru domnului Bosinney, dar nu era oare cam riscant? Cum i-a zis George? "Piratul"! Ce caraghios! Dar George a fost întotdeauna glumeţ! În orice caz, aşa totul rămâne în familie — ele socoteau că domnul Bosinney face parte din familie, cu toate că li se părea atât de ciudat.

Aici James le întrerupse:

— Nimeni nu ştie nimic despre el. Nu ştiu ce vrea să facă Soames cu un tânăr ca acesta. Nu m-aş mira să fie mâna lui Irene aici. Am să vorbesc eu cu...

— Soames, interveni Mătuşa Juley, i-a spus domnului Bosinney că doreşte să nu afle nimeni. Sunt sigură că nu i-ar face plăcere să ştie că se vorbeşte despre treburile lui, iar dacă Timothy ar şti, ar fi foarte supărat. Eu...

James duse mâna în dosul urechii.

— Ce? Am asurzit de-a binelea. Mi se pare că nu mai aud ce se vorbeşte. Pe Emily o doare un deget de la picior. N-o să putem pleca în Wales decât pe la sfârşitul lunii. Totdeauna intervine ceva! Şi, după ce află ceea ce dorise, îşi luă pălăria şi plecă.

Era o după-amiază frumoasă. Trecu prin parc îndreptându-se spre Soames, unde avea de gând să cineze, căci Emily era bolnavă în pat, iar Rachel şi Cicely erau plecate într-o vizită la ţară. O luă pe Row, pe cărarea dinspre Bayswater, spre

Knightsbridge Gate, peste o păşune cu iarbă măruntă, pârlită de soare, pe care păşteau, ici şi colo, oi negre; pe bănci şedeau perechi, iar pe iarbă oameni pripăşiţi, culcaţi cu faţa la pământ, ca nişte cadavre pe un câmp de luptă peste care a trecut valul bătăliei.

Mergea iute, cu capul în jos, şi nu se uita nici la dreapta, nici la stânga. Priveliştea acestui parc, centrul câmpului său de bătaie, în care a luptat toată viaţa, nu-i trezi nici un gând, nici o închipuire. Aceste trupuri culcate la pământ, strivite de învălmăşeala luptei, aceste perechi de îndrăgostiţi şezând lipiţi unul de altul, care petreceau un ceas de paradis, smuls din monotonia vieţii lor chinuite, nu treziră nici o imagine în mintea lui. Acest soi de imagini nu-l mai interesau; nasul lui, ca nasul unei oi, era îndreptat spre păşunea pe care păşea.

Unul din chiriaşii săi nu-şi plătea în ultima vreme chiria la timp, şi se punea problema gravă dacă e mai bine să-l dea afară imediat sau să mai aştepte, căci acum, înainte de Crăciun, risca să rămână cu casa neînchiriată. Swithin a păţit-o rău de tot, dar aşa-i trebuie, prea a aşteptat mult!

La aceasta se gândea, mergând drept înainte şi ţinându-şi umbrela cu grijă, de cârligul mânerului, astfel ca vârful ei să nu atingă pământul şi nici mătasea să nu se tocească. Şi cu umerii slabi, înalţi, plecaţi înainte, cu picioarele lungi ce se mişcau iute, cu precizie mecanică, trecea prin parc, unde soarele strălucea cu razele lui luminoase peste atâta trândăvie — peste atâţia oameni, martori vii ai luptei nemiloase pe care proprietatea o dezlănţuie sub razele lui; iar mersul lui James era ca zborul unei păsări călătoare deasupra mării.

Când porni spre Albert Gate, cineva îi atinse braţul.

Era Soames, care se întorcea de la birou pe Piccadilly şi care trecu numaidecât de pe trotuarul

umbrit pentru a-şi întâmpina tatăl.

— Mama ta e în pat, zise James; tocmai veneam spre tine, dar poate ai alt program...

Raporturile exterioare dintre James şi fiul său nu erau deloc sentimentale, lucru caracteristic pentru neamul Forsyte, cu toate că cei doi erau foarte legaţi unul de altul. Poate că se socoteau, reciproc, drept o investiţie; în orice caz erau preocupaţi să le meargă bine şi le făcea plăcere să fie împreună. Niciodată nu schimbaseră două vorbe despre problemele intime ale vieţii şi nici nu dezvăluiseră, unul în faţa celuilalt, prezenţa vreunui sentiment adânc pe care l-ar fi încercat.

Ceva ce nu se poate tălmăci în vorbe îi lega unul de altul, ceva ascuns adânc în urzeala naţiunilor şi a familiilor — căci sângele, se spune, apă nu se face — şi nici unul din ei nu era rece. Negreşit, lucrul de căpetenie în viaţa lui James era acum dragostea pentru copiii săi. Aceste făpturi, trup din trupul lui, cărora putea să le lase banii pe care-i strângea, erau temeiul spiritului de economie. Iar la şaptezeci şi cinci de ani, ce plăcere mai putea avea el, decât aceea de a strânge bani? Sensul vieţii lui consta în a face economii pentru copiii săi.

Apoi James Forsyte, cu toate că mereu se plângea de ceva, era un om sănătos (în măsura în care sănătatea înseamnă instinct de conservare, instinct exagerat la Timothy) şi nu era om mai sănătos decât el în toată Londra; în această Londră căreia îi datora atât de mult şi pe care o iubea cu atâta dragoste mută, pentru că era locul unde îşi agonisea averea. El avea acea minunată sănătate instinctivă a burgheziei. Mai mult decât în Jolyon, cu voinţa lui atotputernică şi cu momentele lui de blândeţe şi filozofie — mai mult decât în Swithin, martirul fanteziilor sale — mai mult decât în Nicholas, care suferea din pricina iscusinţei sale — şi mai mult decât în Roger, victima spiritului său întreprinzător — într-însul bătea pulsul

adevăratului compromis. Dintre toţi fraţii, el era cel mai puţin strălucitor ca minte şi ca personalitate, şi de aceea avea şanse să trăiască pe veci.

Pentru James, mai mult decât pentru toţi ceilalţi, "familia" era importantă şi scumpă. Atitudinea lui faţă de viaţă a avut întotdeauna ceva primitiv şi odihnitor. El iubea căminul familial, îi plăcea bârfeala, îi plăcea să mârâie. Toate hotărârile lui erau făcute din smântâna pe care o aduna de pe mintea familiei; şi, prin intermediul ei, de pe minţile a mii de alte familii de acelaşi soi. An de an, săptămână de săptămână, se ducea la Timothy, şi în salonul fratelui său — cu picioarele unul peste altul, cu favoriţii săi lungi şi albi răsfiraţi peste gura-i complet rasă — urmărea cum fierbe cazanul familial, cum se ridică smântâna la suprafaţă; şi apoi pleca întărit, împrospătat şi liniştit, cu un sentiment de încredere ce nu se poate descrie.

Sub pavăza instinctului său de conservare, în James era multă blândeţe. O vizită la Timothy era pentru el ca un ceas petrecut în poalele mamei; iar acea dorinţă arzătoare de a se simţi ocrotit de aripa familiei influenţa, la rândul ei, sentimentele pe care le avea faţă de copiii săi; gândul că aceştia ar putea fi expuşi la comentariile lumii în ceea ce priveşte banii, sănătatea sau reputaţia era un coşmar. Când fiul vechiului său prieten, John Street, se înscrisese voluntar în armată pentru a fi trimis în colonii, dădu din cap mânios şi se miră că John Street şi-a dat consimţământul; iar când tânărul Street căzu răpus de suliţă, fu atât de necăjit, încât se duse pe la toţi prietenii anume pentru a le spune: "Ştiam dinainte ce-o să se întâmple — oamenii aceştia mă scot din fire!"

Când ginerele său, Dartie, trecu printr-o criză financiară, din pricina unei speculaţii cu acţiuni petroliere, James se îmbolnăvi de necaz. I se părea că clopotele morţii sunaseră pentru bunăstarea lor.

I-au trebuit trei luni de zile şi o şedere la Baden-Baden până să-şi revină; gândul că fără banii lui, ai lui James, numele lui Dartie ar fi apărut pe lista faliţilor era îngrozitor pentru el.

Era atât de sănătos la trup, încât, dacă îl durea o ureche, se temea ca nu cumva să moară, iar orice boală trecătoare a soţiei sau a copiilor săi erau necazuri personale ale lui, intervenţiile Providenţei pentru a distruge liniştea lui sufletească; dar nu-l impresionau deloc durerile altor oameni — în afară de cercul strict al familiei lui — susţinând că orice boală provenea din neîngrijirea ficatului.

Întotdeauna spunea: "Ei şi ce? Nu-i de mirare. Şi eu păţesc la fel când nu bag de seamă!"

În seara asta, în drum spre Soames, simţea că viaţa apasă greu asupra lui: Emily zăcea acasă cu dureri la un deget de la picior, Rachel hoinărea pe undeva pe la ţară şi de el nu-i păsa nimănui. Iar Ann era bolnavă — se temea că o să se piardă înainte de sfârşitul verii; în ultima vreme fusese de trei ori pe la ea şi niciodată nu l-a putut primi! Apoi şi ideea lui Soames de a-şi clădi o casă, alt lucru care trebuia urmărit îndeaproape! În ceea ce priveşte necazul cu Irene, nu ştia cum o să se sfârşească — dar multe încurcături pot ieşi de aici.

Intră la numărul 62, Montpellier Square, cu cele mai bune intenţii de a fi nenorocit.

Era ora şapte şi jumătate; Irene, îmbrăcată pentru masa de seară, şedea în salon. Purta rochia ei aurie — căci după ce apăruse cu ea la un dineu, o serată şi un bal, o îmbrăca acum acasă — pieptul îi era împodobit cu o cascadă de dantelă, asupra căreia se opriră de îndată ochii lui James.

— Unde-ţi cumperi tu lucrurile? zise cu voce gravă. Rachel şi Cicely nu sunt nici pe jumătate atât de bine îmbrăcate. Dar dantela aceea cu trandafiri brodaţi... Nu e veritabilă!

Irene se apropie, pentru a-i dovedi că se înşală.

Şi, în ciuda voinţei lui, James simţi înrâurirea farmecului ei, a parfumului uşor insinuant , pe care-l emana. Nici un Forsyte care se respectă nu se dă bătut de la prima lovitură, de aceea spuse în treacăt:

— Nu mă pricep — dar îmi închipui că cheltuieşti sume frumoase pentru toalete!

Gongul sună şi Irene îşi trecu braţul ei alb pe sub braţul socrului şi-l conduse în sufragerie. Îl pofti să se aşeze pe locul obişnuit al lui Soames, la stânga ei, pe cealaltă latură a mesei, în partea aceea venea puţină lumină, aşa încât razele soarelui ce apunea nu-l supărau: James începu să-i vorbească despre el însuşi.

În curând simţi o schimbare în fiinţa lui, o dulceaţă ca aceea pe care o simte poate un fruct în bătaia soarelui; parcă îl mângâia cineva, îl lăuda, îl răsfăţa, şi toate acestea fără un singur gest de mângâiere, fără vreun cuvânt de laudă din partea ei. Simţea că tot ceea ce mănâncă îi prieşte; acasă la el nu avea această senzaţie; nu-şi mai aducea aminte când îi mai plăcuse atât de mult un pahar de şampanie; întrebând de marcă şi preţ, se minună că e aceeaşi şampanie pe care o avea şi el, în mari cantităţi, dar pe care n-o putea bea niciodată. Imediat luă hotărârea de a spune furnizorului său de vinuri că-l păcălise.

Ridicând ochii din farfurie, zise:

— Aveţi o mulţime de lucruri frumoase aici. Cât aţi dat pe zaharniţa asta? Nu m-aş mira să fi costat o groază de bani!

Tabloul de pe peretele din faţa lui îi plăcea foarte mult. Era un dar de-al lui.

— Nu ştiam că e chiar atât de bun! spuse James.

Se ridicară de la masă şi merseră în salon. James tot lângă Irene.

— Iată ce numesc eu o masă straşnică, şopti el, aplecându-se curtenitor peste umerii ei. Nimic greu — şi nici prea franţuzit. Acasă nu-i chip să

mănânc aşa. Plătesc bucătăresei şaizeci de lire pe an, dar nu e în stare să-mi dea o masă ca asta!

Nu spuse nici o vorbă despre construirea casei şi nici chiar când Soames, scuzându-se că are de lucru, se duse în odaia de la etaj, unde îşi ţinea tablourile, nu pomeni vreun cuvânt.

James rămase singur cu nora lui. Căldura provocată de şampanie şi de un lichior excelent pâlpâia încă în el. Avea multă afecţiune pentru Irene. Era, într-adevăr, o făptură atrăgătoare; te asculta cu luare-aminte şi înţelegea tot ce-i spuneai. Iar în timp ce vorbea, îi examina toată fiinţa, de la pantofii de culoarea bronzului, până la valurile de aur din părul ei. Era aşezată într-un fotoliu Empire şi numai umerii i se sprijineau de marginea de sus a scaunului — trupul ei drept şi flexibil se legăna ca şi cum n-ar fi fost legat de şolduri; de parcă, prin fiecare mişcare, s-ar fi dăruit braţelor unui iubit. Buzele ei zâmbeau, ochii îi erau pe jumătate închişi.

Poate că descoperirea primejdiei ce zăcea în farmecul profund al acestei fiinţe, sau vreo tulburare de digestie, făcură ca, deodată, James să amuţească. Nu ţinea minte să fi fost vreodată singur cu Irene. Şi, privind-o aşa, fu cuprins de un simţământ ciudat, ca şi cum s-ar fi aflat în faţa unei făpturi ciudate şi necunoscute.

Oare la ce se gândea ea, şezând aşa, rezemată de fotoliu?

Când reîncepu să vorbească, vocea lui era mai aspră, ca şi cum s-ar fi deşteptat dintr-un vis frumos.

— Ce faci tu toată ziua? întrebă el. Nu vii niciodată pe la Park Lane!

Ea se scuză cu stângăcie, dar James nu se uita la ea. Nu voia să creadă că într-adevăr se fereşte de ei — nu, i-ar fi fost prea greu.

— Îmi place să cred că n-ai vreme. Eşti tot timpul cu June. Îmi închipui cât o ajuţi, o însoţeşti când e cu tânărul acela şi-i dai fel de fel de sfaturi.

Aud că nu mai e niciodată acasă în ultima vreme: sunt convins că unchiului Jolyon nu-i place să fie lăsat atât de mult singur. Aud că June se ţine mereu după acest Bosinney; probabil că vine aici în fiecare zi. Dar, ia spune-mi, ce părere ai dumneata despre el? Crezi că ştie ce vrea? Mie mi se pare că nu e cine ştie ce de capul lui! Aş putea spune că ea va ţine hăţurile!

Obrajii lui Irene se înroşiră; iar James se uită la ea bănuitor.

— Poate că nu-l înţelegi prea bine pe domnul Bosinney, spuse ea.

— Nu-l înţeleg! se răsti James. Cum să-l înţeleg? Se vede doar cât de colo că e unul din băieţii aceia cu pretenţii de "artist". Se zice că-i deştept — dar toţi se cred deştepţi! Dar tu ştii mai multe despre el decât mine, îi zise îndreptându-şi din nou privirea iscoditoare asupra ei.

— El face planurile pentru casa lui Soames, spuse ea blând, cu intenţia de a potoli lucrurile.

— Tocmai aici voiam să ajung, continuă James; nu pricep ce are de gând Soames cu un tânăr ca ăsta; de ce nu se duce la un arhitect de prima mână?

— Poate că domnul Bosinney e de prima mână!

James se ridică şi, ţinându-şi capul aplecat, făcu înconjurul odăii.

— Aşa e, spuse el. Voi tinerii sunteţi solidari şi credeţi că ştiţi totul mai bine decât ceilalţi.

Trupul său înalt, uscat, se opri în faţa ei; James ridică un deget, apoi îl îndreptă spre pieptul lui Irene, acuzând-o parcă de frumuseţea ei.

— Tot ce pot să spun este, că aceşti indivizi cu pretenţii de artişti, sau oricum şi-ar spune ei, nu sunt deloc oameni de nădejde; iar sfatul pe care ţi-l dau eu ţie este să nu-ţi prea faci de lucru cu el!

Irene zâmbi; iar mişcarea buzelor ei era o ciudată provocare. Parcă nu mai era atât de respectuoasă faţă de el. Sânii ei se ridicau şi

coborau ca pătrunşi de o mânie ascunsă; îşi ridică mâinile de pe braţele fotoliului şi le apropie una de alta, până ce vârfurile degetelor se atinseră, în timp ce ochii ei întunecaţi priveau spre James cu o căutătură de nepătruns.

Acesta, posomorât, scruta podeaua.

— Să-ţi spun părerea mea: păcat că n-ai un copil, să ai la ce te gândi şi cu ce te ocupa!

Faţa lui Irene se întunecă deodată, şi chiar James îşi dădu seama că întregul ei trup încremenise sub îmbrăcămintea uşoară de mătase şi dantelă.

Se inspăimântă de efectul pe care-l produsese şi, ca mulţi bărbaţi lipsiţi de curaj, încercă să se scuze, făcând pe îndrăzneţul.

— Mi se pare că nu-ţi prea place să ieşi din casă. De ce nu vii cu noi la Hurlingham? De ce nu te duci din când în când la teatru? La vârsta ta ar trebui să te distrezi mai mult! Doar eşti femeie tânără!

Faţa ei îngândurată se întunecă; James se enervă.

— Ei! eu nu ştiu nimic; mie nu-mi spune nimeni nimic. Soames trebuie să-şi poarte singur de grijă, să nu aştepte de la mine — asta-i tot...

Muşcându-şi colţul degetului arătător, aruncă pe ascuns o privire rece şi aspră către nora sa.

Ochii ei, fixaţi asupra lui, îl întâmpinară cu o căutătură atât de întunecată şi profundă, încât glasul i se opri şi îl trecură sudorile.

— Acum trebuie să plec, spuse el după o scurtă tăcere, şi peste un minut se ridică, puţin cam mirat, ca şi cum se aştepta să fie reţinut. Strânse mâna lui Irene şi primi să fie condus până la uşă; i-o deschise şi-l lăsă să iasă. Nu luă birjă, voia să meargă pe jos; Irene o să-i spună lui Soames noapte bună din partea lui, iar dacă avea poftă de puţină distracţie, foarte bine, el, James, o va duce cu trăsura la Richmond.

Merse pe jos până acasă, urcă scările şi o trezi pe Emily din primul somn — nu închisese ochii de douăzeci şi patru de ore — pentru a-i spune că, după părerea lui, treburile merg rău la Soames. Dezbătu o jumătate de oră această problemă şi, în sfârşit, declarând că nu putea dormi deloc, se întoarse pe o parte şi începu să sforăie.

La Montpellier Square, Soames, ieşind din odaia cu tablouri, se oprise la capătul de sus al scării, ferindu-se să fie văzut, şi se uita la Irene care cerceta scrisorile venite cu ultima poştă. Ea trecu în salon; dar peste un minut se întoarse, oprindu-se în loc: parcă asculta ceva; apoi urcă încetişor scara, cu o pisică în braţe. Soames îi vedea faţa aplecată spre micul animal, care torcea lipit de gâtul ei. De ce oare la el nu se uita niciodată cu o asemenea privire?

Deodată îl zări, şi chipul i se schimbă.

— A sosit vreo scrisoare pentru mine? o întrebă el.

— Trei.

Soames se dădu la o parte, iar ea, fără a mai spune o vorbă, trecu spre camera de culcare.

Capitolul VII
MICA GREŞEALĂ A BĂTRÂNULUI JOLYON

În aceeaşi după-amiază, bătrânul Jolyon părăsi terenul de cricket de la Lord, cu intenţia de a merge acasă. Înainte de-a ajunge la Hamilton Terrace, îşi schimbă părerea, făcu semn unui birjar, şi îi dădu adresa în Wistaria Avenue. Se hotărâse.

În săptămâna aceea June abia dăduse pe acasă; de multă vreme nu mai stătuse cu el, de fapt, de când s-a logodit cu Bosinney. Nu-i ceruse niciodată să stea lângă el. Nu era în obiceiul lui să ceară oamenilor ceva! June însă nu mai avea decât

un singur gând: Bosinney şi treburile lui. Iar pe el îl părăsise, singur în casa aceea mare, cu o mulţime de servitori, unde din zori şi până-n noapte nu găsea un suflet de om cu care să schimbe o vorbă. Clubul lui era închis pentru curăţenie; şedinţele Consiliilor de Administraţie erau suspendate pentru vacanţă, deci nu avea pentru ce merge în City. June ar fi dorit ca bătrânul să plece în vilegiatură; ea nu putea pleca, căci Bosinney era la Londra.

Dar unde era să plece? în străinătate nu putea merge singur; marea îi obosea ficatul; nu putea suferi viaţa de hotel. Roger mergea într-o staţiune de hidroterapie, dar el nu putea risca un nou tratament la vârsta lui. De altfel toate staţiunile la modă acum erau curată şarlatanie!

Cu asemenea gânduri îşi crea singur desperarea care-i cuprinsese sufletul. Brazdele din obraji i se adânceau, ochii îi deveneau din zi în zi mai melancolici, dând un aer atât de neobişnuit acestei feţe, puternică şi senină până atunci.

Astfel în această după-amiază porni din St. John's Wood, în lumina aurie ce scălda coroanele rotunjite ale salcâmilor verzi din faţa caselor mărunte, în strălucirea soarelui de vară ce părea că sărbătoreşte micile grădini. Privea în jurul său cu luare-aminte, căci se afla într-un cartier unde nici un Forsyte nu intra fără un vădit dezgust şi o curiozitate ascunsă.

Birja se opri în faţa unei căsuţe de culoare galben-deschis, nezugrăvită de multă vreme. Avea un gard exterior şi părea cam rustică.

Coborî din trăsură cu o înfăţişare foarte liniştită; capul masiv, cu mustaţa răsfirată în jos şi cu aripi de păr alb, apărea drept de tot pe sub borurile late ale pălăriei. Privirea lui era fermă, puţin cam mânioasă. Iată unde l-a adus viaţa!

— Domnul Jolyon Forsyte e acasă?

— Da, domnule! Pe cine să anunţ, vă rog?

Bătrânul Jolyon nu se putu stăpâni, şi zâmbi puţin când îi spuse micii servitoare numele său. Parcă era o broscuţă caraghioasă!

Străbătu în urma ei un vestibul întunecos şi ajunse într-un mic salon format din două cămăruţe, cu mobila îmbrăcată cu cint; mica servitoare îl pofti să ia loc.

— Sunt cu toţii în grădină, domnule; dacă sunteţi bun, luaţi loc, mă duc să-i chem.

Bătrânul Jolyon se aşeză în fotoliul acoperit cu cint şi privi în jurul său. Toată casa i se păru cam sărăcăcioasă. Era un fel de — nici nu ştia exact cum să-i zică — jerpeleală, sau mai degrabă încropeală, peste tot. Din tot ce vedea el, nici o mobilă nu valora cinci lire. Pereţii, nevopsiţi de multă vreme, erau împodobiţi cu schiţe în acuarelă; de-a curmezişul tavanului şerpuia o lungă crăpătură.

Aceste căsuţe erau toate vechi, locuinţe de categoria a doua. Chiria nu putea fi mai mare de o sută de lire pe an. Îl durea peste măsură că un Forsyte — ba încă fiul său — locuia într-o asemenea casă.

Servitoarea se întoarse. "Doreşte domnul să poftească în grădină?"

Bătrânul Jolyon ieşi prin uşa cu geamlâc. Coborând scările, băgă de seamă că totul ar trebui vopsit din nou.

Tânărul Jolyon, soţia sa, cei doi copii şi câinele Balthazar erau cu toţii în grădină, aşezaţi sub un păr.

Paşii pe care-i făcu spre ei au constituit actul cel mai curajos din viaţa bătrânului Jolyon; dar nici un muşchi de pe obrazul său nu se clinti, nici un gest de nervozitate nu-l trăda. Ochii săi, adânciţi în orbite, erau îndreptaţi cu hotărâre asupra inamicului.

În aceste două minute bătrânul Jolyon dădu cea mai desăvârşită dovadă că poseda în mod inconştient vigoarea, echilibrul şi vitalitatea care

făcuseră din el, şi din atâţia alţii din clasa lui, seva naţiunii. Simplitatea cu care îşi conduc treburile, lăsând la o parte tot ceea ce nu-i priveşte direct, este simbolul individualismului firesc, născut în fiecare englez, datorită izolării naturale a ţării.

Câinele Balthazar adulmeca de jur-împrejur marginile pantalonilor săi. Această corcitură prietenoasă şi cinică — fructul unei legături dintre un pudel rusesc şi un foxterier — mirosea că se întâmplă ceva neobişnuit.

După ce se salutară în mod curios, bătrânul Jolyon se aşeză într-un fotoliu de răchită; cei doi nepoţi, sprijiniţi fiecare de câte un picior de-al lui, îl priveau tăcuţi, căci nu mai văzuseră niciodată un om atât de bătrân.

Copiii nu semănau între ei; parcă se vedea că se născuseră în împrejurări diferite. Jolly, copilul păcatului, cu obrazul durduliu, părul de culoarea cânepii, pieptănat în sus, cu gropiţă în bărbie, avea un aer de gingăşie îndărătnică şi ochi de Forsyte. Mica Holly, copilul căsătoriei, brunetă, cu ochii cenuşii, gânditori, ai mamei sale, avea un aer solemn.

Câinele Balthazar, după ce înconjură cele trei mici straturi de flori, în semn de dispreţ desăvârşit pentru toată lumea, se aşeză şi el în faţa bătrânului Jolyon şi, dând din coada-i încolăcită deasupra spatelui, se uita în sus fără a clipi din ochi.

Chiar şi în grădină, aceeaşi impresie de sărăcie îl chinui pe bătrânul Jolyon. Scaunul de răchită scârţâi sub greutatea lui; straturile de flori păreau prăpădite, iar în fund, lângă peretele rnânjit de funingine, pisicile îşi făcuseră potecă.

În timp ce el şi nepoţii se priveau cercetându-se cu luare-aminte, curioşi dar încrezători, aşa cum se petrec lucrurile între oamenii foarte bătrâni şi cei foarte tineri, tânărul Jolyon nu-şi luă ochii de la soţia sa.

Obrazul ei subţire şi oval, cu sprâncene drepte şi cu ochi mari, cenuşii, se împurpurase. Părul

pieptănat spre spate, în bucle mari, începuse a încărunţi — ca şi al tânărului Jolyon — şi această culoare cenuşie dădea obrajilor ce i se aprinseseră brusc un patetism dureros.

Expresia de pe faţa ei — aşa cum nu o văzuse niciodată, căci o ascundea întotdeauna de el — trăda resentimente ascunse, dorinţe şi temeri. Ochii ei sub sprâncenele tremurânde priveau îndureraţi. Tăcea.

Doar Jolly vorbea; el poseda multe lucruri şi dorea din suflet ca şi acest necunoscut prieten, cu mustăţi nemaipomenit de mari, cu mâinile acoperite de vine albastre, care şedea picior peste picior ca şi tatăl său (obicei pe care şi el încerca să şi-l însuşească) să afle despre ele; dar fiind un Forsyte — deşi nu împlinise încă opt ani — nu pomeni de lucrul care, în acel moment, îi era cel mai scump: o tabără de soldaţi din vitrina unei prăvălii, pe care tatăl său îi făgăduise că i-o va cumpăra. Nu încape îndoială că i se părea ceva prea preţios ca să vorbească despre ea, temându-se să nu ispitească astfel pe zei.

Iar razele soarelui se jucau printre frunze, deasupra acestui grup format din reprezentanţii a trei generaţii, adunaţi aci liniştiţi, sub părul care de mult nu mai dăduse rod.

Pe obrazul zbârcit al bătrânului Jolyon apărură pete roşii, aşa cum roşesc de obicei obrajii oamenilor bătrâni la soare. Luă una din mâinile lui Jolly şi o strânse într-a lui; băiatul i se urcă pe un genunchi, iar micuţa Holly, uluită de acest tablou, să caţără pe celălalt; câinele Balthazar se scărpina cu zgomote ritmice.

Deodată, tânăra doamnă Jolyon se ridică şi intră grăbită în casă. Peste un minut, soţul ei mormăi o scuză şi o urmă. Bătrânul Jolyon rămase singur cu nepoţii.

Natura, cu neînchipuita-i ironie, urmându-şi legile ciclice, începu să producă una din straniile ei revoluţii în străfundul sufletului lui. Şi acea

duioşie pentru copiii mici, acea pasiune pentru viaţa ce începe, care-l făcuse să-şi părăsească fiul pentru a o urma pe June, lucra acum în firea lui, împingându-l să o părăsească pe June şi să se lege de aceşti copilaşi mici. Tinereţea a ars întotdeauna ca o flacără în pieptul său, şi acum tot spre tinereţe se întorcea. Spre aceste mici făpturi, atât de nepăsătoare, care cereau îngrijire; spre aceşti mici obrăjori rotunzi care treceau atât de uşor de la supărare la voioşie, spre glasurile lor cristaline şi râsul ascuţit, spre mânuţele acestea care trăgeau de el în toate părţile şi spre trupurile acestea mici, care se atingeau de picioarele lui, spre tot ceea ce era tânăr, tânăr şi iarăşi tânăr. Şi ochii lui se îmblânziră, vocea şi mâinile sale slabe şi vânoase se îmblânziră şi inima din el se îmblânzi. Iar pentru acele mici fiinţe el deveni deodată un loc plăcut, un loc unde se simţeau apăraţi, unde puteau vorbi, râde, unde se puteau juca; până când, de pe scaunul de răchită al bătrânului Jolyon, desăvârşita voioşie a trei inimi strălucea ca lumina soarelui.

Dar tânărul Jolyon, care îşi urmase soţia, simţea altceva.

O găsi aşezată în faţa măsuţei ei de toaletă, cu obrajii în mâini. Umerii i se cutremurau de plâns. Pasiunea cu care această femeie îşi căuta suferinţe era de neînţeles pentru el. O văzuse de sute de ori în asemenea stări şi nu pricepea cum de a putut răbda: de fiecare dată crezuse că sunt stări de neînvins, şi că ceasul cel din urmă al căsătoriei lor sunase.

La noapte, desigur, o să-l strângă în braţe şi o să-i spună:

"Ah! Jo, cât suferi tu din pricina mea!", aşa cum mai făcuse de sute de ori până atunci.

Întinse mâna, şi, pe nesimţite, îşi strecură trusa de bărbierit în buzunar.

"Nu pot rămâne aci", gândi el; "trebuie să cobor!" Fără a spune o vorbă, ieşi din cameră şi se întoarse pe pajişte.

Bătrânul Jolyon o ţinea pe genunchi pe micuţa Holly, care pusese stăpânire pe ceasul lui; Jolly, foarte roşu în obraji, încerca să-i arate că ştie să stea în cap. Câinele Balthazar venise cât se poate de aproape de masa de ceai şi stătea cu ochii aţintiţi la prăjitură.

Tânărul Jolyon simţi pornirea răutăcioasă de a le tăia scurt petrecerea.

Ce nevoie a avut tatăl său să vină aici şi să-i tulbure soţia în halul acesta? A fost un şoc, după atâţia ani! Ar fi trebuit să ştie; ar fi trebuit să-i dea de veste. Dar oare când şi-ar fi putut închipui un Forsyte că purtarea lui tulbură pe cineva? Şi în gândurile lui, îl condamna pe nedrept pe bătrânul Jolyon.

Vorbi aspru cu copiii şi le spuse să-şi bea ceaiul. Copiii, foarte miraţi, căci nu-l mai auziseră niciodată vorbind atât de sever, plecară ţinându-se de mână; mica Holly se întoarse şi mai privi o dată peste umăr.

Tânărul Jolyon turnă ceaiul, spunând:

— Soţia mea nu se prea simte bine azi; dar ştia că tatăl său pătrunsese pricina acestei retrageri subite şi aproape îl ura pe bâtrân pentru că şedea acolo atât de liniştit.

— Ai o căsuţă drăguţă aici, zise bătrânul Jolyon, cu o privire ascuţită. Cred că ai luat-o cu chirie!

Tânărul Jolyon dădu din cap.

— Nu-mi plac vecinii! continuă bătrânul Jolyon, prea sunt oameni de rând.

Tânărul Jolyon răspunse:

— Da, suntem oameni de rând!

Tăcerea nu mai era întreruptă decât de scărpinatul câinelui Balthazar.

Bătrânul Jolyon spuse simplu:

— Mi se pare ca n-ar fi trebuit să vin aici, Jo; dar am rămas atât de singur!

La aceste cuvinte, tânărul Jolyon se ridică şi puse mâna pe umărul tatălui său.

În casa vecină, cineva cânta fără încetare la un pian dezacordat *La donna e mobile;* şi mica grădină căzu în umbră, soarele nu mai atingea decât peretele din fund lângă care şedea o pisică ghemuită, cu ochii galbeni şi somnoroşi îndreptaţi spre câinele Balthazar. Se auzea un zumzet uşor, de forfoteală foarte îndepărtată; plantele agăţătoare dimprejurul grădinii acopereau orice vedere în afară de cer, de casă şi de părul cu crengile din vârf încă aurite de soare.

Mai şezură câtăva vreme acolo, vorbind destul de puţin. Apoi bătrânul Jolyon se ridică pentru a pleca, şi nici un cuvânt nu fu rostit despre vreo revenire a lui.

Plecă foarte trist. Ce sărăcăcioasă, mizeră casă! Şi se gândi la casa mare din Stanhope Gate, reşedinţă potrivită pentru un Forsyte, cu enorma cameră de biliard şi cu salonul acela mare, în care nu intra nimeni cu săptămânile.

Femeia aceea, a cărei faţă îi plăcea destul de mult, era prea puţin pregătită pentru viaţă; îi făcea zile grele lui Jo, ştia el! Iar copiii aceia încântători! Ah! ce soartă nebună şi groaznică!

Mergea spre Edgware Road, între şiruri de case mici, care toate îi trezeau în minte (cu totul neîntemeiat, desigur, dar prejudecăţile unui Forsyte sunt sfinte) întâmplări sumbre de un fel sau altul.

Societatea, adică babornițele şi maimuţele clevetitoare s-au pus să-l condamne pe fiul lui, carnea şi sângele lui! O grămadă de femei bătrâne! Lovea cu umbrela în pământ, ca şi când ar fi vrut să străpungă inima acestui blestemat organism social ce îndrăznise să-i ostracizeze fiul acesta din care el ar fi putut sorbi viaţă!

Lovea cu umbrela plin de mânie; dar el însuşi acceptase verdictul Societăţii vreme de cincisprezece ani — şi abia azi îi trădase.

Se gândi la June, la mama ei moartă şi la întreaga poveste, cu toată amărăciunea din trecut.

Nenorocită întâmplare!

Trecu multă vreme până ajunse la Stanhope Gate, căci, cu încăpăţânarea-i înnăscută, deşi era foarte obosit, merse totuşi pe jos tot drumul.

După ce se spălă pe mâini la toaleta de la parter, trecu în sufragerie pentru a aştepta cina; era singura încăpere în care stătea când June nu era acasă — aici se simţea mai puţin părăsit. Jurnalul de seară nu venise încă; isprăvise de citit *Times*-ul, şi deci nu mai avea nimic de făcut.

Camera era foarte liniştită, dădea spre o stradă dosnică, zgomotul circulaţiei nu ajungea până aici. Nu-i plăceau câinii, dar acum chiar şi un câine i-ar fi putut ţine de urât. Privirea lui, hoinărind pe pereţi, se opri la un tablou cu titlul: "Grup de bărci pescăreşti olandeze la apusul soarelui", capodopera colecţiei sale. Nu-i făcu plăcere. Închise ochii. Era singur! N-ar trebui să se plângă, ştia prea bine, dar n-avea încotro: era un biet om — întotdeauna a fost un biet om — n-a avut curaj! Acestea erau gândurile lui.

Majordomul veni să aştearnă masa pentru cină şi, părându-i-se că stăpânul său doarme, se mişcă cu băgare de seamă. Acest bărbat purta pe lângă barbă şi o mustaţă, fapt care isca grave îndoieli printre membrii familiei — mai ales între cei care, ca Soames de pildă, frecventaseră şcoli publice[3], şi erau obişnuiţi cu corectitudine în această materie. Poate fi acesta un adevărat majordom? Glumeţii îi spuneau: "Neconformistul unchiului Jolyon": iar George, recunoscutul şugubăţ, l-a poreclit "Mironositul".

Se mişca încoace şi încolo, între bufetul cel mare şi lucios şi masa lustruită, într-o nemaipomenită tăcere.

Bătrânul Jolyon îl urmărea, prefăcându-se că doarme. Individul acesta era un om ascuns — aşa îl socotise întotdeauna — singura lui grijă fiind să-şi facă iute treaba, cum o fi, pentru a pleca apoi la

curse, la familia lui ori cine ştie unde. Un trântor! Mai era şi gras! Şi puţin îi păsa de stăpânul său!

Dar pe urmă, fără să vrea, îl cuprinse unul din acele momente de filozofare care-l deosebea de ceilalţi membri ai familiei Forsyte.

"Dar, la urma urmei, de ce să-i pese de stăpânul său? El nu-i plătit ca să-mi poarte mie de grijă; atunci, de ce să i-o cer? În lumea aceasta omul nu poate pretinde afecţiune, dacă nu dă ceva în schimb." Poate că în lumea de dincolo e alttel — nu se ştie, nu putea spune ce va fi dincolo! Şi închise din nou ochii.

Fără oprire şi umblând tiptil, majordomul îşi vedea de treabă, scoţând lucrurile din diferitele sertare ale bufetului. Pe cât putea, săvârşea totul cu spatele spre bătrânul Jolyon, căci i se părea că astfel nu comite necuviinţa de a lucra în prezenţa stăpânului. Din când în când sufla pe furiş pe câte o piesă din argintărie, frecând-o apoi cu o bucată de piele de căprioară. Părea că toată atenţia lui era îndreptată asupra cantităţilor de vin din carafe, pe care le ridica cu grijă destul de sus, aşezându-le apoi pe masă, iar barba lui protectoare cădea asupra lor. Când isprăvi, se opri o clipă pentru a-şi privi stăpânul, şi în ochii lui verzui era o licărire de dispreţ.

La urma urmei, stăpânul nu era decât un moşneag, cu care nu prea aveai ce face!

Uşurel, ca un pisoi, trecu în cealaltă parte a încăperii şi trase clopotul. Ordinul pe care-l primise era: "Masa la ora şapte!" Şi ce-i dacă stăpânul doarme? Să se deştepte! Noaptea doarme omul! Avea şi el doar treburile lui; la ora opt şi jumătate trebuia să fie la club.

Ca răspuns la clopot, apăru un valet cu o supieră de argint. Majordomul i-o luă din mână şi o puse pe masă, apoi, stând în picioare, în cadrul uşii deschise, ca şi cum ar fi avut musafiri de anunţat, spuse cu o voce solemnă:

— Masa e servită, domnule!

Încet, bătrânul Jolyon se ridică şi se aşeză la masă pentru a cina.

Capitolul VIII
PLANURILE CASEI

Este îndeobşte cunoscut că toţi cei din neamul Forsyte au o carapace, întocmai ca scoicile, aceste mici animale atât de folositoare; cu alte cuvinte, nu-i poţi vedea, iar dacă-i vezi nu-i recunoşti fără carapacea lor, formată din condiţii de trai, avere, relaţii sociale şi neveste, lucruri care-i însoţesc de-a lungul drumului ce-l parcurg prin lumea compusă din mii şi mii de alţi Forsyte, fiecare cu carapacea lui. Fără carapace nu se poate concepe un Forsyte — ar fi un lucru imposibil, ca un roman fără intrigă, un nonsens.

În ochii neamului Forsyte, Bosinney nu avea scoică; ei îl socoteau drept unul dintre acei oameni rari şi fără noroc, care trec prin viaţă înconjuraţi de condiţii de trai, avere, relaţii sociale şi neveste, care însă nu le aparţin.

Locuinţa lui din Sloane Street, la ultimul etaj, pe uşa căreia era o placă cu numele — "Philip Baynes Bosinney, Arhitect" — nu semăna cu locuinţa unui Forsyte. El nu avea o cameră de locuit în afară de biroul lui, ci un mare paravan care despărţea cele necesare pentru nevoile lui personale — un divan, un fotoliu confortabil, pipele, un dulăpior cu băuturi, romane şi papuci. Partea camerei care-i servea drept birou avea mobilierul obişnuit: un dulap cu rafturi şi compartimente, o masă rotundă de stejar, un spălător cu capac, câteva scaune tari şi un pupitru la care se scrie stând în picioare, acoperit cu desene şi planuri. June fusese aici de două ori, la ceai, însoţită de mătuşa ei.

Se bănuia că undeva, în dos, avea şi o cameră de culcare.

Din câte putuse afla familia, venitul său anual se compunea din două salarii de câte douăzeci de lire pe an, primite în calitate de arhitect consultant la două întreprinderi, la care se adăuga, desigur, vreun onorariu întâmplător şi — ceva mai serios — o rentă personală de o sută cincizeci de lire pe an, pe care i-o lăsase tatăl său prin testament.

Ceea ce putură afla despre tatăl său nu era prea liniştitor. Pare că fusese medic de circumscripţie la Lincolnshire; era originar din Cornish, avea o înfăţişare frapantă şi înclinări byroniene — fără îndoială o personalitate bine cunoscută în comitatul lui. Unchiul prin alianţă al lui Bosinney, Baynes — din firma "Baynes and Bosinney" — era un Forsyte prin instinct dacă nu prin nume: avea destul de puţin de povestit despre cumnatul său.

"Un tip ciudat!" spunea el; "vorbea întotdeauna despre cei trei fii mai mari ai săi: «Băieţi buni, dar atât de tonţi!»; cu toate că toţi trei au reuşit straşnic în Administraţia Colonială din India! Philip era singurul copil pe placul său. L-am auzit vorbind în cele mai ciudate feluri; o dată mi-a spus: «Dragul meu, nu-i spune niciodată bietei tale neveste ce ai de gând să faci!» Dar eu n-am urmat sfaturile lui; chiar deloc. Un om excentric! Lui Phil îi spunea: «Fie că trăieşti ca un gentleman ori nu, bagă de seamă, băiete, să mori ca un gentleman»; iar el a cerut să fie îngropat în redingotă, cu cravată de satin şi ac cu diamante. Da, foarte original! Asta pot să v-o spun!"

Despre Bosinney, Baynes vorbea călduros, cu oarecare compătimire: "A moştenit trăsătura byroniană a tatălui său. Priviţi, vă rog, cum a dat cu piciorul în noroc părăsind biroul meu, pentru a pleca pentru şase luni cu raniţa în spinare! Şi toate astea pentru ce? Pentru a studia arhitectura străină — auzi, străină! Ce folos putea avea de aici? Şi

iată-l acum: băiat deştept — dar care nu câştigă nici o sută de lire pe an! Negreşit această logodnă este cel mai bun lucru pe care l-a făcut vreodată — acum se va aşeza. El este unul dintre aceia care dorm ziua şi veghează noaptea, şi asta pur şi simplu pentru că nu au disciplină. Dar n-are nici un viciu — nu, nu e deloc vicios. Iar bătrânul Forsyte e om bogat!"

Domnul Baynes se purta foarte curtenitor cu June, care în ultima vreme venea deseori în casa lui din Lowndes Square.

"Casa aceasta a domnului Soames — ce straşnic om de afaceri — este tocmai ceea ce îi trebuia lui Philip", îi spunea. "Nu te poţi aştepta să stea prea mult cu dumneata acum, scumpa mea domnişoară. Motive serioare — motive serioase! Tânărul trebuie să-şi croiască drumul! Când eram de vârsta lui, munceam zi şi noapte! Scumpa mea soţie îmi spunea mereu: «Bobby, nu mai munci atât, gândeşte-te la sănătatea ta!»; dar eu nu m-am cruţat niciodată."

June se plângea că logodnicul ei nu găseşte vreme să vină la Stanhope Gate.

Ultima oară când fusese acolo, abia stătuseră împreună un sfert de ceas, şi, printr-una din coincidenţele care o urmăreau întotdeauna, sosise şi doamna Septimus Small. Atunci, după cum se învoiseră dinainte, Bosinney se ridică şi se ascunse într-un mic birou, unde aşteptă plecarea ei.

— Scumpa mea, zise Mătuşa Juley, e atât de slab! Am observat adesea acest lucru la oamenii logodiţi, dar nu trebuie să-l laşi să mai slăbească. Extractul de carne al lui Barlow e foarte bun; unchiului Swithin i-a făcut foarte bine.

June, mititică cum era, stătea în picioare în faţa căminului; faţa ei mică tremura de enervare, căci socotea această vizită nepotrivită a mătuşii sale drept o insultă personală. Răspunse cu dispreţ:

— E slab pentru că munceşte. Oamenii care pot face ceva ce merită să fie făcut nu sunt

niciodată graşi.

Mătuşa Juley se îmbufna. Ea fusese întotdeauna slabă, dar singura plăcere pe care o avea din acest fapt era dorinţa ei permanentă de a se îngrăşa.

— Eu cred, zise ea cu mâhnire, că n-ar trebui să îngădui să i se spună "Piratul". Oamenilor li se poate părea ciudat acum, când construieşte o casă pentru Soames. Sper că-şi va da toată osteneala; este atât de important pentru el! Soames are atâta bun-gust!

— Gust! strigă June, sărind ca arsă; eu nu dau nimic pe gustul lui şi nici pe al vreunui alt membru din familie!

Doamna Small rămase uluită.

— Unchiul tău Swithin a avut întotdeauna un gust admirabil! Iar căsuţa lui Soames este încântătoare; sper că n-ai de gând să spui că eşti de altă părere!

— H-m-m-m! răspunse June; e aşa pentru că e acolo Irene!

Mătuşa Juley încercă să spună ceva plăcut:

— Şi cum o să-i placă scumpei Irene să trăiască la ţară?

June îşi aţinti privirea asupra mătuşii sale, o privire în care năvălise parcă toată conştiinţa ei; apoi, o privire fixă îi luă locul, ca şi cum alungase gândurile care o năpădiseră adineauri. Răspunse pe un ton răstit:

— Fireşte c-o să-i placă; de ce să nu-i placă?

Doamna Small, din ce în ce mai enervată, zise:

— Eu nu ştiu; credeam că o să-i pară rău să se despartă de prietenii ei. Unchiul tău James pretinde că n-are destulă bucurie de viaţă. Noi credem — adică, vreau să spun că Timothy e de părere — c-ar trebui să iasă mai mult în lume. Cred că ţie o să-ţi lipsească foarte mult!

June îşi împreună mâinile la ceafă şi se răsti:

— Aş dori mult ca Unchiul Timothy să nu vorbească despre lucrurile care nu-l privesc!

Mătuşa Juley se ridică, îndreptându-şi trupul înalt, şi spuse:

— El nu vorbeşte niciodată despre lucrurile care nu-l privesc.

June regretă îndată cele spuse; se repezi la mătuşa ei şi o sărută.

— Îmi pare foarte rău, mătuşico, dar tare aş vrea s-o lase pe Irene în pace!

Mătuşa Juley, care nu mai găsea nimic potrivit de spus asupra acestui subiect, tăcu. Se pregăti de plecare, îşi încopcie pelerina neagră de mătase peste piept şi îşi luă poşeta verde în mână.

— Şi ce mai face bunicul tău drag? întrebă ea în vestibul. Îmi închipui cât de singur se simte acum, de când toată vremea ţi-e răpită de domnul Bosinney. Se aplecă şi-şi săruta nepoata călduros, apoi plecă cu paşii ei mărunţi şi afectaţi.

Ochii lui June se umplură de lacrimi; alergă în micul birou, unde Bosinney şedea la o masă şi desena păsări pe dosul unui plic, se prăbuşi lângă el şi strigă:

— O, Phil! Totul e atât de urât!

Inima îi era încinsă ca şi culoarea părului ei.

Duminica următoare, dimineaţa, în timp ce Soames se rădea, fu anunţat că domnul Bosinney e jos, şi că ar dori să-l vadă. Deschizând uşa spre camera soţiei sale, zise:

— Bosinney e jos. Du-te, te rog, şi stai puţin de vorbă cu el până termin cu bărbieritul. Într-un minut cobor şi eu. Desigur, a venit pentru planuri.

Irene îl privi fără a spune o vorbă, dar îşi netezi rochia şi coborî.

Soames nu putuse afla ce părere are Irene despre această casă. Nu rostise nici o vorbă de împotrivire, iar în ceea ce îl privea pe Bosinney, părea destul de binevoitoare.

De la fereastra camerei lui de toaletă îi putea vedea cum vorbesc împreună în curtea cea mică de

jos.

Se rase în graba mare, tăindu-şi bărbia de două ori. Îi auzi râzând şi gândi: "Ia te uită ce bine se învoiesc!"

După cum bănuise, Bosinney venise să-l ia pentru a-i arăta planurile.

Îşi luă pălăria şi plecă.

Planurile erau aşternute pe masa de stejar din camera arhitectului; iar Soames, palid, liniştit, scrutător, stătu multă vreme aplecat asupra lor fără a spune o vorbă.

În cele din urmă, cu o voce cam nesigură, zise:

— Ciudat gen de casă!

Desenele îi arătau o casă dreptunghiulară, cu două etaje şi cu o curte interioară de formă pătrată.

Această curte, înconjurată de o galerie de la primul etaj, avea acoperiş de sticlă, susţinut de opt coloane care porneau chiar de jos.

Negreşit că, pentru ochii lui Forsyte, era o casă ciudată.

— Se pierde foarte mult spaţiu, continuă Soames.

— Principiul acestei case, spuse arhitectul, este să ai spaţiu pentru a respira — ca un gentleman.

Soames desfăcu degetul arătător şi pe cel mare, ca şi cum ar fi vrut să măsoare boieria pe care o va dobândi, şi răspunse:

— Ah, da! Am înţeles.

Pe faţa lui Bosinney apăru o expresie deosebită, care dezvăluia tot entuziasmul ce-l cuprinsese.

— Am încercat să-ţi proiectez aici o casă cu oarecare prestanţă. Dacă nu-ţi place, e mai bine să-mi spui pe faţă. Desigur că, dacă vrei să ai o casă cu prestanţă, nu ţi-e îngăduit a cere să ţi se mai înghesuie pe undeva o toaletă cu lavabou. Puse deodată degetul pe partea stângă a dreptunghiului din centru: Aici ai spaţiu să te mişti! Asta este

pentru tablourile dumitale, despărţită de curte prin perdele; dacă le dai la o parte, capeţi un spaţiu de cincizeci şi unu pe douăzeci şi trei de picioare. Soba asta de la mijloc are două feţe, una dă spre curte şi alta spre camera de tablouri. Peretele acesta este tot din geamlâc, prin el îţi vine lumină de la sud-est, iar din curte ai lumină de la nord. Tablourile ce-ţi mai rămân, le poţi atârna de jur-împrejurul galeriei de sus sau în celelalte încăperi. În arhitectură — continuă el, şi cu toate că se uita la Soames părea că nu-l vede, lucru care-i dădu lui Soames o senzaţie neplăcută — ca şi în viaţă, nu poţi avea prestanţă fără simetrie. Oamenii spun că asta-i de modă veche. În orice caz, e curios că niciodată nu reuşim să întruchipăm în construcţiile noastre principiul de căpetenie al vieţii. Încărcăm casele cu decoraţii, arcade, fleacuri şi alte asemenea, pentru a ne distrage ochiul. Când, dimpotrivă, ochiul se odihneşte tocmai pe câteva linii drepte. Toată problema stă în simetrie — fără ea nu există prestanţă.

Soames, ironic fără să vrea, îşi aţinti privirea asupra cravatei lui Bosinney, care era departe de a fi perpendiculară mai era şi nebărbierit, hainele nu erau nici ele tocmai cum ar fi trebuit. Se părea că arhitectura trăsese din el tot simţul de simetrie.

— N-o să arate oare ca o cazarmă? îl întrebă. Nu primi de îndată răspuns.

— Am priceput despre ce e vorba. Dumneata vrei o casa dintr-acelea pe care le face Littlemaster — o casă comodă şi drăguţă, în care servitorii locuiesc la mansardă, iar uşa de la intrare e situată ceva mai jos, aşa încât înăuntru trebuie să urci câteva trepte. În orice caz, încearcă-l pe Littlemaster; îl vei găsi straşnic, îl cunosc de când lumea!

Soames se sperie. Într-adevăr, planurile l-au izbit, dar îşi ascunsese satisfacţia aproape instinctiv. Îi venea greu să facă un compliment. El dispreţuia oamenii care erau darnici cu laudele.

În momentul acela se afla în situaţia neplăcută a omului care, dacă nu face un compliment, riscă să piardă o afacere bună. Bosinney era tipul care e în stare să rupă toate planurile şi să refuze de-a mai lucra pentru el; era un copil mare!

Această copilărie matură, care îi dădea o senzaţie de superioritate, avea o înrâurire ciudată şi aproape magnetizantă asupra lui Soames, căci el nu simţise niciodată ceva asemănător.

— Bine, îngână în cele din urmă: fără îndoială, este... este foarte originală.

Având o profundă neîncredere şi chiar oroare de cuvântul "original", simţise că, de fapt, nu riscase mare lucru prin observaţia făcută.

Bosinney părea mulţumit. Asemenea observaţii plăceau unui tip ca el. Iar acest succes îi dădu curaj lui Soames.

— Este... o casă mare, zise.

— Spaţiu, aer, lumină, îl auzi murmurând pe Bosinney. Dumneata nu poţi trăi ca un gentleman într-o casă făcută de Littlemaster... el construieşte pentru industriaşi.

Soames făcu un gest de protest şi de scuză în acelaşi timp; adineauri fusese asemuit cu un gentleman şi pentru nimic în lume n-ar fi acceptat să fie socotit drept industriaş. Dar neîncrederea lui înnăscută faţă de principiile generale se trezi din nou. La ce dracu îi servea să vorbească despre simetrie şi prestanţă? Se temea ca nu cumva casa să fie rece.

— Irene nu poate suporta frigul, îi zise.

— Ah! spuse Bosinney batjocoritor. Soţia dumitale? Nu-i place frigul? O să am grijă. N-o să-i fie frig. Uită-te aici! şi îi arătă patru semne, la distanţe egale, în pereţii curţii interioare. Ţi-am pus aici ţevi de apă caldă, cu înveliş de aluminiu. Le poţi procura, şi au forme foarte potrivite.

Soames se uită bănuitor la aceste semne.

— Toate bune şi frumoase, dar cât va costa?

Arhitectul scoase o foaie de hârtie din buzunar.

— Casa, fireşte, ar trebui construită toată din piatră, dar cum ştiu că ţi-ar veni prea scump, am făcut un compromis. Ar fi trebuit să aibă acoperiş de aramă, dar eu l-am făcut de ardezie verde. Aşa cum o vezi, inclusiv fierăria, te va costa opt mii cinci sute de lire.

— Opt mii cinci sute? Doar îţi fixasem limita maximă la opt mii!

— Nu se poate construi nici cu un penny mai puţin, răspunse Bosinney rece. Ori accepţi, ori renunţi la ea!

Era, pesemne, singurul mod de a face o asemenea propunere lui Soames. Era încolţit. Conştiinţa îi spunea să abandoneze toată afacerea. Dar planurile erau bune şi îşi dădea seama că e ceva desăvârşit; casa avea demnitate şi locuinţele servitorilor erau, de asemenea, excelente. Creditul lui va creşte dacă va trăi într-o casă ca aceasta — cu înfăţişare atât de originală şi totuşi bine împărţită.

El se uită mai departe la planuri, în timp ce Bosinney dispăru în odaia de culcare pentru a se rade şi a se îmbrăca.

Amândoi se întoarseră la Montpellier Square în tăcere; Soames îl urmărea însă cu coada ochiului. "Piratul" arată destul de bine — gândi el — când e îmbrăcat cumsecade.

Irene era aplecată asupra florilor ei când cei doi bărbaţi intrară.

Propuse să trimită să o cheme pe June.

— Nu, nu! răspunse Soames; avem încă de discutat afaceri!

La masă fu aproape prietenos şi îl îmbia mereu pe Bosinney să mănânce. Îi făcea plăcere să-l vadă pe arhitect atât de bine dispus, şi îl lăsă toată după-amiaza cu Irene, în timp ce el se duse sus, la tablourile lui, aşa cum obişnuia duminica.

La ora ceaiului coborî în salon şi îi găsi vorbind, după cum afirma el, "cu prea multă vervă".

Se opri în uşă şi se felicită că lucrurile luaseră o întorsătură atât de bună. Norocul lui era că Irene şi Bosinney se înţelegeau; ea părea să se fi împăcat cu ideea casei celei noi.

Meditaţia liniştită în mijlocul tablourilor lui îl convinsese să scoată încă cinci sute de lire, dacă e nevoie; dar el trăgea nădejde că această după-amiază a mai redus din pretenţiile lui Bosinney. Era doar limpede că Bosinney putea face şi mai ieftin dacă voia; trebuie să existe o mulţime de căi pentru a scădea costul unei clădiri fără a-i strica efectul.

Aşteptă deci un prilej favorabil; îl găsi în momentul când Irene îi oferi arhitectului prima ceaşcă de ceai. O frântură de soare, străbătând prin dantela perdelelor, îi încălzea obrazul, strălucea în aurul părului ei şi în ochii blânzi. Poate că aceeaşi rază împurpurase şi obrajii lui Bosinney, dându-i o expresie de uluire.

Soames ura razele soarelui; deodată se ridică şi închise obloanele. Apoi luă ceaşca de ceai din mâna soţiei sale şi spuse, mai rece decât avusese de gând:

— Nu poţi găsi o modalitate s-o faci cu opt mii, la urma urmei? Trebuie să fie o mulţime de detalii pe care le poţi schimba.

Bosinney goli ceaşca dintr-o înghiţitură, o puse pe masă şi răspunse:

— Nici unul!

Soames îşi dădu seama că propunerea lui atinsese una din coardele de neînţeles din vanitatea arhitectului.

— Bine, răspunse cu resemnare mânioasă, mi se pare că vrei să faci totul aşa cum ai hotărât dumneata!

Peste câteva minute Bosinney se ridică să plece, iar Soames se ridică şi el, pentru a-l conduce. Arhitectul părea absurd de bine dispus.

După ce îl privi cum se depărtează cu paşi legănaţi, Soames se întoarse posomorât în salon. Irene strângea notele; imboldit de o curiozitate pe care nu şi-o putea stăpâni, întrebă:

— Ei, ce crezi despre "Pirat"?

Se uită la covor, aşteptând răspunsul. Avu de aşteptat câtăva vreme.

— Nu ştiu, spuse ea în cele din urmă.

— Găseşti că arată bine?

Irene zâmbi. Soames avu impresia că-şi bate joc de el.

— Da, îi răspunse, foarte!

Capitolul IX
MOARTEA MĂTUŞII ANN

Sosi o dimineaţă, către sfârşitul lui septembrie, când Mătuţa Ann n-a mai fost în stare să ia din mâinile lui Smither însemnul demnităţii ei personale. Doctorul, chemat în grabă, după ce aruncă o privire asupra obrazului ei bătrân, anunţă că domnişoara Forsyte s-a stins din viaţă în timpul somnului.

Mătuşile Juley şi Hester fură copleşite de lovitură. Ele nu-şi închipuiseră niciodată că Ann va avea un asemenea sfârşit. Se prea poate că ele nici nu au crezut vreodată că va veni un sfârşit. În fundul sufletului, nu pricepeau cum a putut Ann să le părăsească fără o vorbă, fără luptă; aşa ceva nu semăna cu ea.

Le durea profund gândul că un Forsyte a putut abandona atât de uşor viaţa. Şi dacă a făcut-o unul, de ce nu toţi?

Trecu un ceas întreg până ce deciseră să-i spună şi lui Timothy. Ce bine ar fi să-i ascundă totul! Măcar de i s-ar putea spune cu binişorul.

Statură multă vreme în faţa uşii, şuşotind. Şi după ce o deschiseră încă mai şuşoteau.

Le era teamă că, cu cât va afla mai târziu, cu atât îl va durea mai mult. Dar el primi vestea mai uşor decât se aşteptau. Fireşte, va trebui să rămână în pat.

Se despărţiră plângând încet.

Mătuşa Juley rămase în camera ei, doborâtă de durere. Faţa-i decolorată de lacrimi era împărţită în compartimente de mici fâşii de carne proeminente, umflate de emoţie. Era cu neputinţă să conceapă viaţa fără Ann; trăiseră împreună şaptezeci şi trei de ani, întrerupţi doar de scurtul interludiu cât fusese măritată, vreme ce i se părea acum ireală. La intervale egale de timp, se ducea la scrinul ei şi scotea de sub săculeţii cu levănţică o batistă proaspătă. Inima ei caldă nu putea suporta gândul că Ann zace acolo atât de rece.

Mătuşa Hester, tăcută, răbdătoare, acest "lac de baraj" al energiei familiale, şedea în salon, cu obloanele închise; şi ea plânsese la început, dar liniştit, fără efecte vizibile pe faţă. Principiul ei călăuzitor, economia de energie — nu o părăsise nici la jale. Şedea slabă, nemişcată, uitându-se la grătarul din cămin, cu mâinile căzute în poala rochiei de mătase neagră. Mătuşa Hester era convinsă că în curând o va scula cineva pentru a-i cere să facă ceva. Parcă ar mai fi de vreun folos! Orice ar face, pe Ann tot n-o va mai aduce înapoi! De ce-o mai necăjesc?

La ora cinci sosiră trei dintre fraţi: Jolyon, James şi Swithin. Nicholas era plecat la Yarmouth. Roger avea un grav atac de gută. Doamna Hayman fusese acolo mai devreme şi după ce o văzu pe Ann plecă, lăsându-i vorbă lui Timothy — mesaj care nu i-a fost transmis — că ar fi trebuit s-o fi înştiinţat mai din vreme. De fapt, toţi aveau senzaţia că ar fi trebuit să fie anunţaţi mai din vreme, ca şi cum — între timp — ar fi pierdut ceva; James zise:

— Ştiam dinainte ce-o să se întâmple; v-am spus eu că nu apucă sfârşitul verii!

Mătuşa Hester nu răspunse; era aproape octombrie, dar ce rost mai avea să discute; unii oameni nu sunt mulţumiţi niciodată.

Trimise sus pentru a anunţa pe sora ei că au venit fraţii. Doamna Small coborî îndată. Îşi răcorise obrazul cu apă, dar era încă umflată, şi cu toate că se uita cu severitate la pantalonii lui Swithin, de un albastru-deschis — el venea de-a dreptul de la club, unde primise vestea — pe faţă avea o expresie mai veselă ca de obicei, căci instinctul ei de a face toate lucrurile pe dos nu se dezminţea nici acum.

Apoi toţi cinci se urcară sus, pentru a privi trupul neînsufleţit al lui Ann. Sub cearşaful alb, curat, se aşternuse o plapumă pentru că acum, mai mult ca oricând, Ann avea nevoie de căldură. Pernele fuseseră scoase, spatele şi capul îi erau întinse pe acelaşi plan, cu aparenţa aceea de inflexibilitate pe care o avuseseră toată viaţa. Boneţica, ce pornea de deasupra sprâncenelor, era trasă până în dreptul urechilor; iar între boneţică şi cearşaf obrazul, aproape tot atât de alb, era întors, cu ochii închişi, către feţele fraţilor şi surorilor ei. În pacea lui extraordinară, obrazul îi era mai puternic ca oricând, aproape numai oase sub pielea de pergament abia zbârcită — obrajii şi bărbia pătrată, umerii obrajilor ieşiţi, fruntea cu gropi în tâmple, nasul subţiat — fortăreaţă a unui duh de neînvins, care fusese totuşi doborât de moarte. Şi, în aparenta lui neputinţă, părea că încearcă să-şi redobândească duhul, să cucerească puterea şi armele pe care tocmai le depusese.

Swithin abia aruncă o privire spre acel obraz şi părăsi odaia; chipul ei — povesti el după aceea — i-a trezit un simţământ foarte curios. Coborî atât de iute, încât se cutremură toată casa şi, luându-şi pălăria, sări în cupeul lui fără să dea vreo poruncă vizitiului. Acesta îl duse acasă, şi el şezu toată seara în fotoliul lui, nemişcat.

La cină nu putu înghiţi nimic, în afară de o potârniche şi de o sticlă mică de şampanie.

Bătrânul Jolyon rămase la capătul patului cu mâinile încrucişate. El singur, dintre cei ce erau în cameră, îşi aminti de moartea mamei lui, şi cu toate că se uita la Ann, se gândea la maică-sa. Ann era o femeie bătrână, şi în cele din urmă moartea a venit şi la ea — aşa cum vine la toată lumea! Obrazul lui nu se clintea, iar privirea părea a-i sosi de foarte departe.

Mătuşa Hester stătea lângă el. Acum nu mai plângea, lacrimile secaseră, firea ei nu îngăduia o nouă risipă de forţe; îşi încrucişă mâinile privind, nu la Ann, ci într-o parte şi alta, căutând un mijloc de a evita efortul realizării cu adevărat a ceea ce se întâmplase.

Dintre toţi fraţii şi surorile, James manifestă cea mai mare emoţie. Lacrimile îi curgeau de-a lungul brazdelor paralele de pe obrazul lui slab. Unde va merge de-acum înainte să-şi povestească necazurile, nu ştia; Juley nu era bună de aşa ceva, Hester nu-i era de nici un folos, ba chiar mai rău decât atâta! Moartea lui Ann l-a cutremurat mult mai mult decât a crezut el vreodată; şi aveau să treacă multe săptămâni până să i se potolească tulburarea.

Mătuşa Hester ieşi pe furiş, iar Mătuşa Juley începu a umbla de colo-colo prin cameră, pregătind "cele necesare", izbindu-se de câte două ori de acelaşi lucru. Bătrânul Jolyon, trezit din visare, din reveria trecutului îndepărtat, se uită la ea cu severitate, apoi plecă. James rămase singur la marginea patului; se uită pe furiş în jurul său, şi când se încredinţa că-l nu-l vede nimeni, îndoindu-şi trupul slab, depuse o sărutare pe fruntea moartei; apoi, în grabă, părăsi camera. Pe sală o întâlni pe Smither şi începu s-o descoasă despre înmormântare, dar văzând că nu ştie nimic, se plânse amarnic că, dacă nu vor avea grijă, totul va merge pe dos. Cel mai potrivit ar fi să trimită după

domnul Soames — el se pricepe bine la asemenea lucruri; stăpânul ei era probabil prea tulburat — ar trebui să se ocupe cineva şi de el; dar stăpânele ei nu erau bune de nimic — nu erau pricepute deloc. N-ar fi de mirare să se îmbolnăvească şi ele. Ar fi bine să cheme de pe acum doctorul; e mai bine să iei lucrurile din pripă. De altfel, el socotea că sora lui, Ann, n-a avut îngrijirea cea mai bună; dacă ar fi căutat-o Blank, ar mai fi încă în viaţă. Smither poate trimite în Park Lane oricând are nevoie de un sfat. Fireşte, trăsura lui stă la dispoziţia lor pentru înmormântare. Oare nu are la îndemână ceva, un pahar de Bordeaux, şi un biscuit, de pildă — nu luase încă micul dejun...

Zilele dinaintea înmormântării trecură în linişte. Se ştia de mult, fireşte, că Mătuşa Ann îşi va lăsa mica ei avere lui Timothy. Deci, nici cea mai mică agitaţie nu-şi avea rostul. Soames — singurul executor testamentar — s-a ocupat de întreaga organizare a înmormântării, trimiţând la timp următoarea invitaţie tuturor bărbaţilor din familie:

Domnului ....

Sunteţi rugat a lua parte la înmormântarea lui MISS ANA FORSYTE, care va avea loc în Cimitirul Highgate, la 1 octombrie, ora 12. Echipajele se vor aduna la "The Bower". Bayswater Road, la ora 10,45. Rugăm a nu aduce flori.

Sosi dimineaţa înmormântării, rece, cu cer londonez şi cu nori cenuşii, înalţi de tot. La ora zece şi jumătate trase la scară prima trăsură, aceea a lui James. În ea se găseau James şi ginerele său Dartie, un bărbat elegant, cu pieptul pătrat, cu redingota foarte strânsă, închisă până sus, cu obrazul galben, grav, împodobit cu o mustaţă brună, bine răsucită, şi un început de favoriţi care

cer evitarea atingerii briciului, lucru remarcat în special la oamenii ce gândesc profund.

Soames, în calitate de executor, primea oaspeţii, căci Timothy era tot în pat; se va ridica abia după înmormântare: iar Mătuşile Juley şi Hester nu vor coborî decât după ce totul se va sfârşi şi când, bineînţeles, va avea loc masa pentru cei ce doresc să se întoarcă, după ceremonie, la casa moartei. După James sosi Roger, înconjurat de trei dintre fiii săi — tânărul Roger, Eustace şi Thomas — şchiopătând încă din pricina gutei. Iar George, al patrulea fiu, sosi aproape imediat în urma lor, cu o birjă, şi se opri în vestibul pentru a-l întreba pe Soames cum se simte în funcţia de organizator de pompe funebre.

Cei doi veri nu se puteau suferi.

Apoi sosiră cei doi Hayman — Giles şi Jesse — în desăvârşită tăcere, foarte bine îmbrăcaţi, cu dungile proaspăt călcate la pantalonii negri de seară. Apoi bătrânul Jolyon singur. După aceea Nicholas, cu o sănătoasă culoare în obraji, reţinându-şi cu grijă vioiciunea mişcărilor capului şi ale corpului. Unul din fiii lui îl urma blând şi supus. Swithin Forsyte şi Bosinney sosiră în acelaşi moment, şi se opriră oferindu-şi reciproc întâietatea, dar când se deschise uşa, încercară să intre deodată; gesturile de politeţe reîncepură, iar Swithin, aşezându-şi cravata ce se deranjase de atâtea plecăciuni, urcă foarte încet scările. Urma celălalt Hayman şi joi din fiii căsătoriţi ai lui Nicholas, împreună cu Tweetyman, Spender şi Warry, soţii fetelor Forsyte şi Hayman. Adunarea era completă, douăzeci şi unu la număr: nu lipsea nici un bărbat din familie, în afară de Timothy şi de tânărul Jolyon.

Salonul roşu cu verde forma un fond colorat prea viu pentru veşmintele lor neobişnuite; fiecare încerca, nervos, să-şi găsească un scaun, dornic să-şi ascundă negrul atât de exagerat al pantalonilor. Contrastul dintre acest negru şi mănuşile lor albe

era aproape indecent — un fel de exagerare a sentimentelor; şi mulţi aruncau priviri indignate, cu invidie ascunsă, spre "Pirat", care nu avea mânuşi şi purta pantaloni gri. Un zumzet uşor se auzea în salon, nimeni nu vorbea despre defunctă, ci fiecare întreba cum îi merge celuilalt, ca şi cum, în felul acesta, îşi exprimau, pe ocolite, condoleanţe pentru evenimentul care îi adusese acolo.

Deodată James spuse:

— Cred că putem porni.

Coborâră şi, doi câte doi, în ordinea în care li se comunicase dinainte, se urcară în trăsuri.

Dricul porni la pas; trăsurile îl urmau încet. În prima era bătrânul Jolyon cu Nicholas; în a doua gemenii Swithin şi James, în a treia Roger şi tânărul Roger; Soames, tânărul Nicholas, George şi Bosinney urmară în a patra. Fiecare din celelalte trăsuri — opt în total — cuprindea trei sau patru membri de ai familiei; după acestea venea cupeul doctorului, apoi, la distanţa cuvenită, erau câteva birje cu diverşi salariaţi şi servitori ai familiei; iar la sfârşit, o trăsura care nu ducea pe nimeni, dar completa cortegiul până la numărul total de treisprezece trăsuri.

Atâta vreme cât cortegiul merse pe Bayswater Road, se menţinu la pas, dar de îndată ce intră în străzi mai puţin importante, o pornea în trap, încetinind iar când trecea pe străzi mai elegante, până când ajunse la cimitir. În prima trăsură, bătrânul Jolyon şi Nicholas vorbiră despre testamentele lor. În a doua, gemenii, după o singură încercare de a sta de vorbă, căzură într-o desăvârşită tăcere; erau amândoi cam tari de ureche şi efortul pentru a se face auziţi era prea mare.

O singură dată, James întrerupse tăcerea:

— Trebuie să-mi caut şi eu pe undeva un loc de mormânt. Tu cum te-ai aranjat, Swithin?

Iar Swithin, fixându-l cu o privire înspăimântată, răspunse:

— Nu-mi vorbi despre asemenea lucruri!

În a treia trăsură conversaţia se ducea în frânturi; se uitau din când în când pe fereastră pentru a vedea cât de departe ajunseseră; George remarcă:

— Ce să-i faci, era tocmai vremea ca sărmana bătrână să se ducă!

El nu credea că există oameni care trăiesc peste şaptezeci de ani. Tânărul Nicholas răspunse, sfios, că după cât se pare această regulă nu se aplică la cei din neamul Forsyte. George declară că, în ceea ce-l priveşte pe el, are de gând să se sinucidă la şaizeci. Tânărul Nicholas, zâmbind şi mângâindu-şi bărbia lungă, se gândea că tatălui său nu i-ar plăcea aceasta teorie, căci câştigase o mulţime de bani după ce împlinise şaizeci de ani. Fie, dar şaptezeci este limita extremă; la vârsta asta e momentul — spuse George — să se ducă şi să lase banii la copii. Soames, care până atunci tăcuse, interveni; nu uitase observaţia cu privire la "pompe funebre" şi, ndicându-şi aproape imperceptibil pleoapele, spuse că este foarte uşor de vorbit pentru oamenii care n-au câştigat bani niciodată. În ceea ce-l priveşte pe el, avea de gând să trăiască cât se poate de mult. Aceasta fu o lovitură în plin pentru George, despre care toată lumea ştia că o duce greu cu banii. Bosinney mârâi distrat:

— Auzi! Auzi!

George căscă şi conversaţia se închise. Ajunşi la cimitir, coşciugul fu dus în capelă şi îndoliaţii, doi câte doi, îl urmară. Această gardă de bărbaţi, toţi înrudiţi cu defuncta, forma un tablou impresionant şi bizar în marele oraş al Londrei, cu viaţa lui atât de variată, cu nenumăratele lui vocaţiuni, plăceri şi datorii, cu teribila lui duritate şi cu acea înspăimântătoare chemare spre individualism.

Familia s-a reunit pentru a birui toate acestea, pentru a dovedi unitatea ei dârză, pentru a arăta în mod glorios lumii acea lege a proprietăţii care stă la baza arborelui familial din care încolţesc şi cresc trunchiul, ramurile şi frunzele, seva care curge în ei toţi şi care ajunge în deplină dezvoltare la soroc. Spiritul bătrânei care-şi dormea somnul de veci i-a chemat să depună această mărturie. Era ultimul ei apel la unitate — tăria lor — iar faptul că murise pe când arborele era încă sănătos şi întreg era victoria ei finală.

A fost cruţată de viziunea crengilor frânte sau căzute dincolo de linia de echilibru. Ea nu mai putea vedea ce se află în inimile celor care o urmau. Aceeaşi lege care acţionase în ea, făcând-o dintr-o fetişcană lungă şi slabă femeie puternică şi matură, dintr-o femeie matură, femeie bătrână, colţuroasă şi uscată ca o vrăjitoare, cu o individualitate din ce în ce mai accentuată pe măsură ce izolarea ei de lume creştea — aceeaşi lege va lucra şi lucra chiar şi acum în familia pe care a vegheat-o ca o mamă.

Ea o văzuse tânără şi crescând, o văzuse puternică şi sigură, iar înainte ca ochii ei bătrâni să fi avut timpul sau puterea de-a vedea mai mult, murise. Poate că a încercat, poate că ar fi reuşit să o menţină încă tânără şi puternică cu degetele ei bătrâne, cu sărutările ei şovăielnice. Dar, vai! Nici chiar Mătuşa Ann nu se putuse lupta cu Natura!

"Trufia înfloreşte înaintea căderii!" În conformitate cu această lege, cea mai mare ironie a naturii, familia Forsyte se adunase pentru un ultim alai grandios înainte de a se prăbuşi. Feţele lor, înşiruite la dreapta şi la stânga, erau îndreptate spre pământ, paznici neînduplecaţi ai gândurilor lor; dar ici şi colo câte unul îşi ridica privirea, cu o brazdă între sprâncene, de parcă pe zidurile capelei ar fi zărit o vedenie prea cumplită pentru el, parcă ar fi auzit ceva ce-l îngrozea. Iar rugăciunile mormăite de ei încet, cu voci în care vibra un glas

unic, glasul lanţului familial nevăzut, răsunau magic, murmurate într-o repetiţie neîncetată, ca de o singură persoană.

După ce serviciul divin din capelă se sfârşi, cortegiul bărbaţilor se formă din nou, pentru a conduce trupul neînsufleţit la mormânt. Cavoul era deschis şi în jurul lui aşteptau câţiva oameni îmbrăcaţi în negru.

Din acest loc înalt şi sfânt, unde mii de membri ai marii burghezii îşi dormeau somnul de veci, ochii bărbaţilor din familia Forsyte trecură peste mulţimea celorlalte morminte. Dincolo — întinsă până departe, era Londra, fără nici o rază de soare, plângând pierderea fiicei ei, plângând împreună cu această familie, atât de preţioasă, pierderea aceleia care fusese mama şi străjuitoarea ei. Sute de mii de turnuri şi case, topite în marele nor cenuşiu al proprietăţii, zăceau îngenuncheate cu evlavie în faţa mormântului aceleia care fusese cea mai bătrână din neamul Forsyte.

Câteva cuvinte, câţiva bulgări de pământ, şi coşciugul fu introdus la locul lui. Mătuşa Ann trecuse la veşnica ei odihnă.

În jurul cavoului, paznici ai acestei plecări în lumea de apoi, stăteau cei cinci fraţi, cu capetele albe plecate; voiau să vadă dacă Ann e bine aşezată acolo unde s-a dus. Mica ei avere rămăsese aici, dar ei îşi vor împlini toată datoria faţă de cea care fusese Mătuşa Ann.

Apoi se dădură cu toţii la o parte, îşi puseră pălăriile şi se întoarseră pe rând pentru a citi noua inscripţie de pe marmura cavoului familial:

Închinat memoriei lui
ANN FORSYTE
fiica numiţilor
Jolyon şi Ann Forsyte,
care a plecat din această viaţă la 27 septembrie 1886, în vârstă de optzeci şi şapte de ani şi patru zile.

Poate că în curând un alt nume va trebui înscris aici. Era straniu şi intolerabil, căci ei nicicum nu se gândiseră că un Forsyte poate muri. Şi fiecare în parte, ca şi toţi împreună, doreau să părăsească locul acesta al mâhnirii, ceremonia aceasta care le-a reamintit lucruri cu neputinţă de gândit — să plece cât mai iute, să-şi vadă de treburi şi să uite.

Era şi frig; vântul bătea dinspre deal peste morminte, ca o forţă înceată de descompunere, lovindu-i cu suflarea lui îngheţată. Începură a se risipi în grupuri, şi porniră cât putură mai iute pentru a ocupa locurile din trăsurile ce-i aşteptau.

Swithin spuse că el se întoarce la Timothy, şi se oferi să ia pe cineva în cupeul lui. Privilegiul de a merge cu Swithin era cam îndoielnic, cupeul lui nefiind prea încăpător; nimeni nu acceptă invitaţia, şi plecă singur. James şi Roger îl urmară; şi ei mergeau tot acolo, la masă. Ceilalţi se risipiră încetul cu încetul. Bătrânul Jolyon luă cu el trei nepoţi, pentru a umpli trăsura; simţea nevoia acestor feţe tinere.

Soames, mai având ceva de rânduit la administraţie cimitirului, plecă împreună cu Bosinney. Avea multe de vorbit cu el şi, după ce isprăvi treaba, porniră agale spre Hampstead. Mâncară împreună la Spaniard's Inn, petrecând multă vreme în discuţii detaliate, practice, privitoare la construcţia casei; apoi luară tramvaiul şi merseră împreună până la Marble Arch, unde Bosinney coborî. Se ducea spre Stanhope Gate, pentru a o întâlni pe June.

Soames era foarte bine dispus şi acasă, la cină, povesti lui Irene că avusese o plăcută convorbire cu Bosinney care, într-adevăr, pare băiat cumsecade; au făcut împreună o straşnică plimbare, binefăcătoare pentru ficat — căci de multă vreme nu mai mersese destul pe jos — deci, pe scurt, fusese o zi satisfăcătoare. Dacă n-ar fi

fost moartea bietei mătuşi Ann ar fi mers cu Irene la teatru, dar având în vedere acest doliu, vor căuta să-şi facă o cât mai plăcută seară la ei acasă.

— "Piratul" a întrebat de tine de mai multe ori, spuse el deodată. Şi, mânat de o dorinţă inexplicabilă de a-şi afirma dreptul de proprietar, se ridică din fotoliu şi sărută umărul soţiei sale.

PARTEA A DOUA

Capitolul I
CASA SE RIDICĂ

Iarna fusese uşoară. Afacerile lâncezeau; şi, după cum se gândise Soames înainte de a fi luat hotărârea, fusese un timp potrivit pentru a clădi. Astfel, spre sfârşitul lui aprilie, casa de la Robin Hill era la roşu.

Mergea acolo o dată, de două, ba chiar şi de trei ori pe săptămână, umblând încoace şi încolo prin moloz, atent să nu-şi murdărească hainele, trecând încetişor prin uşile neterminate, de cărămidă, sau plimbându-se în jurul coloanelor din curtea interioară, ca să vadă ce se realizase pentru banii lui.

Stătea încremenit minute de-a rândul, vrând parcă să pătrundă adevărata calitate a materialului din care era făcută casa.

Stabilise cu Bosinney ca la 30 aprilie să verifice cheltuielile, şi, cu cinci minute înainte de ora fixată, intră în cortul pe care arhitectul şi-l întinsese chiar lângă stejarul cel bătrân.

Conturile erau gata pregătite pe o masă pliantă şi Soames, după ce dădu din cap, salutând astfel pe Bosinney, se aşeză pentru a le cerceta. Trecu câtăva vreme până-şi înălţă capul.

— Eu nu pricep nimic, zise în cele din urmă: fac cu şapte sute de lire mai mult decât ar fi trebuit!

După ce aruncă o privire spre faţa lui Bosinney, continuă grăbit:

— Dacă numai o dată le-ai ţine piept antreprenorilor, le-ai veni de hac. Dacă nu eşti cu ochii în patru, te fură unde şi cu ce pot. Trebuie să reduci peste tot cu zece la sută. N-are importanţă dacă treci cu o sută şi ceva peste plan.

Bosinney dădu din cap.

— Am redus până la *penny*[4] tot ce-am putut.

Soames împinse masa cu o mişcare mânioasă, aşa încât toate hârtiile cu socoteli zburară pe jos.

— Tot ce-ţi pot spune este că ai făcut o frumoasă ispravă! se răsti el furios.

— Ţi-am spus de nenumărate ori, răspunse apăsat Bosinney, că vor fi cheltuieli neprevăzute. Ţi-am atras atenţia în mai multe rânduri!

— Ştiu, mârii Soames; n-aş fi făcut nici o obiecţiune la zece lire ici şi colo, dar de unde era să ştiu eu că prin "cheltuieli neprevăzute" dumneata înţelegi şapte sute de lire?

Caracterul celor doi bărbaţi a contribuit la această gravă neînţelegere. Pe de o parte arhitectul, devotat ideii sale, imaginii casei create de el — ideal de artă în care el credea — era supărat că e împiedicat în muncă sau obligat să recurgă la expediente; iar pe de alta, Soames era tot atât de sincer şi cu desăvârşire devotat ideii că pentru banii lui trebuie să cumpere marfa cea mai bună dar îi convenea să creadă că un lucru care valorează treisprezece lire poate fi cumpărat cu douăsprezece.

— Îmi pare rău că m-am apucat de casa dumitale, spuse Bosinney pe neaşteptate. Dumneata vii aici să-mi otrăveşti viaţa. Vrei, pentru banii dumitale, de două ori pe atâta cât ar vrea oricare altul şi acum, că ai o casă mare cum nu mai e alta în toată regiunea, nu vrei să o

plătești. Dacă crezi că e prea scump, îţi declar că iau asupra mea suma care trece peste deviz, dar să fiu al dracului dacă mai mişc un deget pentru dumneata.

Soames îşi recapătă calmul. Ştiind că Bosinney nu avea capital, socoti propunerea lui drept nebunie sfruntată. Îşi dădea seama, de asemenea, că această casă, în care îşi pusese tot sufletul, va rămâne multă vreme neterminată şi că se afla tocmai în momentul crucial, când grija personală a arhitectului e mai importantă ca oricând. Apoi trebuia să se gândească şi la Irene! În ultima vreme fusese foarte ciudată .El era convins că ea acceptase ideea acestei case fiindcă era la mijloc Bosinney. Nu era bine să intre în conflict cu ea

— N-ai de ce te înfuria, îi spuse. Dacă eu sunt dispus să plătesc, cred că nu-i nevoie să strigi! Dar sunt de părere că atunci când îmi spui că un lucru va costa atâta, îmi place — da — îmi place să ştiu cum stau!

— Ascultă, spuse Bosinney, iar Soames fu şi supărat şi mirat de asprimea privirii lui. Dumneata plăteşti serviciile mele la un preţ ruşinos de mic. Pentru calitatea muncii pe care-am depus-o la casa asta şi pentru timpul pe care l-am cheltuit, ar fi trebuit să-i dai lui Littlemaster sau oricărui alt nebun, de patru ori pe atâta. Ceea ce vrei dumneata e un arhitect de prima mână pentru un onorariu de mâna a patra, şi acest lucru l-ai realizat întocmai.

Soames văzu că Bosinney crede cu adevărat ceea ce spune, şi, cu toate că era mânios, consecinţele unei rupturi i se dezvăluiră viu în minte. Îşi văzu casa neterminată, soţia furioasă şi pe sine însuşi batjocorit de toată lumea.

— Ia să examinăm lucrurile, zise el îmbufnat, şi să vedem pe ce s-au dus banii.

— Foarte bine, consimţi Bosinney. Dar dacă nu ai nimic împotrivă, să ne grăbim. Trebuie să mă

întorc la timp în oraş, pentru a o duce pe June la teatru.

Soames îi aruncă o privire piezişă şi spuse:

— Bănuiesc că vii pe la noi ca s-o întâlneşti pe June, nu? Bosinney venea mereu pe la ei.

Noaptea trecută plouase — ploaie de primăvară şi pământul mirosea a sevă şi ierburi sălbatice. Briza caldă, suavă, legăna frunzele şi mugurii de aur ai bătrânului stejar, iar în lumina soarelui mierlele fluierau din tot sufletul.

Era una din zilele acelea de primăvară care umple sufletele oamenilor cu o duioşie nespusă, cu o dulceaţă dureroasă, cu un dor ce-i face să stea nemişcaţi, privind la frunze sau la iarbă, şi să-şi deschidă braţele pentru a îmbrăţişa... nici ei nu ştiu ce. Din pământ ieşea o căldură blândă ce se strecura prin veşmântul rece cu care îl învăluise iarna. Era îndelunga şi mângâietoarea lui chemare, ca oamenii să se aşeze pe iarbă, în braţele lui, să-şi rostogolească trupurile pe el, să-şi lipească buzele de pieptul lui.

Într-o zi ca aceasta primise Soames de la Irene încuviinţarea pe care i-o ceruse de atâtea ori. Aşezaţi pe trunchiul unui copac căzut, îi făgăduise pentru a douăzecea oară că dacă nu va fi fericită căsătoria lor, ea va fi liberă, ca şi cum niciodată nu s-ar fi căsătorit cu el!

"Juri?" îi spusese ea. Acum câteva zile i-a reamintit de acest jurământ. El îi răspunse: "Prostii! Cum era să jur eu aşa ceva!" O fatalitate nefericită îi reamintea acum scena aceea din trecut. Pe ce lucruri ciudate jură bărbaţii de dragul femeilor! Oricând ar fi jurat astfel pentru a o cuceri! Şi acum ar jura din nou dacă astfel ar putea-o atinge — dar nimeni nu se putea atinge de ea, era o femeie rece.

Şi amintirile îl năpădiră cu mireasma proaspătă, dulce a vântului de primăvară — amintiri din vremea când îi făcea curte.

În primăvara anului 1881, făcuse o vizită fostului său coleg de şcoală şi client, George Liversedge, din Branksome, care, având intenţia să exploateze pădurile din apropiere de Bournemouth, îi încredinţase lui Soames organizarea societăţii necesare pentru înfăptuirea planului său. Doamna Liversedge, care ştia prea bine ce se cade pentru a primi un oaspete, dădu în onoarea lui un ceai muzical. Spre sfârşitul audiţiei muzicale pe care Soames, nefiind amator de muzică, o suportă ca o corvoadă, privirea îi fu atrasă de obrazul unei fete îmbrăcate în doliu, care stătea singură. Liniile trupului ei înalt, încă firav, apăreau prin faldurile suple ale rochiei negre; mâinile, înmănuşate în negru, şi le ţinea încrucişate, buzele uşor întredeschise, iar ochii ei mari, negri, rătăceau de la un obraz la altul. Părul strâns jos, pe ceafă, strălucea peste gulerul negru ca un rulou de metal scânteietor. Şi Soames sătea nemişcat, privind-o, iar fiorul pe care mulţi bărbaţi l-au simţit măcar o dată în viaţă îl străbătu şi pe el pe nesimţite — o stranie îndestulare a simţurilor, o stranie certitudine pe care romancierii şi doamnele bătrâne o numesc "iubire la prima vedere". O urmări pe furiş, tot timpul, apoi se duse lângă stăpâna casei şi stătu îngândurat, aşteptând cu nerăbdare să înceteze muzica.

— Cine e fata aceea cu părul blond şi ochii negri?

— Aceea? Oh! Irene Heron. Tatăl ei, profesorul Heron, a murit anul trecut. Trăieşte cu mama ei vitregă. Drăguţă fată, frumuşică fată, dar fără un ban.

— Prezintă-mă, te rog! rosti Soames.

Abia găsi să-i spună câteva cuvinte, iar ea nu-l prea încuraja. Dar Soames plecă cu hotărârea de a o revedea; întâmplarea făcu să-şi poată împlini planul, căci o întâlni la debarcader, unde avea obiceiul să se plimbe cu mama ei vitregă înainte de amiază, de la ora douăsprezece la unu. Soames

făcu imediat cunoştinţă cu această doamnă, şi nu trecu multă vreme până să descopere în ea aliatul pe care-l căuta. Simţul său rafinat pentru latura comercială a vieţii de familie îi desluşi curând că Irene o costă pe mama ei vitregă mai mult decât cele cincizeci de lire pe an pe care i le aducea; după cum pricepu de îndată că doamna Heron, femeie încă în prima tinereţe, dorea să se recăsătorească. Frumuseţea deosebită, care abia înflorea, a fetei sale vitrege, stătea în calea dorinţelor ei. Şi Soames, cu dârzenia lui ascunsă, îşi făcu planurile.

Plecă din Bournemouth fără a se destăinui, dar peste o lună reveni şi atunci stătu de vorbă nu cu fata, ci cu mama vitregă. El era hotărât, îi spuse; şi va aştepta câtăva vreme.

Şi avu mult de aşteptat, urmărind cum înfloreşte Irene, cum liniile trupului ei tânăr se împlinesc şi cum sângele, mai năvalnic, îi intensifică strălucirea ochilor şi îi încălzeşte obrazul palid. Şi la fiecare vizită o cerea în căsătorie, iar când vizita se sfârşea, pleca cu refuzul ei; se întorcea înapoi la Londra mâhnit în inimă, dar statornic ca un mormânt. Încercă să pătrundă în tainicele izvoare ale rezistenţei ei; dar numai o singură dată avu o licărire de lumină. Era la unele din acele baluri care oferă locuitorilor din staţiunile de la malul mării unicul prilej de manifestare a pasiunilor lor. Şedea cu ea în pervazul unei ferestre, după un vals, cu simţurile biciuite Irene se uita la el pe deasupra evantaiului pe care-l legăna uşor; şi el îşi pierdu capul. O prinse de încheietura mâinii ce se legăna şi îşi apăsă buzele pe braţul ei gol. Iar ea se cutremură — nici până azi n-a uitat acea înfiorare — şi nici privirea aceea de duşmănie pătimaşă pe care i-a aruncat-o.

Peste un an, Irene cedă. Ce o făcuse să cedeze n-a putut afla niciodată; iar de la doamna Heron, femeie cu oarecare talent diplomatic, cu atât mai

puţin. O dată, după ce se căsătoriseră, Soames a întrebat-o: "Ce te-a făcut să mă refuzi de atâtea ori?" Răspunsul a fost doar o stranie tăcere. O enigma a fost Irene pentru el din ziua în care a văzut-o pentru prima oară şi enigmă a rămas până în ziua de azi...

Bosinney îl aştepta la uşă; pe faţa lui aspră, plăcută, avea o expresie ciudată, chemătoare, dar fericită, ca şi cum ar fi văzut o promisiune de bucurie în cerul de primăvară, parcă simţea şi el fericirea care vine pe aripile aerului de primăvară. Soames îl privi, aşteptându-l. Ce s-o fi petrecut cu omul acesta de pare atât de fericit? Ce-o fi aşteptând el cu zâmbetul acela pe buze şi în ochi? Soames nu putu vedea ce aşteaptă Bosinney stând acolo şi sorbind adierea vântului scăldat în mireasmă de flori. Şi încă o dată se simţi încurcat în prezenţa acestui bărbat pe care, instinctiv, îl dispreţuia. Porni grăbit spre casă.

— Singura culoare potrivită pentru aceste ţigle, îl auzi el pe Bosinney spunând, este rubiniul amestecat cu urme de cenuşiu, pentru a face efect de transparenţă. Aş vrea să ştiu părerea lui Irene. Voi comanda perdele de piele roşie pentru portalul dinspre curte, şi dacă pui în salon tapet sidefiu, vei avea o perspectivă de vis. Prin decoraţia interioară trebuie să urmăreşti ceea ce eu numesc farmec.

Soames spuse:

— Vrei să spui că soţia mea are farmec?

Bosinney evită răspunsul.

— În mijlocul acestei curţi va trebui să pui un mănunchi de irişi.

Soames zâmbi dispreţuitor.

— Am să trec într-una din zile pe la Beech, zise, să văd ce găsesc mai potrivit.

Abia mai aveau ce vorbi, dar în drum spre casă Soames întrebă:

— Cred că dumneata găseşti că Irene are mult simţ artistic, nu?

— Da. Răspunsul acesta scurt era o dojană atât de desluşită, ca şi cum i-ar fi spus: "Dacă vrei să vorbeşti despre ea, caută-ţi pe altcineva"!

Iar mânia mută, mohorâtă, pe care o simţise Soames toată după-amiaza, se aprinse şi mai tare în el.

Nici unul dintre ei nu mai spuse nici o vorbă până la gară; atunci Soames întrebă:

— Când crezi că termini?

— Spre sfârşitul lui iunie, dacă doreşti cu adevărat să-mi încredinţezi mie şi decoraţia interioară.

Soames dădu din cap.

— Dar trebuie să înţelegi bine că această casă m-a costat mult mai mult decât prevăzusem eu. Vreau să ştii, de asemenea, că aş fi renunţat la ea, dar n-am făcut-o pentru că eu n-am obiceiul să renunţ la ceea ce mi-am pus în gând.

Bosinney nu răspunse. Iar Soames îi aruncă peste umăr o privire de hotărâtă antipatie — în ciuda aerului său mândru şi a laconismului său trufaş şi plin de îngâmfare. Soames, cu buzele-i strânse şi bărbia pătrată, semăna cu un buldog.

Când, la ora şapte, în aceeaşi seară, June sosi în Montpellier Square 62, fata din casă, Bilson, îi spuse că domnul Bosinney e în salon; doamna, adăugă ea, se îmbracă şi va coborî peste un minut. O va anunţa c-a sosit domnişoara June.

June o opri.

— Foarte bine, Bilson. Am să intru. Nu trebuie s-o zoreşti pe doamna Soames.

Îşi scoase pardesiul, dar Bilson, cu o privire plină de înţelegere, nici măcar nu-i deschise uşa spre salon, ci coborî în goană scările.

June se opri o clipă pentru a se privi în mica oglindă de argint, antică, ce atârna deasupra scrinului de stejar — trup tânăr, zvelt şi energic, cu o faţă mică, hotărâtă, într-o rochie albă, cu un decolteu oval care descoperea un gât prea delicat pentru coroana ei împletită din păr roşu-auriu.

Deschise uşor uşa dinspre salon pentru a-i face o surpriză. Camera era plină de o mireasmă dulce şi caldă, de azalee înflorită.

Inspiră adânc parfumul din odaie şi auzi vocea lui Bosinney, nu în cameră, ci alături, zicând:

— Ah! S-au întâmplat atâtea lucruri despre care voiam să-ţi vorbesc, dar acum nu avem vreme!

Vocea lui Irene răspunse:

— De ce nu la masă?

— Cum să poţi vorbi...

Primul gând al lui June fu să plece imediat, dar în loc de asta, străbătu salonul până la uşa care dădea spre curtea cea mică. De acolo venea parfumul de azalee şi, cu spatele la ea, cu feţele învăluite în florile de aur trandafiriu, stăteau logodnicul ei şi Irene.

Tăcută dar fără sfială, cu obrajii înflăcăraţi şi ochii mânioşi, fata îi urmărea.

— Vino duminică singură — putem merge împreună la casă...

June o văzu pe Irene ridicând privirea prin perdeaua de flori. Nu era privirea unei cochete , ci — mult mai rău pentru fata care spiona — a unei femei care se temea că privirea ei spune prea mult.

— Am promis că mă duc la plimbare cu unchiul...

— Cu grăsanul! Convinge-l să te conducă el acolo; sunt numai zece mile — tocmai bine pentru caii lui.

— Bietul unchi Swithin!

Un val de parfum de azalee lovi obrazul lui June; se simţi bolnavă şi ameţită.

— Te rog, vino! Ah, te rog să vii!

— Dar de ce?

— Trebuie să te întâlnesc acolo — credeam că vrei să mă ajuţi...

Lui June i se păru că răspunsul a venit duios şi tremurător printre flori:

— Aşa şi vreau!

June ieşi în pervazul uşii.

— Ce zăpuşeală e aici! spuse, nu pot suporta mirosul acesta!

Ochii ei, mânioşi şi îndrăzneţi, scrutară feţele celor doi.

— Vorbeaţi despre casă? Ştiţi că nici eu n-am văzut-o încă — vreţi să mergem cu toţii acolo duminică?

Culoarea din obrajii lui Irene dispăru.

— Eu mă duc cu unchiul Swithin la plimbare cu trăsura, răspunse.

— Unchiul Swithin! Ce-are a face? Spune-i că nu poţi!

— N-am obiceiul să nu-mi ţin cuvântul faţă de oameni.

Se auzi zgomot de paşi şi June îl văzu pe Soames stând în spatele ei.

— Acum, dacă sunteţi gata cu toţii, spuse Irene privind de la unul la altul cu un zâmbet ciudat, şi masa e gata!

Capitolul II
JUNE PETRECE

Masa începu în tăcere; cele două femei şedeau faţă în faţă şi bărbaţii de asemenea.

În tăcere îşi isprăviră şi supa — foarte gustoasă, deşi puţin cam groasă; peştele fu servit în tăcere.

Bosinney îndrăzni:

— E prima zi de primăvară.

— Primăvară! zise June; nu e nici cea mai mică adiere de vânt.

Nimeni nu răspunse.

Peştele fu luat de pe masă, un excelent sol proaspăt de la Dover. Apoi Bilson aduse şampanie, o butelie înfăşurată cu alb în jurul gâtului.

Soames spuse:

— Să nu fie prea sec pentru voi.

Se serviră cotlete, fiecare înfăşurat, la os, în foiţă trandafirie. June refuză şi tăcerea se lăsă din nou. Soames zise:

— Ai face bine să iei un cotlet, June; nu mai avem nimic altceva.

Dar June refuză din nou, aşa că fură luate de pe masă. Apoi Irene întrebă:

— Phil, ai auzit mierla mea?

Bosinney răspunse:

— Fireşte — cântecul ei te urmăreşte. Când am venit, am auzit-o din scuar.

— E aşa de drăgălaşă!

— Salată, domnule?

Puii fripţi fură luaţi şi ei de pe masă. Dar Soames vorbea:

— Sparanghelul e cam subţire. Bosinney, un pahar de *sherry* la prăjitură? June, tu nu bei nimic!

June spuse:

— Tu ştii că eu nu beau niciodată. Am oroare de vin.

O şarlotă cu mere apăru pe o tavă de argint. Iar Irene spuse, zâmbind:

— Azaleele sunt atât de frumoase în anul acesta.

Bosinney murmură:

— Minunate! Parfumul lor e nemaipomenit!

June interveni:

— Cum vă poate place mirosul acesta? Zahăr, te rog, Bilson!

Zahărul îi fu dat, iar Soames spuse:

— Şarlota e bună!

Şarlota fu luată de pe masă. Urmă o tăcere îndelungată. Irene făcu un semn, spunând:

— Bilson, du azaleele afară. Domnişoara June nu suportă mirosul.

— Nu, lasă-le aici, zise June.

Măsline din Franţa, cu icre negre din Rusia, fură servite pe farfurii mici. Soames remarcă:

— De ce nu sunt din Spania?

Dar nimeni nu răspunse. Măslinele fură luate şi ele de pe masă. June, ridicând paharul, ceru:

— Dă-mi, te rog, puţină apă!

I se dădu apă. Sosi o tavă de argint cu prune din Germania. Urmă o lungă tăcere. În cea mai desăvârşită linişte, mâncară cu toţii din ele.

Bosinney numără sâmburii:

— Anul acesta... anul ce vine... cândva...

Irene încheie încetişor:

— Niciodată. A fost un apus de soare minunat. Cerul e încă rubiniu — e atât de frumos!

Bosinney răspunse:

— Şi dedesubt e întuneric.

Ochii lor se întâlniră, iar June strigă dispreţuitor:

— Un apus londonez!

Se serviră ţigarete egiptene într-o cutie de argint. Soames, luând una, spuse:

— La ce oră începe spectacolul vostru?

Nimeni nu-i răspunse şi urmă cafea turcească în ceşti emailate.

Irene, zâmbind liniştit, spuse:

— Numai dacă....

— Numai dacă... ce? zise June.

— Numai dacă ar putea fi întotdeauna primăvară!

Se servi coniacul; era palid şi vechi.

Soames zise:

— Bosinney, ia puţin coniac.

Bosinney luă un pahar; toţi se ridicară de la masă.

— Doriţi o birjă? întrebă Soames.

June răspunse:

— Nu. Haina mea, te rog, Bilson.

I se aduse haina. Irene, de la fereastră, murmură:

— Ce frumoasă noapte! Apar stelele!

Soames adăugă:

— Aşa! Sper c-o să petreceţi bine împreună!

De la uşă, June răspunse:

— Mulţumesc. Haide, Phil!

Bosinney strigă:

— Vin îndată!

Soames zâmbi batjocoritor şi zise:

— Îţi urez succes!

Din uşă, Irene îi urmărea cum pleacă. Bosinney strigă:

— Noapte bună!

— Noapte bună! răspunse ea încetişor.

June rugă pe logodnicul ei s-o urce pe imperiala unui omnibus, spunând că simte nevoia de aer, şi şezu acolo tăcută, cu faţa în bătaia vântului.

Birjarul se întoarse o dată sau de două ori cu intenţia de-a intra în vorbă cu ei, dar se răzgândi. Doar erau o pereche tânără! Primăvara pătrunsese şi în sângele lui; simţea nevoia să-şi dea drumul şi plescăia din limbă, pocnea din bici iuţindu-şi caii, şi chiar şi aceştia, biete făpturi, simţeau primăvara şi bătură, vreme de o jumătate de oră, caldarâmul cu copite fericite.

Oraşul întreg era plin de viaţă; crengile copacilor, ridicate în sus, cu veşmântul lor de frunze proaspete, aşteptau un dar pe care adierea vântului li-l aducea. Felinarele, abia aprinse, începură a domina strada, feţele oamenilor păreau palide în lumina lor, în timp ce sus, nori mari, alburii, alunecau uşor şi iute pe faţa purpurie a cerului.

Bărbaţii în fracuri, cu pardesiele desfăcute, urcau veseli scările clubului lor; muncitorii umblau agale; şi femeile — acele femei care sunt singure la ore înaintate din noapte — se pierdeau în mulţime plimbându-se încet şi legănat pe străzi cu aşteptarea în priviri, visând la un vin sau la o masă bună sau poate, într-o clipă rară, la sărutări date din iubire.

Aceste nenumărate făpturi, urmându-şi drumul lor sut felinare şi sub cerul schimbător, primiseră, fiecare în parte şi toţi laolaltă, ceva din

binecuvântarea tulburătoare a primăverii. Şi fiecare în parte şi toţi împreună, asemeni obişnuiţilor cluburilor cu pardesiele fâlfâind, îşi lepădaseră ceva din castă, crez şi obiceiuri; şi prin felul cum îşi purtau pălăria, vădeau un soi de înrudire sub cerul pătimaş.

Bosinney şi June intrară tăcuţi în sala de teatru şi urcară la locurile lor, într-o lojă de rangul al doilea. Piesa tocma începuse şi sala, în semiobscuritate, cu rândurile de oameni care priveau toţi în aceeaşi direcţie, semăna cu o mare grădină de flori cu feţele îndreptate către soare.

June nu fusese niciodată într-o lojă de rangul al doilea, pe la vârsta de cincisprezece ani, îl însoţise în mod obişnuit pe bunicul ei în staluri, şi nu în orice staluri, ci în cele mai bune locuri din sală, spre mijlocul rândului al treilea, rezervate de bătrânul Jolyon la Grogan şi Boyne pe când se întorcea acasă din City, cu câteva zile înainte de spectacol. Biletele le punea în buzunarul pardesiului, împreună cu tabachera şi mănuşile lui vechi din piele de căprioară; apoi i le încredinţa lui June să le păstreze până în seara respectivă. Şi în acele fotolii — un bărbat drept, bătrân, cu capul alb şi senin, împreună cu ea, mică, energică şi vioaie, cu părul roşu-auriu — şedeau privind fel de fel de piese. Iar în drum spre casă, bătrânul Jolyon spunea despre actorul principal: "Oh, e un biet cabotin! Să-l fi văzut tu pe micul Bobson!"

June aşteptase seara aceasta cu deosebită bucurie; venea pe ascuns, căci cei din Stanhope Gate — crezând că se găseşte la Soames — nici nu bănuiau că e fără însoţitoare. Spera o răsplată pentru această îndrăzneală inventată de dragul logodnicului ei. Nădăjduia că va sparge norul gros, îngheţat, făcând relaţiile dintre ei — care în ultima vreme fuseseră atât de chinuitoare şi de neînţeles — iarăşi simple şi însorite, aşa cum fuseseră înainte de venirea iernii. Venise aici în intenţia de-a spune ceva precis; cu mâinile încleştate pe

genunchi, cu o cută între sprâncene, se uita spre scenă fără să vadă nimic. Bănuieli geloase roiau în ea şi o chinuiau, o chinuiau...

Bosinney nu arătă prin nimic că şi-ar da seama de tulburarea ei.

Cortina căzu. Actul întâi se sfârşise.

— E îngrozitor de cald aici! spuse fata. Aş vrea să ies.

Era foarte palidă şi ştia — căci, cu nervii ei atât de încordaţi, simţea totul — că el e neliniştit şi că avea mustrări de conştiinţă.

În spatele teatrului era un balcon deschis spre stradă; June se instală acolo şi stătu sprijinită cu spatele de perete fără a spune o vorbă, aşteptând să înceapă el.

În cele din urmă nu mai putu răbda.

— Vreau să-ţi spun ceva, Phil!

— Da?

Tonul de apărare din vocea lui îi ridică sângele în obraji, iar buzele ei agitate murmurară:

— Tu nu-mi dai prilejul să fiu drăguţă cu tine; de un veac...

Bosinney se uita jos, în stradă. Nu-i răspunse.

June strigă, pătimaşă:

— Ştii că sunt gata să fac orice pentru tine... că vreau să fiu totul pentru tine...

Din stradă se înălţa un zgomot monoton, de forfoteală; sunetul ascuţit al gongului, anunţând ridicarea cortinei, îl străpunse. June nu se clinti. O luptă deznădăjduită se dădea în ea. Să pună totul la încercare? Să vorbească fără ocol despre influenţa aceea, despre atracţia aceea care îl îndepărtase de ea? Firea ei era provocatoare, aşa încât spuse:

— Phil, ia-mă duminică să văd casa!

Cu un zâmbet care tremura şi se stinse pe buzele ei şi încercând — ah! cu câtă greutate ! — să nu arate că-l urmăreşte, îi căuta faţa, o văzu înfiorându-se, ezitând, văzu şi cuta de îngrijorare aşezându-se între sprâncenele lui şi sângele care-i năvălise în obraz. El răspunse:

— Nu duminică, draga mea; într-altă zi!

— De ce nu duminică? N-o să te încurc duminică!

Îl văzu că face un efort şi că apoi spune:

— Am o întâlnire!

— Te duci cu...

Ochii lui se umplură de mânie; ridică din umeri şi răspunse:

— O întâlnire care mă împiedică să te duc să vezi casa!

June îşi muşcă buzele până îi dădu sângele şi se întoarse la locul ei fără a mai spune o vorbă, dar nu putu opri lacrimile de furie care-i curgeau pe faţă. Din fericire, sala se întunecă din pricina unei scene culminante din piesă, şi nimeni nu-i putu vedea tulburarea.

Dar în această lume a neamului Forsyte, nimeni să nu spere că scapă nevăzut.

Cu trei rânduri în urma lor, Euphemia, cea mai mică fată a lui Nicholas, împreună cu sora ei măritată, doamna Tweetyman, îi urmăreau.

Ele povestiră lui Timothy că au văzut pe June şi pe logodnicul ei la teatru.

"În staluri?" "Nu, nu în..." "Oh! la balcon, desigur. Aşa pare a fi la modă acum, printre tineret!"

Da... nu chiar aşa. În orice caz, logodna aceasta nu va ţine mult. Ele nu văzuseră niciodată priviri atât de mânioase şi fulgerătoare ca la micuţa June! Cu lacrimi de bucurie în ochi, ele povestiră cum June dăduse jos pălăria unui domn când s-a întors la locul ei, în mijlocul actului al doilea, şi cum s-a uitat la ea bărbatul acela. Euphemia avea un râs renumit, încet la început, terminându-se apoi în modul cel mai neaşteptat, cu ţipete ascuţite; şi când doamna Small, ridicând mâinile, spuse: "Draga mea! A dat jos o pălărie!" Euphemia scoase asemenea ţipete, încât au trebuit să-i dea săruri de mirosit pentru a o potoli. Când plecă, spuse

doamnei Tweetyman: "A dat jos o pălărie! Oh! Să mori, nu altceva!"

Pentru "micuţa June" această seară, care trebuia să fie "plăcerea ei", a fost cea mai îngrozitoare pe care o trăise până acum. Martor îi e Dumnezeu c-a încercat să-şi înăbuşe mândria, bănuiala, gelozia!

Se despărţi de Bosinney la casa bătrânului Jolyon fără a-şi pierde firea. Sentimentul că trebuie să-şi recucerească logodnicul a fost destul de puternic pentru a o susţine până când paşii lui ce se depărtau îi dezvăluiră toată intensitatea nenorocirii.

"Mironositul" îi deschise tăcut. Ar fi trebuit să se strecoare în odaia ei, dar bătrânul Jolyon, auzind-o intrând, ieşi în uşa sufrageriei.

— Vino să-ţi bei laptele! L-am ţinut la cald pentru tine. Ai întârziat. Unde ai fost?

June stătea lângă cămin, cu un picior pe grătar şi cu braţul pe sobă, aşa cum stătuse şi bunicul ei în noaptea aceea, când se întorsese de la operă. Gata să-şi piardă firea, nu mai ţinu seama de ceea ce spune:

— Am luat masa la Soames.

— Hm! La "proprietar"! Cu soţia lui... şi cu Bosinney?

— Da!

Ochii bătrânului Jolyon erau aţintiţi asupra ei cu o licărire pătrunzătoare în faţa căreia era greu să te ascunzi. Dar ea nu-l privi, şi când totuşi îşi întoarse faţa spre el, bătrânul fu acela care-i evită privirea. Văzuse destul şi chiar prea mult. Se aplecă pentru a ridica ceaşca de lapte de pe cămin şi, uitându-se în altă parte, mormăi:

— N-ar fi trebuit să întârzii atât! Nu ţi-e de nici un folos!

Apoi se făcu nevăzut în dosul ziarului pe care-l citea, întorcând foile cu zgomot, mânios; iar când June veni să-l sărute, îi zise:

— Noapte bună, scumpa mea! cu un glas atât de tremurător şi neaşteptat, încât tot ce a mai putut face June a fost să iasă din cameră pentru a izbucni apoi în hohote de plâns, care ţinură până târziu în noapte.

Când uşa se închise, bătrânul Jolyon lăsă gazeta jos şi privi îndelung şi înspăimântat înaintea lui.

"Ticălosul!" gândi el. "Am ştiut întotdeauna că va avea necazuri cu el!"

Îndoieli şi bănuieli îl năpădiră, şi acestea erau cu atât mai dureroase, cu cât se simţea mai neputincios în faţa lor, căci nu le putea stăvili şi nu putea opri nici mersul evenimentelor.

O fi având de gând s-o părăsească, individul? Ar fi vrut să se ducă la el şi să-i spună: "Ascultă, domnule! Vrei s-o părăseşti pe nepoata mea?" Dar cum să facă el una ca asta? Ştia prea puţin sau poate nimic şi totuşi era sigur, cu perspicacitatea lui care nu-l înşela, că se petrece ceva. Îl bănuia pe Bosinney; se ducea prea des la Montpellier Square.

"Băiatul acesta", gândi el, "nu pare a fi secătură; faţa lui nu e rea, dar e-un tip ciudat. Nu-mi dau seama ce-i cu el! Niciodată n-am să ştiu ce-i cu el! Se zice că munceşte ca un negru, dar eu nu văd să iasă ceva ca lumea. Nu are spirit practic, nu are metodă. Când vine aici, şade posomorât ca un maimuţoi. Dacă-l întreb ce vin doreşte, îmi spune: «Mulţumesc, indiferent!» Dacă-i ofer o ţigară, o fumează ca şi cum ar fi o oarecare ţigară germană de doi bani. Nu-l văd niciodată uitându-se la June aşa cum ar trebui să se uite; şi uite, nu umblă după banii ei. Dacă ea ar face un singur semn, ar desface şi mâine logodna. Dar ea nu vrea... nu vrea ea! Se va ţine de el! E încăpăţânată ca destinul... nu va renunţa niciodată!"

Oftând, întoarse ziarul; poate că în coloanele lui va găsi mângâiere.

Iar sus, în camera ei, June şedea în faţa geamului deschis unde vântul de primăvară, după

ce cutreierase parcul, venea să-i răcorească obrajii fierbinţi şi să-i pârjolească inima.

Capitolul III
PLIMBARE CU SWITHIN

Două versuri dintr-un cântec ce se află într-o veche, renumită carte de şcoală cu cântece, sunau:

Ce frumos luceau nasturii pe haina lui albastră, tra-la-la!
Ce frumos fluiera şi cânta, ca o pasăre!....

Swithin nu fluiera şi nici nu cânta ca o pasăre, dar se simţea atât de bine, încât era gata să fredoneze o melodie când ieşi din Hyde Park Mansions şi îşi privi caii traşi la scară.

După-amiaza era blândă ca o zi de iunie, şi pentru a completa imaginea din vechiul cântec, se îmbrăcă cu o redingotă albastră renunţând la pardesiu, după ce îl trimisese pe Adolf de trei ori jos să se asigure că nu suflă nici cea mai mică adiere dinspre est. Redingota închisă cu nasturi era atât de strânsă pe corpul său masiv, încât chiar dacă nasturii nu luceau, nu mai aveau mult până să scoată scântei. Aştepta maiestuos pe trotuar, punându-şi o pereche de mănuşi de piele de câine. Cu pălăria lui în formă de clopot şi cu boruri late, cu statura lui mare şi corpolentă, părea prea primitiv pentru un Forsyte. Părul său bogat şi alb, pe care Adolf îl unsese cu pomadă, mirosea a parfum de opoponax şi tutun — tutunul renumitelor ţigări ale lui Swithin pe care le plătea cu o sută patruzeci de şilingi suta şi despre care bătrânul Jolyon spusese, atât de răutăcios, că nu le-ar fuma nici dacă i le-ar da de pomană; pentru asemenea ţigări trebuie să ai stomac de cal!...

— Adolf!

— Domnule!

— Pledul cel nou!

Niciodată n-o să-l înveţe pe băiatul acesta să fie dichisit; şi era convins că doamna Soames se pricepe la aşa ceva!

— Dă jos coşul trăsurii: căci merg să plimb... o .... doamnă!

O femeie frumoasă va dori să-şi arate rochia; şi — mergea să se plimbe în trăsură cu o doamnă! Era ca şi cum ar începe din nou zilele bune de odinioară.

Trecuseră veacuri de când n-a mai plimbat o femeie!

Ultima dată, dacă-şi mai aduce aminte, fusese cu Juley; biata bătrână fusese nervoasă ca o pisică tot timpul şi l-a scos într-atâta din fire, încât ajuns acasă la Bayswater Road, îi spusese: "Ei bine, să fiu al dracului dacă te mai duc vreodată la plimbare!" Şi, într-adevăr, n-a mai dus-o niciodată. Nu!

Trecu la capetele cailor şi le examină zăbalele, numai ca să arate cum că se pricepe la cai şi zăbale — doar îl plătea pe vizitiu cu şaizeci de lire pe an, nu era nevoie să facă el treaba acestuia, aşa ceva nu intra în principiile lui! De fapt, reputaţia lui de cunoscător de cai se întemeia numai pe faptul că o dată, într-o zi de *derby,* căzuse pe mâna unor şarlatani. Dar cineva de la club, după ce-l văzuse mânând caii săi cenuşii până în faţa intrării — el avea întotdeauna cai cenuşii, căci credea că au cel mai desăvârşit stil — l-a denumit "Forsyte cel cu patru cai". Denumirea ajunsese la urechile lui prin Nicholas Treffry, fostul asociat al lui Jolyon, mare amator de cai — renumit prin cele mai multe accidente de trăsură din regat — şi Swithin socoti că trebuia să fie demn de acest nume. Numele îi plăcu, nu pentru că ar fi mânat vreodată patru cai sau pentru că ar fi avut de gând s-o facă ci pentru că suna distins. "Forsyte cel cu patru cai!" Nu era rău! Născut prea

devreme, Swithin şi-a greşit cariera. Dacă ar fi apărut în Londra cu douăzeci de ani mai târziu, n-ar fi ratat prilejul de-a deveni agent de schimb la bursă, dar în vremea când fusese el obligat să-şi aleagă o meserie, această înaltă ocupaţie nu devenise încă suprema glorie a marii burghezii. El a fost literalmente silit să se facă vânzător de case la licitaţie.

De îndată ce se urcă pe capră şi hăţurile îi fură înmânate îşi plimbă încet privirea în jur, clipind din ochi în soarele puternic care bătea peste obrajii lui bătrâni şi palizi. Adolf se urcase pe scaunul de la spate; feciorul, cu cocarde la pălărie, stătea în faţa cailor, gata să dea pornirea; totul era pregătit pentru semnal şi Swithin îl dădu. Echipajul îşi luă zborul şi, înainte de-a număra până la trei, se opri, cu zgomot triumfal, la poarta lui Soames.

Irene ieşi imediat şi sări în trăsură — mai târziu povesti el la Timothy — "atât de uşoară, huum-m-m, ca Tagliani[5], fără nici un moft, fără nici o pretenţie"; şi mai ales asupra acestui lucru se opri Swithin, privind fix spre doamna Septimus într-un mod care a scos-o peste măsură din fire; "nici cea mai mică nervozitate"! Mătuşii Hester îi descrise pălăria lui Irene. "Nici una din acele plăcinte mari şi moi care se apleacă încoace şi încolo şi care prind praful, pe care le poartă cu atâta plăcere femeile de azi, ci una mică, drăguţă...", făcu o mişcare circulară din mână. "cu voal alb... straşnic gust!" "Din ce era făcută?" întrebă Mătuşa Hester, care la orice problemă de toaletă intra într-o stare de uşoară dar durabilă iritare.

"Din ce era făcută?" răspunse Swithin; "dar de unde vrei să ştiu eu?" Şi căzu într-o tăcere atât de profundă, încât Mătuşa Hester se sperie, crezând c-a leşinat. Nu încercă să-l trezească, nu era în obiceiul ei. "Aş vrea să vină cineva", gândi ea: "mie nu-mi place cum arată!"

Dar, deodată, Swithin se întoarse la viaţă: "Din ce era făcută?" spuse încet gâfâind: "Din ce să fi fost făcută?"

Nu merseră nici patru mile şi Swithin avu impresia că lui Irene îi place să se plimbe cu el în trăsură. Faţa ei era atât de suavă sub vălul acela alb şi ochii ei întunecaţi erau atât de strălucitori în lumina soarelui de primăvară; şi ori de câte ori vorbea, ea îi ridica spre el şi zâmbea.

Sâmbătă dimineaţa Soames o găsise la masa ei de scris întocmind un bilet pentru Swithin, prin care amâna plimbarea. Pentru ce s-o amâne? o întrebase. N-are decât să-şi amâne neamurile ei cât o pofti, dar el nu admite să se poarte aşa cu ai lui.

Ea se uită îndelung la el, rupse biletul şi spuse: "Foarte bine!"

Apoi începu că scrie altul. Soames aruncă o privire întâmplătoare asupra biletului şi văzu că era adresat lui Bosinney.

"Ce-ai să-i scrii şi lui?" întrebă.

Irene, uitându-se la el cu aceeaşi privire atotgrăitoare, răspunse liniştit: "Despre ceva ce m-a rugat să fac pentru el!"

"Hmmm!" făcu Soames. «Comisioane! Nu te apuca de aşa ceva, că nu mai scapi de ele!" şi nu mai adăugă nimic.

Swithin deschise ochii mari când auzi de Robin Hill. Era drum lung pentru caii lui şi el lua masa de seară întotdeauna la ora şapte şi jumătate, înainte de a începe înghesuiala la club; noul bucătar-şef era mai atent cu cei care mâncau mai devreme... o puşlama leneşă!

În orice caz, i-ar fi plăcut să vadă casa. O casă e interesantă pentru oricare Forsyte şi mai ales pentru unul care a fost vânzător de case la licitaţie. În cele din urmă spuse că distanţa nu are importanţă. Când era mai tânăr, locuise ani de-a rândul la Richmond; îşi ţinea trăsura şi caii acolo şi venea în fiecare zi cu ei la birou şi înapoi. Doar i se zicea: "Forsyte cel cu patru cai"! Trăsura şi caii

lui erau cunoscuţi de la Hyde Park Corner până la Star and Garter. Ducele de Z... ar fi vrut să pună mâna pe ei, era dispus să-i dea preţul dublu, dar el i-a păstrat. Când ai un lucru bun, nu-l dai din mână. Nu-i aşa? Un aer de solemnă trufie îi cuprinse obrazul ras, pătrat şi bătrân; aşa cum îşi rotea capul în mijlocul gulerului său înalt şi tare părea un curcan umflat în pene.

Irene era, într-adevăr, o femeie fermecătoare! Despre rochia ei vorbi pe larg, mai târziu, Mătuşii Juley care, ascultându-l, ridică mâinile spre cer.

Era potrivită pe ea, ca o piele întinsă pe o tobă; aşa îi plăceau lui femeile, dintr-o bucată, nu ca astealalte, nişte sperietori, nişte gâşte jumulite! Se uită fix la doamna Small, care semăna cu James — lungă şi slabă.

"Are stil", continuă el. "Demnă de un rege! Şi cu toate acestea, nu face caz de frumuseţea ei!"

"Pare-mi-se că pe tine te-a cucerit de-a binelea", spuse dintr-un colţ Mătuşa Hester, cu voce tărăgănată.

Swithin auzea extrem de bine când se lega cineva de el.

"Ce vrei să zici? Eu ştiu ce înseamnă o femeie frumoasă, eu mă pricep; şi tot ce pot spune e că nu cunosc nici un bărbat tânăr potrivit cu ea; dar poate...cunoaşteţi... voi... mai ştii? Poate că.... voi... cunoaşteţi!"

"Oh!", murmură Mătuşa Hester; "întreab-o pe Juley!"

Dar cu mult înainte de-a ajunge la Robin Hill, aerul proaspăt cu care nu era obişnuit îl făcu foarte somnoros; mână caii cu ochii închişi şi numai ţinuta lui impecabilă, de o viaţă întreagă, i-a împiedicat trupul mare şi greoi să cadă într-o parte.

Bosinney îi aştepta. Ieşi în întâmpinarea lor şi toţi trei intrară în casă: Swithin în frunte, jucându-se cu un baston solid de trestie de Malacca, cu mâner de aur, pe care i-l înmânase Adolf, căci genunchii lui se resimţeau după atâta vreme de stat

în aceeaşi poziţie. Îşi puse pe umăr haina căptuşită cu blană pentru a se feri de curenţii de aer din casa neterminată.

Scara — zise el — e frumoasă! Stil boieresc! Aici vor trebui câteva statui! Se opri în loc, între coloanele intrării spre curtea interioară, şi întinse bastonul în semn de întrebare.

Ce-o fi însemnând asta — vestibul sau cum i-or fi zicând ei? Dar când văzu luminatorul deasupra capului său, îi veni o inspiraţie:

— Ah, sala de biliard!

Când i se spuse că era o curte pardosită cu cărămidă şi cu plante la mijloc, se întoarse spre Irene:

— Să pierzi locul acesta pentru plante? Ascultă sfatul meu şi pune aici o masă de biliard!

Irene zâmbi. Îşi ridicase voalul, legându-l peste frunte ca o bonetă de călugăriţă, iar zâmbetul ochilor ei întunecaţi, sub voalul strâns, i se păru lui Swithin mai fermecător decât fusese vreodată.. Dădu din cap. Vedea el bine că îi va urma sfatul.

Avu puţine de spus despre sufragerie şi salon, pe care le descria drept "spaţioase": dar căzu în extaz, în măsura în care îi era îngăduit unui bărbat de demnitatea lui, când intră în pivniţa de vinuri, coborând pe scările de piatră în urma lui Bosinney, care mergea înainte cu o lumânare.

— Aici veţi avea spaţiu, spuse, pentru şase sau şapte sute de duzini — drăguţă pivnicioară!

Bosinney îşi exprimă dorinţa să le arate casa în perspectivă, din păduricea din vale; Swithin se opri.

— E frumoasă priveliştea şi de aici, remarcă ei; n-aveţi pe-aici ceva pe care să se poată sta?

I se aduse un scaun din cortul lui Bosinney.

— Voi duceţi-vă jos, spuse el încetişor: voi doi! Eu am stau aici să privesc peisajul!

Se aşeză lângă stejar, în soare: pătrat şi drept, cu o mână întinsă, sprijinită pe mânerul bastonului său, iar cealaltă genunchi, cu haina de blană

desfăcută şi pălăria cu calotă joasă adăpostindu-i faţa pătrată şi palidă; cu privirea fixă, foarte goală, îndreptată spre privelişte.

Binevoitor, le făcu semne din cap când îi văzu plecând peste câmp. Într-adevăr, nu era supărat că l-au lăsat singur; avea un moment de linişte să se gândească. Aerul era dulce, soarele nu prea fierbinte, priveliştea splendidă, splen... Capul îi căzu puţin într-o parte; îl ridică brusc şi gândi: "Ciudat! Ah, da!" Ei îi făceau semne de jos, din vale! Ridică şi el mâna şi o mişcă de mai multe ori. Ei erau vioi... priveliştea era splen... Capul îi căzu spre stânga, dar îl smuci din nou; apoi căzu spre dreapta. Rămase locului; adormise.

Şi dormind aşa, santinelă pe vârful dealului, părea că domină toată priveliştea — splendidă — ca un chip cioplit în piatră, de un artist anume, al primilor Forsyte din vremuri păgâne, pentru a arăta stăpânirea minţii asupra materiei.

Şi toate nenumăratele generaţii de ţărani, strămoşii săi, obişnuiţi să stea duminicile cu braţele încrucişate supraveghindu-şi micile petice de pământ cu ochii lor cenuşii, nemişcaţi, ce ascundeau instinctul lor cu tainice rădăcini de violenţă, instinctul de proprietate care excludea tot restul lumii — nenumărate generaţii păreau a şedea acum acolo, în vârful dealului, întruchipate în el.

Dar din el, dormitând aşa, spiritul său gelos de Forsyte călătorea departe, în Dumnezeu ştie ce junglă a închipuirii, cu acei doi tineri, pentru a vedea ce fac acolo, jos în crâng — în crângul în care zburda Primăvara cu miros de sevă şi muguri ce se deschideau, în cântecul păsărilor fără număr, pe un covor de zambile şi tinere ierburi plăpânde, unde soarele se prindea ca aurul de creştetul copacilor. Îi urmărea pentru a vedea ce fac umblând atât de aproape unul de altul pe poteca prea îngustă; umblând acolo atât de apropiaţi, încât păreau că se ating; pentru a veghea asupra ochilor lui Irene, hoţi negri care furau inima Primăverii. Mare paznic nevăzut, spiritul său era acolo, oprindu-se cu ei pentru a privi cadavrul catifelat al

unei cârtiţe, moartă nici de-un ceas, în haina-i cafenie stropită cu argint, neatinsă de ploaie sau rouă. Veghea la capul plecat al lui Irene şi la privirea suavă a ochilor ei plini de milă; şi la capul tânărului care o privea atât de intens, atât de ciudat. Mergând mai departe cu ei, trecu prin luminişul unde muncise un tăietor de lemne, unde zambilele fuseseră călcate în picioare şi unde un trunchi de copac se plecase şi căzuse jos de pe rădăcina-i crestată. Se caţără pe el împreună cu ei şi merse înainte până la marginea crângului unde se întindea un ţinut ce nu fusese încă descoperit şi unde de departe se auzea cântec: "Cucu... cucu!"

Tăcut, stătu cu ei acolo, şi tăcerea lor îl tulbură! Foarte ciudat, foarte straniu!

Apoi porni cu ei înapoi, parcă s-ar fi simţit vinovat de ceva; trecură prin pădure — ajunseră la luminiş tot tăcând, în mijlocul cântecului păsărilor care nu mai contenea şi în mireasma aceea sălbatică — hmmm, cu ce semăna oare? — cu iarba care se pune în... — şi se întoarseră la triunchiul culcat de-a curmezişul potecii.

Apoi nevăzut, neliniştit, plutind deasupra lor, încercând să facă zgomot, spiritul lui de Forsyte o urmări pe Irene care se urcă pe buturugă, mlădiindu-şi frumosul trup în timp ce privea zâmbind în jos, la tânărul care se uita la ea, în sus, cu ochi atât de stranii, atât de strălucitori, apoi, o văzu alunecând — a-ah! a căzut, o-oh! se lipeşte de pieptul lui; trupul ei gingaş, cald e strâns în braţe, capul ei se pleacă pe spate, ferindu-se de buzele lui; o sărută; ea se retrage; el strigă: "Trebuie să ştii — te iubesc!" Trebuie să ştie — într-adevăr, o frumoasă iubire! Ha-a!

Swithin se deşteptă; îşi pierduse din vlagă. Avea un gust rău în gură. Unde se afla? A dracului treabă! Adormise! Visase ceva despre o nouă supă, cu gust de mentă. Tinerii aceia — pe unde-or fi? Piciorul stâng îl furnica, simţea nişte înţepături ca de ac.

— Adolf! Puşlamaua nu era acolo; secătura o fi adormit pe undeva.

Se ridică, înalt, pătrat, masiv, cu blana pe umeri; privi îngrijorat în vale peste câmpuri, şi iată că-i văzu venind.

Irene venea înainte, tânărul acela — cum îl porecliseră oare — "Piratul"? — venea în urma ei ca un câine bătut; n-ar fi de mirare să fi primit o "lecţie"! Aşa-i trebuie, cine l-a pus s-o ducă atâta drum până în vale, pentru a privi casa! Locul potrivit pentru a privi casa era pajiştea aceasta.

Îl zăriră şi ei. Întinse braţul şi făcu semne agitate pentru a-i zori. Dar ei se opriră. De ce-or fi stând oare acolo, vorbind — vorbind? Porniră iarăşi. I-a dat o lecţie, nu avea nici cea mai mică îndoială, aşa i se şi cuvenea. Ce casă anapoda!,- o hărăbaie pocită, un gen de casă cu care el, Swithin, nu era obişnuit.

Cu privirea lui ştearsă, nemişcată, se uită cu băgare de seamă la feţele lor. Tânărul acesta avea o expresie foarte ciudată!

— N-o să iasă niciodată nimic din ea! îi spuse acru, arătând spre casă; e prea modernă!

Bosinney căscă ochii mari, ca şi cum n-ar fi auzit nimic; mai târziu Swithin i-l descrise Mătuşii Hester în felul următor:

"Un tip extravagant — cu un fel foarte curios de-a se uita la om — un golan necioplit!"

N-ar fi ştiut mărturisi ce îi provocase aceste neaşteptate consideraţii psihologice. Poate fruntea, umerii obrajilor ori bărbia lui Bosinney, toate proeminente, sau expresia aceea de om însetat de pe faţa lui, care se ciocnea cu concepţia lui Swithin, că o îndestulare calmă trebuie să caracterizeze pe un gentleman desăvârşit.

Când i se oferi un ceai, faţa lui Swithin se lumină. El dispreţuia ceaiul — fratele său Jolyon, care se ocupase cu negoţul de ceai, câştigase o mulţime de bani — dar acum îi era atât de sete şi avea un gust atât de rău în gură, încât era gata să

bea orişice. Ar fi vrut să-i vorbească lui Irene despre gustul rău ce-l avea în gură — ea era atât de plină de înţelegere! — dar aşa ceva nu era distins; îşi învârti limba, plesnind-o uşor de cerul gurii.

Într-un colţ îndepărtat al cortului, Adolf îşi aplecase mustăţile de pisică asupra unui ceainic. Îl părăsi apoi pentru a scoate dopul unei sticle mici de şampanie. Swithin zâmbi şi, dând din cap, îi spuse lui Bosinney:

— Ia te uită! Dumneata eşti un adevărat Monte Cristo! Acest roman celebru — unul din jumătatea de duzină pe care o citise el — produsese o extraordinară impresie asupra lui.

Luându-şi paharul de pe masă, îl ridică spre a-i privi culoarea; însetat cum era, n-avea poftă să bea poşircă! Apoi îl duse la buze şi gustă.

— Foarte bun, spuse în cele din urmă, trecându-l prin faţa nasului; dar nu e ca *Heidsieck*-ul meu!

Acesta fu momentul când îi veni ideea pe care, mai târziu, o împărtăşi şi lui Timothy, deghizată în felul următor: "Nu m-aş mira deloc dacă acest tânăr arhitect ar fi îndrăgostit de doamna Soames!"

Şi din acest moment, ochii săi decoloraţi, rotunzi, n-au încetat nici o clipă de-a studia, cu interes, această descoperire.

"Individul", îi spuse el doamnei Septimus, "o urmărea din ochi ca un câine — un golan necioplit! Nu mă mir deloc... e o femeie fermecătoare şi, aş spune, culmea discreţiei!" Senzaţia aceea vagă de parfum ce plutea în jurul lui Irene, ca mireasma unei flori cu petalele pe jumătate închise şi cu inima pătimaşă, îl inspiră la crearea acestei imagini. "Dar n-am fost sigur de asta", spuse, "decât în clipa când l-am văzut ridicându-i batista."

Ochii doamnei Small fierbeau de agitaţie.

"Şi i-a dat-o înapoi?!" întrebă.

"Să i-o dea înapoi?" spuse Swithin; "l-am văzut ştergându-şi cu ea balele când credea că eu nu mă uit într-acolo!"

Doamna Small se sufoca — era prea iritată pentru a putea vorbi.

"Dar ea nu l-a încurajat", continuă Swithin; se opri şi timp de un minut sau două se uită în gol, fix, cu acea privire care o speria atât pe Mătuşa Hester. Apoi brusc, îşi reaminti că, urcându-se în trăsură, Irene i-a întins a doua oară mâna lui Bosinney şi şi-a lăsat-o să întârzie într-a lui.

Trăsese un bici zdravăn în cai, sperând ca astfel să-i atragă atenţia numai spre el, dar ea se uită înapoi şi nici nu-i răspunse la prima întrebare; faţa nu i-o putea vedea — căci era cu capul plecat în jos.

Există undeva o pictură, pe care Swithin n-a văzut-o, şi care reprezintă un bărbat şezând pe o stâncă şi lângă el, cufundată într-o apă liniştită, o nimfă a mării culcată pe spate, cu mâna pe sânu-i gol. Pe faţa ei un zâmbet uşor — zâmbet de totală dăruire şi de tainică bucurie. Şezând lângă Swithin, Irene zâmbea cam tot aşa.

Apoi, încălzit de şampanie, având-o pe Irene numai pentru el, începu să-şi verse necazurile; duşmănia lui ascunsă faţă de noul bucătar-şef de la club; grijile în legătură cu casa din Wigmore Street, unde puşlamaua aceea de chiriaş a dat faliment pentru că şi-a ajutat cumnatul — ca şi cum "caritatea n-ar trebui să înceapă de acasă"; apoi despre surzenia lui şi despre durerea pe care o are câteodată în partea dreaptă. Ea asculta, ochii îi erau umezi sub pleoape. Swithin credea că participă din tot sufletul la necazurile lui, şi îi fu o nespusă milă faţă de el însuşi. Totuşi, cu haina lui de blană cu brandenburguri pe piept, cu pălăria într-o parte, plimbând această splendidă femeie, se simţea mai distins ca oricând.

Dar un zarzavagiu, care ieşise şi el la plimbarea de duminică împreună cu iubita lui,

părea a avea aceeaşi bună impresie despre sine însuşi. Acest individ dădu bici mârţoagei sale şi galopă alături de Swithin, şezând ţanţoş, ca o păpuşă de ceară, în trăsurica lui de forma unei şalupe, cu bărbia pompos aşezată deasupra unui batic roşu, ca şi cea a lui Swithin pe cravata lui bogată; în timp ce iubita zarzavagiului, cu capetele unei blăni jerpelite fluturând în urma ei, maimuţărea eleganţa unei femei de lume. Amorezul ei vântura în mână un băţ la capătul căruia atârna o sfoară zdrenţuită, imitând întocmai mişcările circulare ale biciului lui Swithin, întorcându-şi capul spre doamna lui cu o uitătură ce semăna grozav de bine cu privirea primitivă a lui Swithin.

Deşi la început nu luase în seamă prezenţa acestui mitocan, la un moment dat îi trecu prin minte că îşi bate joc de el. Şi Swithin trase un bici peste pulpa iepei. Cele două vehicule însă, printr-o nenorocită fatalitate, rămaseră tot alături. Faţa galbenă şi buhăită a lui Swithin roşi; ridică biciul pentru a trage în zarzavagiu, dar o intervenţie specială a providenţei îl păzi să-şi uite până într-atâta demnitatea. O altă căruţă, ieşind dintr-o curte, sili atât echipajul cât şi trăsurica să se apropie una de alta şi să se ciocnească; roţile scârţâiră. Trăsurica, fiind mai uşoară, se împiedică şi se răsturnă.

Swithin întoarse capul. Pentru nimic în lume nu s-ar fi oprit pentru a-l ajuta pe mitocan. Aşa-i trebuie, dacă-şi frânsese gâtul!

Dar chiar dacă ar fi vrut, tot nu s-ar fi putut opri. Surii lui intraseră în panică. Trăsura zbura dintr-o parte într-alta şi oamenii îşi ridicau feţele înspăimântate când îl vedeau trecând ca vântul pe lângă ei. Braţele puternice ale lui Swithin, întinse cât erau de lungi, ţineau hăţurile. Obrajii îi erau buhăiţi, buzele strânse, iar faţa, umflată de furie, avea o culoare de un roşu-închis.

Irene ţinea mâna pe marginea trăsurii, şi la fiecare zdruncinătură o strângea şi mai tare. Swithin auzi întrebarea ei:

— O să avem un accident, Unchiule Swithin?

Acesta îi răspunse gâfâind:

— Nu-i nimic; mergem puţin... mai repede!

— Eu n-am avut niciodată un accident.

— Nu te mişca! îi aruncă o privire. Ea zâmbea, cu o desăvârşită linişte. Stai liniştită, repetă el. Nu-ţi fie teamă, am să te duc acasă.

Şi în mijlocul acestor teribile eforturi îl miră răspunsul ei, şoptit cu o voce care nu semăna cu vocea ei:

— Nu-mi pasă dacă nu ajung niciodată acasă!

Trăsura făcu o teribilă săritură şi exclamaţia lui Swithin i se înnodă în gât. Caii, osteniţi de urcuş, îşi încetiniră pasul şi, în cele din urmă, se opriră de bună voie.

"Când" — povesti mai târziu Swithin la Timothy — "i-am oprit, era calmă ca şi mine. Doamne, Dumnezeule! S-a purtat ca şi cum puţin îi păsa dacă-şi va frânge gâtul ori ba! Ce-au fost vorbele acelea: «Nu-mi pasă dacă nu ajung niciodată acasă!»"

Sprijinit în mânerul bastonului său spuse, gâfâind din greu, spre marea indignare a doamnei Small: "Şi nici nu mă mir, când are un bărbat atât de sclifosit ca tânărul Soames!"

Nici nu-i trecu prin gând să se întrebe ce-o fi făcut Bosinney după ce l-au lăsat singur; să fi hoinărit peste câmp ca un câine, aşa cum îl sfătuise Swithin; să fi alergat la vale, în crângul acela în care primăvara încă zburda şi cucul cânta în depărtare? Poate că a coborât în vale cu buzele lipite de batista ei, al cărei parfum se îmbina cu mirosul de mentă şi de cimbrişor! A coborât acolo cu o durere atât de sălbatică, dar atât de plină de desfătare, încât ar fi putut-o striga în mijlocul copacilor. Sau, într-adevăr, ce-o fi făcut băiatul

acela? Dar de fapt, până când a ajuns la Timothy, Swithin uitase complet de existenţa lui.

Capitolul IV
JAMES VREA SĂ SE CONVINGĂ CU PROPRIII SĂI OCHI

Cine nu cunoaşte "Bursa Forsyte" nu poate prevedea, fireşte, toată furtuna pe care a dezlănţuit-o vizita lui Irene la casă.

După ce Swithin istorisise la Timothy întreaga poveste a memorabilei lui plimbări, totul i-a fost comunicat întocmai şi lui June; cu o mică urmă de curiozitate, cu o infimă nuanţă de răutate şi cu o adevărată dorinţă de a face bine.

— Şi ce lucru îngrozitor a spus, draga mea! încheie Mătuşa Juley. Să nu se mai întoarcă acasă! Ce-o fi vrut să zică?

A fost o poveste stranie pentru June. O ascultă roşind de durere şi, deodată, îi strânse mâna scurt şi plecă.

— Aproape nepoliticoasă, îi spuse doamna Small Mătuşii Hester, după plecarea lui June.

Adevărata gravitate a situaţiei s-a văzut din modul în care a primit June veştile. Era tulburată. Aici se petrecea ceva foarte grav. Curios! Ea şi Irene erau doar atât de prietene!

Totul se potrivea de minune cu zvonurile şi aluziile care circulaseră de la o vreme încoace. Şi-au reamintit ceea ce povestise Euphemia despre scena petrecută la teatru — iar domnul Bosinney era mereu pe la Soames. Oh, fireşte! Da, desigur, era — pentru clădirea casei. Nimic făţiş. "Bursa Forsyte", acest motor, era prea bine pus la punct; o aluzie, cea mai mică vorbă de regret sau îndoială, aruncată la întâmplare, era suficientă pentru a pune în mişcare sufletul familiei, atât de sensibil la durerile celorlalţi membri ai săi.

Nici unul nu dorea ca aceste zvonuri să producă vreun rău — nici vorbă de aşa ceva. Ei se puneau în mişcare cu cele mai bune intenţii, cu sentimentul că fiecare din ei ocupă un loc bine definit în sufletul familiei.

La temeiul clevetirilor zăcea multă bunăvoinţă, care se manifesta deseori prin vizite de condoleanţe, conform bunelor maniere din "Societate", vizite de real folos celor ce suferă şi care aduc mângâiere celor ce sunt îndureraţi. Le cădea bine ori de câte ori suferea altul şi nu ei. De fapt, nimic altceva în afară de dorinţa de-a vântura bine întâmplările, dorinţă care însufleţeşte şi rubrica faptelor diverse din presa publică, era aceea care îl pusese acum pe James în legătură cu doamna Septimus, pe doamna Septimus cu copiii lui Nicholas, pe copiii lui Nicholas cu cine ştie cine, şi aşa mai departe. Acea înaltă clasă socială la care se ridicaseră şi din care făceau acum parte le cerea o anumită candoare şi, mai mult decât atâta, un anumit fel de discreţie. Îmbinarea acestor două însuşiri era chezăşia că fac parte din ea.

Mulţi dintre membrii mai tineri ai familiei Forsyte îşi dădeau seama de asta şi, negreşit, ar fi fost gata să spună făţiş că doresc ca nimeni să nu se amestece în treburile lor; dar curentul acela invizibil, magnetic, al clevetirilor familiale, era atât de puternic, încât pentru nimic în lume nu puteau scăpa de el. Se ştia totul despre fiecare. Simţeau că orice împotrivire e zadarnică.

Unul dintre ei (tânărul Roger) făcu o încercare eroică pentru eliberarea tinerei generaţii, spunând despre Timothy că e un "cotoi bătrân". Dar strădania se întoarse împotriva lui; vorbele lui făcură "turul" şi, în cel mai delicat mod, ajunseră la urechile Mătuşii Ann care le repetă, cu vocea plină de indignare, doamnei Roger, de unde ele se întoarseră înapoi la tânărul Roger.

Dar, la urma urmei, din pricina asta nu sufereau decât răufăcătorii; ca de pildă George,

când şi-a pierdut toţi banii jucând biliard; sau chiar tânărul Roger, când fusese cât pe-aci să se însoare cu fata aceea cu care — se spune în şoaptă — se şi căsătorise după legile firii; sau chiar Irene, despre care se credea, mai mult decât se spunea, că e în pragul primejdiei. Toate aceste clevetiri erau nu numai plăcute, ci şi binefăcătoare. Datorită lor se petreceau atâtea ceasuri agreabile la Timothy, în Bayswater Road; atâtea ceasuri care, altfel, ar fi fost pustii şi apăsătoare pentru cei trei de acolo. Dar casa lui Timothy era doar una din sutele de asemenea case din acest oraş al Londrei — căminele unor oameni neutri care se găseau în afara luptei şi care trebuie sa-şi găsească în luptele altora raţiunea propriei lor existenţe.

Fără dulceaţa clevetirilor familiale, viaţa din casa Timothy ar fi fost pustie. Zvonuri şi poveşti, dări de seamă şi presupuneri... nu erau aceştia copiii casei, tot atât de dragi şi de preţioşi ca şi copilaşii gânguritori pe care acest frate şi surorile lui nu i-au avut în călătoria lor prin viaţă? A vorbi despre ceilalţi membri ai familiei era ca şi cum toţi aceşti copii şi nepoţi, după care inimile lor blânde jinduiau, ar fi fost ai lor. Căci, cu toate că e îndoielnic dacă inima lui Timothy îi dorea cu adevărat, e de netăgăduit că, ori de câte ori se năştea un nou copil Forsyte, el era foarte tulburat

Degeaba îi spunea tânărul Robert "cotoi bătrân" — degeaba ridica Euphemia mâinile strigând: "Oh! ăia trei!", pentru a da drumul râsului ei molcom, cu chiot ascuţit la urmă. Degeaba şi lipsit de politeţe.

Situaţia, care în stadiul acela părea, mai ales în ochii neamului Forsyte, stranie — ca să nu zicem "imposibilă" — nu era, de fapt, atât de stranie, ţinând seama de anumite fapte.

Câteva lucruri fuseseră pierdute din vedere.

În primul rând, sentimentul de certitudine al atâtor căsnicii liniştite. Oamenii au uitat că Iubirea nu e floare de seră, ci o plantă sălbatică, născută

dintr-o noapte umedă, născută dintr-un ceas de soare; răsărită din sămânţă sălbatică, aruncată pe drum de un vânt sălbatic. O sălbăticiune care, dacă înfloreşte din întâmplare în interiorul grădinilor noastre, o numim floare; iar dacă înfloreşte afară, o numim buruiană, dar, floare sau buruiană, mireasma şi culoarea ei sunt totdeauna sălbatice!

Apoi — deoarece faptele şi socotelile vieţii lor se opuneau la recunoaşterea acestui adevăr — neamul Forsyte nu admitea în unanimitate că acolo unde încolţeşte această plantă sălbatică bărbaţii şi femeile nu sunt decât fluturi în jurul bobocului palid ce seamănă cu o flacără.

Trecuse multă vreme de la aventura tânărului Jolyon — şi era cât pe-aci să renască tradiţia că oamenii ajunşi la situaţia lor socială nu sar niciodată gardul pentru a culege această floare; că se prea poate ca unul din ei să sufere de iubire, ca de pojar, o dată, la timpul cuvenit, dar că se vindecă pentru totdeauna — ca de pojarul îngrijit cu o mixtură de unt şi miere — şi intră liniştit în braţele căsniciei.

Dintre toţi cei la care ajunsese zvonul acesta cu privire la Bosinney şi doamna Soames, James fu cel mai impresionat. Uitase de mult cum se ţinea după Emily, tânjitor şi palid, cu favoriţii castanii, în zilele când îi făcea curte. Uitase de mult căsuţa de pe lângă Mayfair, unde şi-a petrecut zilele de la începutul căsătoriei sau, mai bine zis, uitase de mult acele zile, dar nu şi căsuţa — un Forsyte nu uită niciodată o casă — pe care a vândut-o după aceea cu un beneficiu net de patru sute de lire.

Uitase de mult zilele de nădejdi şi temeri, uitase de îndoielile lui, căci nu ştia dacă e cuminte să se însoare cu Emily (care, deşi frumuşică, nu avea nimic; iar el, în vremea aceea, abia câştiga o mie de lire pe an); dar acea atracţie căreia nu i se putuse împotrivi îl dusese atât de departe, încât simţea că moare dacă n-o ia de nevastă pe fata cu

părul bălai, bine strâns pe ceafă, cu braţe frumoase ce-i ieşeau din rochia strânsă pe corp, cu trup fermecător, bine adăpostit de malacov, o colivie cu circumferinţă uimitor de mare.

James trecuse prin foc, dar trecuse şi prin fluviul anilor ce stinge focul; el trăise cea mai tristă dintre toate experienţele — uitase ce înseamnă să iubeşti! Uitase! Uitase de atâta vreme, încât uitase chiar şi că a uitat.

Şi acum acest zvon ajunsese şi la el; acest zvon despre soţia fiului său; foarte vag, o umbră furişată între aparenţele abia palpabile, abia desluşite ale situaţiei; era nereală şi de neînţeles, ca o nălucă, dar purtând cu ea, şi tot ca o nălucă, o groază ce nu se poate tălmăci.

Încercase să lămurească totul, dar nu reuşise, întocmai cum îi era cu neputinţă de-a raporta la persoana lui vreuna din tragediile acelea pe care le citea în jurnalul de seară. Nu putea şi pace! Nu putea fi adevărat! Nu era decât o nebunie de-a lor. E drept că Irene nu se împăca prea bine cu Soames, dar era fată bună — o fată bună!

Ca marea majoritate a bărbaţilor, James se desfăta când auzea de câte o mică bârfă, şi ai fi spus şi acum, pe un ton foarte natural, lingându-şi buzele; "Da, da — ea şi tânărul Dyson; se zice că trăiesc împreună la Monte Carlo!"

Dar semnificaţia unei întâmplări de soiul acesta — trecutul, prezentul sau viitorul ei — nu l-a izbit niciodată. El nu s-a gândit la durerea şi fericirea din care era împletită, nici la destinul tăcut şi atotputernic, ce se ascundea în dosul faptelor foarte goale, câteodată sordide, dar în general picante, ce i se relatau. El nu avea obiceiul să condamne, să laude, să tragă concluzii sau să facă consideraţii de ordin general în asemenea chestiuni. Le asculta cu oarecare lăcomie, apoi repeta cele auzite şi această îndeletnicire îi făcea tot atâta plăcere ca şi un pahar de *sherry* sau de *bitter* înainte de masă.

Totuşi acum, când o asemenea întâmplare — sau mai bine zis zvon, o adiere de zvon — se apropiase de persoana lui, se simţea ca într-o ceaţă care îi umplea gura de amărăciune şi îi îngreuia respiraţia.

Un scandal! Posibilitatea unui scandal! Repetarea acestui cuvânt în sinea lui era singura cale de a deveni conştient sau de a cugeta asupra acestui lucru. El uitase cum se desfăşoară asemenea întâmplare, sensul ei îi scăpa; căci el, pur şi simplu, nu mai înţelegea că oamenii pot risca totul de dragul unei pasiuni.

Între toate persoanele din relaţiile sale, care mergeau în City zi de zi şi îşi vedeau acolo de fel de fel de treburi, iar în momentele lor de răgaz cumpărau acţiuni ori case, mergeau la dineuri şi jucau cărţi — după cum ştia el — i s-ar fi părut ridicol să presupună că vreunul ar risca ceva de dragul unui lucru atât de absurd şi de efemer ca pasiunea.

Pasiune! Da, parcă, într-adevăr, auzise despre aşa ceva; fraze ca: "Un bărbat tânăr şi o femeie tânără nu trebuie lăsaţi de capul lor", fraze care erau întipărite în mintea lui după cum paralelele sunt tipărite pe o hartă (căci toţi cei din neamul Forsyte au un simţ ascuţit al realităţii când este vorba de factorii de temei ai vieţii); dar dincolo de acestea, el nu era în stare să conceapă nimic în afară de înspăimântătorul termen "scandal".

Ah! dar nu era nimic adevărat în aceste zvonuri, nu putea fi nimic adevărat. Nu era speriat: Irene era cu adevărat o fată bună. Dar aşa te tulburi când un gând ca acesta îţi intră în cap. Iar James era şi nervos din fire — unul dintre acei bărbaţi chinuiţi de obsesii, bănuială şi nehotărâre. Se temea să nu scape vreun câştig, dar era, fiziceşte, incapabil să se hotărască până în momentul în care era absolut convins că, dacă nu se decide, pierde.

Dar viaţa îl pusese de multe ori în faţa unor împrejurări în care sarcina de a decide nu-i

aparţinea. Acum se afla într-una din acele situaţii.

Ce putea face el? Să-i vorbească lui Soames? Aceasta n-ar face decât să înrăutăţească lucrurile. Şi, la urma urmei, nu era nimic adevărat — era convins.

Totul se trage de la casa aceea. El n-a avut nici o încredere în această idee de la bun început. Pentru ce voia Soames să se mute la ţară? Şi, dacă cheltuieşte atât amar de bani pentru a-şi face o casă, de ce n-a angajat un om de prima mână, în locul acestui tânăr Bosinney, despre care nu ştie nimeni nimic? El îi spusese ce are să păţească. Apoi, mai auzise şi că această casă îl costă pe Soames mult mai mult decât ceea ce fusese dispus să cheltuiască.

Acest fapt, în special, deşteptă în James sensul adevăratei primejdii. Întotdeauna dai de neplăceri când îţi faci de lucru cu aceşti aşa-zişi "artişti"; un om cu bun-simţ n-are ce vorbi cu ei. De altfel, el o prevenise şi pe Irene. Şi iată ce-a ieşit! Şi, deodată, îi veni ideea că ar fi bine să se ducă acolo, sa vadă cu ochii lui despre ce e vorba. În mijlocul acestei neguri de nelinişte ce-i învăluise mintea, gândul de a merge şi de a vedea casa îi dădu o satisfacţie inexplicabilă. Poate că simpla hotărâre de a face ceva — dar, mai probabil, faptul că se duce să vadă o casă — îl uşura.

Simţea că dacă se va uita cu băgare de seamă la edificiul din cărămizi şi mortar, din lemn şi piatră, construit de individul pe care-l bănuia, va pătrunde chiar în miezul acestui zvon în legătură cu Irene.

Deci, fără a-i spune cuiva o vorbă, luă o birjă până la gară şi plecă cu trenul la Robin Hill. Ajuns acolo — conform obiceiului din partea locului nu erau trăsuri — se văzu silit să meargă pe jos.

Porni încet să urce dealul cu ochii aţintiţi la picioare, cu genunchii ascuţiţi şi umerii înalţi care se aplecau de greutate. Cu toate acestea arăta

foarte bine cu ţilindrul pe cap şi redingota lui, pe care o grijă desăvârşită le păstrase noi şi nepătate. Emily se ocupa de îngrijirea lor; adică, fireşte, nu ea vedea de ele — oamenii cu bună stare materială nu se ocupă singuri de nasturi, iar Emily era o femeie înstărită — ci avea doar grijă ca majordomul să-şi vadă de treabă.

De trei ori a fost necesar să i se arate drumul; de fiecare dată repeta ce i se spusese, cerea apoi iar omului să-l lămurească şi repeta şi el din nou, căci era vorbăreţ din fire, şi apoi nu poţi fi niciodată destul de prevăzător într-o regiune necunoscută.

Deşi le spunea tuturor că e în căutarea unei case noi, numai când i-au arătat acoperişul printre copaci fu cu adevărat convins că nu-l îndrumaseră cu totul greşit.

Cerul era înnorat şi parcă acoperea lumea întreagă cu ceaţa-i alburie, ca un tavan spoit cu alb. Nu era prospeţime şi nici mireasmă în aer. Într-o zi ca aceea nici chiar muncitorii nu-şi dădeau osteneală; făceau numai strictul necesar şi îşi vedeau de treabă fără a vorbi despre ale lor, fără flecăreala ce le mai uşurează chinurile muncii.

Prin spaţiile casei neterminate oamenii în cămaşă, cu mânecile suflecate, munceau încet: se auzeau zgomote — bătăi ritmice de ciocan, scârţâit de metale, ferăstraie tăind lemne, şi huruitul roabelor pe scânduri; din când în când câinele şefului de şantier, legat cu o sfoară de o grindă de stejar, gemea încet, cu un glas care semăna cu şuierătura unui ceainic.

Geamurile puse de curând, mâzgălite fiecare cu câte o pată albă la mijloc, se uitau fix la James, ca ochii unui câine orb.

Şi corul şantierului cânta mai departe, strident şi fără bucurie, sub cerul de cenuşă alburie. Iar sturzii, plecaţi la vânătoare după viermii din pământul proaspăt săpat, amuţiseră cu desăvârşire.

James îşi căuta drum printre grămezile de pietriş — se tăia tocmai drumul pentru trăsuri —

până ajunse în faţa intrării. Aici se opri şi-şi ridică ochii. Era puţin de văzut din acest punct, dar puţinul acesta îl prinse dintr-o dată; se opri, nemişcat, câteva minute, şi cine ştie la ce se gândi...

Ochii săi albaştri ca porţelanul, sub sprâncenele-i albe, proeminente, ca două mici coarne, nici nu clipeau. Buza de sus, lungă, deasupra gurii mari, în mijlocul favoriţilor albi, frumoşi, tresări o dată sau de două ori. Expresia lui uluită explica de unde-i vine aerul de apăsare pe care-l avea câteodată faţa lui Soames. Poate că James îşi zicea acum "Ştiu şi eu — viaţa nu-i treabă uşoară!"

În această atitudine îl surprinse Bosinney.

James îşi coborî ochii, de la cine ştie ce cuib de pasăre pe care-l căuta în largul cerului, la faţa lui Bosinney, plină de un dispreţ batjocoritor.

— Ce mai faceţi, domnule Forsyte? Aţi venit să vedeţi cu ochii dumneavoastră?

După cum ştim, tocmai pentru aceasta venise James şi, surprins, se simţi foarte stingherit. Întinse totuşi mâna, zicând:

— Ce mai faci? fără a se uita la Bosinney.

Acesta îl pofti să-şi continue drumul, cu un zâmbet ironic. James simţea ceva suspect în această politeţe.

— Aş vrea să înconjur mai întâi clădirea pe dinafară, spuse el, ca să văd ce-ai făcut!

O terasă pavată cu pietre rotunjite, înclinată cu câţiva centimetri, împrejmuia casa spre sud-est şi sud-vest şi se termina cu o margine piezişă în pământul ce urma să fie acoperit cu gazon; James înainta de-a lungul acestei terase.

— Şi cât a costat asta? întrebă el, când văzu că terasa trece şi dincolo de coteţ.

— Cât credeţi dumneavoastră? zise Bosinney.

— De unde vrei să ştiu? răspunse James cam scos din sărite; cred că vreo două-trei sute!

— Exact atâta!

James îi aruncă o privire aspră, dar arhitectul păru a nu băga de seamă, de aceea James crezu că n-a fost auzit.

Ajuns la intrarea grădinii, se opri pentru a se uita la priveliște.

— Acela va fi doborât, nu-i așa? spuse el, arătând spre stejar.

— Credeți? Socotiți că dacă copacul stă acolo, nu veți avea destulă vedere pentru banii dumneavoastră?

Din nou îl privi James bănuitor — tânărul acesta punea în mod ciudat problemele.

— Da, zise el încurcat, cu un accent plin de nervozitate; nu văd la ce-i bun aici un copac.

— Mâine va fi tăiat, zise Bosinney.

James se sperie.

— Oh! Nu te apuca să spui c-am zis eu să-l dobori. Pe mine nu mă privește nicidecum.

— Nu?

James continuă năucit:

— Cum adică? De ce să mă amestec? Nu mă privește deloc! O faci pe răspunderea dumitale.

— Îmi îngăduiți să menționez numele dumneavoastră?

James era din ce în ce mai speriat.

— Nu pricep pentru ce vrei să amesteci numele meu, mârâi el; ai face mai bine să lași copacul în pace. Nu e copacul dumitale.

Scoase din buzunar o batistă de mătase și-și șterse fruntea. Intrară în casă. Ca și Swithin, James fu impresionat de curtea interioară.

— Trebuie să fi cheltuit o groază de bani aici, zise, după ce se uită o vreme la coloane și la galerie. Ia spune, cât a costat să ridici aceste coloane?

— Nu pot spune așa, pe dinafară, dar știu că s-au dus o groază de bani!

— Cred și eu, spuse James. Eu aș fi... Întâlni privirea arhitectului și se opri brusc. Iar după

aceea, ori de câte ori ajungeau la ceva al cărui preţ ar fi dorit să-l afle, îşi înfrâna curiozitatea.

Bosinney părea hotărât să-i arate tot ceea ce era de văzut, şi dacă James n-ar fi avut spiritul de observaţie pe care-l avea, s-ar fi trezit ocolind pentru a doua oară casa. Arhitectul părea atât de dornic să i se pună întrebări încât James simţea că trebuie să bage de seamă. Începu să se resimtă din pricina eforturilor pe care le făcuse căci, cu toate că era destul de solid, avea şaptezeci şi cinci de ani.

Era dezamăgit; nu desluşise nimic, inspecţia nu-i dăduse nici o lămurire din cele aşteptate. Nu reuşise decât să-şi mărească antipatia şi neîncrederea faţă de acest tânăr, care l-a copleşit cu o falsă politeţe şi a cărui purtare, îşi dădu el seama, nu fusese decât bătaie de joc.

Individul era mai afurisit decât crezuse el şi mai chipeş decât sperase. Avea aerul unui om căruia îi place riscul, aer pe care James nu-l admira deoarece, după părerea lui, lucrul cel mai de neîngăduit în viaţă era riscul. Avea şi un zâmbet neobişnuit, care apărea când te aşteptai mai puţin, şi nişte ochi foarte ciudaţi. Arhitectul semăna — după cum povesti mai târziu James — cu un pisoi flămând. Aceasta a fost cea mai potrivită comparaţie găsită în timpul conservaţiei lui cu Emily, pentru a-i descrie acea stranie îmbinare de exasperare, politeţe catifelată şi bătaie de joc, pe care o simţise în purtarea lui Bosinney.

În sfârşit, după ce văzuse tot ceea ce era de văzut, ieşi pe uşa pe care intrase şi, simţind că şi-a irosit degeaba timpul, energia şi banii, îşi luă curajul său de Forsyte în mâini, şi privind aspru la Bosinney, spuse:

— Pare-mi-se c-o vezi destul de des pe nora mea; ei, ea ce crede despre casă? Dar te pomeneşti că nici n-a văzut-o?

Vorbi astfel, deşi ştia totul despre vizita lui Irene — vizita n-avea însemnătate, importantă era

doar declaraţia aceea extraordinară: "Nu-mi pasă dacă nu ajung acasă!" — şi despre felul în care primise June aceste veşti.

După ce se sfătui cu el însuşi, hotărâse să pună întrebarea în acest fel, sperând că-i dă lui Bosinney prilejul să vorbească.

Trecu multă vreme până când Bosinney răspunse, cu ochii aţintiţi asupra lui James care se simţea stingherit.

— A văzut casa, dar nu vă pot spune ce crede despre ea.

Deşi nervos şi uluit, firea lui James nu-i îngăduia să abandoneze tatonările.

— Oh! spuse, a văzut-o! Probabil că Soames a adus-o aici!

Bosinney răspunse zâmbind:

— Oh, nu!

— Cum? A venit singură?

— Oh, nu!

— Atunci cine a adus-o?

— Eu, zău, nu ştiu dacă se cuvine să vă spun cine a adus-o aici!

Lui James, care ştia că venise cu Swithin, răspunsul acesta i se păru de neînţeles.

— Adică, cum? se bâlbâi el, dumneata ştii că... dar se opri, dându-şi deodată seama că e în primejdie.

— Bine, dacă nu vrei să-mi spui, nu vrei şi pace! Mie nu-mi spune nimeni nimic!

Spre uimirea lui, Bosinney îi puse o întrebare!

— Apropo! Puteţi să-mi spuneţi dacă mai sunt şi alţii dintre dumneavoastră care vor să vină aici? Mi-ar plăcea să fiu la post.

— Şi alţii? spuse James uluit. Cum să mai fie? Eu nu ştiu pe nimeni. La revedere!

Privind în pământ, întinse o mână a cărei palmă abia o atinse pe aceea a lui Bosinney, şi apucându-şi umbrela exact pe deasupra mătăsii, plecă de-a lungul terasei.

Înainte de a trece colţul, se uită înapoi şi îl văzu pe Bosinney venind încet în urma lui — "alunecând de-a lungul peretelui", după cum i se păru lui James, "ca un pisoi uriaş". Se făcu a nu băga de seamă când tânărul îşi ridică pălăria.

După ce ieşi de pe drumul croit pentru trăsuri şi se pierdu din vederea lui Bosinney, îşi încetini pasul şi mai mult. Foarte încet, mult mai încovoiat decât la venire, slab, dărâmat şi dezamăgit, se întoarse la gară.

"Piratul" îl urmărea mergând atât de trist spre casă, şi poate că regreta modul cum se purtase cu acest om bătrân.

Capitolul V
SOAMES ŞI BOSINNEY ÎN CORESPONDENŢĂ

James nu spuse nimic fiului său despre vizita lui la casă; dar, într-o dimineaţă, avu prilejul să meargă la Timothy, din pricina unui proiect de canalizare pe care autorităţile sanitare i-l impuseseră fratelui său, şi acolo povesti totul.

Nu era — zise el — o casă rea. Îşi dăduse seama c-o să iasă ceva din ea. Individul acela e priceput în meseria lui, dar câţi bani o să-l mai coste pe Soames până va fi gata, asta nu ştia.

Euphemia Forsyte se afla în cameră — trecuse pe acolo pentru a împrumuta ultimul roman al Reverendului Scoles, *Pasiunea şi înfrângerea ei,* care era la modă pe atunci — şi interveni:

— Am văzut-o ieri pe Irene la Magazinul universal; ea şi domnul Bosinney au avut o mică convorbire în raionul de coloniale.

Astfel, în termeni simpli, povesti o scenă care a impresionat-o profund şi i-a dat mult de gândit. Se dusese în grabă mare la raionul de mătăsuri din

Magazinul universal — instituţie admirabilă cu sistemul ei de-a nu servi decât persoane de încredere, cerând plata înainte de livrarea mărfii, aşa că nu era în Londra magazin mai potrivit pentru neamul Forsyte — să cumpere o bucată de mătase vişinie pentru mama ei, care aştepta afară în trăsură.

Trecând prin raionul de coloniale, ochiul ei a fost în mod neplăcut atras de o siluetă minunată ce stătea cu spatele la ea. Era atât de fermecătoare, atât de bine proporţionată şi de suplă, şi cu atâta gust îmbrăcată, încât simţul ei instinctiv de bună-cuviinţă fu de îndată tulburat. Ştia, mai mult din intuiţie decât din experienţă, că asemenea siluete rareori sunt legate cu virtutea. Nu era cazul ei, căci trupul îi era destul de greu de îmbrăcat.

Bănuielile ei, din fericire, fură confirmate. Un tânăr domn venind dinspre raionul de drogherie îşi smulse pălăria din cap şi acostă pe doamna necunoscută, care stătea cu spatele spre ea.

Atunci văzu Euphemia cu cine are de-a face; doamna era, fără îndoială, doamna Soames, iar tânărul, domnul Bosinney. Se ascunse repede, cumpărând o cutie de curmale tunisiene, căci nu-i plăcea să întâlnească lume cunoscută la ora cumpărăturilor de dimineaţă, când avea pachete în mână. Astfel că, fără să vrea, a fost o martoră foarte atentă a micii lor convorbiri.

Doamna Soames, de obicei cam palidă, avea obrajii îmbujoraţi; iar purtarea domnului Bosinney era stranie, totuşi atrăgătoare (Euphemia îl găsea chiar distins, iar porecla pe care i-o dăduse George, "Piratul", avea ceva romantic, chiar fermecător). El părea să ceară ceva. Într-adevăr, vorbeau atât de serios — sau, mai bine zis, el vorbea atât de serios, căci doamna Soames nu spunea nimic — încât, fără să-şi dea seama, împiedicau circulaţia. Un general bătrân şi simpatic, care se îndrepta spre raionul de ţigări, fu silit să facă un adevărat ocol din pricina lor şi

când, din întâmplare, văzu faţa doamnei Soames, îşi ridică pălăria, prostănacul! Aşa sunt bărbaţii!

Dar ceea ce-a tulburat-o pe Euphemia au fost ochii doamnei Soames. Aceasta nu şi-a ridicat nici un moment privirile la domnul Bosinney până la plecare, dar când dânsul se îndepărtă se uită în urma lui. Şi, vai, cu ce privire!

Asupra acestei priviri Euphemia gândi mult şi cu spaimă. Nu e mult spus, dacă ar pretinde că a durut-o suavitatea aceea întunecată şi mistuitoare căci, într-adevăr, părea că femeia ar fi vrut să-l cheme înapoi şi să dezmintă ceea ce îi spusese.

Dar, bineînţeles, nu avu vreme să pătrundă problema în adâncime chiar atunci, cu bucata de mătase vişinie în mâini: era însă foarte intrigată — foarte. Salută pe doamna Soames înclinând din cap, pentru a-i arăta că o văzuse; şi, după cum mărturisi ea, povestind mai târziu prietenei sale Francie (fiica lui Roger): "Se vedea bine pe faţa ei că fusese prinsă asupra faptului....!"

James nu era deloc dispus să asculte vorbe care să-i întărească bănuielile chinuitoare, aşa că o întrerupse imediat:

— Oh, desigur, au fost să cumpere hârtiile pentru tapetat pereţii!

Euphemia zâmbi.

— În băcănie? spuse cu un aer inocent şi, luând de pe masă *Pasiunea şi înfrângerea ei,* adăugă: Nu-i aşa că mi-o împrumuţi, mătuşica dragă? La revedere! Apoi ieşi.

James plecă imediat după ea: era în întârziere.

Când ajunse la biroul "Forsyte, Bustard and Forsyte" îl găsi pe Soames şezând pe scaunul său rulant, pregătind o pledoarie. Acesta îşi salută tatăl cu un scurt "Bună dimineaţa" şi, trăgând din buzunarul său un plic, zise:

— Poate te interesează să citeşti asta. James citi cele ce urmează.

"309, Sloane Street, 15 mai

Dragă Forsyte,

Construcţia casei dumitale fiind terminată, sarcinile mele în calitate de arhitect s-au sfârşit. Dacă urmează să duc mai departe munca de decoraţie interioară pe care, la cererea dumitale, am şi început-o, aş dori să pricepi desluşit că trebuie să am mână liberă.

Dumneata nu vii niciodată la casă fără a propune ceva ce este împotriva planurilor mele. Am aici trei scrisori de la dumneata, şi în fiecare îmi recomanzi un articol pe care nici nu visez să-l pun în casă. Ieri după amiază a venit şi tatăl dumitale acolo, dându-mi câteva preţioase sfaturi.

Te rog, deci, să te hotărăşti: ori vrei să-ţi fac eu această decoraţie, ori vrei să mă retrag, lucru pe care, de altfel, l-aş prefera.

Dar trebuie să înţelegi că dacă fac eu decoraţia interioară, atunci o fac singur, fără nici un fel de amestec.

Dacă fac această muncă, vreau s-o fac temeinic, dar pentru asta trebuie să am mână liberă.

Al dumitale, *Philip Bosinney."*

Nu se poate spune, fireşte, care a fost mobilul exact şi imediat al acestei scrisori; totuşi nu e puţin probabil ca Bosinney să fi fost împins de o subită revoltă împotriva poziţiei sale faţă de Soames — eterna poziţie a Artei faţă de Avere — care este atât de bine reprezentată pe reversul celor mai multe aranjamente ale vieţii moderne în formula următoare, care se poate compara cu cele mai bune sentinţe ale lui Tacit:

THOS. T. SORROW

[6] 1

Inventator

BERT. M. PADLAND[7]

Proprietar

— Şi ce ai de gând să-i spui? întrebă James.

Soames nici nu întoarse capul.

— Încă nu m-am hotărât, îi răspunse şi continuă să lucreze la pledoarie.

Un client al său construise nişte clădiri pe un teren care nu-i aparţinea şi, pe neaşteptate şi într-un mod foarte grav, fu solicitat să le dărâme. Totuşi, după o examinare atentă a faptelor, Soames găsise o modalitate pentru a dovedi că de fapt clientul său are ceea ce se numeşte dreptul de ocupaţie şi că, deşi terenul nu-i aparţine, are dreptul să-l păstreze şi să-şi afirme acest drept. Soames lucra acum la întocmirea acestei pledoarii şi la măsurile ce trebuiau luate pentru a valorifica dreptul clientului său.

Era renumit pentru justele sale consultaţii juridice; se spunea: "Du-te la tânărul Forsyte — e un om cu mintea ascuţită!", iar Soames era foarte mândru de această reputaţie.

Era tăcut din fire şi aceasta îi era de folos; nimic nu era mai potrivit pentru a da oamenilor, şi în special oamenilor bogaţi (Soames nu avea decât asemenea clienţi), impresia că eşti un om de nădejde. Şi el era om de nădejde. Tradiţie, obiceiuri, educaţie, deprinderi moştenite, prudenţă înnăscută, toate se adunau pentru a-l învesti cu o cinste profesională desăvârşită, care rezista oricărei ispite, din pricină că era clădită pe o aversiune înnăscută faţă de orice risc. Cum ar fi putut cădea el, când sufletul său avea oroare de împrejurările care fac posibilă căderea — un om nu poate cădea când stă cu picioarele pe pământ!

Şi acea mulţime de Forsyte care, de-a lungul nenumăratelor lor tranzacţii privitoare la proprietatea în toate formele ei (de la neveste până la dreptul riveran), aveau nevoie de serviciile unui om de nădejde, socoteau că e bine să încredinţeze lui Soames afacerile lor; aşa erau liniştiţi şi siguri. Atitudinea lui uşor dispreţuitoare, combinată cu

talentul de a folosi precedentele, era de asemenea în favoarea lui — un om nu devine dispreţuitor decât dacă ştie ceva!

De fapt el era şeful biroului. Cu toate că James venea încă aproape în fiecare zi pentru a vedea ce este de făcut, acum nu mai făcea nimic. Se aşeza în fotoliul lui, picior peste picior, încurca puţin unele chestiuni ce fuseseră lămurite, şi apoi pleca; iar celălalt asociat, Bustard, era un biet om muncitor, dar a cărui părere nu era cerută niciodată.

Aşa că Soames îşi vedea liniştit de treabă. Totuşi, ar fi greşit să spunem că se simţea în largul lui. Suferea de o tulburare ameninţătoare, care îl chinuia de multă vreme, încercase s-o pună pe seama unor factori de ordin fizic — starea ficatului său — dar ştia că pricina e alta.

Se uită la ceas. Peste un sfert de oră trebuia să fie la Adunarea Generală a Societăţii "New Colliery Company" — unul din concernele unchiului Jolyon; acolo îl va întâlni pe unchiul Jolyon şi îi va vorbi despre Bosinney — nu hotărâse încă ce anume îi va spune, dar îi va spune ceva — în orice caz nu va răspunde la această scrisoare până ce nu-l va vedea pe unchiul Jolyon. Se ridică şi îşi aşeză, ordonat, foile pledoariei. Apoi intră într-un mic cabinet întunecos, aprinse lumina, se spălă pe mâini cu o bucată de săpun cafeniu de Windsor şi se şterse cu un prosop pus pe un rulou. Îşi perie părul, făcându-şi cărarea cu toată grija, stinse lumina, îşi luă pălăria şi, spunând că se va întoarce la ora două şi jumătate, ieşi.

Birourile Societăţii "New Colliery Company" din Ironmonger Lane nu erau departe, şi acolo se ţinea întotdeauna adunarea generală, spre deosebire de societăţile mai ambiţioase, care-şi ţineau adunarea generală la Cannon Street Hotel. Bătrânul Jolyon fusese, de la început, împotriva presei. "Ce-l privesc pe Public afacerile mele!", zicea el.

Soames sosi exact la timp şi-şi ocupă locul la masa consiliului unde erau înşiraţi, cu câte o călimară în faţă şi privind spre acţionari, toţi directorii.

În mijlocul acestui şir de oameni şedea bătrânul Jolyon, remarcabil în redingota sa neagră, încheiată strâns, cu mustăţile lui albe, rezemat de speteaza scaunului; vârfurile degetelor le ţinea încrucişate pe o copie din "Darea de seamă a conducerii şi Bilanţul".

La dreapta lui, puţin mai gras decât era normal, şedea Hemmings, secretarul Societăţii, cu o tristeţe prea vizibilă licărind în ochii săi mici; barba lui cenuşie ca oţelul părea îndoliată, iar cravata de sub ea prea neagră.

Într-adevăr, şedinţa era melancolică, deoarece abia trecuseră şase săptămâni de când sosise acea telegramă de la Scorrier, expert în mine, trimis în misiune specială la minele Societăţii, prin care îi înştiinţa că Pippin, administratorul lor delegat — după o tăcere extraordinară de doi ani — s-a sinucis, lăsând o scrisoare către Consiliul de Administraţie.

Această scrisoare se afla pe masa Consiliului şi urma să fie citită acţionarilor care, fireşte, vor fi puşi la curent cu toate cele petrecute.

Hemmings spusese deseori lui Soames, stând în faţa căminului, cu aripile redingotei desfăcute:

"Ceea ce acţionarii noştri nu ştiu despre afacerile noastre, nici nu merită să fie cunoscut. Să ştii asta de la mine, domnule Soames!"

Soames îşi amintea o mică întâmplare neplăcută prin care trecuse o dată, când bătrânul Jolyon fusese de faţă la o asemenea conversaţie. Unchiul său ridicase o privire aspră şi spusese: "Nu vorbi prostii, Hemmings! Pasămite, vrei să spui că ceea ce ei ştiu nu merită să fie cunoscut!" Bătrânul Jolyon detesta pălăvrăgeala.

Hemmings, cu ochi furioşi, zâmbind ca un câine dresat, răspunsese printr-o ditirambă de falsă

aprobare: "Da, aşa este, bine, domnule... este foarte bine. Unchiul dumitale trebuie să facă întotdeauna o glumă!"

Data următoare când îl văzu pe Soames, prinse momentul să-i spună: "Preşedintele a îmbătrânit tare — nu-l mai pot face să priceapă anumite lucruri; e atât de voluntar — dar la ce te poţi aştepta cu o bărbie ca a lui?"

Soames dăduse aprobativ din cap.

Toată lumea ştia că bărbia bătrânului Jolyon era o garanţie. În ziua aceea părea necăjit, cu toate că îşi luase un aer special în vederea Adunării Generale. Soames era decis să-i vorbească despre Bosinney.

La stânga bătrânului Jolyon şedea micul domn Booker care arborase, de asemenea, un aer special în cinstea Adunării Generale, şi părea a căuta în sală vreun acţionar din cale-afară de binevoitor. Lângă el era directorul cel surd, cu fruntea încreţită; apoi, după directorul cel surd venea bătrânul domn Bleedham, foarte blând, cu un aer de virtute conştientă — deşi el era purtătorul pachetului aceluia învelit în hârtie cafenie, pe care-l aducea întotdeauna în sala de şedinţe, ascuns în dosul pălăriei sale (una din acele pălării-ţilindru, cu boruri plate, care se potrivesc atât de bine cu cravatele foarte bogate, buze rase cu perdaf, obraji proaspeţi şi favoriţi mici, frumoşi şi albi).

Soames era întotdeauna de faţă la Adunările Generale Consiliul socotea că e mai bine aşa, pentru eventualitatea că s-ar ivi vreo "dificultate neprevăzută". Cu aerul său închis şi îngâmfat, se uita de jur-împrejur la pereţii sălii, unde erau atârnate câteva planuri ale minei şi portului, împreună cu fotografia mare a unei galerii a cărei exploatare s-a dovedit a fi cu totul nerentabilă. Această fotografie — mărturie a eternei ironii ce stă la baza întreprinderilor comerciale — îşi

menţinea încă locul pe perete, efigia copilului favorit, dar mort, al directorilor.

Bătrânul Jolyon se ridică pentru a prezenta "Darea de seamă şi Bilanţul".

Ascunzând sub seninătatea-i jovială antagonismul profund înrădăcinat în sufletul fiecărui director faţă de acţionarii săi, îi întâmpină cu linişte. Tot aşa îi privea şi Soames. Pe cei mai mulţi îi cunoştea din vedere. Între aceştia era şi bătrânul Scrubsole, marinarul, care venea întotdeauna, după cum spunea Hemmings, "pentru a se face antipatic"; un tip bătrân cu o expresie certăreaţă, cu obrazul roşu, fălcos, şi cu o enormă pălărie-ţilindru, cu calota joasă, aşezată pe genunchi. Era şi Reverendul Boms, care propunea întotdeauna un vot de mulţumire pentru Preşedinte exprimându-şi, invariabil, nădejdea că Consiliul de Administraţie nu va uita să se ocupe de ridicarea nivelului moral al salariaţilor, punând un deosebit accent pe cuvântul "moral". Mai avea şi bunul obicei de a opri după şedinţă pe unul din directori şi, ţinându-l de-o butonieră, să-l întrebe dacă anul care vine va fi bun sau rău; şi, după cum era răspunsul, în următoarele două săptămâni cumpăra sau vindea trei acţiuni.

Mai era acolo şi un militar, maiorul O'Bally, care nu se putea abţine de-a nu lua întotdeauna cuvântul, dacă nu pentru altceva, măcar pentru a susţine realegerea cenzorului. Adeseori producea o adevărată consternare prin discursurile lui — propuneri mai degrabă — scrise pe bucăţele mici de hârtie, propuneri ale celorlalţi acţionari, care-l însărcinau pe el să le susţină.

Aceasta era cam toată adunarea. Împreună cu patru sau cinci acţionari serioşi, tăcuţi, pe care Soames îi simpatiza — oameni de afaceri care-şi vegheau personal şi fără vâlvă treburile — oameni serioşi, cumsecade, care se duceau în fiecare zi în City şi se întorceau seara acasă la nevestele lor serioase, cumsecade.

Neveste serioase, cumsecade! Era în acest gând ceva ce trezi din nou, în Soames, acea nelinişte fără nume.

Ce să-i spună oare unchiului său? Ce răspuns să dea la acea scrisoare?

— ...Dacă vreunul dintre acţionari are ceva de întrebat, sunt gata să-i răspund.

Un zgomot surd. Bătrânul Jolyon lăsă să cadă pe masă "Darea de seamă şi Bilanţul" şi rămase în picioare, învârtindu-şi ochelarii înrămaţi cu aur între degetul mare şi cel arătător.

Pe faţa lui Soames apăru umbra unui zâmbet. Ar face mai bine să se grăbească cu întrebările lor! Cunoştea bine metoda unchiului său (ideală de altfel), care spunea îndată: "Propun deci ca «Darea de seamă şi Bilanţul» să fie adoptate". Niciodată nu trebuie să-i laşi să prindă glas — e bine cunoscut că acţionarii te fac să-ţi iroseşti vremea degeaba!

Un bărbat înalt, cu barba albă, cu faţa jigărită şi nemulţumită, se ridică:

— Cred că am dreptul, domnule Preşedinte, să pun o întrebare cu privire la suma aceea de cinci mii de lire, din bilanţ — "Pentru văduva şi familia" (se uită acru în jurul său) "fostului nostru administrator-delegat" care — care, atât de puţin înţelept (spun — puţin înţelept) — s-a sinucis într-un moment în care serviciile lui erau extrem de preţioase pentru Societatea noastră. Aţi declarat că contractul pe care, în mod atât de nenorocit, l-a desfăcut cu propriile-i mâini, fusese încheiat pentru o perioadă de cinci ani, din care n-a trecut decât unul — eu...

Bătrânul Jolyon făcu un gest de nerăbdare.

— Cred că am dreptul, domnule Preşedinte, să întreb dacă această sumă care i se plăteşte sau se propune să i se plătească... de... decedatului... este recompensa pentru serviciile pe care i le-ar fi putut aduce Societăţii dacă nu s-ar fi sinucis?

— Este în semn de recunoştinţă pentru serviciile aduse în trecut, despre care noi toţi — dumneavoastră ca şi fiecare dintre noi — ştim că au fost de-o covârşitoare importanţă.

— Atunci, domnule, tot ce am de spus este că, fiind vorba de serviciile aduse în trecut, suma este prea mare.

Acţionarul se aşeză.

Bătrânul Jolyon aşteptă o secundă, apoi zise:

— Acum propun ca "Darea de seamă şi...

Acţionarul se ridică din nou.

— Pot să întreb pe membrii Consiliului dacă-şi dau seama că nu sunt banii domniilor lor acei care — nu ezit să spun, dacă ar fi banii domniilor lor...

Un al doilea acţionar, cu un obraz rotund, ţâfnos, în care Soames recunoscu pe cumnatul fostului administrator-delegat, se ridică şi spuse cu multă căldură:

— După părerea mea, domnule, suma este prea mică! Pastorul Boms se ridică în picioare.

— Îndrăznesc să-mi exprim şi eu părerea. Vreau să spun că faptul că de... decedatul s-a sinucis trebuie să apese foarte greu.... foarte greu în judecata scumpului nostru Preşedinte. Eu nu mă îndoiesc că a cântărit bine lucrurile, căci — o spun în numele meu şi, cred, şi în numele celor prezenţi (aşa este, aşa este) — domnia-sa se bucură de cea mai desăvârşită încredere a noastră. Îmi place să cred că noi toţi dorim să fim caritabili. Dar sunt convins (se uită cu severitate la cumnatul fostului administrator-delegat) că pe o cale oarecare, fie printr-o adresă scrisă, fie poate, şi mai bine, prin reducerea sumei, domnul Preşedinte va exprima profunda noastră dezaprobare că o viaţă atât de promiţătoare şi preţioasă a fost curmată cu atâta nelegiuire din lumea aceasta, în care atât interesele lui cât şi — fie-mi îngăduit să spun — ale noastre cereau atât de imperios continuarea ei. Noi nu trebuie — nu, nouă nu ne este îngăduit — să

sprijinim asemenea abandonare a tuturor îndatoririlor faţă de oameni şi faţă de Dumnezeu.

Pastorul se aşeză. Cumnatul fostului administrator se ridică din nou:

— Eu menţin ceea ce am spus. Suma nu este suficientă. Primul acţionar interveni:

— Eu contest legalitatea plăţii. După părerea mea, această plată nu este legală. Jurisconsultul Societăţii este de faţă; socot că am dreptul să-i pun această întrebare.

Toţi ochii se îndreptară asupra lui Soames. Acest "ceva neprevăzut" se ivise.

Se ridică. Buzele îi erau strânse şi reci; pe dinăuntru nervii îi tremurau, căci atenţia îi fusese smulsă din contemplarea norilor ce acopereau orizontul sufletului său.

— Problema, spuse el cu o voce ciudată şi subţire, nu este deloc limpede. Deoarece nu există posibilitatea ca în schimbul acestei sume să se presteze servicii viitoare, legalitatea acestei plăţi este îndoielnică. Dacă doriţi, putem cere avizul tribunalului.

Cumnatul administratorului-delegat îşi încruntă fruntea şi spuse pe un ton plin de subînţelesuri:

— Nu încape îndoială că trebuie să cerem avizul tribunalului. Dar pot să întreb care-i numele domnului care ne-a dat această suprinzătoare informaţie? Domnul Soames Forsyte? Da, fireşte! Îşi plimbă privirea provocatoare de la Soames la bătrânul Jolyon.

Obrajii palizi ai lui Soames roşiră, dar aerul său de superioritate nu se clinti. Bătrânul Jolyon îşi fixă ochii asupra vorbitorului şi spuse:

— Dacă *cumnatul* fostului administrator-delegat nu mai are nimic de spus, propun ca "Darea de seamă şi Bilanţul"...

În acest moment însă se ridică unul din cei cinci acţionari tăcuţi şi cumsecade, care se bucurau de simpatia lui Soames, şi zise:

— Eu resping propunerea în întregime. Ni se cere să fim caritabili faţă de soţia şi copiii acestui om care — după cum ne spuneţi — erau întreţinuţi de el. Or fi fost, pe mine nu mă priveşte dacă erau ori ba. Eu protestez din principiu împotriva întregii chestiuni. A venit vremea să punem capăt acestui umanitarism sentimental. Ţara întreagă e mâncată de el. Eu mă opun ca banii mei să fie daţi acestor oameni despre care nu ştiu nimic şi care n-au făcut nimic pentru a-i câştiga. Eu mă opun *in toto;* asta nu este o afacere. Propun deci ca "Darea de seamă şi Bilanţul" să fie respinse şi modificate prin suprimarea întregii sume prevăzute în acest scop.

Bătrânul Jolyon stătu în picioare tot timpul cât bărbatul puternic şi tăcut vorbi. Discursul acestuia deşteptă ecou în inimile tuturor, căci preconiza încrederea în oamenii dârzi şi reacţiunea împotriva generozităţii care tocmai luase naştere în membrii cei mai integri ai comunităţii.

Cuvintele "nu e o afacere" au mişcat chiar şi Consiliul de Administraţie; căci în sinea lui fiecare simţea că, într-adevăr, nu era o afacere. Dar ei cunoşteau şi firea voluntară a Preşedintelui, şi dârzenia lui. Desigur că şi acesta simţea în sinea lui că nu era o afacere, dar el era legat de propunerea pe care o făcuse. Să dea înapoi? Nimeni nu credea că e cu putinţă.

Toţi aşteptau încordaţi. Bătrânul Jolyon ridică mâna; ochelarii cu rame de aur, ce atârnau între degetul mare şi cel arătător, tremurau uşor, în semn de ameninţare.

Se adresă acţionarului viguros şi tăcut:

— Cunoscând, aşa cum cunoaşteţi cu toţii, strădaniile fostului nostru administrator cu prilejul exploziei din mine, doreşti cu adevărat să fac acest amendament, domnule?

— Da, doresc.

Bătrânul Jolyon enunţă amendamentul.

— Mai este cineva care îl susţine? întrebă, privind liniştit în jurul său.

Soames, uitându-se spre unchiul său, simţi puterea voinţei care era în acest bătrân. Nimeni nu se clinti. Apoi, privind drept în ochii acţionarului viguros şi tăcut, bătrânul Jolyon spuse:

— Acum propun ca "Darea de seamă şi Bilanţul pentru anul 1886" să fie primite şi aprobate. Sunteţi de acord? Cei ce sunt de acord să-şi dea consimţământul ca de obicei. E cineva contra? Nimeni! S-a aprobat. Să trecem atunci la problema următoare, domnilor...

Soames zâmbi. Desigur, unchiul Jolyon avea metoda lui.

Dar brusc, îşi reaminti de Bosinney. Curios, acest individ îi chinuia mintea chiar şi în orele de muncă.

Vizita lui Irene la casă — dar aceasta nu însemna nimic, dacă i-ar fi vorbit măcar despre casă; dar, la urma urmei, ea nu-i spunea niciodată nimic. Din zi în zi devenea mai tăcută şi mai susceptibilă. Soames se ruga lui Dumnezeu să fie gata casa, să se instaleze în ea, departe de Londra. Oraşul nu-i pria; nervii ei nu erau destul de rezistenţi. Nebunia aceea cu odăi de culcare separate începuse din nou!

Adunarea Generală se sfârşise. Sub fotografia minei nerentabile, Hemmings era ţinut de butonieră de reverendul Boms. Micul domn Booker zâmbea mânios, mişcându-şi sprâncenele stufoase, cu prilejul discuţiei de rămas bun pe care-o avea cu bătrânul Scrubsole. Cei doi se urau de moarte din pricina unei afaceri în legătură cu un transport de păcură, pe care micul domn Booker o luase de la Consiliul de Administraţie pentru un nepot al său peste capul bătrânului Scrubsolo. Soames auzise povestea de la Hemmings, amator de bârfeală, mai ales când era vorba despre directorii săi, exceptând, fireşte, pe bătrânul Jolyon, de care îi era frică.

Soames aştepta momentul potrivit. După plecarea ultimului acţionar, Soames se apropie de

unchiul său, care îşi punea pălăria.

— Pot să-ţi vorbesc un minut, unchiule Jolyon?

Nu se ştie ce spera Soames din această întrevedere.

Cei din neamul Forsyte nutreau faţă de bătrânul Jolyon o teamă însoţită de respect, datorită înclinării sale spre filozofie sau poate — cum ar fi spus Hemmings — datorită bărbiei lui. Dar între tânărul Soames şi bătrânul Jolyon a existat întotdeauna oarecare animozitate. Aceasta se ascundea în dosul salutului sec ce-şi adresau, al aluziilor vagi pe care şi le făceau reciproc, şi provenea poate din dârzenia calmă pe care bătrânul Jolyon o simţea în nepotul său (socotind-o mai degrabă "încăpăţânare"). Se îndoia că ar putea proceda şi cu Soames ca şi cu ceilalţi.

Aceşti doi Forsyte, în multe privinţe opuşi unul altuia ca cei doi poli, aveau într-un fel — chiar în mai mare măsură decât restul familiei — acel instinct al afacerilor, tenace şi prevăzător, adevărată măsurătoare de nivel în marea lor clasă socială. Amândoi, cu puţin noroc şi împrejurări potrivite, ar fi putut face o carieră strălucită; amândoi ar fi putut deveni mari oameni de finanţe sau mari oameni de stat. Cu toate acestea, bătrânul Jolyon, în anumite stări de spirit — sub influenţa unei ţigări bune sau a frumuseţilor naturii — ar fi fost în stare dacă nu să dispreţuiască, măcar să pună la îndoială înalta sa situaţie socială, în timp ce Soames, care nu fuma ţigări şi nici nu admira natura, era incapabil de asemenea detaşare.

Apoi, în sufletul bătrânului Jolyon mai era şi necurmata durere ascunsă că Soames, fiul lui James — al lui James, pe care întotdeauna l-a socotit un prostănac — merge înainte pe căile succesului, în timp ce propriul său fiu...!

Dar nici el, Jolyon, nu scăpa de săgeţile clevetirilor familiale, care atingeau pe fiecare Forsyte. Auzise despre zvonul acela sinistru, vag,

dar nu mai puţin tulburător, în legătură cu Bosinney, şi mândria lui era rănită la sânge.

Dar trebuie subliniat că indignarea lui nu era îndreptată împotriva lui Irene, ci împotrivă lui Soames. Ideea că soţia nepotului său a cucerit pe logodnicul lui June îl umilea peste măsură. Cum n-a putut băiatul acesta să aibă mai multă grijă de soţia lui? Oh! Ce sfruntată nedreptate! Ca şi cum Soames ar fi putut avea mai multă grijă! Şi, văzând primejdia, el nu procedă ca James, cocoloşind-o într-o nervozitate excesivă; căci firea lui de largă perspectivă simţi că povestea ar putea fi posibilă; Irene era, într-adevăr, o femeie foarte atrăgătoare!

Bătrânul presimţi despre ce voia să-i vorbească Soames. Părăsiră împreună sala de şedinţe şi ieşiră în zgomotul şi forfota din Cheapside. Merseră împreună mai mult de un minut fără a scoate-o vorbă; Soames cu paşii săi uşori, mărunţi, iar bătrânul Jolyon drept, folosindu-şi când şi când umbrela în chip de baston.

Ajunseră într-o stradă relativ mai liniştită; bătrânul Jolyon mergea la o a doua Adunare Generală în Moorgate Street.

Atunci Soames, fără a ridica ochii, începu:

— Am primit această scrisoare de la Bosinney. Iată ce spune. Socotesc că trebuie să fii pus la curent şi dumneata. Am cheltuit cu această casă mai mult decât avusesem de gând, şi aş vrea ca situaţia să fie limpede.

Bătrânul Jolyon parcurse cu sila scrisoarea şi zise:

— Ceea ce spune el e destul de limpede.

— Vorbeşte despre "mână liberă", răspunse Soames.

Bătrânul Jolyon se uită la el. Mânia şi animozitatea ce mocneau de multă vreme în sufletul său izbucniră faţă de acest tânăr ale cărui încurcături începeau să-l atingă şi pe el.

— Ei bine! Dacă n-ai încredere în el, de ce l-ai angajat? Soames îi aruncă o privire furişă:

— E prea târziu să vorbim despre asta. Eu vreau doar să mă înţelegi că dacă îi dau mână liberă, nu mă mai lasă să spun nici un cuvânt. Credeam că dacă ai vorbi dumneata cu el, răspunsul meu ar avea mai multă greutate!

— Nu, spuse bătrânul Jolyon scurt şi apăsat: nu vrea mă amestec deloc în această afacere.

Cuvintele amândurora, atât ale unchiului cât şi ale nepotului, dădeau impresia că în dosul lor se ascund păreri nerostite, mult mai importante; iar privirea pe care o schimbară arăta desluşit că fiecare din ei era conştient de acest fapt.

— Bine, spuse Soames: credeam că e în interesul lui June. Voiam să-ţi aduc asta la cunoştinţă: atâta tot. Credeam că e mai bine să ştii că nu admit nici un capriciu!

— Şi ce mă priveşte pe mine? îl întrerupse bătrânul Jolyon.

— Oh! Nu ştiu! spuse Soames, şi, zăpăcit de privirea aspră a lui Jolyon, nu fu în stare să-i mai spună nimic.

— Să nu spui că nu te-am prevenit, zise, în cele din urmă, îmbufnat, după ce-şi regăsi calmul.

— Prevenit! rosti bătrânul Jolyon. Nu pricep ce vrei să spui. Pentru ce mă plictiseşti cu asemenea chestiuni? Nu vreau să aud despre afacerile tale; trebuie să ţi le descurci singur!

— Foarte bine, spuse Soames hotărit. Aşa voi face!

— Atunci, bună ziua, spuse bătrânul Jolyon şi se despărţiră.

Soames se întoarse, intră într-un restaurant renumit şi ceru o porţie de somn afumat şi un pahar de *Chablis.* Mânca rareori lucruri grele în timpul zilei, de obicei gusta ceva uşor, stând în picioare, găsind că această poziţie e prielnică ficatului său, foarte sănătos de altminteri, dar pe

seama căruia ar fi vrut să pună toate indispoziţiile sale.

După ce termină masa, merse încet înapoi la birou, cu capul plecat, fără a băga de seamă miile de oameni care roiau pe trotuare şi care, la rândul lor, nu-l băgau nici ei în seamă.

Poşta de seară duse următorul răspuns lui Bosinney:

"Forsyte, Bustard and Forsyte Avocaţi,
2001, Brach Lane Poultry, E. C , 17 mai, 1887

Dragă Bosinney,

Am primit scrisoarea dumitale al cărei conţinut m-a mirat îndeajuns. Eu am avut impresia că dumneata ai, şi ai avut întotdeauna "mână liberă"; căci, după cum îmi amintesc, n-ai primit nici una din propunerile pe care am avut nefericita inspiraţie să ţi le fac. Conform dorinţei dumitale, îţi dau această "mână liberă", dar doresc să înţelegi desluşit că întregul cost al casei — pe care mi-o vei preda cu decoraţia interioară completă — inclusiv onorariul dumitale (aşa cum ne-am învoit), nu trebuie să depăşească suma de 12.000 de lire. Această cifră îţi dă o marjă suficientă şi, după cum ştii, depăşesc cu mult suma pe care o prevăzusem la început.

Al dumitale, *Soames Forsyte."*

În ziua următoare, el primi un bilet de la Bosinney.

"Philip Baynes Bosinnex Arhitect,
309, D, Sloane Street, S W 18 mai

Dragă Forsyte,

Dacă îţi închipui că într-o chestiune atât de delicată, ca o decoraţie interioară, mă pot mărgini la o sumă fixă, mă tem că greşeşti. După câte văd,

pari a fi obosit de întreaga afacere, ca şi de mine. Şi deci, cred că e mai bine să-mi declin orice competenţă.

Al dumitale, *Philip Baynes Bosinney."*

Soames cumpăni îndelung şi cu multă grijă răspunsul ce urma să-l dea şi, noaptea târziu, în sufragerie, după ce Irene se duse la culcare, scrise următoarele:

"62, Montpellier Square, S W 19 mai, 1887

Dragă Bosinney,

Socotesc că nu este deloc în interesul vreunuia din noi ca lucrarea să fie părăsită în stadiul actual. N-am spus că dacă depăşeşti suma menţionată în scrisoarea mea cu zece, douăzeci sau chiar cincizeci de lire, o să se işte vreo neînţelegere între noi. Astfel stând lucrurile, doresc să-ţi reconsideri răspunsul. Ai "mână liberă" în termenii acestei corespondenţe, şi sper că vei reuşi să desăvârşeşti decoraţia interioară, problemă în care ştiu că este greu să te limitezi la o sumă absolut exactă.

Al dumitale, *Soames Forsyte."*

Răspunsul lui Bosinney, care veni cu poşta de a doua zi, suna în felul următor:

Dragă Forsyte,

Foarte bine.

"20 mai

Ph. Bosinney."

Capitolul VI
BĂTRÂNUL JOLYON ARE O ÎNTÂLNIRE ÎN GRĂDINA ZOOLOGICĂ

Bătrânul Jolyon lichidă în grabă a doua şedinţă — o şedinţă obişnuită. Era atât de dictatorial, încât codirectorii săi formară o clică împotriva spiritului de dominaţie — mereu în creştere — al bătrânul Forsyte, pe care nu aveau de gând să-l mai suporte, după cum spuneau.

Merse cu metroul până la Portland Road Station, de unde luă o birjă care îl duse la Grădina Zoologică.

Avea o întâlnire acolo, una din acele întâlniri care în ultima vreme deveniseră din ce în ce mai frecvente, provocate de îngrijorarea din ce în ce mai mare pentru June şi "schimbarea care se produsese în ea", după cum se exprima el.

June se ferea de el şi slăbea mereu; dacă îi vorbea, nici nu-i răspundea, ci se răstea la el sau numai îl privea, gata să izbucnească în hohote de plâns. Era schimbată peste măsură, şi totul din pricina lui Bosinney. Şi nici prin gând nu-i trecea să-i povestească şi bunicului ceva!

Iar el şedea vreme îndelungată îngândurat, cu ziarul necitit în faţă, cu o ţigară stinsă între buze. June îi fusese o atât de bună tovarăşă încă de când avea trei ani! Şi o iubea atât de mult!

Forţe care nu ţineau seama de familie, clasă sau obiceiuri înlăturaseră ocrotirea lui; evenimente ameninţătoare, asupra cărora el nu avea putere, îşi aruncaseră umbrele întunecate peste capul lui. Enervarea omului obişnuit să facă ceea ce vrea se deşteptă împotriva necunoscutei ameninţări.

Bombănind că birja merge prea încet, ajunse la intrarea Grădinii Zoologice; cum firea lui senină prindea, instinctiv, ceea ce era bun din fiecare clipă, mergând spre locul de întâlnire, îşi uită supărarea.

De pe terasa pietruită din faţa ţarcului cu urşi, fiul său şi cei doi nepoţi coborâră în grabă, când îl văzură pe bătrânul Jolyon venind, şi îl conduseră spre cuşca leilor. Copiii îl luară între ei, fiecare ţinându-l de câte o mână, în timp ce Jolly, ştrengar

ca şi taică-său, ducea umbrela bunicului în aşa fel, încât agăţa picioarele oamenilor în mânerul ei.

Tânărul Jolyon mergea în urmă.

Era o adevărată scenă de teatru, să-şi vadă tatăl cu nepoţii, dar o scenă care provoacă zâmbet şi aduce lacrimi în ochi. Un om bătrân şi doi copii mici mergând împreună pot fi văzuţi la orice oră din zi; dar bătrânul Jolyon, cu Jolly şi Holly, erau pentru tânărul Jolyon un spectacol ce-i răscolea cele mai profunde simţiri. Desăvârşită dăruire a acestui falnic bătrân faţă de cele două mici făpturi care-l ţineau de câte o mână era atât de dureros de caldă, încât tânărul Jolyon simţi că i se taie respiraţia. Scena pe care o avea în faţă îl mişcă din cale-afară şi într-un mod nepotrivit unui Forsyte care, dacă nu ştie să-şi înfrângă sentimentele, nu merită nici o consideraţie.

Astfel ajunseră la cuşca leilor.

În Grădina Botanică avusese loc de dimineaţă, o serbare, şi nenumăraţi Forsyte — adică oameni bine îmbrăcaţi, care aveau echipajele lor proprii — veniseră şi în Grădina Zoologică pentru ca, pe cât posibil, să profite cât mai mult de banii lor, înainte de a se întoarce la Rutland Gate sau Bryanston Square.

"Hai să mergem la Grădina Zoologică", îşi ziseră ei; "o să facem mare haz!" Era o zi cu taxa de intrare un şiling; aşa că nu riscau să întâlnească prea mulţi oameni de rând.

În faţa şirului lung de cuşti erau înşiraţi şi ei, urmărind fiarele gălbui din dosul gratiilor care-şi aşteptau unica plăcere din cele douăzeci şi patru de ore ale zilei. Cu cât animalele erau mai înfometate, cu atât mai mare era şi plăcerea spectatorilor. Tânărul Jolyon îşi pusese întrebarea: de ce oare? Fie că aceştia le invidiau apetitul, fie că — mai umani — se bucurau că animalele vor fi în curând satisfăcute. Auzea observaţii ca acestea:

— Ia te uită la tigrul acela, ce brută urâcioasă!

Sau:

— Oh, ce adorabil! Uită-te la guriţa lui!

— Da, e chiar drăguţ! Nu te duce aşa de aproape, mamă!

Şi adeseori, unul sau altul îşi pipăia buzunarele de la spate, temându-se ca nu cumva tânărul Jolyon sau alt spectator, pe care nu-l pasionau animalele, să-l fure.

Un domn bine îmbrăcat, cu jiletcă albă, spuse încet printre dinţi:

— Nu e decât lăcomie; n-au de ce fi flămânde. Doar nu fac deloc mişcare!

În aceeaşi clipă, un tigru înşfacă o bucată de ficat însângerat, iar domnul cel gras începu să râdă. Soţia lui, îmbrăcată cu o rochie de la Paris şi purtând ochelari cu rame de aur, îl dojeni:

— Cum poţi râde, Harry! E un spectacol oribil!

Tânărul Jolyon se încruntă.

Împrejurările vieţii lui, cu toate că de la o vreme încoace nu le mai privea prin prisma intereselor subiective, îl făcuseră oarecum dispreţuitor; iar clasa din care făcuse el parte — clasa echipajelor — îi întărâtă îndeosebi sarcasmul.

A închide un tigru sau un leu în cuşcă era, desigur, o barbarie fără seamă. Nici un om cu adevărat cultivat n-ar îngădui aşa ceva.

Ideea că era o barbarie să închizi animalele sălbatice în cuşcă nu trecuse probabil niciodată prin mintea tatălui său. Acesta făcea parte din vechea şcoală, care credea că este şi uman şi educativ să închizi în cuşti maimuţe şi pantere socotind, fără îndoială, că oamenii, cu încetul, vor putea convinge aceste făpturi să nu moară — aşa fără nici un rost — de tristeţea şi durerea prizonieratului lor, obligând astfel societatea la cheltuiala de a cumpăra mereu alte animale! După părerea tatălui său, de altminteri părerea tuturor celor din neamul Forsyte, plăcerea de a strivi aceste minunate făpturi în captivitate era mult mai

mare decât neplăcerea ferecării fiarelor pe care Dumnezeu, atât de neprevăzător, le-a aşezat în desăvârşită libertate! Era doar spre binele animalelor să le îndepărtezi, în acelaşi timp, şi de nenumăratele primejdii la care erau expuse în aer liber şi hoinăreală, şi să le dai şi prilejul de a-şi exercita funcţiunile în izolarea ferită de primejdie a unei celule separate! Într-adevăr, e îndoielnic dacă nu cumva animalele sălbatice au fost create anume pentru a fi închise în cuşti!

Dar tânărul Jolyon, care înclina din fire spre imparţialitate, gândi că e nedrept să considere drept barbarie un lucru care, în realitate, nu era decât o lipsă de imaginaţie; căci nimeni dintre cei care aveau aceste păreri nu fusese pus vreodată într-o situaţie asemănătoare cu a animalelor pe care le întemniţa, aşa că nu i se putea cere să pătrundă simţămintele lor.

Abia când se pregăteau să plece din Grădina Zoologică — Jolly şi Holly în culmea fericirii — găsi bătrânul Jolyon prilejul de a vorbi fiului său despre grija care-i ardea sufletul.

— Nu ştiu ce să mă fac; dacă starea în care se află June acum ţine mult, nu ştiu unde o să ajungă. Am încercat s-o duc la un doctor, dar nu vrea. Nu seamănă deloc cu mine. E leită maică-ta. Încăpăţânată ca un catâr! Când nu vrea să facă un lucru, nu vrea şi pace!

Tânărul Jolyon zâmbi; ochii îi rătăciră spre bărbia tatălui său. "Perechea ta", gândi el, dar nu spuse nimic.

— Apoi, continuă bătrânul Jolyon, mai este şi acest Bosinney. Îmi vine să-l dau cu capul de pereţi, dar nu pot totuşi, eu cred... nu văd de ce n-ai putea să faci tu asta, adăugă el ezitând.

— Ce-a făcut? Ar fi mai bine să se despartă dacă nu se înţeleg!

Bătrânul Jolyon se uită la fiul său. Acum, că trebuia să discute cu el problema raporturilor dintre bărbat şi femeie, era cam neîncrezător. Jo,

desigur, are păreri foarte liberale în această privinţă.

— Da, eu nu ştiu ce crezi tu, te pomeneşti că eşti de partea lui — nu m-aş mira deloc. Dar eu socot că se poartă din cale-afară de rău, şi dacă-mi iese în drum, am să i-o spun pe faţă!

Apoi abandonară acest subiect.

Era cu neputinţă să discute cu fiul său despre adevăratul sens şi gravitatea greşelii lui Bosinney. Nu făcuse fiul său acelaşi lucru (ba chiar mai grav) cu cincisprezece ani în urmă? Şi, pare-se, consecinţele acestei nebunii nu se pot prevedea!

Tânărul Jolyon tăcea şi el; pătrunsese imediat gândurile tatălui său căci, declasat, scos din rândul neamului Forsyte, care privea lucrurile simplist şi desluşit, devenise şi perspicace şi subtil.

Atitudinea pe care o luase el faţă de problema sexuală acum cincisprezece ani era, fireşte, foarte diferită de aceea a tatălui său. Prăpastia dintre ei nu se putea trece.

Spuse cu răceală:

— Bănuiesc că s-a îndrăgostit de altă femeie, nu?

Bătrânul Jolyon îi aruncă o privire nesigură.

— Nu ştiu; aşa mi-au spus!

— Atunci, probabil e adevărat, spuse tânărul Jolyon, spre uimirea tatălui său; şi cred că ţi-au spus şi cine e femeia!

— Da, răspunse bătrânul Jolyon, soţia lui Soames!

Tânărul Jolyon nu clipi. Împrejurările propriei lui vieţi îl învăţaseră să nu facă nici un fel de comentarii la asemenea subiect. Se uită la tatăl său, şi pe faţa lui zbură umbra unui zâmbet.

Să fi observat bătrânul Jolyon? Nu-şi dădu seama.

— Ea şi June erau prietene foarte bune, mormăi el.

— Sărmana June! Mititica de ea! zise tânărul Jolyon cu duioşie. El se gândea la fiica lui ca la o

fetiţă de trei ani.

Bătrânul Jolyon se opri brusc şi zise:

— Nu cred nici o vorbă din toată povestea. Trebuie să fie vreo trăncăneală de-a babelor. Opreşte-mi o trăsură, Jo, sunt mort de oboseală!

Se opriră la un colţ în aşteptarea unei birje libere, în timp ce echipaje după echipaje treceau prin faţa lor, ducând spre casă "Forsyte" de toate soiurile, care fuseseră în Grădina Zoologică. Hamurile, livrelele, caii ţesălaţi străluceau şi scânteiau în razele soarelui de mai; şi fiecare echipaj, landou, caleaşcă sau cupeu, părea a cânta, mândru, din roţile ce se învârteau pe caldarâm:

Să ştiţi că eu, caii şi servitorii mei,
Adică toată garnitura, au costat bani frumoşi.
Dar pentru noi nimic nu e prea scump,
Priviţi-mi stăpânul şi pe doamna lui cât sunt de umflaţi în pene!
Viaţă uşoară şi să fii pus la adăpost —
Da! aşa să tot trăieşti!

Şi — toată lumea ştie — acesta este refrenul potrivit unui Forsyte care iese la plimbare.

Între aceste trăsuri se afla o caleaşcă, trasă de doi murgi strălucitori, care mergeau în trap mai iute decât celelalte. Sălta pe arcurile-i înalte, iar cele patru persoane care şedeau în ea păreau a se hâţâna ca într-un leagăn.

Caleaşca atrase atenţia tânărului Jolyon; şi deodată, pe scaunul din spate, îl recunoscu pe Unchiul James care, cu toate că avea favoriţii mult mai cărunţi, rămăsese neschimbat. În faţa lui, cu spatele apărat de umbrele, era Rachel Forsyte şi sora ei mai mare, căsătorită, Winifred Dartie, în toalete ireproşabile, cu capetele ridicate fălos, ca două păsări din cele văzute mai înainte în Grădina Zoologică. Lângă James, comod lăsat pe spate, şedea Dartie, într-o redingotă ca scoasă din cutie, închisă strâns de tot pe trunchiul lui pătrat, cu câte

o manşetă lată de olandă scrobită care se ivea cu grijă de sub fiecare mânecă.

Acest vehicul era caracterizat printr-o strălucire specială, deşi mai discretă, printr-o nuanţă de lustru rafinat, care-l deosebea de toate celelalte. Avea o extravaganţă provenită din inspiraţie şi elan — ceea ce deosebeşte "opera de artă" de un "tablou" oarecare — şi era ca o trăsură simbolică, adevăratul tron al Forsyte-ismului.

Bătrânul Jolyon nu-i văzu trecând; el o mângâia tocmai pe micuţa Holly, care era obosită; dar cei din trăsură se uitară bine la micul grup. Capetele doamnelor se întoarseră brusc, apoi făcură câteva mişcări repezi cu umbrelele, pentru a se ascunde în dosul lor; James, cu gura căscată, ridică naiv capul, ca o pasăre cu gâtul lung. Umbreluţele, aşezate în formă de scut, deveniră din ce în ce mai mici, apoi dispărură.

Tânărul Jolyon văzu că fusese recunoscut chiar şi de către Winifred, care avea abia cincisprezece ani pe vremea când el îşi pierduse dreptul de a mai fi socotit un Forsyte.

Nu se schimbaseră mult! Îşi aducea bine aminte cum arătau echipajele lor pe vremuri: caii, servitorii, trăsura — fireşte, erau acum alţii — dar purtau aceeşi pecete ca şi acum cincisprezece ani. Aceeaşi trufie discretă, aceeaşi aroganţă bine măsurată — bunăstare şi siguranţă! Acelaşi avânt al trăsurii, aceeaşi ţinută a umbrelelor, acelaşi spirit plutea în jurul lor.

Şi în bătaia soarelui, apărate de scuturile mândre ale umbreluţelor, treceau echipaje după echipaje.

— Unchiul James a trecut chiar acum cu fetele lui, zise tânărul Jolyon.

Tatăl său întoarse capul.

— Ne-a văzut? Da? Hm! Ce i-o fi venit să treacă prin părţile astea?

În aceeaşi clipă trecu o birjă liberă şi bătrânul Forsyte o opri.

— Nu va trece mult şi ne vom vedea din nou, băiete! Nu da nici o importanţă celor ce ţi-am spus despre tânărul Bosinney — eu nu cred nici o vorbă din toată povestea!

Sărută copiii, care încercară să-l mai reţină, apoi se urcă în birjă şi plecă.

Tânărul Jolyon, care o luase în braţe pe Holly, rămase nemişcat în colţul străzii, privind în urma birjei.

Capitolul VII
O DUPĂ-AMIAZĂ LA TIMOTHY

Dacă la urcarea în birjă bătrânul Jolyon ar fi spus: "Nu vreau să cred nici o vorbă din toată povestea!", ar fi exprimat mai sincer simţămintele sale.

Ideea că James şi fetele lui îl văzuseră împreună cu fiul său trezi în el mânia pe care o simţea când cineva se împotrivea voinţei lui, cât şi acea duşmănie ascunsă, firească între fraţi. Rădăcinile acestei rivalităţi mijesc chiar din fragеda copilărie, iar pe măsură ce viaţa se desfăşoară, ele se înăspresc şi se adâncesc şi, deşi ascunse, nutresc o plantă care, la vremea ei, e în stare să dea cele mai amare roade.

Până acum, între aceşti şase fraţi nu existase alt sentiment ostil în afară de acela pricinuit de bănuiala firească şi ascunsă că, poate, ceilalţi sunt mai bogaţi. Sentimentul curiozităţii creştea pe măsură ce se apropia moartea — sfârşitul tuturor întrecerilor — la care se adăuga marea "discreţie" a omului lor de afaceri care, cu oarecare perspicacitate, îi spunea lui Nicholas că nu ştie nimic despre venitul lui James, lui James că nu cunoaşte pe acela al bătrânului Jolyon, lui Jolyon că habar n-are de Roger, lui Roger că nu ştie ce bani posedă Swithin, în timp ce lui Swithin îi

spunea ceva şi mai enervant: convingerea lui era că Nicholas trebuie să fie un om foarte bogat. Timothy singur făcea excepţie, căci el avea hârtii garantate în aur.

Dar acum, între doi dintre ei, luă naştere un conflict cu totul deosebit. Din clipa în care James a avut obrăznicia să-şi vâre nasul în treburile lui Jolyon — aşa pretindea acesta — bătrânul Jolyon nu mai voia să dea crezare poveştii aceleia în legătură cu Bosinney. Nepoata lui umilită de o membră din familia "acelui individ"! Hotărât că tot ceea ce se spune despre Bosinney este defăimare! Purtarea lui trebuie să aibă şi altă pricină.

June s-o fi pornit împotriva lui sau cine ştie ce-o fi făcut; era din cale-afară de supărăcioasă!

Totuşi, se va duce la Timothy să-şi spună părerea şi va vedea el dacă după aceea vor mai cleveti! Nu e bine să tărăgăneze lucrurile, va merge acolo îndată şi va avea grijă să pună totul la punct în aşa fel încât să nu mai fie nevoie să facă încă un drum în aceeaşi chestiune.

Trăsura lui James stătea pe caldarâm în faţa casei lui Timothy, "The Bower". Iată că ei ajunseseră înaintea lui şi acum, desigur, trăncăneau despre ceea ce văzuseră adineauri! Alături, surii lui Swithin stăteau bot în bot cu murgii lui James, parcă erau în conclav, ca şi vizitiii de pe capre, care ţineau sfat tot despre familie.

Bătrânul Jolyon îşi lăsă pălăria în vestibulul îngust, tocmai pe fotoliul pe care, mai demult, pălăria lui Bosinney fusese confundată cu o pisică. Îşi trecu violent mâna slabă peste obrazul cu mustaţa albă, răsfirată, ca şi cum ar fi vrut să şteargă orice urmă de expresie, şi porni în sus pe scări.

Salonul dinspre stradă era ticsit. De altfel salonul acesta era plin chiar când nu erau musafiri, când nu era nici un suflet de om acolo, căci Timothy şi surorile lui, urmând tradiţia generaţiei lor, socoteau că o cameră nu era "frumoasă" dacă

nu era mobilată "cumsecade". De aceea, cuprindea unsprezece fotolii, o canapea, trei mese, două scrinuri, nenumărate bibelouri şi un mare pian cu coadă. Iar acum fotoliile erau ocupate de doamna Small, Mătuşa Hester, Swithin, James, Rachel, Winifred, Euphemia — care adusese înapoi *Pasiunea şi înfrângerea ei* pe care o citise în timpul prânzului — şi de prietena ei cea mai bună, Frances, fiica lui Roger (muziciana familiei Forsyte, care compunea cântece); mai era un singur fotoliu liber — în afară de cele două pe care nu se aşeza nimeni niciodată — iar singurul spaţiu în care se mai putea sta în picioare era ocupat de o pisică pe care — fără să ezite — puse piciorul bătrânul Jolyon.

În ultima vreme, în mod obişnuit, la Timothy veneau mulţi oaspeţi. Familia întreagă şi fiecare în parte avuseseră un profund respect pentru Mătuşa Ann şi acum, că plecase dintre ei, veneau mult mai des şi stăteau mai mult.

Primul sosit a fost Swithin care se aşeză, toropit, într-un fotoliu roşu cu spetează aurită, având aerul că vrea să supravieţuiască tuturor. Cu statura lui mare, corpolentă, părul alb şi bogat, obrazul buhăit, nemişcat şi complet ras, el simboliza întocmai porecla pe care i-o dăduse Bosinney, "Grăsanul"; şi părea mai primitiv ca oricând în această cameră atât de încărcată cu mobile şi perdele de catifea.

După cum avea obiceiul în ultima vreme, începu a vorbi îndată despre Irene, şi nu trecu mult până le spuse mătuşilor Juley şi Hester părerea lui cu privire la zvonurile care — auzise el — circulau. Poate că avea şi ea un mic flirt — o femeie frumoasă trebuie să se şi distreze puţin; dar el nu credea că e mai mult decât atât. Nimic nu era dovedit; de altfel ea avea prea mult bun-simţ, prea era conştientă de îndatoririle faţă de poziţia ei socială şi de familia din care face parte! Nici vorbă de sc... — voia să pronunţe cuvântul "scandal"; dar

ideea în sine era atât de absurdă, încât făcu un semn cu mâna ca şi cum ar fi zis: "Să nu mai vorbim despre asta!"

Această familie în care atâţia membri au ajuns aşa de departe prin propriile lor mijloace, şi în situaţii atât de frumoase, avea anumite pretenţii! Swithin privea situaţia din punctul de vedere al unui burlac; dacă în momentele lui de întunecare şi pesimism ar fi auzit pronunţându-se cuvintele "mic agricultor" şi "condiţii foarte modeste" în legătură cu originea lui, le-ar fi dat oare crezare?

Nu! în sufletul său era un gând ascuns, pe care-l îndrăgise şi la care ţinea morţiş, că undeva, printre strămoşii lui, trebuie să fi fost şi un om distins.

"Negreşit c-a fost!" îi spusese el o dată tânărului Jolyon, înainte ca acesta să fi pornit pe căi greşite. "Uită-te la noi, toţi am ajuns departe! Trebuie să curgă sânge de soi în vinele noastre!"

Îl iubise mult pe tânărul Jolyon. Băiatul avea prieteni aleşi pe vremea când era la Cambrigde, şi cunoştea pe fiii acelui bandit bătrân, Sir Charles Fiste — unul din ei a şi ajuns o straşnică puşlama! Tânărul Jolyon avea stil — ce păcat c-a fugit cu fata aceea străină — cu o guvernantă! Dacă i-a fost dat să-şi părăsească familia, de ce n-a căutat măcar o femeie care să le facă cinste? Şi acum, ce ajunsese el? Funcţionar la Lloyd. Se spune că pictează şi tablouri — tablouri! A dracului treabă! Când şi-ar fi putut încheia viaţa ca Sir Jolyon Forsyte, baronet[8], cu un loc în Parlament şi un castel la ţară!

Swithin fu acela care — mânat de o pornire ce se naşte mai devreme sau mai târziu în sufletul vreunui membru al unei familii mari — se duse la Oficiul Heraldic unde primi asigurări că, fără nici un fel de îndoială, face parte din renumita familie Forsite (cu numele scris cu "i"), al cărei blazon era "trei scuturi aşezate în dreapta unui câmp de email

roşu". Informatorii, interesaţi, sperau să-l convingă să le cumpere.

Dar Swithin nu dădu nici un ban, însă, după ce se convinse că emblema acestei vechi familii era de fapt un fazan şi deviza "Pentru Forsite", puse să i se graveze un fazan pe trăsură şi pe nasturii vizitiului; iar pe hârtia lui de scrisori îşi puse şi fazanul şi deviza. Blazonul întreg îl păstra în sufletul său, pe de o parte pentru că nu-l plătise şi socotea că e prea ostentativ să-l pună pe trăsură — iar el detesta ostentaţia — iar pe de altă parte pentru că el, ca mulţi oameni cu simţ practic din ţara sa, avea o oarecare scârbă şi dispreţ pentru lucrurile pe care nu le pricepea. I se părea, ca şi semenilor săi, cam greu să se împace cu cele "trei scuturi aşezate în dreapta unui câmp de email roşu".

Totuşi n-a uitat niciodată că la Oficiul Heraldic i se spusese că, dacă plăteşte, are dreptul să poarte blazonul. Astfel, convingerea lui că era un gentleman se întări. Pe nesimţite, ceilalţi membri ai familiei şi-au însuşit şi ei fazanul, iar unii dintre aceştia, mai serioşi decât ceilalţi, au adoptat deviza; bătrânul Jolyon însă o respinse, spunând că e un caraghioslâc care, după părerea lui, nu înseamnă nimic.

Membrii bătrânei generaţii ştiau prea bine ce eveniment istoric de seamă zace la temelia blazonului lor. Iar dacă cineva insista prea mult asupra acestui subiect, mărturiseau doar că Swithin a descoperit undeva blazonul, căci ei nu minţeau.

Tânăra generaţie, pe cât posibil, ţinea sub tăcere această temă. Nu voia să jignească sentimentele celor mai bătrâni, nu voia nici să fie ridicolă; dar purta înainte blazonul...

— Nu, spuse Swithin, eu am avut prilejul să văd cu ochii mei, şi ceea ce pot să spun este că în purtarea ei faţă de acel tânăr "Pirat", sau Bosinney, ori cum vreţi să-i ziceţi, nu era nici o deosebire

faţă de modul cum se purta cu mine, ba aş putea spune că, mai degrabă...

Dar aici, intrarea celor două tinere fete, Frances şi Euphemia, puse, din nefericire, capăt acestei conversaţii care nu putea fi dusă faţă de tineret.

Şi cu toate că Swithin era cam supărat că fusese întrerupt tocmai în momentul când spunea ceva atât de interesant, foarte curând îşi reluă politeţea obişnuită. El o iubea pe Frances — Francie, cum i se zicea în familie. Era vioaie şi câştigase o sumă frumuşică de bani de buzunar cu cântecele ei. Swithin aprecia această trăsătură de caracter.

Era destul de mândru de atitudinea lui liberală faţă de femei, nu vedea pentru ce ele n-ar putea picta tablouri, compune melodii sau chiar scrie cărţi. Căci în afară de faptul că le scoate gărgăunii din cap, mai câştigau şi un ban. Altceva ar fi dacă ar fi fost bărbaţi!

"Micuţa Francie", după cum i se zicea de obicei în familie, cu un dispreţ binevoitor, era un personaj important; era o reprezentantă a neamului Forsyte în lumea Artelor. Francie nu era deloc "micuţă", ci mai degrabă mare; avea părul prea închis pentru o Forsyte şi ochii cenuşii caracteristici pentru ceea ce se cheamă un "tip celtic".

Compunea cântece cu titluri ca: *Suspine line* sau *Sărută-mă, mamă, înainte să mor,* cu un refren de imn religios:

Sărută-mă, mamă, înainte să mor;
Sărută-mă, mamă, sărută-mă, oh!
Sărută-mă, ah! Sărută-mă înainte să...
Sărută-mă, mamă, înainte să m-m-mor!

Cuvintele cântecelor le scria tot ea, ca şi alte poezii. În momente de veselie compunea valsuri, dintre care unul, *Dansul de la Kensington,*

devenise aproape popular în Kensington, căci avea un motiv dulce.

Era foarte original. Compunea apoi *Cântece pentru copii,* educative şi vesele în acelaşi timp, precum *Peştişorul Bunicuţei* sau balada *Trage-i un pumn în ochişor,* aproape profetică în tonul ei imperialist.

Toţi editorii erau gata să i le publice, iar reviste ca *Viaţa Aleasă* sau *Îndrumătorul Doamnelor,* încântate, scriau: "încă un cântec nou, spiritual şi patetic al domnişoarei Francie Forsyte. Chiar şi noi am fost mişcaţi de la râs până la lacrimi. Domnişoara Forsyte va ajunge departe."

Cu instinctul fără greş al neamului ei, Francie ştia să-şi aleagă oamenii — îi cultiva pe aceia care vor scrie despre ea, vor vorbi despre ea, ca şi pe oamenii din înalta Societate. Ştia precis faţă de cine să fie fermecătoare, şi nu pierdea din vedere ca preţurile cântecelor ei să fie în continuă creştere. Acestea reprezentau pentru ea viitorul. Astfel ştiuse să se facă respectată de toată lumea.

Odată, emoţiile fiindu-i biciuite de un amor — stilul vieţii lui Roger, care nu făcea decât să cumpere case, trezi în unica lui fiică o înclinare spre sentimentalism — se apucă de lucruri mai serioase şi profunde, şi încercă o sonată pentru vioară. A fost singura creaţie a ei care i-a îngrijorat pe toţi cei din neamul Forsyte. Simţiseră de la început că n-o să ia preţ bun pe ea.

Roger era destul de încântat că are o fată deşteaptă, şi vorbea deseori de banii de buzunar pe care şi-i câştiga singură; dar acea sonată pentru vioară îl scosese din fire.

"O nimica toată!" spusese. Francie îl ceruse pe tânărul Flageoletti de la Euphemia, pentru a-i cânta sonata în salonul casei din Prince's Gardens.

De fapt, Roger avusese dreptate. Nu era nici o scofală de capul sonatei — dar ceea ce era mai supărător era faptul că aşa ceva nu se poate vinde!

Căci, după cum ştie orice Forsyte, "un nimic" ce se vinde nu mai este "nimic", ci dimpotrivă!

Totuşi, în ciuda bunului-simţ sănătos care stabileşte valoarea artei în raport cu productivitatea ei, unii din familia Forsyte — de pildă Mătuşa Hester, care a fost muzicală întotdeauna — nu mai conteneau cu regretele că muzica lui Francie — ca şi poeziile — nu erau "clasice". Şi-apoi, după cum spunea Mătuşa Hester, astăzi nu mai există poezie, toate sunt "mici bucăţi uşoare". Azi nu mai e nimeni în stare să scrie un poem ca *Paradisul pierdut*[9] sau ca *Childe Harold*[10], pe care, după ce le citeşti, simţi că, într-adevăr, ai citit ceva. Totuşi era frumos că Francie are o preocupare: în timp ce alte fete aleargă prin magazine să cheltuiască banii, ea câştigă! Şi amândouă, atât Mătuşa Hester cât şi Mătuşa Juley, ascultau întotdeauna cu satisfacţie pe Francie, care povestea cum şi-a mărit din nou preţul cântecelor.

Ascultau împreună cu Swithin, care pretindea că nu aude nimic, deoarece tineretul acesta vorbea atât de repede, înghiţindu-şi cuvintele, încât nu putea pricepe niciodată ceea ce spunea.

— Eu nu înţeleg cum izbuteşti. Eu n-aş fi avut niciodată atâta îndrăzneală!

Francie zâmbi uşor.

— Îmi place mult mai mult să am de-a face cu bărbaţii. Femeile sunt atât de afurisite!

— Draga mea, strigă doamna Small. Sunt convinsă că noi nu suntem aşa.

Euphemia porni cu râsul ei încet, ce se termina apoi într-un chiot:

— Oh, mătuşico, într-o bună zi am să mor de râs!

Swithin nu găsea motiv de râs; avea oroare de oamenii care râd atunci când el nu vede unde e gluma. De altfel n-o putea suferi defel pe Euphemia, şi vorbea despre ea cam astfel: "Fata lui Nick, cum o cheamă...? Aia palidă!" Era cât p-aci să-i fie naş, dacă nu s-ar fi opus cu îndârjire la

acest nume cu rezonanţă străină. În general, nu-i plăcea să fie naş.

Se adresă lui Francie pe un ton plin de demnitate:

— Frumoasă zi pentru un început de primăvară, nu-i aşa?

Dar Euphemia, care ştia prea bine că refuzase să-i fie naş, se întoarse către Mătuşa Hester şi începu a-i povesti cum a întâlnit-o pe Irene — doamna Soames — în Magazinul universal.

— Era şi Soames cu ea? întrebă Mătuşa Hester, căreia doamna Small nu avusese încă prilejul să-i povestească întâmplarea.

— Soames cu ea? Fireşte că nu!

— Dar cum, era singură în Londra?

— Oh, nu; era cu ea domnul Bosinney. Era admirabil îmbrăcată.

Dar Swithin, auzind numele lui Irene, se uită cu severitate la Euphemia care, ce-i drept, nu era niciodată bine îmbrăcată, orice ar fi pus pe ea, şi spuse:

— Nu mă îndoiesc că era îmbrăcată ca o doamnă. E o plăcere să te uiţi la ea!

În acelaşi moment fură anunţaţi James şi fiicele lui. Dartie, simţind o poftă nebună de a bea ceva, pretextă că are oră reţinută la dentist, coborî din trăsură la Marble Arch, sări într-o birjă, şi iată-l acum aşezat la fereastra clubului său din Piccadilly.

Le povestise tocmai prietenilor săi că soţia lui voia să-l ducă la vizite. Dar aşa ceva nu-i era pe plac — nu, chiar deloc. Ei şi!

Chemă chelnerul şi-l trimise în holul clubului, pentru a vedea cine a câştigat cursa de ora 4,30. Spunea că e zdrobit de oboseală, şi era adevărat; căci toată după-amiaza soţia lui îl purtase pe la expoziţii. În cele din urmă scăpase. Bărbatul trebuie să-şi trăiască viaţa lui.

În acelaşi moment, uitându-se pe fereastră — lui îi plăcea locul acesta de unde vedea toată lumea

care trece pe stradă — din nefericire, sau poate din fericire, dădu cu ochii de Soames care, cu paşii săi mărunţi, trecea trotuarul dinspre Green Park, cu intenţia vădită de a intra în club. Şi el era membru la "The Iseeum".

Dartie sări în picioare, îşi luă paharul, mormăind ceva despre ora 4,30, şi se retrase în sala de joc, unde Soames nu intra niciodată. Aici, izolat complet în sala aproape întunecoasă, îşi trăi el viaţa până la ora şapte şi jumătate, oră la care ştia precis că Soames părăseşte clubul.

Ori de câte ori îl răzbea pofta de a şedea la taifas cu prietenii săi la fereastra clubului, îşi zicea că nu e bine, nu, nu e deloc prudent sa rişte o ceartă cu Winifred, mai ales acum, când stă atât de prost cu banii şi când "bătrânul" (James) e încă tot "burzuluit" din pricina afacerii aceleia cu acţiunile petroliere, în care el nu avea nici o vină.

Dacă Soames îl vedea la club, era sigur că vestea va trece din gură-n gură, şi că Winifred va afla că nu fusese la dentist. El n-a mai întâlnit o familie ca asta, în care totul se descoperă. Şedea stingher printre mesele acoperite cu postav verde, picior peste picior, în pantaloni cadrilaţi şi ghete de lac cu elastic strălucind în întunericul ce se lăsa, cu faţa lui măslinie încruntată. Muşcându-şi degetul arătător, se gândea de unde dracu' va mai scoate bani dacă "Erotic" nu câştiga Cupa Lancashire!

Gândurile-i se întoarseră, morocănoase, împotriva neamului Forsyte. Ce oameni! Nu puteai scoate nimic de la ei — şi dacă dădeau ceva, vai! cu ce greutăţi! Erau al dracului de strânşi în materie de bani! în toată familia nu era nici un sportsman, în afară de George. De pildă individul acela, Soames, ar avea un atac de cord dacă ai încerca să-i ceri cu împrumut o hârtie de zece lire; şi chiar dacă n-ar avea un atac, s-ar uita la tine cu zâmbetul acela plin de îngâmfare, ca şi cum ai fi un suflet pierdut dacă n-ai bani.

Dar nevasta lui Soames! (Lui Dartie îi lăsă gura apa fără să vrea); încercase să se pună bine cu ea, ca orice om care vrea să fie în termeni buni cu o cumnată frumoasă! Dar să fie al dracului dacă... aceea (zise în gând o vorbă urâtă) îi dădea vreo atenţie. Se uita la el ca şi cum ar fi fost o lepădătură, şi cu toate astea ar fi făcut prinsoare că ea se pricepea şi că putea să meargă chiar departe în asemenea poveşti. El cunoaşte femeile, nu degeaba aveau ele ochi dulci şi trupuri minunate ca Irene; iar individul acela, Soames, îşi va da foarte curând seama de acest lucru, dacă este ceva adevărat în zvonurile care circulă în legătură cu "Piratul".

Dartie se ridică din fotoliu, făcu câţiva paşi în cameră şi se opri în faţa oglinzii de deasupra căminului de marmură. Stătu multă vreme privindu-şi imaginea în oglindă. Chipul lui caracteristic şi altor bărbaţi — cu mustăţi negre lucioase, cu mici favoriţi distinşi, care abia mijesc, părea să fi fost înmuiat în ulei de in. Constată, cu îngrijorare, că pe o parte a nasului său puţin coroiat şi unsuros se anunţa un coş.

În acelaşi timp bătrânul Jolyon descoperi fotoliul rămas liber în salonul confortabil al lui Timothy. Sosirea lui întrerupse brusc conversaţia, şi în locul ei se lăsă o penibilă tăcere. Mătuşa Juley, cu binecunoscuta ei bunăvoinţă, se grăbi a restabili atmosfera plăcută de mai înainte.

— Da, Jolyon, vorbeam tocmai că n-ai mai fost pe la noi de multă vreme; dar nu e de mirare. Desigur, eşti foarte ocupat. Nu-i aşa? James tocmai spunea că e un sezon agitat în afaceri...

— Aşa a spus? zise bătrânul Jolyon, uitându-se cu asprime la James. Ar fi numai pe jumătate atât de agitat, dacă şi-ar vedea fiecare numai de treburile lui.

James şedea îngândurat într-un fotoliu scund, din care genunchii i se ridicau în sus; îşi mişcă deodată nervos picioarele şi puse unul din ele peste

pisica neprevăzătoare care, alungată de către bătrânul Jolyon, se refugiase lângă el.

— Ia te uită! Aveţi aici şi o pisică! zise el mânios, retrăgându-şi brusc piciorul, după ce-l apăsase bine de tot pe trupul moale şi îmblănit.

— Mai multe! zise bătrânul Jolyon, plimbându-şi privirea de la o faţă la alta. Chiar acum am călcat şi eu pe una.

Urmă o tăcere.

Apoi doamna Small, încrucişându-şi degetele şi privind în jurul ei cu o seninătate patetică, întrebă:

— Şi ce mai face June? Draga de ea!

O licărire de umor trecu prin ochii severi ai bătrânului Jolyon. Extraordinară babă, Juley! Nu mai e alta pe lume care să spună tocmai ceea ce nu trebuie!

— Prost! Londra nu-i prieşte; prea multă lume în jurul ei, prea multă bârfeală şi pălăvrăgeală!

Puse un deosebit accent pe ultimele vorbe, uitându-se din nou la James. Nimeni nu scoase o vorbă.

Toţi fuseseră cuprinşi de teama că orice mişcare, orice cuvânt putea fi primejdios. Ceva din ameninţarea pe care o simte orice spectator de tragedie greacă pătrunse în această încăpere ticsită de mobile. Sentimentul unui sfârşit de tragedie îi cuprinsese şi pe aceşti bătrâni cu părul alb, îmbrăcaţi în redingote, şi pe femeile cu toalete elegante, toţi de acelaşi sânge şi între care exista o asemănare de nepătruns.

Nici unul din ei nu era conştient de acest lucru — căci prezenţa duhurilor rele, blestemate, e sesizată doar de subconştient.

Apoi Swithin se ridică. Nu voia să mai rămână aici, simţea că el nu e om să se lase intimidat de nimeni. Şi, făcând înconjurul camerei, mai maiestuos ca de obicei, strânse mâna fiecăruia.

— Spuneţi-i lui Timothy din partea mea, că se cocoloşeşte prea mult. Apoi, întorcându-se către Francie, pe care o găsea "nostimă", adăugă: într-una din zilele astea am să te iau la plimbare cu trăsura.

Dar aceste cuvinte evocară viziunea acelei plimbări memorabile atât de mult comentate; se opri, siderat, pentru o clipă, cu ochii sticloşi, ca şi cum aştepta el însuşi să priceapă semnificaţia celor spuse; apoi brusc, dându-şi seama că n-are de ce se teme, se întoarse către bătrânul Jolyon:

— Ei! La revedere, Jolyon! N-ar trebui să umbli aşa, fără pardesiu! Poţi căpăta o sciatică sau ceva asemănător.

Apoi, cu vârful ascuţit al ghetei sale de lac cu elastic împinse uşor pisica, şi statura lui enormă dispăru.

După ce se închise uşa în urma lui, cei rămaşi se uitară pe furiş unul la altul, pentru a vedea ce efect a produs cuvântul plimbare — cuvânt devenit celebru şi de covârşitoare importanţă, fiind singurul cuvânt oficial, ca să-i zicem aşa, în legătură cu zvonul vag şi sinistru care preocupa întreaga familie.

Euphemia, cedând unei porniri interioare, spuse cu un râs scurt:

— Mă bucur că unchiul Swithin nu m-a poftit pe mine la plimbare!

Doamna Small, pentru a se linişti şi a netezi eventuala asperitate produsă de acest subiect, răspunse:

— Draga mea, lui îi place să se plimbe cu femei bine îmbrăcate, ca să se poată făli puţin! N-am să uit niciodată plimbarea pe care am făcut-o cu el! N-a fost lucru de şagă! Iar obrazul ei bătrân, bucălat, fu învăluit pentru o clipă de o stranie satisfacţie; apoi se îmbufnă deodată, şi ochii i se umplură de lacrimi. Se gândea la acea plimbare lungă, pe care o făcuse odinioară cu Septimus Small.

James, în micul lui fotoliu, şedea tot îngândurat şi nervos, deodată se ridică:

— Curios tip mai e şi Swithin! spuse el cu jumătate de gură.

Tăcerea bătrânului Jolyon, ochii lui severi parcă îi paralizaseră pe toţi. El însuşi era uluit de efectul propriilor lui vorbe. I se părea că a întărit importanţa zvonului pe care venise să-l înlăture. De aceea mânia lui nu contenea.

Dar nu isprăvise cu ei! Nu, deloc! Trebuie să le mai trântească una sau două!

Cu nepoatele lui n-avea nimic de împărţit, n-avea de ce le dojeni. O femeie tânără, arătoasă, se bucura totdeauna de bunăvoinţa bătrânului Jolyon. Dar individul acela, James, şi poate în mai mică măsură şi ceilalţi, meritau din plin ceea ce le pregătise. Întrebă şi el de Timothy.

Mătuşa Juley, ca şi cum ar fi simţit că îl ameninţă o primejdie pe fratele ei mai mic, oferi bătrânului Jolyon un ceai.

— Pofteşte — ceaiul te aşteaptă în celălalt salon. S-a răcit şi nu mai e bun, dar Smither îţi face imediat unul proaspăt!

Bătrânul Jolyon se ridică.

— Mulţumesc, îi spuse, uitându-se drept la James: eu n-am vreme de ceai, de... bârfeală şi de alte asemenea; la revedere, Hester; la revedere, Winifred!

Şi, fără a-şi lua rămas bun de la ceilalţi, plecă.

Aşezat din nou în trăsură, furia i se risipi. Aşa era el totdeauna la mânie; după ce-şi vărsa focul, se potolea. Dar îl cuprinse tristeţea. Le-a închis gura, se prea poate, dar cu ce preţ! Cu preţul convingerii lui că zvonul, căruia el hotărâse să nu-i dea crezare, era adevărat. June era părăsită din pricina soţiei fiului acelui individ. Simţea că e adevărat şi se străduia să nu creadă. Dar durerea pe care o ascunse sub această strădanie începu a prinde putere încet, temeinic şi se prefăcu într-o

mânie oarbă împotriva lui James şi a fiului acestuia.

Cele şase femei şi singurul bărbat rămaşi în salonul cel mic începură a vorbi liniştit, pe cât era posibil după o asemenea întâmplare. Fiecare în parte ştia că — el sau ea — nu clevetea, dar fiecare era convins că ceilalţi şase o fac. De aceea erau supăraţi şi buimăciţi cu toţii. Numai James tăcea; era tulburat până în adâncul sufletului.

Deodată Francie zise:

— Să ştiţi că mie mi se pare că Unchiul Jolyon s-a schimbat enorm în anul din urmă. Dumneata ce crezi, Mătuşă Hester?

Mătuşa Hester făcu o mică mişcare de apărare:

— Întreab-o pe Mătuşa Juley! Eu nu mă pricep! Nici unul din cei de faţă nu s-a temut s-o aprobe, iar James mârâi îngândurat, cu ochii în pământ:

— Nu e nici jumătate din ce-a fost!

— Eu am băgat de seamă de multă vreme, a îmbătrânit vertiginos, continuă Francie.

Mătuşa Juley dădu din cap; faţa ei se bosumflă din nou.

— Bietul Jolyon! Dragul de el! Ar trebui să se ocupe cineva de el!

Urmă din nou tăcere; apoi, ca şi cum fiecare s-ar fi înspăimântat la gândul că va rămâne după aceea singur aici, toţi cei cinci musafiri se ridicară deodată şi-şi luară rămas bun.

Doamna Small, Mătuşa Hester şi pisica lor rămaseră iarăşi singure, iar zgomotul îndepărtat al unei uşi ce se deschide anunţă apropierea lui Timothy.

În seara aceleiaşi zile, Mătuşa Hester tocmai adormise în odaia care fusese a Mătuşii Juley înainte ca aceasta să fi ocupat camera Mătuşii Ann. Uşa se deschise şi doamna Small, cu bonetă de noapte roz pe cap, şi cu o lumânare în mână, intră:

— Hester! Hester!

Cearşafurile Mătuşii Hester fâşâiră uşor.

— Hester! repetă Mătuşa Juley, pentru a fi sigură că a deşteptat-o. Sunt foarte îngrijorată de bietul Jolyon. Ce crezi tu că trebuie făcut? îi zise, punând un deosebit accent pe cuvântul "ce".

Mătuşa Hester foşni din nou cearşafurile, şi vocea ei slabă, plângăreaţă, abia se auzi:

— De făcut? Dar de unde vrei să ştiu eu?

Mătuşa Juley plecă mulţumită, şi vrând să închidă uşa cu deosebită grijă, pentru ca nu cumva să-i tulbure somnul scumpei sale Hester, degetele îi alunecară pe clanţă şi uşa se trânti zdravăn.

Întoarsă în odaia ei, se opri în faţa ferestrei şi privi luna de deasupra copacilor din Park. Se uită printr-o mică deschizătură dintre perdelele de muselină pe care le strânse bine, ca nu cumva s-o vadă cineva de afară. Şi acolo, cu obrazul ei rotund şi bucălat, cu boneţica roz pe cap, cu ochii umeziţi de lacrimi, se gândi la "bietul Jolyon", atât de bătrân şi atât de singur, întrebându-se cum i-ar putea fi de folos, cum ar putea face ca el s-o iubească mai mult, aşa cum n-a mai iubit-o nimeni de când — de când s-a prăpădit sărmanul Septimus.

Capitolul VIII
BAL LA ROGER

Casa lui Roger din Prince's Gardens era iluminată strălucitor. Nenumărate lumânări de ceară fuseseră aşezate în candelabrele de cristal şlefuit, şi se reflectau ca stelele pe parchetul celor două saloane. Prin mutarea tuturor mobilelor pe culoarele etajului întâi, se realizase la parter un spaţiu imens, pe care îl înconjuraseră cu acele stranii anexe ale civilizaţiei, cunoscute sub numele de "fotolii de bal".

Într-un colţ izolat, ascuns în dosul unor palmieri, era o pianină, şi partitura *Dansul de la Kensington* deschisă pe pupitru.

Roger s-a opus la angajarea unei orchestre. Nu vedea rostul orchestrei, nu voia să cheltuiască bani şi problema nu se mai puse. Francie (căci mama ei, pe care Roger o adusese în stare de dispepsie cronică de mai multă vreme, se vâra în asemenea ocazii în pat) a trebuit să se mulţumească numai cu un pianist şi cu un tânăr care cânta din corn. De aceea a acoperit totul cu palmieri în aşa fel, încât cine nu se uita cu prea mare băgare de seamă putea crede că sunt mai mulţi muzicanţi ascunşi acolo. Hotărî să le spună să cânte tare — un corn poate da multă muzică, dacă omul suflă în el din toată inima. După cum ar spune un american mai cultivat, în cele din urmă ea se "descurcă"...în acest labirint de trucuri pe care fusese silită a-l străbate până ce reuşi să combine o primire distinsă, cum se cuvine, cu economia sănătoasă a unui Forsyte. Era cam slabă, dar arăta admirabil în rochia ei galbenă ca porumbul, cu umerii învăluiţi în mult voal; punându-şi mănuşile, trecea dintr-o parte într-alta pentru a revizui totul încă o dată.

Cu valetul special angajat (căci Roger nu ţinea decât servitoare) discută despre vin. Îl întrebă dacă a priceput că domnul Forsyte a dispus să scoată o duzină de sticle de şampanie *Whiteley.* Dar dacă se consumă acestea (lucru imposibil, căci cele mai multe doamne vor bea, desigur, apă), există nişte *champagne cup*[1], cu care trebuie să se descurce cum o şti mai bine.

Nu-i plăcea deloc — nu era de demnitatea ei — să discute asemenea lucruri cu un chelner, dar ce era să facă dacă tatăl ei o punea în asemenea situaţii? Totuşi Roger, care a pus beţe cât a putut în roţile acestui bal, în curând va coborî, cu obrajii îmbujoraţi şi cu fruntea bombată, ca şi cum el ar fi organizat totul. Va zâmbi la toată lumea şi, desigur,

va oferi braţul celei mai frumoase doamne, pentru a o conduce la masă. Iar la ora două, când balul va fi în toi, se va duce pe ascuns la muzicanţi şi le va porunci să cânte *Imnul Regal* şi s-o şteargă.

Dar în adâncul sufletului ei, Francie trăgea nădejde că tatăl ei va obosi foarte curând şi se va retrage discret la culcare.

Cele trei sau patru prietene intime ale ei, care veniseră mai devreme, pentru a-i da o mână de ajutor la pregătirea balului, mâncară împreună cu ea, într-o mică odăiţă părăsită de la etaj, friptură rece de pui şi ceai, servite în grabă. Pe bărbaţii casei i-a trimis să cineze la "Eustace's Club", ca să se sature cum trebuie.

Când ceasul bătu nouă, doamna Small sosi singură. Prezentă toate scuzele cuvenite pentru absenţa lui Timothy, trecând-o sub tăcere pe Mătuşa Hester care, în ultimul minut, declară că n-are poftă să vină. Francie o primi călduros şi o aşeză pe un fotoliu mic, aurit, unde o lăsă, bosumflată şi singură, în rochia ei de satin de culoarea levănţichii. De la moartea Mătuşii Ann, azi pusese pentru prima oară o rochie colorată.

Prietenele intime ale lui Francie coborâră din odăile lor, în rochii de culori diferite, dar având fiecare câte o garnitură bogată de voal pe umeri şi piept. Printr-o curioasă întâmplare, toate erau prea uscate. Fură prezentate doamnei Small, dar nici una dintre ele nu rămase mai mult de câteva secunde cu ea, pentru ca apoi să se strângă laolaltă, vorbind şi răsucindu-şi carnetele de dans, cu privirile furişate spre uşă, pentru a pândi apariţia primului bărbat.

Sosi în grup o parte din familia Nicholas; totdeauna punctuali — după cum era moda la Landbroke Grove. Imediat după ei, Eustace şi prietenii săi, posomorâţi şi mirosind a tutun.

În fine, apărură, unul după altul, trei sau patru din curtezanii lui Francie, cărora le ceruse, fiecăruia în parte, promisiunea de a veni devreme.

Toţi erau raşi proaspăt şi vioi, cu acea vioiciune în ţinută şi purtare la modă în ultima vreme la tinerii din Kensington, fiecare părea a nu se sinchisi de prezenţa celuilalt; purtau cravate mari, bufante, veste albe şi ciorapi vărgaţi. Toţi aveau batiste vârâte în manşete. Se foiau încoace şi încolo cu armura lor de veselie impusă, ca şi cum ar fi venit aici pentru a săvârşi cine ştie ce fapte mari. Când dansau, feţele lor, departe de expresia solemnă a unui englez care dansează, erau senine, zâmbitoare, blajine. Săltau, învârtindu-şi partenerele în paşi mari, fără a ţine prea mult seama de ritmul muzicii. Pe ceilalţi dansatori îi priveau cu dispreţ suveran, căci ei — "Brigada uşoară"[12], eroii a sute de baluri din Kensington — şi numai ei puteau arăta lumii zâmbetul şi pasul cuvenit.

După aceea lumea veni valuri-valuri. Însoţitoarele domnişoarelor se aşezară în rând, de-a lungul peretelui din faţa intrării, în timp ce tineretul mărea vârtejul dansului din salonul cel mare.

Bărbaţi erau cam puţini, iar domnişoarele care nu erau prea căutate stăteau cu expresia lor patetică, un zâmbet resemnat, acru, ce spunea parcă: "Oh, nu! Nu mă confunda! Ştiu că nu vii spre mine. Nici nu pot spera aşa ceva!" Iar Francie convingea cu greu pe câte unul din curtezanii ei sau pe câte un tânăr fără experienţă: "Te rog, fă-mi plăcerea, dă-mi voie să te prezint domnişoarei Pink, e atât de drăguţă, zău!" şi reuşea chiar să-l ducă până la ea, zicând: "Domnişoara Pink — domnul Gathercole. Mai ai vreun dans liber pentru el?" Atunci domnişoara Pink zâmbea cu zâmbetul ei forţat, roşea puţin şi răspundea: "Oh! Cred că da!" şi deschizând carnetul ei gol, înscria rar şi cu însufleţire numele lui Gathercole pe locul propus de el, la al doilea *extra tour*.

Dar când tânărul mormăia că e cald şi pleca, domnişoara recădea în atitudinea de aşteptare

deznădăjduită, cu zâmbetul răbdător şi acru.

Mamele îşi făceau uşor vânt cu evantaiele, urmărindu-şi fetele, iar în ochii lor se citea povestea ursitei fetelor. În ceea ce le privea pe ele, n-avea nici o importanţă dacă şedeau acolo ceasuri întregi, moarte de oboseală, tăcute sau vorbind din când în când — principalul era ca fetele să petreacă bine. Dar când le vedeau nebăgate în seamă şi trecute cu vederea! Ah! Mamele zâmbeau, dar ochii lor aveau priviri ucigătoare, asemenea lebedei rănite! Fiecare din ele ar fi avut poftă să-l prindă pe tânărul Gathercole de coada redingotei lui elegante şi să-l târască spre fata ei. Puşlamalele astea de tineri!

Şi astfel, pe câmpul de bătaie al acestui bal din Kensington, erau prezente toate cruzimile şi greutăţile vieţii, pateticul ei şi inegalitatea şanselor, nedreptatea, abnegaţia şi răbdarea.

Ici şi colo erau şi îndrăgostiţi — nu ca ai lui Francie, care făceau parte dintr-o specie ciudată — ci îndrăgostiţi adevăraţi, care, emoţionaţi, roşii în obraji, tăcuţi, căutau cu priviri furişe fata pe care o iubeau, iar în timpul dansului erau fericiţi să o atingă. Din când în când câte un privitor era izbit de lumina din privirile lor.

La ora zece fix, nici o secundă înainte, sosi familia lui James — Emily, Rachel, Winifred (Dartie rămăsese acasă pentru că odată, într-o asemenea ocazie, la Roger, băuse prea multă şampanie) şi Cicely, cea mai mică dintre fete, care ieşea azi pentru prima oară "în lume". În urma lor, Soames şi Irene veniră într-o birjă de la casa părintească, unde fuseseră la cină.

Toate aceste doamne aveau umerii goi, fără nici un fel de voal — arătând, prin decolteurile lor mari şi îndrăzneţe, că vin din partea cea mai distinsă a parcului[13].

Soames, ferindu-se de vârtejul dansului, se rezemă de perete. Armat cu zâmbetul său vag, stătea în picioare şi privea. Vals după vals începea

şi se sfârşea; perechi-perechi, dansatorii treceau în zbor prin faţa lui cu surâsul pe buze, râzând sau vorbind ceva; unii cu buzele strânse şi cu ochii scrutând mulţimea, iar alţii, cu buzele uşor întredeschise, tăcuţi şi ochi în ochi. Şi în atmosfera aceasta de sărbătoare, mireasma florilor şi parfumul din părul femeilor se răspândeau, sufocante, în căldura nopţii de vară.

Tăcut, cu o urmă de dispreţ în zâmbet, Soames avea aerul că nu vede nimic deosebit. Dar din când în când ochii săi descopereau ceea ce căutau, se aţinteau asupra unui punct din mulţimea în continuă mişcare şi zâmbetul de pe buzele lui murea.

El nu dansa cu nimeni. Unii bărbaţi dansau cu soţiile lor, dar el găsea că nu e "distins" să dansezi cu soţia ta şi de aceea, de când se căsătorise cu Irene, nu o invitase niciodată la dans. Şi numai Dumnezeul neamului Forsyte ştia dacă această purtare era pentru el o mângâiere ori ba.

Irene trecea, dansând cu alţi bărbaţi, iar rochia, de culoarea stânjeneilor, îi flutura în jurul picioarelor. Dansa frumos; iar Soames , se săturase să tot audă femeile spunându-i, cu un zâmbet acru: "Ce frumos dansează soţia dumitale, domnule Forsyte... e o adevărată plăcere s-o priveşti!" Ostenise de atâtea răspunsuri pe care le dădea peste umăr: "Găsiţi?"

Chiar lângă el, o tânără pereche îşi făcea, rând pe rând, vânt cu evantaiul, trimiţându-i un curent de aer neplăcut. Francie şi unul din curtezanii ei stăteau aproape. Vorbeau despre amor.

Auzi în spatele lui vocea lui Roger, dând dispoziţii servitorului cu privire la masă. Totul era de proastă calitate! îi păru rău c-a venit! O întrebase pe Irene dacă doreşte s-o însoţească, şi ea, cu acel zâmbet al ei care te scoate din minţi, îi răspunsese: "Oh, nu!"

Atunci de ce a venit? În ultimul sfert de ceas nici măcar n-o zărise. Iată-l pe George, înaintând

spre el cu faţa lui maliţioasă; era prea târziu să-l ocolească.

— L-ai văzut pe "Pirat"? spuse acest mucalit autorizat; e pe câmpul de bătaie — părul tuns şi perfect pus la punct!

Soames îi răspunse că nu l-a văzut şi, trecând prin încăperea pe jumătate goală, între două dansuri, ieşi în balcon şi privi în stradă.

Sosi o trăsură cu musafiri întârziaţi; în jurul intrări stăteau câteva din acele haimanale de pe străzile Londrei, care se adună la chemarea caselor luminate sau a muzicii. Feţei lor palide, ridicate în sus, deasupra siluetelor negre şi grosolane, aveau un aer de aşteptare plină de curiozitate, care îl supără pe Soames. De ce li se îngăduie să stea aşa gură-cască? De ce nu-i alungă sergentul?

Dar sergentul nu-i băga în seamă. Stătea cu picioarele crăcănate, pe covorul roşu, întins pe trotuar; obrazul lui, sub coif, avea aceeaşi privire de aşteptare plină de curiozitate.

Peste drum Soames vedea, prin zăbrele, în lumina felinarelor de pe stradă, frunzele copacilor legănate uşor de adierea vântului. Mai departe, erau luminile de la etajul caselor de pe cealaltă parte a străzii, iar jos, întunecimea liniştită a grădinii. Deasupra tuturor, acel minunat cer londonez pe care se revărsau reflexele nenumăratelor lămpi; bolta presărată cu stele, în care se oglindesc toate nevoile şi iluziile oamenilor — uriaşă oglindă a strălucirii şi a mizeriei care, noapte de noapte, îşi aşterne blânda ironie peste întinderi nesfârşite de case şi grădini, palate şi cocioabe, peste acei Forsyte purtând fel de fel de nume, peste sergenţi de stradă şi peste haimanalele care cască gura pe străzi.

Soames se întoarse şi, ascuns în firidă, se uită în camera luminată. Aici, afară, era mai răcoare. Văzu pe noii sosiţi: June şi bunicul ei, care tocmai intrau. De ce oare au venit atât de târziu? Stăteau în uşă. Păreau osteniţi. Ce curios, unchiul Jolyon

să iasă din casă la o oră atât de înaintată! De ce nu venise June la Irene, cum venea de obicei? Dar deodată, îşi dădu seama că de multă vreme nu mai venise June pe la ei.

Urmărind cu oarecare răutate faţa ei, o văzu cum se schimbă, şi că păleşte deodată în aşa măsură, încât crezu că va cădea la pământ; apoi se aprinse ca flacăra. Se întoarse să vadă la ce se uita June, şi o văzu pe soţia sa la braţul lui Bosinney, venind dinspre sera din fundul salonului. Ochii ei priveau în sus către el, ca şi cum răspundeau la o întrebare pe care i-o pusese, iar Bosinney o sorbea din ochi.

Soames se uită din nou la June. Ţinea mâna pe braţul bătrânului Jolyon, parcă îl ruga ceva. Văzu o privire mirată pe faţa unchiului său; amândoi se întoarseră, uşa se închise în urma lor, şi duşi au fost.

Muzica începu din nou — un vals — şi Soames, tot în firidă, cu faţa nemişcată, dar fără zâmbet pe buze, aşteptă. În aceeaşi clipă, la doi paşi de balconul întunecat, trecu soţia lui cu Bosinney. Simţi parfumul gardeniilor pe care le purta, văzu palpitaţia sânilor ei, dorinţa ce-i strălucea în ochi, buzele uşor întredeschise; faţa ei avea o expresie pe care el nu o cunoştea. Treceau dansând în ritm încet, legănat, şi i se păru că erau lipiţi unul de altul; o văzu cum ridică ochii ei suavi şi negri spre Bosinney, şi cum se uită apoi iarăşi în jos.

Foarte palid, se întoarse în balcon şi, sprijinindu-se de balustradă, privi în scuar. Aceleaşi siluete, în aceeaşi poziţie, stăteau cu ochii în sus spre casa iluminată, cu o persistenţă posomorâtă. Sergentul, tot aşa, stătea cu faţa în sus; dar Soames nu-i mai vedea. Jos, o trăsură trase la scară, două siluete se urcară în ea şi plecară...

În ziua aceea, la micul dejun, June îi spusese bătrânului Jolyon despre balul de la unchiul Roger

la care dorea să meargă. Dar a fost atât de proastă, adăugă ea, încât nu s-a gândit să roage pe cineva s-o conducă. Acum era prea târziu.

Bătrânul Jolyon ridică ochii săi pătrunzători. June mergea de obicei la baluri cu Irene! Uitându-se drept la ea, o întrebă: "De ce n-ai aranjat cu Irene?"

Nu! June nu voise s-o roage pe Irene! Nu mergea decât dacă — dacă bunicul ei voia să meargă şi el o dată cu ea — o să stea foarte puţin!

Văzând-o atât de dornică şi atât de chinuită, bătrânul Jolyon consimţi, bombănind. Nu prea înţelegea el ce caută June la un asemenea bal; era gata să facă prinsoare că nu e nimic deosebit. Iar în ceea ce o privea pe June, socotea că nu e nimerit să se ducă! Ea avea nevoie de aer de mare, şi după Adunarea Generală de la "Globular Gold Concessions" voia să plece cu ea în vilegiatură. Ah! de ce nu vrea să plece? Aşa, are să se distrugă. Aruncându-i pe furiş o privire tristă, îşi continuă micul dejun.

June ieşi devreme şi hoinări în neştire pe străzile încinse. Mica ei siluetă, care în ultima vreme abia se mai clintea pentru treburile de toate zilele, era în această dimineaţă vie ca flacăra. Îşi cumpără nişte flori. Dorea — voia să arate cât se poate de bine. El, desigur, va fi acolo! June ştia că primise o invitaţie. Îi va arăta că nu-i pasă de el! Dar în străfundul inimii, hotărâse ca în această seară să-l recucerească. Se întoarse acasă cu obrajii îmbujoraţi, vorbind vioi în tot timpul prânzului; şi astfel îl păcăli pe bătrânul Jolyon.

După amiază, o criză de plâns cu sughiţuri o năpădi în deznădejde. Îşi înecă hohotele în pernele din pat, dar când, într-un târziu, se opri, văzu în oglindă o faţă umflată şi nişte ochi roşii, cu cearcăne violete în jurul lor. Rămase în camera întunecată până la vremea cinei.

În seara aceea, la ora obişnuită, June şi bătrânul Jolyon se aşezară la masă. Fata purta

rochia ei închisă până în gât, ca de obicei, dar bătrânul Jolyon nu-şi schimbase hainele pentru masa de seară.

Masa a decurs în tăcere, dar în sufletul ei se dădea o lupta aprigă. Era atât de palidă şi sleită de puteri, încât bătrânul Jolyon porunci "Mironositului" să contramandeze trăsura, căci nu-i dă voie lui June să iasă deseară. Trebuie să se odihnească. June nu se opuse. Se urcă în camera ei şi şezu acolo, în întuneric. La ora zece sună după jupâneasă.

— Adu-mi nişte apă caldă şi du-te jos de-i spune domnului Jolyon că mă simt perfect odihnită. Spune-i că dacă e prea obosit, pot să merg şi singură la bal.

Jupâneasa îi aruncă o privire peste umăr, iar June se întoarse către ea, spunându-i pe un ton poruncitor:

— Du-te, şi adu-mi repede apă caldă! Rochia ei de bal era întinsă pe canapea. O îmbrăcă în grabă, cu mare grijă, luă florile în mână şi coborî, ridicând semeţ capul, cu feţişoara ei încoronată de cununa părului bogat. Trecând prin faţa camerei bătrânului Jolyon, auzi mişcare.

Uluit şi mânios, se îmbrăcă. Trecuse de ora zece, nu vor ajunge acolo înainte de unsprezece; June a înnebunit! Dar nu îndrăznea să i se opună — expresia pe care o văzuse pe faţa ei, la cină, îl înspăimântase.

Îşi lustrui părul cu nişte perii mari de ebonit până când străluci ca argintul sub lumina lămpii; apoi coborî şi el pe scara întunecoasă.

June îl întâmpină jos, şi, fără vorbă, se urcară în trăsură.

Drumul cu trăsura i se păru că nu se mai sfârşeşte niciodată. Când, în cele din urmă, intră în salonul lui Roger, faţa ei purta o mască de hotărâre sub care se ascundea o adevărată tortură de nervozitate şi emoţie. Senzaţia de ruşine că "aleargă după el" era înăbuşită de groaza că s-ar

putea să nu fie acolo, că poate nu-l întâlneşte deloc, şi de acea hotărâre nezdruncinată că trebuie să-l recucerească — în ce fel, nici ea nu ştia.

Când văzu sala de bal, cu parchetul strălucitor, avu un sentiment de bucurie, căci îi plăcea să danseze şi când dansa, zbura, era uşoară, ca un spiriduş sprinten şi vioi. El o va invita desigur la dans, şi dacă va dansa cu ea, totul va fi ca mai înainte. Privi încordată în jur.

Dar apariţia lui Bosinney, venind cu Irene dinspre seră, cu acea expresie stranie de totală dăruire pe faţa lui, o izbi prea puternic. Ei nu văzură — şi nimeni nu trebuie să vadă, nici chiar bunicul ei — durerea care o încolţi.

Puse mâna pe braţul bătrânului Jolyon şi spuse foarte încet:

— Trebuie să mă întorc acasă, bunicule, mi-e rău.

Plecă grăbit cu ea, mârâind în sinea lui, căci ştia dinainte ce-o să se întâmple.

Dar nu-i spuse nimic; numai după ce se aşezară în trăsura care, printr-o fericită întâmplare se mai afla încă în apropierea porţii, o întrebă:

— Ce ai scumpa mea?

Simţind întregul ei trup firav zguduit în hohote de plâns, se sperie din cale-afară. Mâine îl va chema pe doctorul Blank. Trebuie, neapărat! Nu poate s-o mai lase în starea asta... Nu se mai poate! Nu!

June îşi stăpâni hohotele şi, strângându-i mâna, şezu rezemată în colţul trăsurii, cu faţa învăluită într-un şal.

El nu-i putea vedea decât ochii, larg deschişi, privind în întuneric, iar cu degetele lui slabe, îi mângâia necontenit mâna.

Capitolul IX
SEARĂ LA RICHMOND

În afară de June şi Soames, văzură şi alţi ochi pe "cei doi" (cum şi începuse a-i numi Euphemia), venind dinspre seră: observară şi alţi ochi expresia de pe faţa lui Bosinney.

Sunt clipe în care Natura dezvăluie brusc patima ascunsă sub liniştea senină a cotidianului banal — primăvara violentă care, prin norii purpurii, aruncă un fulger alb peste muguri de migdali; un pisc acoperit cu zăpadă, în bătaia lunii, ce se înalţă spre o singură stea, plutitoare pe albastrul cerului pătimaş; ori în vâlvătaia soarelui de foc, un bătrân copac de tisă, stând paznic întunecat al unei taine arzătoare.

Sunt, de asemenea, momente în care un tablou dintr-o galerie de pictură, pe care un spectator oarecare îl califici drept "x x x Tiţian — excepţional de frumos", sparge pavăza vreunui Forsyte, care poate a mâncat un prânz mai copios decât semenii săi, şi îl ţine fermecat, într-o stare de extaz. Simte şi el că există lucruri — că există lucruri care — da, lucruri care înseamnă ceva. Îl cuprinde un sentiment ce nu se poate descrie, nici tălmăci. Când încearcă să-l analizeze cu precizia omului practic, îi scapă, îi alunecă printre degete, aşa cum dispare şi aroma vinului pe care l-a băut, lăsându-i gura acră şi conştiinţa că are ficat. Simte că a fost necumpătat, ca a risipit ceva; că are ceva mai puţină putere. El nu voia să simtă ceea ce semnalau cele trei stele din catalogul galeriei de tablouri, doamne fereşte! Nu vrea să ştie nimic despre forţele Naturii! Dumnezeu să-l păzească de a admite măcar o clipă că există aşa ceva pe lume! Dacă o singură dată admite aşa ceva, unde ar ajunge? Omul plătea un şiling taxă de intrare şi alt şiling pentru catalog.

Privirea pe care o văzuse June şi o văzuseră şi alţii din neamul Forsyte era ca licărirea neaşteptată a unei lumânări prin ruptura unei perdele imaginare, în dosul căreia ardea — era izbucnirea

neaşteptată a unei străluciri vagi, efemere, învăluite şi ameţitoare. Cei ce văzuseră privirea îşi dădură seama că forţe primejdioase intraseră în acţiune. Pentru moment priviseră cu plăcere, cu interes, apoi simţiseră că e periculos să înregistreze chiar totul.

Totuşi, această privire explica pentru ce June venise atât de târziu şi dispăruse îndată, fără a dansa, chiar fără a da mâna cu logodnicul ei. Se spunea că era bolnavă — nici nu era de mirare.

Dar acum toţi se uitau unii la alţii, cu senzaţia că erau vinovaţi de ceva. Nu doreau să răspândească zvonuri scandaloase, nu voiau să fie răutăcioşi. Cine poate dori aşa ceva? Străinilor nu li s-a suflat nici o vorbă, o lege nescrisă impunea fiecărui Forsyte tăcere.

Apoi veni vestea că June a plecat la mare cu bătrânul Jolyon.

A dus-o la Broadstairs, staţiune ajunsă la modă; Yarmouth îşi mai pierduse din renume, spre regretul lui Nicholas. De altfel nici un Forsyte nu mergea la mare fără convingerea că pentru banii lui trebuie să respire un aer care, într-o săptămână, îl va îmbolnăvi de ficat. Acel blestemat obicei aristocratic al primului Forsyte de a bea vin de Madera le-a lăsat tuturor descendenţilor săi o sensibilitate hepatică.

Deci, June plecase la mare. Membrii familiei aşteptau desfăşurarea evenimentelor. Altceva nu le rămânea de făcut. Dar cât de departe — cât de departe au mers "cei doi"? Şi cât de departe vor merge? Au oare într-adevăr de gând să ajungă undeva? Din povestea asta — desigur — nu poate ieşi nimic, căci unul din ei nu are nici un ban. Cel mult un flirt, ce se va sfârşi, ca toate flirturile, la momentul cuvenit. Sora lui Soames, Winifred Dartie, trăind în climatul din Mayfair — ea locuia în Green Street — avea principii mai moderne cu privire la viaţa conjugală decât cele general admise, ca de pildă în Ladbroke Grove; de aceea

râse la ideea că ar fi ceva serios în toată povestea. "Mititica" — Irene era mai înaltă decât ea, dar acest calificativ era mărturia valorii reale ce-şi atribuia fiecare Forsyte, astfel că Irene a rămas până la urmă "mititica" — mititica se plictisea. De ce să nu se distreze şi ea? Soames era destul de obositor; iar în ceea ce-l priveşte pe domnul Bosinney — numai bufonul acela de George l-a putut porecli "Pirat" — Winifred susţinea că e un bărbat foarte *chic.*

Această declaraţie — că Bosinney ar fi *chic* — a produs mare senzaţie. Dar n-a reuşit să convingă pe nimeni. Toţi erau dispuşi să admită că, în felul lui, arată destul de bine; dar să spui că este *chic* un bărbat cu pomeţii proeminenţi, cu ochii stranii, şi care poartă pălării moi, era încă o extravaganţă de a lui Winifred, care aleargă după tot ce e nou.

Totul se petrecea în acea faimoasă vară în care extravaganţa era la modă, când chiar şi pământul era extravagant; castanii erau încărcaţi cu flori, florile erau înecate în parfum cum nu fuseseră niciodată; trandafirii înfloreau în toate grădinile; iar roiurile de stele nu-şi mai găseau loc în noapte; când în fiecare zi, din zori şi până seara, soarele, în plină putere, îşi înălţa scutul de aramă deasupra parcului, iar oamenii aveau purtări ciudate, mâncau dimineaţa şi la amiază în aer liber. Niciodată nu s-au mai văzut atâtea birje şi echipaje, trecând valuri-valuri peste podurile Tamisei strălucitoare, pentru a duce mii şi mii de oameni, toată marea burghezie, spre raiul înverzit de la Bushey, Richmond, Kew şi Hampton Court. Aproape fiecare familie care pretindea a face parte din casta proprietarilor de echipaje, măcar o dată în acest an şi tot vizitase castanii înfloriţi din Bushey sau făcuse o plimbare cu trăsura printre castanii spanioli din Richmond Park. Trăsurile zburau lin pe aleile prăfuite, în norii de praf pe care chiar ele îi ridicau, iar cei dinăuntrul lor

priveau distins spre capul încornonat pe care vreun cerb mare şi liniştit îl înălţa din pădurea de ferigă ce promitea îndrăgostiţilor — pentru la toamnă — un adăpost cum nu mai văzuseră niciodată. Şi, ici-colo, când mireasma arzătoare a florilor de castan venea prea aproape, trecătorii îşi spuneau "Draga mea! Ce parfum admirabil!"

Iar florile de tei erau în acel an neobişnuit de frumoase, aveau aproape culoarea mierei. În colţurile scuarurilor londoneze, când soarele apunea, ele răspândeau un parfum mai dulce decât nectarul supt de albine — parfum ce trezea dorinţe fără nume în inimile neamului Forsyte şi ale semenilor lor care, după masa de seară, veneau să se răcorească în aceste parcuri, la porţile cărora numai ei aveau chei.

Şi acest dor îi făcea să tânjească în mijlocul straturilor de flori, abia vizibile în lumina ce scădea mereu; acelaşi dor fără nume îi făcea să se întoarcă, să se întoarcă mereu acolo, ca şi cum dragostea i-ar fi chemat — şi să aştepte ca ultima rază de lumină să moară sub umbra crengilor.

O oarecare vagă simpatie, trezită de mireasma teilor, sau poate sentimentul de soră care îi dădea dorinţa de a vedea cu ochii ei ceea ce se petrece, sau poate că ambiţia de a dovedi că afirmaţia ei "nu este nimic serios în toată povestea" era adevărată, sau poate numai pofta, căreia în anul acesta nimeni nu i se putea opune, de a face o plimbare la Richmond, a îndemnat-o pe mama micilor Dartie (a micilor Publius, Imogen, Maud şi Benedict) să scrie următorul bilet cumnatei sale:

"30 iunie

Dragă Irene,

Aud că Soames pleacă mâine la Henley şi că rămâne peste noapte acolo. M-am gândit că ar fi foarte plăcut să facem un mic grup şi să mergem

cu trăsura la Richmond. Pofteşte-l tu pe domnul Bosinney, eu am să-l iau pe tânărul Flippard.

Emily (ele îi ziceau mamei lor pe nume, Emily — fiind mai *chic)* ne va împrumuta trăsura. Trec să vă iau, pe tine şi pe tânărul tău cavaler, pe la ora şapte.

Cu tot dragul, cumnata ta, *Winifred Dartie.*

Montague crede că la «Crown and Sceptre» masa e foarte gustoasă."

Montague era al doilea şi cel mai des întrebuinţat nume al lui Dartie — primul fiind Moise. Un om de lume ca el trebuia să întrebuinţeze, deci, numele cel mai distins.

Planul ei a întâmpinat din partea Providenţei mai multă opoziţie decât meritau intenţiile binevenite care-l inspirară. În primul rând, tânărul Flippard scrise:

"Dragă doamnă Dartie,

Îmi pare nespus de rău. Sunt de mult angajat în altă parte. Nu mă pot face liber.

Al dumitale, *Augustus Flippard."*

Era prea târziu să înceapă a căuta alt bărbat. Ghinion şi pace! Cu promptitudinea şi iscusinţa unei bune mame de familie, Winifred făcu apel la soţul ei. Avea o fire hotărâtă şi tolerantă, ce se potrivea atât de bine cu profilul ei marcant, părul blond şi ochii verzui. Rareori, poate niciodată nu suferise vreun eşec: şi chiar dacă se întâmpla să aibă vreunul, ştia să-l întoarcă în folosul ei.

Dartie era şi el foarte bine dispus. "Erotic" nu câştigase Cupa Lancashire. Celebrul animal, proprietatea unuia din stâlpii hipodroamelor — pariase în ascuns multe mii de lire contra lui — nici măcar n-a alergat. Următoarele patruzeci şi opt de ore după această zguduitură au fost cele mai întunecate din viaţa lui Dartie.

Fantoma lui James îl urmărea zi şi noapte. Gândurile negre în legătură cu Soames se împleteau cu foarte vagi speranţe. Vineri noaptea fusese atât de amărât, încât s-a îmbătat. Dar sâmbătă dimineaţa instinctul lui de adevărat jucător de bursă birui. Împrumută câteva sute de lire, pe care nicicum nu le va putea restitui, se duse în oraş şi puse toţi banii pe "Concertina" în Handicapul Saltown Borough.

Dejunase la "Iseeum" cu maiorul Scrotton, căruia îi spusese: "Micul evreu Nathans mi-a dat ideea. Acum nu-mi mai pasă de nimic. Nu mai am încotro. Dacă «Concertina» nu iese prima — atunci, fir-ar al dracului, bătrânul va trebui să plătească!"

O sticlă de *Pol Roger,* numai pentru sufleţelul lui, îi trezi un nou dispreţ pentru James.

Reuşi. "Concertina" câştigă cursa — dar la limită! însă Dartie era mulţumit şi spuse: "Totul e să ai îndrăzneală!"

Ideea escapadei de la Richmond nu-i displăcu deloc. Ba chiar hotărî să plătească el totul! Avea mare admiraţie pentru Irene şi dorea să fie în termeni cât mai amicali cu ea. La ora cinci şi jumătate feciorul din Park Lane veni să anunţe că doamna Forsyte regretă foarte mult, dar unul din cai tuşeşte!

Winifred nu se descurajă nici de această lovitură şi trimise de îndată pe micul Publius (care avea şapte ani) cu guvernanta la Montpellier Square pentru a o vesti pe Irene că vor pleca cu birja şi că se vor întâlni la "Crown and Sceptre" la ora 7,45.

Dartie fu destul de mulţumit de acest aranjament. Era mult mai bine cu birja, decât să facă tot drumul cu spatele la cai! N-avea nimic împotriva plimbării cu Irene. Spera că vor lua o birjă, vor merge la Montpellier Square şi acolo domnii vor schimba locurile.

Când află că întâlnirea este la "Crown and Sceptre" şi că până acolo va face drumul cu soţia lui, găsi că plimbarea e plictisitoare al dracului!

La ora şapte porniră. Dartie puse rămăşag cu birjarul pe o jumătate de liră că nu ajunge acolo în trei sferturi de ceas.

Tot drumul, soţii îşi adresară cuvântul de două ori.

Dartie spuse:

— Maestrul Soames va face o mutră când va afla că nevasta lui a mers într-o birjă cu Maestrul Bosinney!

Winifred răspunse:

— Nu vorbi prostii, Monty!

— Prostii! repetă Dartie. Nu cunoşti femeile, distinsa mea doamnă!

A doua oară întrebă doar:

— Cum arăt? Puţin cam buhăit? Şampania aceea care-i place lui George e prea spumoasă!

Luase dejunul cu George Forsyte la "Haversnake".

Bossiney şi Irene sosiseră înaintea lor. Stăteau în cadrul unei uşi mari, cu geamlâc, ce dădea spre râu.

În vara aceea ferestrele şi uşile erau deschise zi şi noapte; zi şi noapte intra mireasma florilor şi a pomilor, parfumul fierbinte al ierbii pârlite şi mirosul rece al picăturilor mari de rouă.

Ochii iscoditori ai lui Dartie observară că cei doi musafiri ai săi nu păreau prea entuziasmaţi; stăteau acolo în uşă, unul lângă altul, fără a spune o vorbă. Bosinney părea mereu nesătul — nu-i mare lucru de capul lui!

Lăsă pe Winifred cu musafirii şi se duse să comande masa.

Un Forsyte cere mâncare bună, chiar dacă nu e prea fină, dar un Dartie ştie să preţuiască tot ce "Crown and Sceptre" are mai bun. Trăind cum trăieşte el, de azi pe mâine, nimic nu este prea scump pentru el şi mănâncă numai lucruri alese.

Băutura trebuie, de asemenea, aleasă cu grijă; în ţara asta e băutură multă, dar nu-i "destul de bună" pentru un Dartie; lui îi trebuie ceva şi mai bun. Plătind totul cu banii altuia, n-avea nici un motiv să se restrângă. Economia pecetluieşte un prost, nu un Dartie.

Tot ce e mai bun! Nu există principiu mai sănătos pe care şi-ar putea aşeza viaţa un bărbat al cărui socru are un venit mare şi atâta slăbiciune pentru nepoţii săi.

Cu ochii lui iscusiţi, Dartie descoperi această slăbiciune a lui James pentru nepoţi chiar în primul an după naşterea — din greşeală — a micului Publius. Perspicacitatea i-a fost de folos. Acum, patru mici Dartie erau un fel de asigurare perpetuă.

Felul principal din meniu a fost, fără îndoială, mreană roşie de mare. Acest delicios peşte, adus de la mare depărtare, conservat aproape în perfectă stare, întâi se pregăteşte şi abia după aceea i se scot oasele; apoi se serveşte în gheaţă, cu *punch* de Madera în loc de sos, după o reţetă pe care puţini oameni din lume o cunosc.

Totul a decurs normal, nimic excepţional nu s-a petrecut, în afară de faptul că Dartie a plătit nota.

A fost deosebit de curtenitor tot timpul mesei; privirea sa îndrăzneaţă, admirativă, a părăsit rareori faţa şi trupul lui Irene. Dar — după cum fu silit să-şi mărturisească lui însuşi — n-a reuşit să-i schimbe atitudinea — a fost cât se poate de rece; rece cum păreau a fi şi umerii ei sub voalul de dantelă albă. Trăsese nădejdea să prindă ceva din relaţiile ei cu Bosinney; dar nici vorbă! S-a ţinut cât se poate de bine. Iar în ceea ce-l priveşte pe bietul arhitect, era posac ca un urs cu capul rănit — Winifred abia dac-a putut scoate câte o vorbă de la el. N-a mâncat nimic, dar a băut cât i s-a dat, şi faţa lui devenea din ce în ce mai albă, iar ochii priveau din ce în ce mai straniu.

Totul a fost foarte distractiv.

Dartie era foarte bine dispus, vorbea degajat, cu oarecare picanterie, căci nu era prost. Spuse vreo două-trei anecdote uşor necuviincioase. Aceasta a fost o concesie făcută societăţii, căci anecdotele lui erau de obicei foarte necuviincioase. Ridică paharul în sănătatea lui Irene şi ţinu un mic discurs cam provocator. Nimeni n-a ciocnit cu el, iar Winifred îi zise:

— Nu face pe caraghiosul, Monty!

La propunerea ei, după masă se duseră cu toţii pe terasa publică de pe malul râului.

— Mi-ar plăcea să văd oameni de rând îndrăgostiţi, e atât de amuzant! zise ea.

Şi erau mulţi oameni de rând care se plimbau pe răcoare, după o zi atât de caldă, iar aerul fremăta de sunetul vocilor, răguşite şi greoaie, sau dulci de parcă ar fi şoptit taine.

Nu trecu multă vreme până când Winifred, mai isteaţă — era singura Forsyte din grup — le găsi o bancă liberă. Se aşezară toţi în rând. Un arbore mare întinse un baldachin gros de frunze peste capul lor, iar negura de peste râu se întuneca din ce în ce.

Dartie şedea la margine, lângă el Irene, apoi Bosinney, iar la celălalt capăt Winifred. Abia încăpeau patru persoane, iar "omul de lume" simţea braţul lui Irene lipit de al său. Ştia că ea nu-l poate retrage fără a părea nepoliticoasă, şi asta îl distra; din când în când mai făcea câte o mişcare pentru a se apropia şi mai mult de ea. Şi îşi zicea în gând: "Caraghiosul acesta de «Pirat» n-o va avea numai pentru el! Ce e drept, suntem cam înghesuiţi!"

De departe, de jos, de pe râul întunecat venea, plutind, un zdrăngănit de mandolină, şi voci ce cântau un cântec vechi.

A boat, a boat, unto the ferry,
For we'll go over and be meny,

And laugh, and quaff, and drink brown sherry[14]*!*

Deodată, apăru luna; dulce răsărea, din dosul unui pom; şi parcă răsuflarea ei răci aerul, dar sub adierea proaspătă dăinuia mireasmă caldă de tei.

Prin fumul ţigării lui, Dartie îl urmărea pe Bosinney, care şedea cu braţele încrucişate, cu ochii aţintiţi în gol. Expresia feţei lui era a unui bărbat chinuit.

Apoi Dartie aruncă o privire spre Irene. Era atât de învăluită în umbra baldachinului înfrunzit, încât părea doar o pată mai luminoasă în întunericul ce-i împrejmuia, umbră ce avea formă şi răsuflare; suavă, misterioasă, ispititoare.

Acum tăcerea cuprinse gălăgioasa terasă, ca şi cum toţi cei ce se plimbau pe ea ar fi fost preocupaţi de taine prea mari pentru a putea fi rostite.

Iar Dartie gândi: "Ah! Femeile!"

Amurgul se stinse deasupra apei, cântecul amuţi; secera lunii se ascunse în dosul unui pom şi totul se întunecă. Se lipi mai strâns de Irene.

Nu-l sperie cutremurarea ce trecu ca un fior peste trupul atins, nici privirea tulburată, dispreţuitoare, din ochii ei. Simţi cum încearcă să se ferească de el, şi zâmbi.

Trebuie să mărturisim că "omul de lume" băuse mai mult decât era îngăduit.

Cu buzele-i groase, întredeschise, sub mustaţa neagră bine răsucită, cu ochii săi îndrăzneţi ce o priveau pieziş, avea expresia răutăcioasă — a unui satir.

Pe cerul care se întrezărea printre vârfurile pomilor, stelele se adunau roiuri-roiuri, ca şi muritorii de pe pământ; păreau că se mişcă, se apropie, că şuşotesc. Apoi zumzetul glasurilor se auzi din nou, şi Dartie îşi zise: "Vai de capul lui Bosinney! Biet drac înfometat!", şi se înghesui mai tare în Irene.

Mişcarea merita mai mult succes. Ea se ridică, şi toţi o urmară.

"Omul de lume" era mai hotărât ca niciodată să vadă ce zace în ea. Tot drumul, de-a lungul terasei, se ţinu lipit de braţul ei. Băuse prea mult vin bun. Avea în faţa lui drumul lung până acasă, drumul lung şi întunecimea caldă, plăcuta intimitate din birjă — care te separă de toată lumea. Mare şi bun om a fost inventatorul birjei! Caraghiosul acela de arhitect flămând va merge cu Winifred — din suflet îi dorea petrecere frumoasă cu ea! Îşi dădea seama că vocea lui nu era prea sigură; de aceea avu grijă să nu scoată nici o vorbă; dar pe buzele lui groase se întipări un zâmbet.

Merseră agale până la birjele care îi aşteptau la capătul terasei. Planul său avea meritul tuturor planurilor măreţe: o simplicitate aproape brutală. Se va ţine de braţul ei până ce se va urca în birjă, apoi, iute, va sări după ea.

Dar când Irene ajunse lângă birjă, nu se urcă, ci se furişă spre capul calului. În acea clipă Dartie nu se simţi destul de stăpân pe picioarele lui ca s-o urmeze. Ea se oprise şi mângâia botul calului şi, spre supărarea lui Dartie, Bosinney ajunse primul lângă ea. Irene se întoarse şi, cu voce joasă, îi spuse ceva în grabă. Dartie n-a prins decât "omul acela". Se oprise, încăpăţânat, la scara birjei, aşteptând-o să se întoarcă. Ştia el un truc care face toţi banii!

Astfel, în lumina felinarului, cu silueta lui (de talie mijlocie), bine marcată în vesta albă de seară, cu pardesiul de culoare deschisă aruncat neglijent peste braţ, cu floare stacojie la butonieră, iar pe obrazul lui măsliniu cu acea expresie de insolenţă plină de încredere în sine şi bună dispoziţie, era un desăvârşit om de lume, într-o excelentă formă.

Winifred se urcase în birjă. Dartie se gândea că Bosinney o să se cam plictisească în brişcă aceea, dacă nu e cu ochii în patru! Deodată primi

un ghiont, care era cât p-aci să-l dea peste cap, iar vocea lui Bosinney îi şuieră în ureche:

— Eu am s-o conduc pe Irene acasă. Ai înţeles?

Văzu o faţă albă ca varul, pătimaşă, şi doi ochi aţintiţi asupra lui cu strălucirea ochilor unei pisici sălbatice.

— Ce? bâlbâi el. Ce? Nici vorbă! Te duci cu nevastă-mea!

— Pleacă de-aici! şuieră glasul lui Bosinney; de nu, te trântesc pe şosea!

Dartie se dădu înapoi; căci pe cât putea el pricepe, individul era în stare să înfăptuiască cele spuse. Prin spaţiul liber ce-l lăsase, Irene se strecură în birjă, iar rochia ei se atinse de picioarele lui. Bosinney se urcă după ea.

— Dă-i drumul! îl auzi pe "Pirat" strigând.

Birjarul dădu bici calului. Porniră.

Dartie se opri un moment, uluit; apoi se repezi la trăsura în care şedea soţia lui şi se urcă.

— Mână! strigă birjarului, şi ţine-te mereu după cei dinainte!

După ce se aşeză lângă soţia sa, izbucni în sudalme. În cele din urmă, cu un efort suprem, se opri şi adăugă:

— Frumoasă ispravă ai făcut! Auzi, să-l laşi pe "Pirat" în trăsură cu ea. Cum naiba n-ai putut pune mâna pe el? E îndrăgostit nebun, se vede cât de colo!

Răspunsul lui Winifred fu înăbuşit de un nou val de înjurături din care Dumnezeu nu lipsea. Abia când ajunseră în Barnes se sfârşi ieremiada în care a ocărât-o, fireşte pe ea, pe tatăl ei, pe fratele ei, pe Irene, pe Bosinney, numele de Forsyte, pe propriii lui copii, blestemând chiar ziua în care s-a însurat.

Winifred, femeie stăpânită, îl lăsă să-şi verse focul, şi după ce isprăvi, Dartie fu cuprins de o tăcere mohorâtă. Ochii lui, furioşi, nu se dezlipeau

de birja care, simbol al unei şanse ratate, sfâşia întunericul din faţa lui.

Din fericire, Dartie nu putea auzi rugămintea fierbinte a lui Bosinney — implorarea pe care purtarea "omului de lume" o dezlănţuise ca un torent; n-o putea vedea pe Irene tremurând înfiorată, ca şi cum cineva i-ar fi smuls haina de pe ea, nici ochii ei întunecaţi şi trişti, ca ochii unui copil bătut. Nu-l putea auzi pe Bosinney implorând, implorând neîncetat; nu putea auzi plânsul ei neaşteptat, încet, şi nu-l putea vedea nici pe acel biet om, cu aer de flămând, cum tremură înspăimântat, atingându-i umil mâna.

La Montpellier Square birjarul lor, urmând întocmai porunca lui Dartie, se opri chiar în spatele birjei din faţă. Cei doi Dartie îl văzură pe Bosinney sărind, pe Irene coborând, apoi urcând în grabă, cu capul în pământ, scările casei. Trebuie să fi avut cheia în mână, căci dispăru îndată. Nu se putea şti dacă i-a spus vreo vorbă lui Bosinney.

Acesta trecu pe lângă birja lor; şi atât soţul cât şi soţia îi putură vedea desluşit faţa, luminată de un felinar. Era chinuit de o emoţie cumplită.

— Noapte bună, domnule Bosinney! strigă Winifred.

Bosinney, năuc, îşi smuci pălăria din cap şi goni mai departe. Negreşit, uitase de existenţa lor.

— Poftim! spuse Dartie. Ai văzut obrazul bestiei?! Ce ţi-am spus? Frumoasă ispravă!

Scena îi fusese de mare folos.

Era atât de limpede că în birja aceea se petrecuse ceva important, încât Winifred nu-şi mai putu susţine teoria şi zise:

— N-am să povestesc nimănui nimic. Nu văd la ce-ar servi zarva!

Dartie era de acord cu această atitudine. Pentru el, James era o rezervă personală şi, deci, nu trebuia tulburat cu grijile altora.

— Foarte bine. Lasă-l pe Soames să-şi vadă de treburi. E în stare să se descurce şi singur!

După aceste vorbe, familia Dartie intră în casa lor din Green Street (chiria o plătea James) şi merse la o odihnă binemeritată. Era miezul nopţii şi nici un Forsyte nu rămăsese pe stradă pentru a urmări hoinăreala lui Bosinney: pentru a-l vedea revenind la grilajul grădinii din Montpellier Square, pentru a-l vedea stând acolo în umbra pomilor, pândind casa ce ascundea în întunericul ei femeia pentru care ar fi dat lumea întreagă, numai s-o zărească o singură clipă. Acum, pentru el, ea era mireasma teilor, rostul luminii şi al întunericului, bătaia inimii lui.

Capitolul X
DIAGNOSTICUL UNUI FORSYTE

Nici un Forsyte nu ştie că face parte din specia Forsyte; cu excepţia tânărului Jolyon. În fragedă tinereţe nu ştiuse nici el, dar după pasul decisiv care făcuse din el un proscris, conştiinţa că e un Forsyte nu l-a mai părăsit. O simţea în viaţa conjugală, în toate relaţiile cu a doua lui soţie care nu era — câtuşi de puţin — Forsyte.

Ştia că dacă n-ar fi avut acea fermă certitudine a ceea ce doreşte, dârzenia de a urmări morţiş scopul, conştiinţa că ar fi o prostie să piardă ceva ce plătise atât de scump — cu alte cuvinte că, dacă n-ar fi avut "simţul de proprietate" — n-ar fi putut-o păstra pe soţia lui (poate n-ar fi avut nici dorinţa de a o păstra), n-ar fi rămas lângă ea, trecând prin toate greutăţile financiare, umilinţele şi neînţelegerile din aceşti cincisprezece ani; n-ar fi putut-o convinge niciodată să se căsătorească cu el, după moartea primei lui soţii; n-ar fi putut depăşi toate greutăţile şi n-ar fi biruit, aşa cum biruise el, strâmtorat, dar cu zâmbetul pe buze.

El era unul din acei oameni care, şezând ca miniaturile idolilor chinezeşti, cu picioarele încrucişate, meditează asupra propriei lor inimi,

zâmbindu-şi şovăielnic, acel zâmbet atât de intim şi etern. Acţiunile lui, ca şi bărbia şi caracterul său, erau un amestec neobişnuit de blândeţe şi hotărâre.

În munca lui, de asemenea, simţea că este un Forsyte. Acuarelele lui, cărora le consacra atâta timp şi energie, nu-i răpiră obiectivitatea, ştia că nu trebuie să ia prea în serios o ocupaţie atât de puţin practică, şi simţea mereu o ciudată nelinişte pentru că nu-i produceau mai mulţi bani.

Această cunoaştere a stilului Forsyte îl făcu să primească, cu simpatie şi totuşi cu oarecare revoltă, următoarea scrisoare de la bătrânul Jolyon:

"Scheldrake Home,
Broadstaire,
1 iulie

Dragul meu Jo.

(Scrisul tatălui său se schimbase foarte puţin în cei treizeci de ani de când îl ţine minte.)

Suntem de paisprezece zile aici, şi am avut în general vreme bună. Aerul e tonifiant, dar ficatului meu nu-i prieşte şi abia aştept să mă întorc în oraş. Despre June nu-ţi pot da veşti prea bune; sănătatea şi starea ei sufletească nu s-au îmbunătăţit, şi nu ştiu ce-o să fie cu ea. Nu spune nimic, dar este limpede c-o macină această logodnă, care e logodnă şi nu e logodnă şi — Dumnezeu ştie ce-o mai preocupă. Am grave îndoieli în ceea ce priveşte revenirea ei la Londra, dată fiind actuala stare de lucruri; dar ea e atât de voluntară, încât în fiecare moment poate decide să se întoarcă. Problema e ca cineva să vorbească cu Bosinney, pentru a afla ce are de gând. Mă tem s-o fac eu însumi căci, sunt sigur, l-aş repezi; dar m-am gândit că tu, cunoscându-l de la club, poţi intra în vorbă cu el, şi astfel să afli ce intenţii are individul. Bineînţeles, vei avea grijă să n-o pui pe June într-o situaţie penibilă. M-aş bucura să primesc peste câteva zile veşti despre informaţiile pe care le-ai

obţinut. Situaţia mă îngrijorează foarte mult, toată noaptea mă chinuieşte.

Îmbrăţişez pe Jolly şi Holly

Cu tot dragul, al tău tată,

Jolyon Forsyte."

Tânărul Jolyon cântări atât de serios şi îndelung această scrisoare, încât soţia sa, văzându-l atât de preocupat, îl întrebă care-i pricina. Îi răspunse:

— Nimic.

Avea principiul ferm de a nu pomeni niciodată numele lui June. Soţia lui s-ar fi alarmat, şi nu ştia nici cum ar fi putut ea interpreta lucrurile, de aceea se strădui să alunge în grabă orice aparenţă de îngrijorare. Dar strădania lui avu aproape acelaşi succes pe care l-ar fi avut şi taică-său în asemenea împrejurări, deoarece moştenise toată lipsa de dibăcie a acestuia în chestiuni de diplomaţie conjugală. Astfel, tânăra doamnă Jolyon îşi văzu de treabă, dar toată ziua umblă cu buzele strânse, aruncându-i priviri de nepătruns.

După masă plecă la club, cu scrisoarea în buzunar, fără să fi decis ceva. Nu-i plăcea deloc să iscodească un om despre "ce are de gând", iar situaţia lui anormală nu micşora această neplăcere. Era atât de firesc pentru familia sa şi pentru oamenii pe care aceştia îi cunoşteau şi frecventau să-şi exercite drepturile asupra unui om, obligându-l să ia o hotărâre! Li se părea atât de firesc să aplice principiile lor economice în viaţa privată!

Iar fraza din scrisoare: "Bineînţeles, vei avea grijă să n-o pui pe June într-o situaţie penibilă", era tipică pentru felul lor de a gândi.

Era, într-adevăr, firesc din partea tatălui său să-i scrie această scrisoare, cu tristeţea lui, cu îngrijorarea pentru June, cu furia contra lui Bosinney! Nu e de mirare că voia să ştie ce are de gând Bosinney, nu e de mirare că era mânios!

Era greu să-l refuze! Dar de ce i-a dat tocmai lui această însărcinare? Negreşit, procedeul nu era prea cuviincios; dar atâta vreme cât un Forsyte urmăreşte un scop precis, mijloacele puţin importă. Aparenţele să fie salvate.

Cum să pună lucrurile la cale sau cum să refuze? Ambele alternative păreau imposibile. Aşa că, tinere Jolyon, n-ai încotro!

La ora trei sosi la club, şi primul om de care dădu fu chiar Bosinney. Şedea într-un colţ, uitându-se absorbit pe fereastră.

Tânărul Jolyon se aşeză nu departe de el şi, enervat, începu să reconsidere situaţia în care era pus. Se uită pe ascuns la Bosinney, cum şedea la locul lui, nebănuind nimic. Nu-l cunoştea prea bine, de aceea îl urmări cu băgare de seamă, poate pentru prima dată de când îl văzuse: îmbrăcămintea, expresia, purtarea lui arătau că nu era ca toată lumea, nu semăna cu ceilalţi membri ai clubului. Tânărul Jolyon, cu toate că se schimbase mult în purtare şi caracter, îşi menţinuse totuşi aparenţa exterioară, îngrijită şi distinsă, a unui Forsyte. Din tot neamul Forsyte, el era singurul care nu cunoştea porecla lui Bosinney. Bărbatul acesta ieşea din comun, nu era excentric, ci neobişnuit; părea desfigurat, năuc, cu obrajii supţi sub pometii mari, proeminenţi, totuşi fără să aibă înfăţişare de om bolnav; avea o statură viguroasă, iar părul său ondulat era semnul vitalităţii unui trup sănătos.

Ceva din faţa şi atitudinea lui îl impresiona pe tânărul Jolyon. El ştia ce înseamnă suferinţa şi omul acesta părea că suferă.

Se ridică şi îl atinse pe braţ.

Bosinney tresări, dar nu păru stingherit când văzu cine l-a atins.

Tânărul Jolyon se aşeză.

— Nu te-am văzut de multă vreme. Cum merg treburile la casa vărului meu?

— Cam peste o săptămână e gata.

— Felicitările mele!

— Mulţumesc — nu prea cred că e cazul să fiu felicitat.

— Nu? întrebă tânărul Jolyon. Credeam că eşti încântat să scapi de o lucrare atât de mare. Dar probabil încerci şi dumneata acelaşi sentiment pe care-l am eu când mă despart de o acuarelă. Nu ţi se pare că-ţi părăseşti un copil?

Se uită blând la Bosinney.

— Da, spuse acesta mai prietenos; se rupe din tine şi apoi totul se sfârşeşte. Nu ştiam că pictezi.

— Numai acuarele. Nu pot spune că sunt mulţumit de ceea ce fac!

— Nu eşti mulţumit? Atunci cum poţi munci? Munca nu are rost decât dacă-ţi dă satisfacţie!

— Ai dreptate. Este exact ceea ce am spus eu întotdeauna. De altfel, poate ai observat şi dumneata că ori de câte ori omul zice "ai dreptate" adaugă şi "este exact ceea ce am spus eu întotdeauna"! Dar dacă m-ai întreba pentru ce pictez totuşi, ţi-aş răspunde: pentru că sunt un Forsyte.

— Un Forsyte! Niciodată nu te-am socotit ca atare.

— Un Forsyte, răspunse tânărul Jolyon, nu este un animal rar. Sunt sute printre membrii acestui club. Cu sutele sunt şi afară, pe străzi: îi întâlneşti oriunde te-ai duce!

— Dă-mi voie să te întreb: după ce îi recunoşti? spuse Bosinney.

— După simţul lor de proprietate. Un Forsyte priveşte lucrurile prin prisma spiritului practic — s-ar putea spune cu bun-simţ — dar un punct de vedere practic se întemeiază pe instinctul de proprietate. Un Forsyte, după cum vei vedea, nu se dă de gol niciodată.

— Glumeşti?

Tânărul Jolyon clipi din ochi.

— Nu prea. Fiind eu însumi un Forsyte, n-am dreptul să vorbesc. Eu sunt un fel de corcitură; dar

în ceea ce te priveşte pe dumneata, nu se poate face nici o confuzie. Între dumneata şi mine este aceeaşi deosebire ca între mine şi Unchiul James, care este specimenul perfect al unui Forsyte. El are un instinct de proprietate extrem de dezvoltat, în timp ce dumitale îţi lipseşte cu desăvârşire. Dacă n-aş fi eu între dumneavoastră, aţi părea fiecare dintr-o specie cu totul diferită. Eu sunt trăsătura de unire. Suntem cu toţii, fireşte, sclavii proprietăţii, şi admit că este vorba numai de puterea cu care suntem legaţi de ea. Eu numesc "Forsyte" omul care, în mod manifest, este în mai mare măsură decât alţii sclavul proprietăţii. El ştie ce este un lucru bun, ştie ce este sigur, iar ataşamentul lui faţă de proprietate — fie că e vorba de neveste, case, bani sau reputaţie — este pecetea lui caracteristică.

— Ah, murmură Bosinney, ar trebui să brevetezi acest cuvânt.

— Mi-ar plăcea să ţin o conferinţă despre "Însuşirile şi concepţiile unui Forsyte! Acest mic animal este scos din fire dacă vreunul din speţa lui îl găseşte ridicol, dar nici nu-i pasă dacă râde de el o făptură străină (dumneata sau eu). Cu miopia lui ereditară, nu recunoaşte decât persoanele din specia lui, cu carapacele lor respective, în mijlocul cărora îşi duce traiul liniştit bazat pe concurenţă."

— Vorbeşti despre ei ca şi cum ar constitui jumătate din locuitorii Angliei, spuse Bosinney.

— Aşa şi este. Ei sunt jumătate din Anglia, şi încă jumătatea cea mai bună, jumătatea sigură, jumătatea cu trei la sută, jumătatea pe care te poţi bizui. Graţie averii şi certitudinii lor există restul lumii; jumătatea aceasta face posibilă arta dumitale, literatura, ştiinţa, chiar şi religia. Fără aceşti Forsyte, care nu cred în nici unul din aceste lucruri, dar profită de toate, unde am ajunge? Dragul meu domn, aceşti Forsyte sunt mijlocitorii, negustorii, stâlpii societăţii, pietrele de temelie ale convenţiilor sociale, ei reprezintă tot ceea ce este admirabil!

— Nu ştiu dacă am prins ideea dumitale dar, pare-mi-se, există şi în meseria mea Forsyte cu duiumul, aşa cum îi concepi dumneata! spuse Bosinney.

— Negreşit, răspunse tânărul Jolyon. Marea majoritate a arhitecţilor, pictorilor sau a scriitorilor nu au principii ferme, ca şi ceilalţi din specia Forsyte. Arta, literatura, religia supravieţuiesc graţie câtorva excepţii care cred cu adevărat în asemenea lucruri şi graţie nenumăraţilor Forsyte care profită negustoreşte de pe urma lor. După o modestă apreciere, trei pătrimi din academicienii noştri, şapte optimi din romancieri şi o mare parte din gazetarii noştri sunt tot Forsyte. Despre oamenii de ştiinţă nu pot vorbi, dar în religie sunt reprezentaţi în mod grandios. În Camera Comunelor, probabil că sunt mai numeroşi ca oriunde, iar despre aristocraţie nici nu mai vorbesc. Să ştii că nu e de râs! E primejdios să mergi împotriva majorităţii — şi încă ce majoritate! îşi aţinti privirea asupra lui Bosinney: E primejdios să te laşi furat de ceva, fie de o casă, un tablou sau o... femeie!

Se uitară unul la altul. Tânărul Jolyon făcuse ceva ce nici un Forsyte n-ar face; îşi dezvăluise gândurile ascunse. Dar după aceea se retrase din nou în carapacea lui. Bosinney rupse tăcerea:

— De ce iei drept prototip tocmai pe rudele dumitale?

— Rudele mele nu reprezintă extrema. Au şi ele particularităţile lor, ca orice altă familie, dar posedă într-o considerabilă măsură două însuşiri care formează adevărata pecete a unui Forsyte: puterea de a nu se dărui cu trup şi suflet pentru nimeni şi nimic şi apoi simţul de proprietate.

Bosinney zâmbi:

— Cum stăm, de pildă, cu "grăsanul"?

— Vrei să spui, Swithin? întrebă tânărul Jolyon. Ah! Swithin are încă ceva primitiv în el. Oraşul şi viaţa burgheză nu l-au asimilat încă.

Toate secolele acelea de muncă agricolă şi forţa brută a strămoşilor noştri s-au înrădăcinat în el şi zac depozitate în fiinţa lui, cu toate că e atât de distins.

Bosinney părea căzut pe gânduri; deodată zise:

— Da, pe vărul dumitale, Soames, l-ai prins foarte bine în caracterizarea pe care ai făcut-o. El nu-şi va zbura niciodată creierii.

Tânărul Forsyte îi zvârli o privire pătrunzătoare.

— Nu, nu şi-i va zbura niciodată. Iată pentru ce Soames nu se dă bătut. Păzeşte-te de ghearele lor! E uşor să râzi, dar te rog, nu lua în glumă ceea ce-ţi spun. Nu e bine să dispreţuieşti un Forsyte; nu e bine să-i subestimezi!

— Totuşi, dumneata ai făcut-o?

Tânărul Jolyon confirmă lovitura, pierzându-şi zâmbetul.

— Dumneata uiţi, îi zise cu o stranie trufie, că eu ştiu să fiu dârz, căci şi eu sunt un Forsyte. Noi toţi suntem duşi de forţe uriaşe. Omul care părăseşte zidul apărător — da — înţelegi ce vreau să spun. În ceea ce mă priveşte. Încheie el cu voce joasă, ca şi cum ar fi rostit o ameninţare, eu n-aş sfătui pe oricine să... facă... ceea ce... am făcut eu. Nu pe oricine.

Sângele se urcă în faţa lui Bosinney, dar se retrase repede şi obrajii îi deveniră palizi ca mai înainte. Izbucni într-un râs scurt, după care buzele lui rămaseră încremenite într-un zâmbet straniu, sălbatic. Privirea lui îl supără pe tânărul Jolyon.

— Mulţumesc, îi spuse. Eşti din cale-afară de binevoitor. Dar dumneavoastră nu sunteţi singurii care ştiu ce e dârzenia.

Se ridică.

Tânărul Jolyon se uită în urma lui şi, cu capul sprijinit în mână, oftă.

În sala adormită, aproape goală, singurul zgomot ce se auzea era foşnetul ziarelor şi

hârşâitul chibriturilor ce se aprindeau. Rămase multă vreme nemişcat, retrăind zilele acelea când şi el şedea ore şi ore întregi, uitându-se la ceas, aşteptând să treacă minutele — ore îndelungate, pline de frământarea incertitudinii şi de o durere sălbatică, dar dulce. Şi suferinţa mută, mângâietoare, din vremea aceea, îi reveni cu intensitatea de odinioară. Vederea lui Bosinney, cu faţa rătăcită, cu ochii ce nu aveau astâmpăr, uitându-se mereu la ceas, trezi în el milă, amestecată cu o stranie invidie, pe care nu o putea înfrânge.

Tânărul Jolyon cunoştea prea bine simptomele. Încotro merge oare acest om? Ce destin îl aşteaptă? Ce fel de femeie este aceea care-l atrage spre ea cu asemenea forţă magnetică, încât nu mai ţine seama de onoare, principii, interes; din care singura scăpare ar fi fuga!

Fuga! Dar de ce să fugă Bosinney? Un bărbat fuge când e în pericol să-şi distrugă căminul şi rostul, când are copii, când calcă în picioare un ideal, când distruge ceva. Dar aici, după cum auzise el, totul era gata distrus.

Nici el n-a fugit şi n-ar fugi dacă ar fi să mai trăiască o dată totul. Cu toate că el mersese mai departe decât Bosinney, el a distrus nefericitul său cămin, nu pe al altcuiva. Şi vechiul dicton îi răsări în minte: "Destinul omului zace în inima lui". În inima lui! Cozonacul se încearcă mâncând din el — Bosinney abia de acum înainte îşi va mânca cozonacul.

Gândurile lui se îndreptară către femeie, către femeia aceea pe care n-o cunoştea, dar a cărei poveste, în linii mari, o auzise.

O căsătorie nefericită! Nimeni nu se purta rău cu ea — dar era chinuită de acea durere ce nu se poate descrie, acel pârjol care ucide tot ceea ce e dulce sub cer, zi de zi, noapte de noapte, săptămână de săptămână, an de an, până când moartea îi pune capăt.

Dar tânărul Jolyon, a cărui amărăciune fusese potolită de anii care trecuseră, privi problema şi din punctul de vedere ai lui Soames. De unde să ia un bărbat ca vărul său — îmbâcsit de toate prejudecăţile şi crezurile clasei sale — sensibilitatea sau inspiraţia necesară pentru a desface această căsătorie? Aici se cere imaginaţie, omul trebuie să se proiecteze în viitor, să treacă peste bârfelile, zeflemeaua şi trăncănelile atât de neplăcute care urmează după asemenea despărţiri; trebuie să înfrunte durerile trecătoare pricinuite de lipsa femeii, precum şi grava dezaprobare a moraliştilor. Dar puţini bărbaţi, şi mai ales în clasa din care face parte Soames, au destulă imaginaţie pentru o astfel de înfăptuire! Atâţia muritori pe lume, dar câţi au destulă imaginaţie pentru a trăi? Şi, Doamne, Dumnezeule! Câtă deosebire e între teorie şi practică! Mulţi bărbaţi, poate chiar şi Soames, susţin idei cavalereşti despre acestea, dar când îl strânge gheata pe unul din ei, găseşte un motiv special pentru a se sustrage.

Apoi, chiar el se îndoia de judecata lui. El însuşi a făcut această experienţă, a băut până la fund drojdia amară a unei căsătorii nefericite; cum ar putea pătrunde el vederile largi şi liniştite ale oamenilor care nu cunoşteau nici pe departe viitoarea patimii, a iubirii? Judecata lui era prea subiectivă... Întocmai după cum părerile unui soldat care a fost mult timp în serviciul activ se deosebesc, în chestiuni militare, de acelea ale civililor, care nu au avut neplăcerea de-a vedea lucrurile de aproape. Majoritatea oamenilor socotesc că o căsătorie ca a lui Soames şi Irene e destul de reuşită; el avea avere, ea frumuseţe, deci ar putea fi un compromis satisfăcător. Nu era nici un motiv care să-i împiedice de a o duce aşa mai departe, chiar dacă se urau reciproc. N-avea nici o importanţă faptul că fiecare mergea pe calea lui, trăindu-şi viaţa lui, dacă convenienţele sunt decent respectate: taina sfântă a căsătoriei şi căminul

comun. Jumătate din căsătoriile claselor superioare dăinuiau în baza acestor principii: Nu atinge susceptibilităţile Societăţii, nu călca poruncile Bisericii!

Asemenea păcate trebuie evitate chiar cu preţul sacrificării celor mai intime sentimente personale. Avantajele unui cămin stabil sunt vizibile, tangibile, căci şi căminul este o formă de proprietate; nu există nici un risc în *statu quo.* Distrugerea unui cămin este, în cel mai bun caz, o încercare primejdioasă şi care, pe deasupra, mai este şi egoistă.

Aceasta era teza apărării. Tânărul Jolyon oftă, gândind: "Miezul întregii chestiuni este proprietatea. Dar sunt mulţi care nu pun problema astfel. Pentru ei este vorba de «sfânta taină a căsătoriei», dar sfinţenia tainei căsătoriei se bizuie pe sfinţenia familiei, iar sfinţenia familiei depinde de sfinţenia proprietăţii. Şi totuşi aceşti oameni sunt urmaşii aceluia care n-a avut niciodată nici un fel de avere. Ce curios!" Şi tânărul Jolyon oftă din nou.

"Dacă, mergând spre casă, poftesc pe toţi săracii ce-i întâlnesc în drum să împart cu ei cina mea, mie nu-mi rămâne mai nimic, iar soţiei mele poate nici atâta. Iar ea îmi este necesară pentru sănătatea şi fericirea mea. Se prea poate că, la urma urmei, Soames are dreptate, când îşi susţine şi exercită principiul sfânt al proprietăţii, care este spre folosul nostru al tuturor, cu excepţia acelora care au de suferit." Apoi se ridică din fotoliu, îşi croi drum prin grămada de scaune goale, îşi luă pălăria şi porni agale pe străzile calde, fumegânde de praful ridicat de nenumărate trăsuri. Mergea spre casă.

Înainte de a ajunge la Wistaria Avenue, scoase din buzunar scrisoarea bătrânului Jolyon, o rupse cu grijă în bucăţi mici de tot şi o aruncă în praful de pe stradă.

Descuie uşa cu cheia lui, intră şi strigă numele soţiei sale. Dar ea nu era acasă, plecase la plimbare cu Jolly şi Holly.

Casa era goală. Numai câinele Balthazar prindea muşte în grădină.

Acolo, tânărul Jolyon se aşeză într-un fotoliu, sub părul care nu mai dădea rod.

Capitolul XI
BOSINNEY ŞI SOAMES

A doua zi după seara de la Richmond, Soames se întoarse de la Henley cu un tren de dimineaţă. Cum sporturile nu-l interesau deloc, vizita lui fusese mai mult o vizită de afaceri decât de plăcere: se dusese numai pentru că un client de oarecare importanţă îl poftise.

De la gară merse direct în City, dar negăsind nimic urgent, plecă din birou la ora trei, bucuros că se poate întoarce liniştit şi mai devreme acasă. Ştia că Irene nu-l aştepta. Nu dorea s-o spioneze, dar nu era rău să sosească pe neaşteptate.

După ce se schimbă în ţinută de oraş, coborî în salon. Ea şedea în locul ei favorit, din colţul canapelei şi nu făcea nimic. În jurul ochilor avea cearcăne, ca după o noapte nedormită.

Soames întrebă:

— Cum se face că eşti acasă? Aştepţi pe cineva?

— Da — adică nu e sigur.

— Pe cine?

— Domnul Bosinney a spus că poate trece pe aici.

— Bosinney. Ar trebui să-şi vadă de lucru. La această observaţie Irene tăcu.

— De altfel, aş vrea să vii cu mine să facem câteva cumpărături, apoi vom merge în parc.

— Nu vreau să ies; mă doare capul.

Soames răspunse:

— Ori de câte ori îţi cer eu ceva, te doare capul. Ţi-ar face bine să ieşi şi să te aşezi pe o bancă, sub pomi.

Ea nu răspunse. Soames tăcu câteva minute, apoi adăugă:

— Nu ştiu ce idei ai tu despre datoria unei soţii. N-am ştiut niciodată!

Nu se aştepta să-i răspundă, dar Irene zise:

— Am încercat să fac ceea ce doreşti; nu e vina mea dacă n-am putut s-o fac din suflet.

— Atunci a cui e vina? Soames o urmărea peste umăr.

— Înainte de-a ne căsători, mi-ai făgăduit că dacă nu va fi fericită căsătoria noastră, mă vei lăsa să plec. Găseşti că e fericită?

Soames se încruntă.

— Fericită, îngână el; ar fi fost fericită, dacă te-ai fi purtat cum se cuvine!

— Am încercat, spuse Irene. Mă laşi să plec?

Soames întoarse capul. Era speriat şi încercă să-şi ascundă spaima prin violenţă.

— Să te las să pleci? Habar n-ai ce vorbeşti. Să te las să pleci? Cum să te las să pleci? Suntem ori nu suntem căsătoriţi? Atunci, de ce mai spui aşa ceva? Pentru Dumnezeu, să nu mai aduci vorba despre asemenea nebunii! Haide, pune-ţi pălăria şi vino să ne aşezăm în parc.

— De ce nu mă laşi să plec?

Simţi privirile ei aţintite asupra lui, cu o căutătură stranie, cutremurătoare.

— Să te las să pleci! Dar ce te-ai face tu pe lumea asta, dacă te-aş lăsa să pleci? Doar n-ai bani!

— M-aş descurca eu într-un fel!

Soames înconjură cu paşi grăbiţi camera, apoi veni şi se opri în faţa ei.

— Trebuie să înţelegi o dată pentru totdeauna că nu vreau să te mai aud vorbind asemenea lucruri. Du-te şi pune-ţi pălăria!

Ea nu se clinti.

— Bănuiesc că nu vrei să-l scapi pe Bosinney, dacă vine!

Irene se ridică încet şi părăsi salonul. Apoi coborî cu pălăria pe cap.

Când ajunseră în parc, trecuse ceasul la care străinii şi marele public îşi făceau plimbarea de după amiaza, cu trăsura sau pe jos, crezând că astfel sunt distinşi. Venise ceasul potrivit, vremea când într-adevăr este frumos în parc. Soames şi Irene se aşezară pe o bancă lângă statuia lui Achile.

De mult nu mai avusese plăcerea de-a şedea cu ea în parc. Aceasta era una din bucuriile trecute ale primelor două primăveri după ce se căsătorise. Atunci fusese el fericit, căci în faţa întregii Londre se simţea proprietarul acestei făpturi gingaşe, şi cu toate că nu o mărturisea, era mândru de ea cum nu era de nimic altceva pe lume. Câte după-amieze nu şezuse aici lângă dânsa, din cale-afară de elegant, cu mănuşi gri-deschis, cu zâmbetul său uşor, arogant, înclinând capul la cunoştinţe, iar din când în când ridicând pălăria! Mănuşi gri-deschis purta şi acum pe mâini, iar pe buze avea acelaşi zâmbet ironic; dar unde era bucuria din inima lui?

Băncile se goleau în grabă, dar el o ţinea încă acolo, tăcută şi palidă, ispăşind parcă o pedeapsă nepronunţată. O dată sau de două ori Soames spuse ceva, iar ea dădu din cap sau răspunse "da" cu un zâmbet ostenit.

De-a lungul grilajului, un bărbat mergea atât de iute, încât oamenii se opreau, căscând ochii, când trecea pe lângă ei.

— Uită-te la măgarul acela! spuse Soames. Trebuie să fie nebun de goneşte aşa pe căldura asta!

Şi se întoarse; Irene făcu o mişcare bruscă.

— Ia te uită! prietenul nostru, "Piratul"!

Şezu liniştit, cu zâmbetul ironic pe buze, dându-şi seama că şi Irene şedea liniştită, şi tot

zâmbind.

"Oare îl va saluta?" gândi el.

Dar Irene nu făcu nici o mişcare.

Bosinney ajunse la capătul grilajului şi se întoarse printre bănci, scrutând terenul ca un copoi. Când îi văzu, se opri încremenit şi-şi scoase pălăria.

Zâmbetul de pe faţa lui Soames nu se clinti; ridică şi el pălăria.

Bosinney veni spre ei. Părea istovit, ca după un mare efort fizic. Sudoarea îi stătea în broboane pe frunte, iar zâmbetul lui Soames părea a zice: "Treci printr-o grea încercare, amice!"

— Ce cauţi dumneata prin parc? îl întrebă. Noi credeam că dispreţuieşti asemenea distracţii ieftine!

Bosinney părea a nu-l auzi şi îi răspunse lui Irene:

— Am trecut pe la dumneata; speram să te găsesc acasă.

Cineva, venind de la spate, îl bătu pe umăr pe Soames, spunându-i ceva. În timp ce schimbă cu acesta câteva vorbe goale, rostite peste umăr, neputând auzi răspunsul ei, luă o hotărâre.

— Noi tocmai ne întoarcem acasă. Ar fi bine să vii şi dumneata şi să iei masa cu noi, îi zise lui Bosinney.

Invitaţia aceasta cuprindea o stranie sfidare, dar o şi mai stranie durere. Privirea şi glasul lui păreau a spune: "Pe mine nu mă induci în eroare — dar iată, eu am încredere în dumneata — mie nu mi-e frică de dumneata!"

Porniră cu toţii spre Montpellier Square, Irene între ei. Pe străzile înghesuite Soames mergea înainte. Nu trase cu urechea la conversaţia lor. Strania hotărâre pe care o luase, de a le acorda încredere, pătrunsese până în adâncul atitudinii lui intime. Ca un jucător, îşi spunea: "Am o carte pe care nu trebuie s-o scap — trebuie s-o joc la preţul ei. Nu am prea multe şanse."

Se îmbrăcă încet, o auzi pe Irene ieşind din odaia ei şi coborând; vreme de cinci minute, cinci minute lungi îşi făcu de lucru prin camera lui de toaletă. Apoi trânti uşa cu zgomot, pentru a-i anunţa că soseşte, şi porni în jos pe scări, îi află stând lângă cămin; poate vorbeau, poate tăceau; nu-şi putea da seama.

Seara fu lungă, dar el şi-a jucat rolul. A fost mai prietenos decât fusese vreodată cu vreun musafir şi la sfârşit, când Bosinney plecă, îi spuse:

— Trebuie să mai vii, şi cât de curând! Lui Irene îi face plăcere să vorbească cu dumneata despre casă!

Glasul lui avu din nou o stranie sfidare şi o şi mai stranie durere; dar mâna lui era rece ca gheaţa.

Fidel hotărârii luate, se întoarse cu spatele când cei doi se despărţiră, întoarse capul de la soţia sa, care stătea sub candelabru luându-şi rămas bun de la el — nu se uită la părul ei de aur ce strălucea sub lumină, la buzele ei ce zâmbeau îndurerate; nici la ochii lui Bosinney, care priveau spre ea ca un câine la stăpânul său.

Şi se duse la culcare cu certitudinea că Bosinney era îndrăgostit de soţia lui.

Noapte de vară. Era cald, atât de cald şi zăpuşeală, încât prin ferestrele deschise intra aer mai cald decât cel din casă. Ceasuri de-a rândul Soames, întins, nemişcat, ascultă răsuflarea ei.

Irene putea dormi, dar el stătea treaz. Şi, cum veghea aşa, hotărârea lui de a juca rolul soţului senin şi încrezător se oţeli.

În zorii zilei se ridică încet din pat şi trecu în camera lui de toaletă, unde se rezemă de fereastra deschisă.

O noapte de acum patru ani îi veni în minte — noaptea din ajunul căsătoriei lui; era tot atât de caldă şi înăbuşitoare ca şi aceasta.

Îşi reaminti cum şedea întins pe un scaun de răchită, în fereastra salonului său din Wistaria Street. Jos, într-o stradă laterală, un bărbat bătuse

cu pumnul într-o uşă şi o femeie ţipase. Îşi amintea totul, de parcă s-ar fi petrecut acum; cearta răsunătoare, trântirea uşii şi tăcerea mortală ce urmă. Apoi veni un camion-cisternă pentru a curaţi praful de pe străzi, apropiindu-se sub lumina felinarelor ce se îngâna fără rost cu zorile; i se păru că aude iarăşi zgomotul roţilor, aproape, mai aproape, până ce trecu pe lângă el şi dispăru binişor.

Se aplecă mult peste fereastra camerei lui de toaletă, privi în curticica de jos şi văzu primele raze de lumină. Conturul zidurilor şi acoperişurilor întunecate era încă şters, apoi începu să apară mai limpede ca înainte.

Îşi aduse aminte cum, în noaptea aceea de demult, urmărise cum păleau felinarele pe Wistaria Street; cum se îmbrăcase în goană şi coborâse în stradă, cum trecuse pe lângă case şi scuaruri până în strada în care locuia Irene; şi cum stătuse acolo, privind căsuţa cenuşie şi tăcută, ca faţa unui om mort.

Şi deodată, ca halucinaţia unui om bolnav, un gând îi străbătu mintea: oare ce face el? — omul acela care mă tulbură pe mine, care a fost aici aseară, care o iubeşte pe soţia mea — poate că hoinăreşte pe undeva, căutând-o ca ieri după amiază: te pomeneşti că şi acum pândeşte casa mea!

Ieşi pe coridor şi se strecură spre una din camerele dinspre stradă: pe furiş, dădu la o parte o perdea şi deschise fereastra.

În preajma pomilor din scuar plutea o lumină sumbră, ca şi cum Noaptea, uriaş fluture cenuşiu, i-ar fi atins în zbor cu aripile ei. Felinarele, încă aprinse, ardeau palid. Nimic nu se mişca — nici o făptură vie nu se vedea!

Dar deodată, foarte slab, departe, într-o linişte de mormânt, auzi un ţipăt dureros, ca glasul unui suflet călător izgonit din cer, ce strigă după

fericirea lui. Şi încă o dată — încă o dată acelaşi ţipăt! Soames închise fereastra, în fiorat.

Apoi gândi: "Ah! Nu sunt decât păunii, pe celălat mal al râului!"

Capitolul XII
JUNE FACE CÂTEVA VIZITE

Bătrânul Jolyon, la Broadstairs, stătea în micul hol respirând mirosul de muşama şi heringi cu care sunt îmbibate toate pensiunile respectabile de pe malul mării. Pe un fotoliu îmbrăcat cu piele lucioasă, din care, printr-o ruptură din colţul stâng de sus ieşea părul de cal, zăcea o geantă neagră de piele în care erau hârtii, ziarul *Times* şi o sticlă cu apă de colonie. În ziua aceea trebuia să plece la Londra; avea şedinţă la "Globular Gold Concessions" şi la "New Collien Company, Limited". Nu lipsea niciodată de la vreun Consiliu de Administraţie. Absenţa de la un Consiliu ar fi putut fi socotită drept semn de bătrâneţe, iar spiritul său gelos de Forsyte n-ar fi putut răbda aşa ceva.

În timp ce-şi umplea geanta neagră de piele, ochii săi păreau a fi în orice clipă gata să arunce scântei de furie. Aşa strălucesc ochii unui şcolar bătut de un grup de colegi, dar care-şi stăpâneşte mânia, înspăimântat de superioritatea adversarilor. Aşa se stăpânea şi bătrânul Jolyon, înfrângându-şi, cu deosebita lui putere de voinţă — care slăbea încet-încet — revolta împotriva greutăţilor aduse de viaţă.

Primise de la fiul său o scrisoare vagă. Prin generalităţi lipsite de sens, băiatul încerca să ocolească răspunsul la întrebarea precisă pe care i-o pusese. "L-am văzut pe Bosinney", îi scria; "nu-i un criminal. Cu cât cunosc mai mult oamenii, cu atât sunt mai convins că ei nu sunt niciodată buni

sau răi — ci doar comici sau patetici. Probabil că dumneata nu eşti de părerea mea."

Bătrânul Jolyon nu era de aceeaşi părere. Cine se exprimă astfel e cinic. El nu ajunsese încă la acel grad de bătrâneţe, când chiar şi un Forsyte îşi pierde iluziile şi principiile întreţinute cu grijă pentru a trage foloasele practice în care niciodată n-a crezut. Nu era încă atât de bătrân încât, lipsit de orice bucurie trupească, lovit până în adâncul sufletului de faptul că nu i-a mai rămas nici o nădejde — să rupă zăgazurile stăpânirii de sine şi să spună lucruri pe care niciodată nu s-ar fi crezut în stare a le rosti.

Se prea poate că nici el nu credea mai mult decât fiul său în "Bunătate" şi "Răutate"; dar el ar fi spus că nu ştie — că nu se poate pronunţa — că poate totuşi va izbuti să afle ceva. De ce să-ţi manifeşti îndoiala când nu e necesar, lipsindu-te astfel de un eventual avantaj?

De obicei îşi petrecea vacanţa în munţi, pe care îi iubea cu patimă, dar (ca un adevărat Forsyte) niciodată n-a întreprins vreo excursie prea grea sau primejdioasă. Iar când, după un urcuş greu, se aşternea în faţa lui priveliştea minunată (despre care în Baedeker scria — "obositoare, dar merită osteneala"), simţea într-adevăr existenţa unei forţe uriaşe, atotputernice, plutind deasupra strădaniilor haotice, deasupra neînţelegerilor meschine şi a micilor abisuri întunecate ale vieţii omeneşti. În asemenea momente simţămintele lui se apropiau de religie. Spiritul său practic nu-i îngăduise niciodată să meargă mai departe.

Dar trecuseră mulţi ani de când n-a mai fost la munte.

După moartea soţiei sale, s-a dus cu June doi ani de-a rândul, dar a fost silit să recunoască, cu toată amărăciunea, că vârsta nu-i mai îngăduia să umble mult pe jos.

Astfel încrederea într-o forţă supremă ce cârmuieşte lumea, pe care i-o dădeau munţii, îi

devenise de mult străină. Ştia că e bătrân, şi totuşi se simţea tânăr; aceasta îl tulbura. Îl tulbura şi îl îngrijora şi gândul că tocmai el, care fusese întotdeauna atât de prevăzător, era tatăl şi bunicul unor făpturi născute parcă pentru dezastru. N-avea nimic de spus împotriva lui Jo — cine se poate supăra pe băiatul acesta, atât de bun? — dar situaţia lui era de plâns, iar întâmplarea aceasta cu June era aproape tot atât de nefericită. Părea a fi o fatalitate şi fatalitatea e ceva pe care un om cu caracterul lui n-o poate înţelege şi nici îndura.

Când i-a scris fiului său, într-adevăr nu se aştepta la prea mare ispravă. De când a fost la balul de la Roger, vedea limpede cum stau lucrurile — el ştia mai bine decât mulţi oameni că doi şi cu doi fac patru — şi având în faţă pilda vie a fiului său, ştia mai bine decât oricare Forsyte că flacăra pasiunii pârleşte aripile oamenilor independent de voinţa lor în zilele premergătoare logodnei lui June, când ea şi doamna Soames erau tot timpul împreună, o văzuse destul de des pe Irene, pentru a simţi vraja pe care o exercita asupra bărbaţilor. Nu era "flirt", nici măcar "cochetă" — cuvinte atât de scumpe generaţiei lui căreia îi plăcea să definească lucrurile printr-un termen convenabil, vag şi nepotrivit — ci era periculoasă. Nu ştia să spună nici el pentru ce. Dacă cineva i-ar fi vorbit despre o însuşire înnăscută în câte o femeie — o putere de seducţiune care nu e supusă voinţei ei, ar fi răspuns: "Fleacuri!" Era periculoasă — şi pace! Ar fi vrut să nu se mai gândească deloc la această poveste. Dacă s-a întâmplat, s-a întâmplat. Nu mai voia să audă nimic despre ea — ceea ce dorea, însă, era să salveze situaţia lui June şi liniştea ei sufletească. El încă spera ca ea să redevină mângâierea bătrâneţilor lui.

De aceea i-a scris lui Jo. Răspunsul nu l-a satisfăcut .Singurul rezultat practic al întrevederii tânărului Jolyon era fraza aceea bizară: "Mi-am dat

seama că e dus de valuri!" Valuri! Ce fel de valuri? Ce înseamnă această modă nouă în vorbire?

Oftă şi puse ultimele hârtii în geantă. Ştia prea bine ce vrea să spună Jo.

June ieşi din sufragerie şi îl ajută să-şi pună pardesiul. După îmbrăcăminte şi după expresia de pe faţa ei mică, hotărâtă, pricepu îndată ce va urma.

— Plec cu dumneata! îi zise.

— E o prostie, scumpa mea. Eu mă duc de-a dreptul în City. Nu te pot lăsa aşa, fără rost, pe acolo!

— Trebuie să mă duc pe la bătrâna doamnă Smeech.

— Oh! mereu cu neajutoraţii tăi! mormăi bătrânul Jolyon. N-a crezut în pretextul invocat de ea, dar nu s-a mai opus. Nu te puteai pune cu încăpăţânarea ei.

La gara Victoria o urcă în trăsura pe care şi-o comandase pentru el — acţiune caracteristică, bătrânul Jolyon nu cunoştea egoismul meschin.

— Bagă de seamă, scumpa mea, nu te obosi prea mult, îi zise şi luă o birjă spre City.

June se duse mai întâi pe o ulicioară din Paddington, unde locuia doamna Smeech, "neajutorata" ei — o persoană vârstnică, fostă muncitoare zilieră; dar după ce vreme de o jumătate de oră ascultă plângerile ei obişnuite, îi spuse câteva vorbe de mângâiere şi plecă la Stanhope Gate. Casa cea mare era închisă şi întunecată.

Hotărâse că trebuie cu orice preţ să afle ceva. E mai bine să priveşti răul în faţă şi să treci peste el. Planul ei era să meargă mai întâi la mătuşa lui Phil, doamna Baynes, şi dacă acolo nu află nimic, să se ducă chiar la Irene. Nici ea nu ştia prea desluşit ce aşteaptă de la aceste vizite.

La ora trei sosi în Lowndes Square. Cu instinctul femeii care trebuia să înfrunte o durere, se îmbrăcase cu cea mai frumoasă rochie a ei, şi

pornise la luptă cu o privire curajoasă, ca a bătrânului Jolyon. Temerile ei se transformaseră în nerăbdare.

Doamna Baynes, mătuşa lui Bosinney (Louisa era numele ei), era în bucătărie când i-a fost anunţată June: tocmai dădea dispoziţii bucătăresei, căci era o excelentă gospodină. De altfel domnul Baynes spunea întotdeauna: "O masă bună e mare lucru". El lucra cel mai bine după masă. Baynes e cel care construise şirul minunat de case mari din cărămidă roşie, care ar putea concura cu atât de multe alte case pentru premiul "cea mai urâtă casă din Londra".

Când auzi numele lui June, doamna Baynes se duse în grabă în odaia ei, descuie sertarul unui scrin, scoase dintr-o cutie roşie de piele două brăţări de aur şi le puse la încheieturile mâinilor ei albe. "Simţul de proprietate" care, după cum ştim, e pecetea forsyte-ismului şi temelia moralei adevărate, era foarte dezvoltat la ea.

Îşi privi statura de înălţime mijlocie, corpolentă şi cu tendinţă de îngrăşare, în oglinda dulapului ei de lemn de tupilan. Era îmbrăcată cu o rochie cusută după gustul ei, dintr-un material în culori şterse, ca pereţii murdari de pe coridoarele hotelurilor mari. Ridică mâinile spre părul pieptănat à *la Princesse de Galles,* îl aşeză ici şi colo, potrivindu-l. Fără să-şi dea seama, ochii ei erau plini de forţa necesară pentru a privi drept în faţă realităţile meschine ale vieţii şi a scoate maximum de profit din ele. În tinereţe obrajii ei fuseseră albi ca spuma şi trandafirii, dar acum erau pătaţi de vârstă; şi când îşi atinse uşor fruntea cu puful de pudră, în ochii ei reapăru acea privire calculată, aspră şi urâtă. Puse puful jos şi se opri nemişcată în faţa oglinzii, pentru a-şi potrivi un zâmbet pe faţa cu nasul proeminent. Bărbia (care niciodată nu fusese mare) acum se subţia din ce în ce mai mult, din pricina gâtului ce se îngroşa, iar buzele-i subţiri şi colţurile gurii se lăsau în jos. În

grabă mare, ca nu cumva să piardă efectul, îşi strânse fustele cu amândouă mâinile şi coborî.

De câtăva vreme se aştepta la această vizită. Zvonurile că relaţiile dintre nepotul ei şi logodnica lui nu mergeau tocmai bine îi ajunseseră la urechi. Nici unul din ei nu o mai vizitase de câteva săptămâni. În mai multe rânduri îl poftise pe Phil la masă, dar răspunsul fusese mereu acelaşi: "Sunt prea ocupat".

Instinctiv, era alarmată, şi în asemenea chestiuni instinctul acestei straşnice femei nu dădea greş. Ea ar fi trebuit să fie o Forsyte; după definiţia tânărului Jolyon, avea dreptul neîndoielnic la acest privilegiu, şi merita să fie clasată ca atare.

Îşi măritase cele trei fete în mod miraculos; căci toate trei erau urâte. Numele ei figura în nenumărate comitete de societăţi de binefacere dependente de biserică. Organiza baluri, reprezentaţii teatrale, bazaruri, dar nu-şi dădea numele decât după ce se convingea că reuşita era asigurată.

Adeseori spunea că totul trebuie pus pe baze comerciale. Adevăratul rost al bisericii, al carităţii şi al tuturor faptelor era să întărească organizarea "Societăţii". În consecinţă, orice acţiune individuală era imorală. Singurul lucru sănătos era organizarea, căci numai prin organizare ai certitudinea că dobândeşti ceva în schimbul banilor tăi. Organizare şi iarăşi organizare! şi, într-adevăr, după cum o numise bătrânul Jolyon, era "o personalitate", dar el mersese cu analiza mai departe, decretând după aceea că e o "mistificatoare".

Acţiunile girate de ea erau atât de bine organizate, încât beneficiile ajungeau să fie distribuite săracilor când arătau ca un lapte fiert de pe care se scosese toată smântâna bunătăţii omeneşti. Adeseori declara, şi atât de just, că

sentimentalismul trebuie lepădat. Era şi academică.

Această mare şi straşnică femeie, atât de preţuită în cercurile clericale, era una din principalele preotese ale templului forsyte-ismului. Ea ţinea aprinsă zi şi noapte flacăra sfântă a Zeului Proprietăţii, pe al cărui altar sunt înscrise aceste cuvinte de însufleţire; "Nimic pentru nimic şi foarte puţin pentru o jumătate de şiling".

Când intra pe uşă se simţea că ceva substanţial a apărut în cameră, şi poate că de aceea avea ea atât succes când prezida vreo serbare de binefacere. Oamenii care-şi dădeau obolul voiau să primească ceva substanţial în schimbul banilor lor. Înconjurată, la balurile societăţilor de binefacere, de doamnele ei din comitet, cu nasul impozant şi cu trupul pătrat, corpolent, înveşmântat într-o rochie brodată cu paiete — păşea ca un general.

Singurul lucru în defavoarea ei era acela că nu avea un nume mare. Ea era o forţă a înaltei burghezii, cu sutele ei de clici şi cercuri, care toate se întreceau pe câmpul de bătălie comun: organizaţiile de binefacere. Şi pe acest câmp de bătălie fustele lor se atingeau în mod plăcut cu acelea ale doamnelor din Societate, din cea mai înaltă Societate, care se scrie cu "S" mare. Ea era o forţă a societăţii cu "s" mic, în acest corp mai vast, mai însemnat şi mai puternic, în care instituţiile, maximele, principiile comerciale creştine, pe care le întruchipa doamna Baynes, erau sânge dătător de viaţă, ce curgea din plin în vinele oamenilor, valori economice palpabile, în timp ce în vinele Societăţii mai puţin numeroase, aceea care se scrie cu "S" mare, nu curgea decât imitaţia sterilizată a sângelui societăţii cu "s" mic. Toţi cei care au cunoscut-o au simţit că e o femeie de nădejde, care — pe cât posibil — niciodată nu dădea nimic din ea sau din avutul ei.

Nu se împăcase niciodată cu tatăl lui Bosinney, care nu rareori îşi bătuse joc de ea în

chip cu totul neîngăduit. Acum, că murise, spunea despre el: "Sărmanul, iubitul, necuviinciosul meu cumnat".

O salută pe June cu entuziasmul acela măsurat în care era meşteră, puţin cam intimidată de ea — în măsura în care o femeie de importanţa ei în lumea creştină şi comercială se putea intimida — căci deşi June era o fetişcană mărunţică, avea multă demnitate, pe care i-o dădea privirea neînfricată din ochii ei. De asemenea, vicleană cum era, doamna Baynes pricepuse că în dosul purtării directe, fără compromis a lui June, zace mult din spiritul unui Forsyte. Dacă fata n-ar fi fost decât sinceră şi îndrăzneaţă, doamna Baynes ar fi socotit-o "aiurită" şi ar fi dispreţuit-o; dacă ar fi fost o simplă Forsyte, ca de pildă Francie, ar fi luat-o sub aripa ei ocrotitoare — pentru valoarea ei bănească. Dar June, cu toate că era atât de mititică — doamna Baynes admira, în general, cantitatea — îi trezea un simţământ de nelinişte; de aceea o aşeză într-un fotoliu cu spatele la lumină.

Respectul ei pentru June mai avea încă un motiv — pe care doamna Baynes, prea devotată fiică a Bisericii, nu l-ar fi recunoscut niciodată, căci era prea lumesc: auzise adeseori pe soţul ei vorbind despre averea mare a bătrânului Jolyon, deci avea cele mai sănătoase argumente pentru a fi extrem de curtenitoare faţă de nepoata lui. Astăzi simţea aceeaşi emoţie pe care o împărtăşim la citirea unui roman în care este vorba de un erou şi de o moştenire, temându-ne cu înfrigurare ca nu cumva printr-o nefericită scăpare a romancierului, tânărul să piardă până la urmă moştenirea.

Purtarea ei era din cale-afară de caldă; niciodată nu văzuse atât de limpede cât de distinsă şi plăcută era această fată. O întrebă despre sănătatea bătrânului Jolyon. Minunat bărbat pentru vârsta lui; pare atât de tânăr, se ţine atât de drept; şi câţi ani are? Optzeci şi unu! N-ar fi crezut niciodată! Au fost la mare! Ce plăcut trebuie să fi

fost! Probabil că June a avut veşnic veşti de la Phil. Ochii ei gri-deschis ieşiră puţin din orbite când puse această întrebare dar fata întâmpină privirea ei fără a clipi.

— Nu, îi zise, el nu scrie niciodată!

Ochii doamnei Baynes priviră în pământ; nu avusese intenţia s-o facă, dar nu se putu stăpâni. De îndată îşi ridică privirea.

— Fireşte că nu. Acesta e Phil — întotdeauna a fost aşa!

— Într-adevăr? spuse June.

Răspunsul scurt al lui June dădu o clipă de ezitare zâmbetului prietenos al doamnei Baynes. Îşi ascunse stinghereala printr-o mişcare bruscă şi, aşezându-şi din nou fusta, zise:

— Da, scumpa mea! E omul cel mai zăpăcit pe care l-am cunoscut. Nu trebuie să dai nici o importanţă la ceea ce face el!

Deodată, June îşi dădu seama că-şi iroseşte vremea degeaba. Chiar dacă i-ar pune o întrebare pe şleau, tot nu va scoate nimic de la această femeie.

— Vine pe la dumneavoastră? o întrebă roşind.

Pe fruntea doamnei Baynes, peste pudră, apărură broboane de năduşeală.

— O, da! Nu-mi aduc aminte când a fost ultima dată pe aici — în orice caz, nu l-am văzut de mult. E atât de ocupat cu casa vărului dumitale! După cum am auzit, azi-mâine o isprăveşte. Va trebui să organizăm o mică masă pentru a sărbători evenimentul. Vino, te rog, şi rămâi să dormi noaptea la noi!

— Mulţumesc, zise June. Apoi, gândi din nou: "Îmi pierd vremea, de la femeia asta nu voi afla nimic".

Se ridică să plece. Faţa doamnei Baynes se schimbă. Se ridică şi ea; buzele îi tremurau, îşi freca mâinile. Era limpede că se petrece ceva rău şi nu îndrăznea s-o întrebe pe fata care stătea acolo,

cu trupul ei zvelt, drept, micuţ, cu obrazul hotărât, cu bărbia fermă şi ochii plini de mânie. De obicei doamna Baynes nu se temea să pună întrebări — doar orice organizare avea la temelie punerea de întrebări!

Dar aici era vorba de ceva atât de grav, încât nervii ei, solizi din fire, fuseseră puternic zdruncinaţi. Chiar în dimineaţa acelei zile, soţul ei îi spusese: "Bătrânul Forsyte e om de peste o sută de mii de lire!"

Şi fata aceasta stătea aici, cu mâna întinsă — cu mâna întinsă!

Se temea că scapă prilejul — nu putea spune precis — norocul de a o avea în familia ei! Şi totuşi, nu îndrăznea să scoată nici o vorbă.

Ochii ei o urmară pe June la uşă. Uşa se închise în urma fetei.

Apoi o strigă şi, fugind după ea, legănându-şi trupul greoi încoace şi încolo, redeschise uşa.

Prea târziu! Auzi trântindu-se poarta şi se opri. Pe faţă i se citea adevărată furie şi deznădejde.

June trecu prin scuar sprintenă ca o pasăre. Acum n-o mai putea suferi pe această femeie pe care, în zilele fericite din trecut, o găsea atât de bună. Până când o să-i ascundă toată lumea adevărul? Trebuie să îndure mereu chinul incertitudinii?

Se va duce chiar la Phil şi îl va întreba ce are de gând. Avea dreptul să ştie. Merse în goană pe Sloare Street, pâna ajunse la casa în care locuia Bosinney. Trecu prin uşa cu arcuri de la intrare şi fugi iute în sus pe scări. Bătăile inimii o dureau.

La capătul etajului trei se opri să respire şi, ţinându-se de rampă, stătu să asculte. De sus nu se auzea nici un zgomot.

Cu faţa albă ca varul, urcă ultimul etaj. Văzu uşa cu placa pe care era scris numele logodnicului ei. Hotărârea care o adusese până aici se risipi.

Abia acum îşi dădu seama de însemnătatea gestului ce-l săvârşeşte. Tot trupul ei era fierbinte; palmele-i erau ude sub mănuşile subţiri de mătase.

Se întoarse spre scări, dar nu coborî. Rezemându-se de balustradă, încercă să scape de senzaţia că se înăbuşă; şi cu ochii larg deschişi, privi uşa cu un curaj înspăimântător. Nu! Nu va coborî! Ce importanţă are ce va crede lumea despre ea? Nu se va afla niciodată! Dacă nu se ajută singură, nimeni n-o va ajuta! Trebuie să meargă până la capăt!

Făcu o sforţare pentru a se dezlipi de peretele de care se sprijinea şi trase clopotul. Uşa nu se deschise, şi deodată toată ruşinea şi teama ei se topiră. Sună încă o dată şi încă o dată, ca şi cum, cu toate că nimeni nu era în casă, ar fi putut smulge un răspuns din acea încăpere încuiată, drept răsplată pentru atâta ruşine şi teamă cât o costase această vizită. Uşa nu se deschise. Renunţă să mai sune şi, aşezându-se pe ultima treaptă de sus, îşi ascunse faţa în mâini.

Apoi coborî în vârful picioarele şi ieşi afară, la aer. Se simţea ca după o boală grea şi nu avea altă dorinţă decât să ajungă cât mai repede acasă. Oamenii pe care-i întâlnea păreau a şti unde fusese ea, ce făcuse ea; şi deodată — pe partea cealaltă a trotuarului, întoreându-se acasă dinspre Montpellier Square — îl văzu chiar pe Bosinney.

Făcu o mişcare pentru a trece prin învălmăşeala străzii, pe cealaltă parte. Ochii lor se întâlniră şi el ridică pălăria. Trecu un omnibus, care îi despărţi, şi nu se mai văzură. Apoi, stând pe marginea trotuarului — printr-un spaţiu liber între trăsurile ce treceau — îl văzu îndepărtându-se.

Şi June rămase nemişcată, privind în urma lui.

Capitolul XIII

"O dată supă de cap de viţel simplă, o dată supă de vacă şi două pahare de Porto".

În sala de la etajul restaurantului "French", unde un Forsyte mai poate găsi o mâncare englezească consistentă, James şi fiul său se aşezară la masă.

Dintre toate restaurantele, acesta îi plăcea cel mai mult lui James. Era fără pretenţii, mâncarea gustoasă şi săţioasă şi, cu toate că într-o anumită măsură se lăsase corupt de necesitatea de a fi la modă şi de a-şi schimba deprinderile, pentru a ţine pasul cu venitul său care creştea necontenit, în momentele de răgaz din City, inima îl trăgea spre gustoasele mâncări din zilele tinereţii sale. Aici era servit de chelneri cu barbă şi şorţuri albe, aici era rumeguş de lemn pe jos, şi trei oglinzi cu rame aurite atârnau destul de sus pentru a nu te putea vedea în ele. Abia de curând au desfiinţat boxele în care îţi puteai savura costiţa de berbec sau excelenta friptură de vacă, cu cartofi făinoşi, ca un gentleman, fără a-ţi vedea vecinii.

Vârî colţul şervetului în a treia butonieră a jiletcii, obicei pe care de ani de zile fusese silit să-l părăsească acasă la el, în West End. Simţea că o să-i cadă bine supa — căci toată dimineaţa o petrecuse descurcând socotelile unui vechi prieten.

După ce-şi umplu gura cu pâine de casă veche, începu:

— Cum merg treburile la Robin Hill? O iei şi pe Irene când te duci acolo? Ai face bine să mergi cu ea. Cred că sunt o mulţime de lucruri de controlat.

Fără a ridica privirea, Soames răspunse:

— Nu vrea să meargă.

— Nu vrea să meargă? Ce înseamnă asta? Doar ea o să-locuiască în casa aceea! Nu-i aşa?

Soames nu răspunse.

— Nu ştiu ce le-a apucat pe femeile din ziua de azi, mormăi James, eu niciodată n-am avut necazuri cu ele. Are prea multă libertate. E răsfăţată.

Soames ridică privirea.

— Nu vreau să se vorbească nimic împotriva ei, spuse cu totul pe neaşteptate.

Liniştea nu mai era întreruptă decât de zgomotul cu care James îşi sorbea supa.

Chelnerul aduse două pahare de Porto, dar Soames îl opri.

— Vinul de Porto nu se serveşte în felul acesta; ia-le înapoi şi adu sticla.

James se trezi din visarea în care-şi sorbea supa şi aruncă una din privirile lui agere asupra celor ce se petreceau în jurul lui.

— Mama ta e bolnavă în pat, poţi lua trăsura să vă ducă acolo. Cred că plimbarea i-ar face plăcere lui Irene. Probabil că tânărul Bosinney e acolo, pentru a vă primi.

Soames dădu din cap.

— Şi mie mi-ar plăcea sa mă duc să văd cu ochii mei ce treabă a făcut până la urmă, continuă James. Am să trec cu trăsura să vă iau pe amândoi.

— Eu merg cu trenul, răspunse Soames. Dacă vrei să treci, poate că Irene vrea să meargă cu dumneata, nu-ţi pot spune nimic precis.

Făcu semn chelnerului să aducă nota, pe care o plăti James.

La catedrala St. Paul se despărţiră; Soames porni spre gară, iar James luă omnibusul spre West End.

Ocupă locul din colţ, de lângă conductor, unde picioarele lui lungi încurcau pe toţi cei care se urcau; iar pe toţi cei ce treceau prin faţa lui îi privea cu mânie, ca şi cum aceştia n-ar fi avut dreptul să consume aerul lui.

Avea de gând să găsească un prilej pentru a vorbi chiar în după-amiaza asta cu Irene. O vorbă spusă la vreme face cât nouă! Şi acum, că se mută

la ţară, a sosit momentul fericit de a întoarce o pagină în cartea vieţii ei! El observase că Soames nu va îngădui multă vreme purtările ei!

Nu i-a trecut prin gând să definească ce înţelegea el prin "purtările ei"; expresia era cuprinzătoare, vagă şi tocmai potrivită pentru un Forsyte. Iar James, după dejun, avea mai mult curaj ca în restul zilei.

Ajuns acasă, porunci să tragă caleaşca la scară, cu dispoziţia specială ca şi valetul să-l însoţească. Dorea să fie gentil cu ea, răsfăţând-o.

Când se deschise uşa de la Montpellier Square nr. 62, o auzi desluşit pe Irene cântând. Se grăbi să spună femeii de serviciu acest lucru, ca nu cumva femeia să inventeze vreun motiv pentru a-i refuza intrarea.

Da, doamna Soames era acasă, dar jupâneasa nu ştia dacă primeşte musafiri.

James, mişcându-se cu o iuţeală care uluia întotdeauna pe cei care-i priveau silueta lungă şi expresia preocupată a feţei, ajunse într-o clipă în salon, fără a mai aştepta să i se permită intrarea. O găsi pe Irene aşezată la pian, cu mâinile pe clape, ascultând fireşte vocile din vestibul. Îl salută fără a zâmbi.

— Soacra ta e bolnavă în pat, începu el, sperând să-i cucerească simpatia. Am venit cu trăsura. Şi acum, fii fată drăguţă, pune-ţi pălăria şi vino să faci o plimbare cu mine. O să-ţi facă bine!

Irene se uită la el, ca şi cum era cât p-aci să-l refuze, dar apoi îşi schimbă părerea; se duse sus şi coborî cu pălăria pe cap.

— Unde vrei să mă duci? îl întrebă.

— Mergem până la Robin Hill, bolborosi foarte iute James; caii au nevoie de mişcare şi mie mi-ar face plăcere să văd ce s-a mai făcut pe acolo.

Irene ezită o clipă, apoi din nou se răzgândi şi porni spre trăsură, cu James aplecat asupra ei, ca să fie mai sigur că vine cu el.

Făcuseră mai mult de jumătate din drum, când el începu:

— Soames te iubeşte foarte mult — nu permite să se spună nici o vorbă împotriva ta; de ce nu-i arăţi mai multă afecţiune?

Irene roşi şi zise cu o voce joasă:

— Nu pot arăta ceea ce nu simt.

James o privi aspru; simţea că acum o avea în trăsura lui proprie, cu caii şi servitorii lui, deci era cu adevărat stăpânul situaţiei. Ea nu-i va putea ascunde adevărul şi nici nu putea face o scenă în public.

— Nu pricep ce se petrece cu tine. Doar Soames e un soţ foarte bun!

Răspunsul lui Irene fu atât de încet, încât abia se auzi în zgomotul trăsurii. El prinse doar vorbele:

— Nu dumneata eşti căsătorit cu el!

— Ce are a face? Ţi-a dat tot ce-ţi doreşti. E gata oricând să te ducă unde vrei, iar acum ţi-a clădit această casă la ţară. Şi tu nu ai nici o avere personală.

— Nu am.

James se uită din nou la ea; nu pricepea expresia de pe faţa ei. Părea că va izbucni în hohote de plâns, şi totuşi...

— Nu încape îndoială că noi toţi am făcut tot ce-am putut pentru a fi buni cu tine, şopti el în grabă.

Buzele lui Irene tremurau şi, spre groaza lui, James văzu o lacrimă rostogolindu-se pe obrazul ei. Simţi că ceva îi strânge gâtlejul.

— Noi toţi te iubim mult, numai dacă tu, voia să spună, "ai şti să te porţi", dar se răzgândi şi zise: numai dacă tu ai fi o soţie mai caldă faţă de el.

Irene nu răspunse şi nici James nu mai vorbi. În tăcerea ei era ceva ce-l îngrijora; nu tăcea cu încăpăţânare, mai degrabă părea a fi de acord cu tot ceea ce spunea el. Şi totuşi simţea că nu el

fusese acela care a spus ultimul cuvânt. Nu pricepea nimic.

Totuşi, nu se simţi în stare să păstreze multă vreme tăcerea.

— Cred că tânărul Bosinney se va căsători acum cu June. Nu-i aşa?

Irene se schimba la faţă.

— Nu ştiu, trebuie s-o întrebi pe ea.

— Îţi scrie?

— Nu.

— Dar cum se poate una ca asta? Credeam că sunteţi foarte bune prietene.

Irene se întoarse către el.

— Şi despre asta tot pe ea trebuie s-o întrebi!

— Bine, spuse năucit James, speriat de privirea ei. E foarte ciudat că la o întrebare limpede, nu pot primi un răspuns precis. Dar aşa este şi pace!

Şi rămase rumegându-şi nereuşita, apoi în cele din urmă izbucni:

— Fie! Eu te-am prevenit. Tu nu vrei să priveşti mai departe. Soames nu spune multe, dar după cum văd eu, nu va mai răbda multă vreme această situaţie. Nimeni altul în afară de tine nu e vinovat şi, mai mult decât atâta, nimeni nu va fi de partea ta.

Irene dădu din cap zâmbind uşor.

— Mulţumesc. Îţi sunt foarte recunoscătoare.

James nu ştia deloc ce să-i răspundă.

Dimineaţa senină, caldă, se schimbă cu încetul într-o după-amiază cenuşie, apăsătoare. O fâşie de nori grei, pe care furtuna ce se apropia o vopsise în gălbui, se ridicase la miazăzi şi se întindea din ce în ce. Crengile copacilor atârnau nemişcate peste şosea, fără cea mai mică adiere printre frunze. Dinspre caii încălziţi venea un miros vag de clei care plutea în zăpuşeală. Vizitiul şi feciorul vorbeau în şoaptă pe capră, dar nu întoarseră niciodată capul.

În sfârşit, spre marea uşurare a lui James, ajunseră la casă. Tăcerea de nepătruns a acestei femei de lângă el, pe care o socotise întotdeauna atât de dulce şi blajină, îl înspăimânta.

Trăsura îi duse în faţa uşii. Intrară.

Vestibulul era rece şi atât de tăcut, încât i se păru că intră într-un mormânt. Un fior străbătu şira spinării lui James. Iute, dădu la o parte perdelele grele de piele dintre coloanele care despărţeau vestibulul de curtea interioară.

Nu-şi putu reţine o exclamaţie de aprobare.

Decoraţia interioară era, într-adevăr, de un bun-gust desăvârşit. Cărămizile rubinii, mate, ce se întindeau de la baza pereţilor până la un strat rotund de irişi mari, care împrejmuiau un bazin adânc de marmură albă, plin cu apă, erau, desigur, de cea mai bună calitate. James admira mai ales perdelele de piele purpurie, care acopereau o întreagă latură a curţii, încadrând o uriaşă sobă de teracotă albă. Ferestrele din mijlocul luminatorului erau date la o parte şi aerul cald de afară pătrundea până în inima casei.

Se opri în picioare, cu mâinile la spate, cu capul aplecat peste umerii lui înalţi şi înguşti, urmărind cu de-amănuntul ornamentul de pe coloane şi motivul frizei care se întindea sub galerie, de jur-împrejurul pereţilor de culoarea fildeşului. Se vedea cât de colo că nu s-a precupeţit osteneala. Aceasta era cu adevărat o casă pentru un gentleman. Se duse până la perdele şi, după ce descoperi cum erau lucrate, le trase la o parte şi deschise galeria de tablouri, terminată cu o mare fereastră ce ocupa tot peretele din fundul încăperii. Pardoseala era de stejar negru, iar pereţii erau tot albi, ca fildeşul. Merse mai departe, deschizând uşile şi aruncând priviri peste tot. Totul era în desăvârşită ordine, gata de locuit.

Când, în sfârşit, se întoarse spre a vorbi cu Irene, o văzu stând la intrarea în grădină cu soţul ei şi cu Bosinney. Cu toate că James nu avea o

deosebită sensibilitate, simţi că ceva nu era în ordine. Se îndreptă către ei şi, deşi cam speriat, neştiind de ce natură e neînţelegerea, încercă să dreagă lucrurile.

— Ce mai faci, domnule Bosinney? îi zise întinzându-i mâna. Pot să-ţi spun că ai cheltuit mulţi bani aici!

Soames întoarse spatele şi plecă. James îşi plimbă privirea de la faţa încruntată a lui Bosinney la aceea a lui Irene şi, fiind enervat, spuse cu voce tare ceea ce gândea:

— Ei bine, eu nu pricep ce se petrece aici. Nimeni nu-mi spune nimic!

Şi, pornind după fiul său, auzi râsul scurt al lui Bosinney şi vorbele:

— Ei bine! Slavă Domnului. Arăţi atât de... Din nefericire, nu a putut auzi mai mult.

Ce s-o fi întâmplat? Se uită înapoi. Irene stătea foarte aproape de arhitect, iar faţa ei semăna cu aceea pe care o cunoştea el. Se duse în grabă la fiul său.

Soames măsura cu paşi mari galeria de tablouri.

— Ce s-a întâmplat? Ce înseamnă asta? zise James.

Soames îl privi cu obişnuitul său calm arogant, dar James ştia bine de tot că era foarte mânios.

— Prietenul nostru a trecut din nou peste dispoziţiile mele! Atâta tot! Dar de data asta va fi cât se poate de prost pentru el!

Se întoarse şi porni spre uşă. James îl urmă în grabă şi i-o luă înainte. O văzu pe Irene luându-şi degetul de pe buze, o auzi spunând ceva cu vocea ei obişnuită; începu să vorbească înainte de a ajunge la ei:

— Se apropie o furtună. Ar fi mai bine să plecăm acasă. Cred că nu poţi merge cu noi, domnule Bosinney? Nu-i aşa că nu? Atunci la revedere!

Întinse mâna. Bosinney nu i-o strânse ci, întorcându-se râzând, spuse:

— La revedere, domnule Forsyte. Vezi să nu te prindă furtuna! şi plecă.

— Ia te uită! începu James. Eu nu pricep.

Dar văzând faţa lui Irene, se opri. O prinse de braţ pe nora lui şi o conduse până la trăsură. Era convins, foarte convins, că aceştia doi îşi dăduseră o întâlnire sau aşa ceva...

Nimic pe lume nu scoate mai mult din fire pe un Forsyte decât descoperirea că un lucru, pentru care prevăzuse să cheltuiască o anumită sumă, a costat mai mult. Şi aceasta se înţelege de la sine, căci întreaga organizare a vieţii lui este întemeiată pe preciziunea socotelilor ce-şi face. Dacă nu se poate bizui pe valori precise în proprietate, busola lui arată greşit şi se trezeşte aruncat în voia apelor amare, fără cârmă.

După ce îi scrisese lui Bosinney în termenii scrisorilor mai sus relatate, Soames nu s-a mai gândit la costul casei. El credea că spusese atât de răspicat ce sumă a fost fixată pentru costul ei final, încât posibilitatea de a fi depăşită nici nu-i trecea prin gând. Când află de la Bosinney că limita de douăsprezece mii de lire a fost depăşită cu vreo patru sute de lire, păli de furie. La început socotise că această casă, complet terminată, va costa zece mii de lire, şi adeseori îşi făcuse reproşuri că se lăsase ispitit în majorări repetate. Dar prin această ultimă depăşire, Bosinney greşise rău de tot. Soames nu pricepea cum poate un om face asemenea neghiobie. Dar o făcuse — şi toată ranchiuna şi gelozia ascunsă împotriva lui Bosinney, care-l mistuia de atâta vreme, se transformase acum în furie faţă de această nebunie care pusese capăt la toate. Atitudinea soţului încrezător şi prietenos dispăruse. O luase pentru a-şi păstra o proprietate — nevasta — dar acum o părăsea pentru a-şi apăra o proprietate de altă natură.

"Oh!" îi spusese lui Bosinney după ce-i revenise graiul, "îmi închipui că eşti foarte mulţumit de dumneata. Dar trebuie să-ţi spun de pe acum că — în ceea ce mă priveşte — nu ţi-ai ales bine omul!"

În acel moment nici el nu ştia exact ce voia să spună prin aceste vorbe, dar după cină revizui corespondenţa dintre el şi Bosinney, pentru a fi sigur de ceea ce va face. Problema nu putea fi interpretată în două chipuri — individul s-a făcut răspunzător pentru un plus de patru sute de lire sau, în orice caz, de trei sute cincizeci lire, pe care va trebui să le plătească.

Când ajunse la această concluzie, se uită la soţia lui. Era aşezată în locul ei obişnuit, de pe canapea, schimbând dantela unui guler. Toată seara nu-i adresase nici măcar o vorbă.

Se duse până la cămin şi, privindu-şi faţa în oglindă, zise:

— Prietenul tău, "Piratul", a făcut o mare prostie: dar o va plăti!

Ea se uită dispreţuitor la el şi răspunse:

— Nu ştiu despre ce vorbeşti!

— Vei afla îndată. Un fleac, ceva ce tu dispreţuieşti profund — patru sute de lire!

— Vrei să spui că îl vei pune să plătească banii ăştia pentru casa aceea blestemată?

— Da.

— Deşi ştii că nu are nici un ban?

— Da.

— Atunci eşti mai josnic decât credeam.

Soames se întoarse din faţa oglinzii şi, fără să-şi dea seama, luă de pe cămin o cupă de porţelan chinezesc şi îşi împreună mâinile în jurul ei, ca pentru rugăciune. Văzu cum sânii lui Irene se ridicau şi coborau, cum ochii i se întunecau de mânie; dar neţinând seama de insulta primită, întrebă liniştit:

— Ia spune, cochetezi cu Bosinney?

— Nu. Nu cochetez cu el.

Ochii ei întâlniră pe ai lui, dar Soames întoarse privirea. N-o credea, dar nu era nici convins că minte; ştia, în orice caz, că a greşit punându-i această întrebare. El n-a ştiut niciodată, şi nu va şti niciodată, ce gândea ea. Uitându-se la faţa-i de nepătruns, îi veniră în minte toate acele sute şi sute de seri în care o văzuse şezând aici, blândă şi pasivă, dar atât de greu de înţeles, atât de greu de cunoscut — şi gândul acesta îl înfurie peste măsură.

— Cred că eşti făcută din piatră, îi zise, încleştându-şi degetele atât de tare, încât sparse cupa fragilă.

Cioburile căzură pe grătarul căminului. Dar Irene zâmbi.

— Se pare c-ai uitat că această cupă nu e din piatră! zise ea.

Soames o prinse de braţ.

— O bătaie bună e singurul lucru care te-ar aduce în toate minţile, îi zise, şi, întorcându-se pe călcâie, părăsi odaia.

Capitolul XIV
SOAMES STĂ PE TREPTE

În seara aceasta Soames se urcă pe scări cu senzaţia că mersese prea departe cu Irene. Era gata să-i ceară iertare pentru vorbele rostite.

Stinse lampa cu gaz care încă mai ardea pe culoarul din faţa odăii lor de culcare. Zăbovi puţin cu mâna pe clanţa uşii, încercând să-şi formuleze scuzele, căci nu voia ca Irene să vadă că e nervos.

Dar uşa nu se deschise, nici chiar când o zgâlţâi, apăsând puternic pe clanţă. Probabil că a încuiat-o dintr-un motiv oarecare şi a uitat s-o descuie.

Intră în camera lui de toaletă, unde gazul era de asemenea aprins, arzând cu o flacără mică, şi se

duse repede la cealaltă uşă. Şi aceasta era încuiată. Atunci observă că patul de campanie pe care-l folosea uneori era aşternut, iar lenjeria de noapte întinsă pe el. Îşi puse mâna pe frunte şi o retrase udă. Se făcu lumină în mintea lui şi pricepu că a fost dat afară. Se duse iarăşi la uşă şi, zgâlţâind uşor clanţa, strigă:

— Descuie uşa! Auzi? Descuie uşa!

Se auzi un foşnet slab, dar nici un răspuns.

— Auzi? Deschide imediat uşa — insist să fiu lăsat să intru!

Soames o auzea respirind, lipită de cealaltă parte a uşii. Era respiraţia unei făpturi ameninţate de primejdie.

Această tăcere neînduplecată, neputinţa de a pătrunde la ea erau îngrozitoare. Se întoarse la cealaltă uşă şi, împingând-o cu toată greutatea corpului său, încercă s-o spargă. Uşa era nouă — chiar el pusese s-o schimbe la întoarcerea din călătoria lor de nuntă. Într-un acces de furie ridică piciorul pentru a izbi tăblia uşii, dar gândul că servitorii l-ar putea auzi îl opri. Simţi că e învins.

Se trânti pe patul din camera lui de toaletă şi luă o carte.

Dar în loc de tipăritură, i se părea c-o vede pe Irene — cu părul ei de aur despletit peste umerii goi şi cu ochii mari, negri — ca un animal încolţit din toate părţile. Abia acum pricepu el întreaga semnificaţie a actului ei de răzvrătire; îl săvârşise o dată pentru totdeauna.

Nu putea sta liniştit şi se duse din nou la uşă. O auzea mişcându-se, şi strigă:

— Irene! Irene!

Glasul îi suna patetic fără voie. Drept răspuns, de prost augur, chiar şi sunetele vagi încetară. Se opri cu pumnii încleştaţi, îngândurat.

Apoi, în vârful picioarelor, ieşi pe furiş din cameră şi, strângându-şi toate puterile, se repezi la cealaltă uşă, pentru a o sparge. Uşa scârţâi, dar nu

cedă. Se aşeză pe scară şi-şi cuprinse obrazul în mâini.

Vreme îndelungată şezu acolo, în întuneric; prin luminatorul de pe acoperiş, luna arunca o fâşie palidă de lumină ce se întindea încet pe scări, ajungând până la el. Încercă să filozofeze.

Încuind uşile camerei, Irene şi-a pierdut drepturile de soţie. O să se consoleze cu alte femei!

Dar gândurile lui nu făcură decât o călătorie de nălucă în lumea acestor plăceri — nu avea poftă de asemenea aventuri. Niciodată nu l-au atras prea mult, iar acum pierduse obiceiul. Simţea că niciodată nu-l va regăsi. Foamea lui nu putea fi astâmpărată decât de soţia lui, neînduplecată şi înspăimântată, pitită în dosul acestor uşi încuiate. Nici o altă femeie n-o poate înlocui.

Acolo, afară, în întuneric, această convingere năvăli asupra lui cu o forţă copleşitoare.

Filozofia îl părăsi şi o mânie sumbră îi luă locul. Purtarea ei era imorală, de neiertat, demnă de orice pedeapsă ce ar sta în puterea lui. El nu dorea nici o altă femeie, numai pe ea, iar ea îl respingea!

Desigur că-l urăşte cu adevărat. Până acum nu crezuse niciodată acest lucru. Nici acum nu era de tot convins. I se părea de necrezut. Avea impresia că şi-a pierdut pentru totdeauna puterea de discernământ. Dacă ea, pe care o socotise mereu atât de blândă şi supusă, a fost în stare să facă acest pas hotărâtor — ce nu se poate întâmpla pe lumea aceasta?

Apoi, din nou îşi puse întrebarea dacă era ceva între ea şi Bosinney. Nu credea că ar fi; nu îndrăznea să admită că, purtarea ei are o asemenea cauză — acest gând era de neconceput pentru el.

Ideea că va fi silit să dea în vileag relaţiile lui conjugale era de neîndurat. Atâta vreme cât nu avea dovezi deplin convingătoare, avea datoria să nu creadă, doar nu voia să se pedepsească singur.

Dar, în acelaşi timp, în adâncul sufletului — credea.

Lumina lunii îi învăluia într-o pată cenuşie trupul rezemat de peretele scării.

Bosinney era îndrăgostit de ea. Soames îl ura pe acest individ şi de data aceasta nu-l va cruţa. El are dreptul să refuze orice *penny* peste cele douăsprezece mii cincizeci de lire, şi aşa va şi face, căci aceasta era limita extremă a cheltuielilor stabilite prin corespondenţă. Sau, mai bine, va plăti totul şi apoi îl va urmări în justiţie pentru daune. Se va duce la "Jobling and Boulter" şi le va încredinţa lor chestiunea. Îl va ruina pe acest golan sărăntoc! Şi deodată — oare prin ce asociaţie de idei? — îşi aduse aminte că nici Irene nu are bani. Amândoi erau săraci lipiţi. Acest gând îi dădu o stranie satisfacţie.

Un uşor zgomot de dincolo de perete întrerupse tăcerea. Irene se culcase în cele din urmă. Ah! Somn uşor şi vise plăcute! Chiar dacă ar deschide larg uşile, tot n-ar mai intra la ea!

Dar buzele lui, strânse într-un zâmbet amar, tremurau; îşi acoperi ochii cu amândouă mâinile...

A doua zi, târziu după amiază, Soames stătea în fereastra sufrageriei, privind mohorât spre scuar.

Razele soarelui scăldau încă platanii, iar frunzele lor late, netede, străluceau şi se legănau în ritmul cântecului unei flaşnete din colţ. Cânta un vals, un vals vechi care nu mai era la modă, cu un ritm grav în melodie. Şi flaşneta cânta, cânta mereu, cu toate că în afară de frunze, nimic nu dansa la muzica ei.

Femeia care învârtea manivela flaşnetei nu părea prea veselă, era ostenită; iar din casele mari, nimeni nu-i azvârlea un gologan. Plecă mai departe cu flaşneta ei şi peste trei case reîncepu.

Era valsul care se cântase la Roger, când Irene dansa cu Bosinney. Şi pe aripile acestei muzici răscolitoare se întoarse la Soames parfumul gardeniilor pe care le purtase ea atunci, parfumul

care îl învăluise când lunecase pe lângă el, cu părul strălucitor şi ochii atât de dulci, dansând cu Bosinney în nesfârşita sală de bal.

Femeia învârtea încet manivela flaşnetei; de altfel cânta aceeaşi melodie toată ziua. O cântase în vecini şi poate chiar în Sloane Street, sub ferestrele lui Bosinney.

Soames se întoarse, luă o ţigaretă din caseta cizelată şi se duse iarăşi la fereastră. Cântecul îl ameţise cu desăvârşire, şi iată că în faţa ochilor săi apăru Irene, cu umbrela închisă, venind acasă în grabă, dinspre scuar. Purta o bluză suplă, de culoare trandafirie, cu mâneci largi, pe care el nu o mai văzuse. Se opri în faţa flaşnetei, scoase portmoneul şi dădu femeii bani.

Soames se retrase şi se opri într-un loc de unde putea vedea în vestibul.

Irene deschise uşa cu cheia ei, intră, puse jos umbrela şi se opri privindu-se în oglindă. Obrajii îi erau rumeni, ca arşi de soare, iar buzele întredeschise într-un zâmbet. Întinse braţele ca şi cum ar fi vrut să se îmbrăţişeze, şi râse în aşa fel încât oricine ar fi auzit-o ar fi zis că e un suspin.

Soames îi ieşi înainte.

— Foarte drăguţă! îi zise.

Dar ea se întoarse ca din puşcă şi încercă să-l ocolească pentru a urca sus, pe scări. Soames i se aşeză în cale.

— De ce atâta grabă? îi zise, iar ochii săi se fixară asupra unei bucle de păr căzute peste ureche.

Soames abia o mai recunoştea. Părea a fi toată o flacără, atât de profunde şi intense erau culorile din obrajii ei, ochii, buzele şi bluza — necunoscută lui Soames.

Ea ridică mâna şi-şi aşeză bucla desfăcută. Răsufla iute şi adânc, ca după o fugă, şi cu fiecare suflare din părul şi trupul ei ieşea parcă un parfum, ca mireasma unei flori ce se deschide.

— Nu-mi place bluza asta, îi zise el încet: e prea uşoară şi lipită de trup!

Soames făcu un semn cu degetul spre pieptul ei, dar Irene îl împinse la o parte.

— Nu te atinge de mine! strigă.

El o prinse de încheietura mâinii, dar ea şi-o smulse.

— Şi unde ai fost, mă rog? o întrebă.

— În ceruri — afară din casa asta! Cu aceste cuvinte zbură sus pe scări.

Afară — drept recunoştinţă pentru banii primiţi — chiar în faţa porţii, femeia cu flaşneta cânta mereu valsul.

Soames rămase nemişcat. Ce l-a oprit? De ce nu s-a dus după Irene? Oare din pricina vedeniei ce i se nălucise? În minte îi apăru Bosinney, uitându-se în jos prin fereastra lui de la etajul de sus al casei din Sloane Street, ascuţindu-şi privirea pentru a mai zări o dată trupul lui Irene care dispărea; îl văzu răcorindu-şi obrajii încinşi, visând la clipa în care ea i se aruncase la piept — în timp ce în preajmă-i pluteşte încă parfumul ei şi sunetul râsului ei care seamănă a suspin.

PARTEA A TREIA

Capitolul I
MĂRTURIA DOAMNEI MACANDER

Nu încape îndoială că mulţi oameni, printre care şi editorul revistei *Ultra Vivisecţionist* — care pe atunci era în floarea primei tinereţi — ar fi spus că Soames nu s-a purtat ca un adevărat bărbat. Ar fi trebuit să scoată broaştele din uşile camerei soţiei sale, să-i tragă o sfântă de bătaie şi apoi să-şi reia drepturile, fericirea conjugală.

Astăzi omenia nu mai combate brutalitatea în măsura în care o făcea odinioară. Totuşi, o bună parte din oameni sunt încă atât de sentimentali, încât se vor simţi uşuraţi citind că Soames n-a făcut nimic din toate acestea. Căci brutalitatea efectivă nu este în obiceiul neamului Forsyte; ei sunt prea prevăzători şi, în general, sunt blânzi. Iar Soames avea şi o oarecare mândrie, nu destulă pentru a-l determina să facă un gest cu adevărat generos, dar suficientă pentru a-l împiedica să săvârşească unul din cale-afară de josnic. Fireşte, clipele de furie în care-şi pierdea minţile fac excepţie. Dar mai presus de toate astea, un Forsyte adevărat se ferea să fie ridicol. Şi cum nu-şi putea bate soţia, nu-i rămânea nimic de făcut în situaţia actuală; de aceea o accepta fără voie.

Toată vara şi toamna — Soames şi le petrecu mergând la birou, rânduindu-şi tablourile şi invitând prieteni la masă — nu părăsi oraşul, căci Irene refuza să plece. Casa de la Robin Hill, deşi terminată, rămăsese goală şi nelocuită. Soames îl dădu în judecată pe "Pirat", cerându-i daune în valoare de trei sute cincizeci de lire.

Avocaţii din biroul "Freak and Able" erau apărătorii lui Bosinney. Situaţia de fapt nu se punea în discuţie, dar în ceea ce privea corespondenţa se puteau face unele obiecţiuni. Întâmpinarea avocaţilor, în afară de frazeologia juridică inertă, cuprindea în esenţă următoarele: A vorbi despre "mână liberă în termenii acestei corespondenţe" este o contradicţie cu totul lipsită de sens.

Printr-o întâmplare neprevăzută, dar nu nemaiauzită în cercul restrâns al juriştilor, informaţii importante despre motivarea apărării ajunseră la urechile lui Soames. Ele fuseseră aduse de către harnicul său coleg Bustard care, fiind poftit la masă la Walmisley, avocat, însărcinatul baroului pentru fixarea taxelor, şezuse tocmai

lângă tânărul avocat Chankery, din biroul afacerilor civile.

Nevoia de a vorbi despre ceea ce se cheamă "afaceri", care cuprinde pe toţi juriştii de îndată ce doamnele se ridică de la masă, îl determină pe Chankery, un tânăr avocat căruia i se prevedea o carieră strălucită, să-i vorbească vecinului său despre fel de fel de procese. Nu-i cunoştea numele căci, aşa cum era ţinut întotdeauna în umbră, Bustard era un nume cu totul necunoscut.

Chankery îi spuse că are un caz care va veni foarte curând pe rol, cu "o problemă foarte delicată". Apoi, păstrând tot secretul profesional, relată punctul litigios din cazul lui Soames. De altfel, îi spuse, toţi specialiştii cu care a vorbit găsesc că problema e foarte delicată. Din nefericire, obiectul procesului era derizoriu, cu toate că după părerea lui, era o chestiune "al dracului de serioasă"! Şampania lui Walmisley era rea, dar din belşug... Se temea doar ca nu cumva judecătorul să bagatelizeze chestiunea. El avea de gând să facă un mare efort — căci speţa era delicată. Care era părerea vecinului său?

Bustard, un model al discreţiei, nu spuse nimic. Totuşi relată lui Soames această întâmplare, cu oarecare răutate, căci acest om liniştit avea şi el sentimente omeneşti. Iar la sfârşitul expunerii sale, anunţând părerea lui personală, încheie spunând că problema e, într-adevăr, "foarte delicată".

Conform hotărârii luate, Soames Forsyte încredinţa apărarea intereselor lui biroului "Joblind and Boulter". Dar chiar în clipa când îi angaja, regretă că nu se apără singur. După ce primise o copie după apărarea lui Bosinney, se duse la biroul avocaţilor săi.

Joblind murise cu câţiva ani înainte, aşa că Boulter se ocupa acum singur de procesul lui. Acesta îi spuse că, din punct de vedere juridic, problema era destul de delicată, şi, deci, ar fi bine să mai consulte un mare jurist.

Soames îl rugă să facă apel la un om de prima mână şi se duseră la Waterbuck, Q.C.[15], pe care amândoi îl considerau foarte priceput. Acesta reţinu dosarul vreme de şase săptămâni, după care scrise următoarele:

"După părerea mea, interpretarea justă a acestei corespondenţe depinde în foarte mare măsură de intenţia părţilor şi se va desluşi din probele ce se vor aduce la dezbatere.

Opinia mea este că trebuie să se tindă spre o declaraţie a arhitectului, prin care acesta să recunoască cum că a înţeles că nu avea voie să cheltuiască mai mult de douăsprezece mii cincizeci de lire sterline. În ceea ce priveşte expresia «mână liberă în termenii acestei corespondenţe», spre care se îndreaptă toată atenţiunea mea, problema este delicată. Dar eu sunt de părere că în această speţă se poate aplica jurisprudenţa din procesul «Boileau contra The Blasted Cement Co., Ltd.»."

Procedară conform acestui sfat, determinară interogatoriile cuvenite dar, spre necazul lor, domnii "Freak and Able" răspunseră într-un mod atât de abil, încât nu recunoscură nimic şi nici una din declaraţii nu era în defavoarea lor.

În ziua de 1 octombrie, în sufragerie, înainte de masă, Soames citi avizul lui Waterbuck. Era enervat; nu atât din pricina cazului "Boileau contra The Blasted Cement Co., Ltd.", ci pentru că, în sfârşit, chiar şi lui începu să i se pară problema "delicată". În jurul ei plutea acea aromă plăcută de subtilitate, atât de atrăgătoare pentru cele mai rafinate gusturi de jurist. Şi nu e om care să nu fie tulburat, când îşi vede părerea proprie astfel confirmată de Waterbuck, Q.C.

Şedea preocupat de această afacere, cu ochii fixaţi pe grătarul căminului gol, căci cu toate că era toamnă, în anul acesta vremea se menţinea atât de frumoasă, de parcă era încă în mijlocul lui august. Nu era plăcut să fie atât de tulburat, dar

prea era pătimaş în dorinţa de a-i da o lovitură lui Bosinney.

Cu toate că nu-l mai văzuse pe arhitect din acea memorabilă după-amiază de la Robin Hill, niciodată n-a putut scăpa de senzaţia prezenţei lui — nici o clipă n-a putut uita chipul lui supt, cu umerii obrajilor ieşiţi, şi ochii arzând de entuziasm. Şi nu exagerăm dacă spunem că niciodată n-a scăpat de senzaţia pe care o avusese în acea noapte de veghe când, în zori, auzi strigătul păunului — senzaţia că Bosinney dădea târcoale casei lui. Şi orice siluetă de bărbat care trecea în întunericul serii i se părea că este a aceluia pe care George îl poreclise atât de nimerit, "Piratul".

Era convins că Irene se mai întâlnea cu el. Cum şi unde, nu ştia şi nici nu întreba, îl reţinea o teamă vagă şi ascunsă ca nu cumva să afle prea multe. De la o vreme încoace i se părea că totul se petrece subteran.

Câteodată, când o întreba pe soţia lui unde a fost — lucru pe care-l făcea din principiu, aşa cum procedează orice Forsyte — ea îl privea foarte straniu. Se stăpânea într-un mod admirabil, dar totuşi erau momente în care, prin masca ei, mască pe care Soames n-o pătrunsese niciodată, răzbătea o expresie cu totul nouă.

Mai luase şi obiceiul de a prânzi în oraş; şi când el o întreba pe Bilson dacă stăpâna ei a luat masa acasă, de cele mai multe ori răspunsul era: "Nu, domnule".

Soames nu era deloc de acord cu aceste hoinăreli pe cont propriu, şi i-o şi spuse. Dar Irene nici nu-l luă în seamă. Calmul cu care ea îi dispreţuia dorinţele avea ceva ce-l mânia, îl uluia şi aproape îl distra. Într-adevăr, se purta ca şi cum ideea de a-l birui îi făcea o deosebită plăcere.

Părăsi studiul avizului dat de Waterbuck, Q.C., se ridică, urcă la etaj şi intră în odaia ei; Irene nu încuia uşile decât când se culca. Avea decenţa ca servitorii să nu observe. Irene îşi peria

părul şi se întoarse către el cu o stranie înverşunare.

— Ce doreşti? îi zise. Te rog să ieşi din odaia mea!

El răspunse:

— Vreau să ştiu cât timp va mai dura această stare de lucruri între noi. Am răbdat-o destul.

— Vrei, te rog, să ieşi din odaia mea?

— Vrei să te porţi cu mine cum se cuvine să te porţi cu soţul tău?

— Nu.

— Atunci voi lua măsurile cuvenite pentru a te obliga.

— Ia-le!

Soames deschise ochii mari şi se uită fix la ea. Era uluit de liniştea cu care îi răspunsese. Buzele ei erau strânse într-o linie subţire; părul de aur îi cădea în bucle bogate peste umerii goi şi făceau un straniu contrast cu ochii ei negri — ochii ei în care licărea frică, ură, dispreţ şi biruinţă ciudată, chinuitoare.

— Şi acum, te rog să părăseşti odaia mea.

Soames se întoarse şi ieşi furios.

Ştia prea bine că nu avea de gând să ia nici un fel de măsuri şi îşi dăduse seama că şi ea ştia acest lucru — era conştientă că lui îi este frică.

Soames avea obiceiul să-i povestească tot ce făcuse în timpul zilei: cum venise să-l vadă cutare şi cutare client, cum a aranjat o ipotecă pentru Parkes; în ce stadiu a ajuns procesul acela vechi, "Fryer contra Forsyte", care luase naştere din prudenţa supranaturală cu care unchiul său, fratele bunicului său, Nicholas, a dispus asupra averii lui. Testamentul pe care l-a făcut era atât de încurcat, încât nimeni nu-l poate descurca şi se prea poate ca averea lui să rămână o sursă de venituri pentru nenumăraţi avocaţi până în ziua Judecăţii de Apoi.

Îi povestea despre vizita făcută la Jobson, unde văzuse tablou de Boucher[16] pe care îl

scăpase nu demult, când a vrut să-l cumpere de la "Talleyrand şi Fiii", în Pall Mall.

El admira pe Boucher, Watteau[17], şi toată şcoala lor. Vechiul lui obicei de a-i povesti lui Irene despre toate lucrurile acestea îl păstrase încă şi acum. Astfel ţinea monologuri lungi în timpul mesei, ca şi cum prin, volubilitatea graiului şi-ar fi putut ascunde durerea din inimă.

Adeseori, dacă erau singuri, încerca să o sărute când îi zicea noapte bună. Poate că trăgea nădejde că, într-o bună zi, îi va îngădui să o sărute, sau poate că făcea gestul numai pentru că socotea că un soţ trebuie să-şi sărute soţia. Chiar dacă îl ura, el nu săvârşi greşeala de a renunţa la acest vechi ritual.

Şi oare de ce îl urăşte? Nici acum nu credea asta cu adevărat. E foarte ciudat să te simţi urât de cineva! Ura e un sentiment prea exagerat, totuşi el îl ura pe Bosinney, pe acel "Pirat", acel vagabond sărac lipit, acea haimana a nopţii. Căci, în închipuirea lui, Soames îl vedea întotdeauna stând la pândă — hoinărind. Dar vai, în ce hal trebuie să fie acum! Tânărul Burkitt, arhitectul, îl văzuse ieşind dintr-un restaurant de categoria a treia şi părea foarte dărâmat.

Stătea ceasuri de-a rândul în pat fără să închidă ochii şi se gândea mereu la situaţia în care se afla, din care parcă nu exista ieşire — dacă nu cumva într-o bună zi, brusc, Irene îşi va veni în fire. Căci niciodată nu i-a trecut prin minte, în mod serios, gândul de a se despărţi de Irene...

Dar neamul Forsyte?! Ce rol jucau în această fază a tragediei mute pe care o trăia Soames?

La drept vorbind, rolul lor era mic sau inexistent, căci toţi erau la mare.

Locuiau la hoteluri, sanatorii sau pensiuni şi mergeau zilnic la baie, străduindu-se să-şi facă rezerve de ozon pentru toată iarna.

Fiecare ramură a familiei îşi alesese o vie după placul ei, în care cultiva, culegea, storcea şi

punea la sticlă roadele aerului de mare preferat.

Spre sfârşitul lui septembrie, începură să se întoarcă, rând pe rând, acasă.

Sănătoşi, robuşti, cu obrajii rumeni soseau zilnic, în omnibuze mici, din diferite staţiuni. A doua zi dimineaţa fiecare îşi relua munca.

în duminica următoare, casa lui Timothy fu plină de lume, de la amiază până seara.

Între alte cleveteli, prea numeroase şi interesante pentru a putea fi relatate, doamna Septimus Small menţiona că Soames şi Irene nu fuseseră plecaţi nicăieri.

Următoarea mărturie interesantă i-a fost dat s-o facă unei persoane relativ străină de familie.

Într-o după-amiază de pe la sfârşitul lui septembrie, doamna MacAnder, cea mai bună prietenă a lui Winifred Dartie, întovărăşită de tânărul Augustus Flippard, pornise să se plimbe cu bicicleta prin parcul Richmond, aşa cum prescriau regulile igienei; întâmplarea făcu să-i întâlnească pe Irene şi Bosinney, care veneau dinspre pădurea de ferigă şi mergeau spre Sheen Gate.

Se prea poate ca biata femeie să fi fost însetată, căci pedalase pe un drum lung, tare şi uscat. Şi, toată Londra ştie că o plimbare cu bicicleta, însoţită de o conversaţie cu tânărul Flippard, pune la grea încercare chiar şi cel mai robust organism. Sau poate că viziunea acelui desiş răcoros de ferigă, din care coborau "cei doi", îi trezi curiozitatea. Păduricea aceea răcoroasă de ferigă, din vârful colinei, cu boltă din ramuri de stejar, în care porumbeii cântau nesfârşite marşuri nupţiale, şi-n care toamna fredona în şoaptă o melodie îndrăgostiţilor din desiş, în timp ce un cerb trecea pe furiş pe lângă ei; acea pădurice de ferigă, cuib de plăceri nemaiîntâlnite, al clipelor de aur în nesfârşita împreunare dintre cer şi pământ! Păduricea de ferigă, sfântă pentru cerbi şi pentru faunii care saltă de pe o buturugă de stejar pe alta,

în jurul unui trunchi de mesteacăn ce pare o nimfă albă, argintie, în crepusculul zilelelor de vară.

Această doamnă cunoştea întreaga familie Forsyte şi, cum fusese poftită la logodna lui June, nu i-a fost greu să-şi dea seama cu cine are de-a face. Căsătoria acestei biete femei nu fusese reuşită dar avusese bunul-simţ şi abilitatea necesară de a-şi forţa bărbatul să-şi recunoască greşeala. Astfel că trecuse prin toată procedura cuvenită unui divorţ fără ca reputaţia ei să fi suferit.

De aceea avea competenţă în asemenea chestiuni. Locuia într-una din casele acelea mari, cu apartamente mici, unde erau adunaţi neînchipuit de mulţi semeni de-ai neamului Forsyte care, ca principală recreaţie în orele libere de la slujbă, discutau treburile altora.

Biata femeie, poate că îi era sete, dar în mod cert era epuizată, căci Flippard era un om de spirit. De aceea întâlnirea cu "cei doi", într-un loc atât de neobişnuit, i-a făcut o deosebită plăcere.

Pentru doamna MacAnder, ca pentru toată Londra, Timpul stă pe loc.

Această mică, dar remarcabilă femeie merită atenţie. Ochii ei atotvăzători şi limba ei ascuţită erau, neîndoielnic, instrumente puse în slujba Providenţei, pentru ajungerea ţelurilor Ei.

Cu aerul că acum-acum îşi dă sufletul, avea totuşi o forţă uimitoare de a-şi purta de grijă. Pe cât i-a fost cu putinţă, făcuse mai mult decât oricare altă femeie pentru a distruge sensul cavalerismului care stă în calea civilizaţiei. Era vie şi destoinică, iar lumea o răsfăţase numind-o: "mica MacAnder".

Purta rochii strâmte şi bine tăiate; făcea parte dintr-un club feminin, dar nici pe departe nu avea tipul acela nevrotic şi posac al femeilor care nu se gândeau decât la drepturile lor. Ea îşi afirma drepturile pe nesimţite, le cucerise în mod firesc, şi se pricepea să le folosească la maximum. Cu toate

acestea nu stârnea altceva decât admiraţie în mijlocul acestei mari clase de care era legată nu atât prin purtarea ei, cât prin naştere, educaţie şi prin adevărata, tainica trăsătură caracteristică: simţul de proprietate.

Tatăl ei fusese avocat în Bedford, mama, fiică de preot; ea se căsătorise cu un pictor modest, care iubea Natura cu pasiune exagerată şi care o părăsise pentru o actriţă. În ciuda experienţelor dureroase din viaţa ei, doamna MacAnder niciodată n-a pierdut legătura cu cerinţele, convingerile şi sentimentele intime ale Societăţii. Astfel, de îndată ce şi-a recâştigat libertatea, fără efort, şi-a făcut loc în miezul forsyte-ismului.

Întotdeauna bine dispusă şi "plină de informaţii", era orişiunde binevenită. Fie că o întâlneai pe Rin sau Zermatt, singură, sau călătorind cu o doamnă şi doi domni, ea nu provoca nici mirare, nici dezaprobare. Se simţea că era cu desăvârşire capabilă să-şi poarte de grijă, şi inimile tuturor celor din neamul Forsyte se încălzeau în faţa acestui minunat instinct, datorită căruia ea se bucura de tot ceea ce viaţa îi oferă, fără a cheltui pasiune. Toată lumea era de acord că doamna MacAnder este cel mai reuşit tip de femeie, spre a cărei perpetuare şi desăvârşire trebuie să se tindă. Nu avusese niciodată copii.

Dacă exista ceva ce nu putea suferi, erau femeile acelea suave, care aveau ceea ce bărbaţii numesc "farmec". De aceea, pentru doamna Soames nutrise totdeauna o deosebită antipatie.

Nu încape îndoială că, fără să-şi dea seama, simţea că dacă "farmecul ei" e admis drept criteriu de apreciere, vigoarea şi destoinicia îşi pierd valoarea şi trebuie date la o parte. De aceea ura — cu atât mai profund cu cât acest aşa-numit "farmec" părea a răsturna câteodată toate socotelile — subtila forţă de atracţie pe care o avea Irene şi pe care nici ea nu o putea contesta.

Totuşi, spunea că ea nu găseşte nimic în această femeie — nu avea viaţă — niciodată nu va fi în stare să stea pe propriile ei picioare — era limpede că oricine poate profita de ea — de fapt, ea nu pricepea ce găsesc bărbaţii de admirat la Irene!

În fond nu era răutăcioasă, dar, pentru a-şi susţine poziţia socială după toate încercările grele ale vieţii sale conjugale, socotea că este foarte necesar să fie "plină de informaţii", astfel că nici nu i-a trecut prin gând să nu povestească întâlnirea ei cu "cei doi" în parc.

Din întâmplare, chiar în acea seară fusese poftită la masă la Timothy. Mergea din când în când pe la ei, "pentru a mai descreţi frunţile bieţilor bătrâni", cum avea obiceiul să spună, întotdeauna aceiaşi musafiri erau invitaţi împreună cu ea: Winifred Dartie şi soţul ei; Francie, pentru că făcea parte din lumea artiştilor, şi se ştia că doamna MacAnder scrie articole despre modă la revista *The Ladies' Kingdom Come*[18]; iar pentru a-i face curte, erau poftiţi cei doi băieţi Hayman care, dacă erau disponibili, primeau invitaţia. Aceştia, cu toate că nu scoteau nici o vorbă, treceau drept oamenii cei mai bine informaţi, fiind la curent cu tot ce se petrecea în "lumea bună".

La ora şapte şi douăzeci şi cinci stinse lumina electrică din micul ei vestibul şi, îmbrăcată cu haina de seară cu guler de şinşila, ieşi pe sală, unde se opri un moment pentru a controla dacă are cheile la ea. Aceste mici apartamente mobilate erau comode; pentru a fi bine păzită, nu avea nici lumină şi nici aer, dar îşi încuia casa ori de câte ori dorea, şi putea pleca fără grijă. Nu avea bătaie de cap cu servitorii şi nu se simţea legată de îndatoriri casnice ca pe vremea când bietul, dragul ei Fred, aiurit ca un lunatic, se foia mereu de colo-colo. Nu avea nici o ranchiună faţă de bietul, dragul ei Fred, era doar atât de nebun! Dar când se gândea la acea

actriţă, chiar şi acum, pe buzele ei apărea un zâmbet uşor, amar şi ironic.

Trânti uşa tare şi trecu prin coridorul cu pereţii galbeni, mohorâţi, pe lângă nenumărate uşi cafenii, numerotate. Liftul tocmai cobora, iar ea aşteptă, nemişcată, să se oprească la etajul ei. Era înfofolită în gulerul hainei ridicat până la urechi, dar nici un fir din părul ei castaniu-deschis nu se deplasase de la loc. Uşile din grilaj de fier se deschiseră cu un zgomot ascuţit, iar ea intră în lift. Înăuntru erau trei persoane: un domn cu jiletcă mare, albă, cu faţa lată, netedă ca a unui sugaci, şi două doamne bătrâne, îmbrăcate în negru, cu mitene[19] negre.

Doamna MacAnder le zâmbi; ea cunoştea pe toată lumea; cei trei, care până atunci păstraseră o tăcere desăvârşită, începură a vorbi. Acesta era secretul succesului doamnei MacAnder. Ştia să provoace conversaţia.

În timp ce coborâră cele cinci etaje vorbiră mereu: băiatul de la lift stătea întors cu spatele, cu obrazu-i cinic vârât printre zăbrelele uşii. Ajunşi la parter se despărţiră; bărbatul cu jiletca porni cu plăcere spre sala de biliard, doamnele bătrâne la masă, zicându-şi: "Ce femeie drăguţă! E atât de plină de viaţă!"; iar doamna MacAnder se urcă într-o birjă.

Când doamna MacAnder lua masa la Timothy (cu toate că niciodată nu l-au putut convinge pe Timothy să ia parte la masă), conversaţia se ducea pe un ton mai amplu, mai distins, ca la oamenii din lumea bună. În general cei din familia Forsyte aveau stilul oamenilor de lume, dar acum meritul era al doamnei MacAnder, şi acesta, fără îndoială, era secretul preţuirii de care se bucura.

Pentru doamna Small şi Mătuşa Hester masa luată cu ea însemna un divertisment foarte plăcut. Ele spuneau: "Ce bine ar fi dacă şi Timothy ar întâlni-o!" După părerea lor, i-ar face bine şi lui. Ea îţi putea povesti, de pildă, ultimele veşti despre

fiul lui Sir Charles Fiste care se afla la Monte Carlo; cine era adevărata eroină din romanul lui Tynemouth Eddy, foarte la modă, şi de care toată lumea era încântată; care era tendinţa, la Paris, în ceea ce privea portul pantalonilor bufanţi. Ea putea discuta cu ei şi chestiunea aceea atât de mult dezbătută — pe care de altfel o cunoştea temeinic — dacă e mai bine ca cel mai mare fiu al lui Nicholas să intre în marină, aşa cum dorea mama lui, sau să devină contabil, îmbrăţişând o meserie pe care tatăl lui o socotea mai sigură. Doamna MacAnder pleda din răsputeri împotriva marinei. Dacă nu eşti excepţional de strălucit sau dacă nu ai relaţii excepţionale, te dau la o parte în mod ruşinos. Şi, la urma urmei, la ce te poţi aştepta? Chiar dacă ajungi amiral — o biată leafa! Un contabil are mult mai multe şanse, mai ales dacă intră la o firmă serioasă, unde — chiar de la începutul carierei — să nu aibă nici un risc!

Uneori le dădea şi idei în legătură cu Bursa; nu că doamna Small sau Mătuşa Hester le-ar fi luat vreodată în seamă. De fapt ele nu aveau bani de investit, dar discuţia le aducea în contact mai strâns cu realităţile vieţii. Era un eveniment. Spuneau că o să-l întrebe pe Timothy, dar niciodată nu o făceau, ştiind dinainte că l-ar enerva. Totuşi, după vizita ei, săptămâni de-a rândul ele căutau, pe ascuns, în gazetă — la care erau abonate pentru că îi preţuiau tendinţele cu adevărat moderne — pentru a vedea dacă acţiunile societăţii "Bright Rubie" sau "The Woollen Makintosh Company" erau în creştere sau în scădere. Câteodată numele societăţii nu apărea deloc în gazetă; în asemenea cazuri aşteptau până venea James, Roger sau chiar Swithin şi cu vocile tremurând de curiozitate îi întrebau cum stau acţiunile "Bolivia Lime and Speltrate" — căci nu le găseau în ziar.

Iar Roger răspundea: "Dar de ce vă interesează? Fleacuri! O să vă frigeţi degetele dacă

vă investiţi banii în calcar şi afaceri la care nu vă pricepeţi! Cine v-a vorbit despre ele?" După ce afla cele spuse de doamna MacAnder, pleca în City, se informa şi nu rareori investea chiar el bani în combinaţia respectivă.

Erau cam pe la mijlocul mesei, tocmai în momentul când Smither servea spinarea de berbec — şi iată că doamna MacAnder, privind mulţumită în jurul ei, spuse:

— Ah! şi cu cine credeţi că m-am întâlnit azi în Richmond Park? N-o să ghiciţi niciodată!... cu doamna Soames şi... domnul Bosinney. Probabil că trecuseră să vadă casa!

Winifred Dartie tuşi. Nimeni nu spuse o vorbă. Aceasta era mărturia peremptorie pe care — fără să ştie — o aşteptau cu toţii.

Trebuie să fim drepţi cu doamna MacAnder; ea fusese plecată cu un grup de trei persoane în Elveţia şi la lacurile din nordul Italiei, şi nu auzise nimic despre conflictul dintre Soames şi arhitect. De aceea nu putea prevedea impresia profundă pe care o vor produce vorbele ei.

Cu capul sus, cu sângele în obraji, îşi plimba ochii mici, şireţi, în jurul mesei, de la o faţă la alta, încercând a cântări efectul celor spuse. La dreapta şi la stânga ei şedea câte unul din băieţii Hayman, cu feţele lor trase, tăcute şi înfometate. Se aplecară deasupra farfuriilor şi începură să mănânce cu stăruinţă friptura de berbec.

Aceşti doi tineri, Giles şi Jesse, semănau foarte mult între ei şi erau atât de nedespărţiţi, încât li se zicea "Siamezii". Nu vorbeau niciodată şi păreau întotdeauna din cale-afară de ocupaţi în a nu face nimic. Toată lumea credea că învaţă în vederea unui examen important. Ei umblau ceasuri de-a rândul în parcul din jurul casei lor, fără pălărie pe cap, ţinând câte o carte în mână, cu un foxterier în urma lor, totdeauna tăcuţi şi fumând încontinuu. În fiecare dimineaţă, cam la cincizeci de metri depărtare unul de altul, o porneau călare

până la Campden Hill pe doi cai slabi, cu picioare tot atât de lungi ca şi ale călăreţilor, şi în fiecare dimineaţă, cam după un ceas, se întorceau acasă în trap uşor, tot la distanţă de aproape cincizeci de metri unul de altul. În fiecare seară — oriunde ar fi luat masa — îi puteai vedea, pe la ora zece şi jumătate, aplecaţi peste balustrada promenadei de la Alhambra.

Niciodată nu-i puteai vedea altfel decât împreună. Astfel îşi petreceau viaţa şi păreau cu desăvârşire mulţumiţi.

În acest moment penibil, mânaţi de un neastâmpăr ivit din sentimentele lor de gentlemeni, se întoarseră amândoi spre doamna MacAnder, întrebând-o cu exact acelaşi glas:

— Aţi văzut dumneavoastră pe...?

La auzul acestor vorbe ea fu atât de surprinsă, încât puse furculiţa jos, iar Smither, care tocmai trecea pe lângă ea, îi ridică farfuria. Dar doamna MacAnder, cu prezenţă de spirit, spuse imediat:

— Trebuie să mai iau puţin din acest delicios berbec. Mai târziu, în salon, se aşeză lângă doamna Small, hotărâtă să lămurească pe deplin chestiunea. Şi începu:

— Ce femeie încântătoare e doamna Soames! ce fire simpatică are! Soames e într-adevăr un bărbat norocos!

Era atât de dornică de informaţii, încât pierduse din vedere pavăza interioară a fiecărui Forsyte, care refuză să împărtăşească străinilor necazurile sale. Doamna Septimus Small îşi îndepărtă trupul, scârţâind şi foşnind din toate încheieturile, şi tremurând de demnitate, zise:

— Draga mea, acesta este un subiect despre care noi nu vorbim!

Capitolul II
NOAPTE ÎN PARC

Cu instinctul ei infailibil, doamna Small spusese exact ceea ce trebuia pentru a întărâta la maximum curiozitatea doamnei MacAnder; totuşi e greu de spus cum s-ar fi putut exprima altfel, rămânând în acelaşi timp şi sinceră.

Acesta era un subiect despre care cei din neamul Forsyte nu vorbeau nici chiar când rămâneau numai ei între ei .Chestiunea era "subterană", termen pe care Soames îl inventase pentru a-şi caracteriza lui însuşi situaţia.

Totuşi, după o săptămână de la întâlnirea doamnei MacAnder în Richmond Park, toţi — în afară de Timothy, faţă de care au păstrat cel mai desăvârşit secret — chiar şi James, cu prilejul drumurilor sale obişnuite de la Poultry la Park Lane, ba şi năstruşnicul de George, în goana lui zilnică de la virtutea clubului "Haversnake" spre sala de biliard de la "Red Pottle", aflară că "cei doi" au întrecut măsura.

George (el era creatorul multor expresii sugestive care circulă în lumea mondenă) a exprimat mai desluşit decât oricare membru al familiei sentimentele lor, spunând fratelui său Eustace că "«Piratul» nu se lasă" şi că Soames era "lichidat".

Cu toţii simţeau că lucrurile, într-adevăr, stăteau astfel: şi totuşi ce s-ar fi putut face? Poate că Soames ar fi trebuit să ia măsuri, dar e neplăcut să iei măsuri.

În afara unui scandal public, pe care nicidecum nu i-l recomandau, era greu de conceput ce măsuri s-ar mai putea lua! În acest impas tot ce puteau face era să nu-i spună nimic lui Soames şi să nu vorbească nici între ei despre acest subiect; într-un cuvânt, să-l treacă sub tăcere.

Arătându-i lui Irene răceala cuvenită, poate c-o vor impresiona în oarecare măsură, dar în ultima vreme o vedeau rar şi era cam greu să o caute pentru a-i arăta răceala lor. Adesea — când James şedea liniştit cu Emily în camera lor de culcare — îşi mărturiseau cât de mult suferă din pricina nefericii fiului lor.

— Eu, ce să spun! îmi mănâncă zilele; o să iasă un scandal nemaipomenit. Eu n-am să-i spun nici o vorbă. Poate că nu e nimic grav în toată povestea. Tu ce crezi?

Iar Emily răspundea:

— Aud că are puternice înclinări artistice.

— Ce? Ah, eşti leită Juley! În orice caz, nu ştiu; dar mă aştept la tot ce poate fi mai rău. Aşa se întâmplă când oamenii n-au copii. Am ştiut de la început că i se va întâmplă aşa. Ei nu mi-au spus niciodată că nu vor să aibă copii — mie nu-mi spune nimeni nimic.

Îngenuncheat la marginea patului, cu ochii mari deschişi şi încremeniţi de amărăciune, suspina. Îmbrăcat în cămaşă de noapte, cu gâtul întins înainte, cu spatele încovoiat, semăna cu o pasăre albă, lungă.

— Tatăl Nostru, repeta el, dar în mintea lui se învârtea neîncetat ideea acestui scandal posibil.

Şi el, ca şi bătrânul Jolyon, punea în fundul sufletului, vina provocării acestei tragedii pe seama amestecului familiei. Ce interes au avut oamenii aceia — începu el, referindu-se la ramura familiei din Stanhope Gate, inclusiv tânărul Jolyon şi fiica sa — să introducă în familie o persoană ca acest Bosinney? (Auzise şi el porecla pe care i-o dăduse George, "Piratul", dar nu-i vedea rostul — din moment ce tânărul era arhitect.)

În el începu a se naşte sentimentul că fratele său Jolyon, pe care el îl preţuise întotdeauna şi la a cărui părere ţinea atât de mult — de data aceasta nu era la înălţimea aşteptărilor.

Neavând tăria de caracter a fratelui său mai mare, era mai degrabă trist, decât mânios. Marea lui mângâiere era să se ducă la Winifred, să-i ia pe micuţii Dartie în trăsura lui şi să-i plimbe în Kensington Gardens. Adeseori îl puteai vedea plimbându-se în jurul lacului, cu ochii îngrijoraţi aţintiţi la barca cu pânze în legătură cu care pariase pe un *penny* cu micul Publius Dartie, că nu se va mai întoarce la mal. În timpul acesta micuţul Publius — despre care James spunea, cu satisfacţie, că nu seamănă deloc cu tatăl său — încerca să-l convingă să facă prinsoare pe încă un *penny* că barca nu se va întoarce niciodată: căci puştiul descoperise că barca vine întotdeauna la mal. Iar James făcea rămăşagul şi întotdeauna pierdea. Câteodată plătea câte trei sau patru *penny* într-o singură după-amiază, căci micul Publius părea a nu se plictisi niciodată de acest joc. Dar de fiecare dată când plătea, îi zicea:

— Iată, aceasta este pentru puşculiţa ta. Azi-mâine devii un om bogat!

Gândul că averea micului său nepot creşte îi făcea o adevărată plăcere. Dar micul Publius cunoştea o prăvălie de dulciuri şi ştia ce să facă cu banii!

Apoi se întorceau pe jos, prin parc, acasă. James, cu umerii ridicaţi, cu obrazul ostenit şi îngrijorat, ocrotitor, înalt şi slab, mergea alături de trupul robust al lui Imogen şi al micufului Publius care, în mod dureros, nici nu-l băgau in seamă.

Dar grădinile şi parcul nu erau proprietatea exclusivă a lui James. Zi de zi, noapte de noapte, şedeau şi hoinăreau prin ele oameni ca cei din neamul Forsyte, cât şi haimanale, copii şi îndrăgostiţi ce-şi căutau cu toţii odihnă după muncă şi scăpare din praful şi zgomotul străzilor.

Frunzele îngălbeneau încet, lâncezind în soarele şi nopţile calde de vară.

O seară de sâmbătă, 5 octombrie. Cerul care fusese albastru toată ziua se întunecă după apusul

soarelui până la culoarea strugurilor purpurii. Nu era lună şi un întuneric senin învăluia ca un veşmânt de catifea pomii, ale căror crengi subţiate, asemenea unor pene, nici nu se clinteau în aerul liniştit şi cald. Întreaga Londră se revărsase în parc, pentru a sorbi potirul verii până la ultima picătură.

Perechi-perechi, prin toate intrările, oamenii se revărsau în valuri pe alei şi peste iarba pârlită de soare şi unii după alţii se retrăgeau din locurile luminate, furişându-se la adăpostul copacilor ce mai aveau frunze şi unde, rezemaţi de trunchiul unui pom sau ascunşi în umbra unui tufiş, uitau de toată lumea şi trăiau numai pentru ei, în inima acestei nopţi dulci.

Pentru noii sosiţi de-a lungul cărărilor, cei ce trecuseră înaintea lor păreau topiţi în acest întuneric pătimaş, din care se înălţa un murmur straniu, ca bătăile a nenumărate inimi. Dar când acel murmur ajungea la urechile perechilor din lumina felinarelor glasurile lor tremurau, apoi amuţeau; cu braţele înlănţuite, ochii lor începeau a căuta, a scruta şi a iscodi bezna. Deodată, ca şi cum nişte mâini nevăzute i-ar fi atras, şi ei, la rândul lor, săreau peste micul gard şi tăcuţi, ca umbrele, se mistuiau în întuneric.

Liniştea, izolată de vuietul îndepărtat şi nedomolit al oraşului, era însufleţită de nenumăratele pasiuni, nădejdi şi iubiri ale unei mulţimi de atomi umani care se zbat pentru viaţă. Căci în ciuda dezaprobării Consiliului Municipal, această puternică instituţie formată din ginta Forsyte — care de multă vreme socotea că, după Problema Canalizării, cea mai gravă primejdie pentru comunitate este Iubirea — în acest parc şi în sute de alte parcuri se petrecea totuşi ceva fără de care mii de fabrici, biserici, prăvălii, percepţii şi canalizări pe care Consiliul Municipal le administra ar fi fost ca nişte vine golite de sânge, ca un om fără inimă.

Instinctele uitării de sine, ale pasiunii şi ale iubirii, se desfătau în ascuns, pe sub copaci, departe de împuterniciţii duşmanului lor nemilos — simţul de proprietate — iar Soames, care mâncase în acea seară fără Irene, la Timothy, se întorcea din Bayswater. Mergea agale pe malul apei, preocupat de procesul ce se apropia; simţi deodată că inima i se opreşte în loc — auzise un râs dulce şi sunetul unor sărutări. Se gândi să scrie a doua zi de dimineaţă la ziarul *Times,* pentru a atrage atenţia redacţiei asupra celor ce se petrec în parcurile noastre. Totuşi n-a scris, căci avea oroare să-şi vadă numele tipărit în ziar.

Dar cum era mistuit de dor, murmurul şoaptelor din liniştea nopţii, formele trupurilor pe care abia le zărea avură efectul unui excitant morbid asupra lui. Părăsi cărarea de pe malul apei şi se furişă sub copaci, intrând în umbra adâncă a tufişurilor, unde ramurile castanilor se aplecau şi frunzele lor mari atârnau până jos de tot; acolo, în întuneric, era la adăpost şi putea înconjura, fără să fie văzut, scaunele de lângă trunchiul arborilor, pe care şedeau îmbrăţişaţi îndrăgostiţii ce tresăreau la apropierea lui.

Şi iată-l oprit pe colină, privind în jos spre lac, unde în plină lumină a felinarului, un contur negru se profila în faţa apei argintii. Era o pereche ce şedea nemişcată; faţa femeii, lipită de gâtul bărbatului — un singur trup, ca un simbol sculptat în piatră al pasiunii tăcute şi lipsite de sfială.

Soames, izbit de această imagine, înaintă şi mai adânc în umbra copacilor.

Cine ştie ce gânduri îl mânau şi ce căuta el în această cercetare? Pâine pentru foamea lui — lumină în întuneric? Cine ştie ce spera el să descopere — o cunoaştere obiectivă a sufletului omenesc sau sfârşitul propriei sale tragedii subterane, căci cine ştie dacă nu cumva în fiecare dintre perechile fără nume, nedesluşite, din întuneric, nu erau el şi ea?

Dar nu, nu se poate să fi căutat el aşa ceva — soţia lui Soames Forsyte, şezând în parc ca o femeie de rând! Gândul acesta era de neconceput! Cu paşii săi uşori, fără zgomot, trecu încetişor de la un pom la altul.

O dată auzi o sudalmă la adresa lui; altă dată o voce care şopti: "Ah, dacă ar fi întotdeauna ca acum!" făcu să i se oprească sângele în vine; rămase locului şi aşteptă acolo, cu răbdare şi încăpăţânare, până când cei doi plecară. Dar nu era decât o biată făptură firavă, o mică vânzătoare, cu o rochie tocită, agăţată de braţul iubitului ei.

Sute de alţi îndrăgostiţi şopteau aceeaşi dorinţă în liniştea pomilor, sute de alţi îndrăgostiţi se îmbrăţişau.

Dar Soames, deodată, se scutură cu dezgust şi se întoarse pe alee, renunţând la urmărire, căci nu ştia nici el ce anume căuta.

Capitolul III
ÎNTÂLNIRE ÎN GRĂDINA BOTANICĂ

Tânărul Jolyon nu avea condiţiile de trai ale unui Forsyte de aceea uneori îi era greu să-şi strângă banii necesari pentru a face excursii la ţară sau studii în mijlocul naturii, fără de care nici un acuarelist nu-şi poate atinge pensula de hârtie.

Astfel, era adeseori obligat să-şi poarte cutia cu vopsele în Grădina Botanică şi acolo, aşezat pe scaunul său pliant, la umbra unui pin de Chili sau la adăpostul vreunei plante producătoare de cauciuc, de origine indiană, petrecea ceasuri întregi făcând schiţe.

Un critic de artă, care-i văzuse nu demult lucrările, se pronunţase astfel:

— Într-un fel, picturile dumitale sunt foarte bune. Au colorit şi nuanţe, unele dintre ele dovedesc că, într-adevăr, simţi natura. Dar uite ce

este: sunt prea diverse. Niciodată nu vei putea prinde publicul să le privească cu adevărat. Pe când, dacă ai alege un subiect precis, ca de pildă "Londra în timpul Nopţii" sau "Palatul de Cristal în Primăvară" şi ai picta, sistematic, serii de acuarele cu aceste teme, publicul ar şti de îndată ce se află în faţa lui. Nu pot accentua îndeajuns acest lucru. Toţi oamenii care şi-au făcut renume în Artă, ca de pildă Crum Stone sau Bleeder, au reuşit pentru că s-au ferit de lucrări neaşteptate. Ei s-au specializat într-un anumit domeniu, picturile lor erau toate din aceeaşi categorie, şi astfel publicul ştia desluşit despre ce este vorba. De altfel aşa este şi logic, căci dacă cineva e colecţionar de tablouri, nu-i place ca oamenii să miroasă pânzele pentru a descoperi de cine sunt pictate; el vrea ca cei care le văd să spună dintr-o dată: "Un straşnic Forsyte!" Iar pentru dumneata este şi mai important să-ţi alegi cu grijă un anumit subiect, prin care publicul să te poată identifica de la prima vedere, deoarece stilul dumitale nu are o originalitate deosebită.

Tânărul Jolyon, stând rezemat de micul pian unde pe o bucată de damasc decolorat era aşezat un vas cu petale de trandafir uscate, singurul produs al grădinii lui, asculta cu zâmbetul său vag.

Întorcându-se către soţia lui, care se uita la critic cu o expresie de mânie pe faţa-i îngustă, zise:

— Ai văzut, scumpa mea?

— Nu sunt de acord, răspunse ea cu vocea ei în staccato, care încă mai avea un accent străin; stilul lui are originalitate!

Criticul îşi întoarse privirea spre ea, zâmbi politicos şi nu mai spuse nimic. Ca toată lumea de altfel, şi el cunoştea povestea lor.

Vorbele lui însă dădură roade bune la tânărul Jolyon. Ceea ce îi spusese era contrar tuturor convingerilor sale, se opunea la tot ceea ce, în mod teoretic, preţuia el în arta sa. Dar un oarecare instict straniu, profund, în ciuda voinţei lui, îl făcu să-şi însuşească sfatul criticului.

Astfel că, într-o bună dimineaţă, îi veni ideea de a face câteva serii de acuarele care să reprezinte Londra. Nu ştia să spună nici el cum îi venise această idee; dar peste un an seria era completă şi după ce-şi vându tablourile cu preţ bun, într-unul din momentele sale de reflecţie îşi aduse aminte de criticul de artă şi descoperi în această realizare a sa încă o dovadă că era un Forsyte.

Hotărî să înceapă cu Grădina Botanică, unde mai făcuse nenumărate studii, şi se fixă asupra micului lac artificial pe care toamna îl presărase cu ploaia ei de frunze roşii şi galbene. Cu toate că grădinarii se străduiau să le cureţe, greblele lor nu erau destul de lungi pentru a le aduna pe toate. Restul grădinii fusese despuiat de tot, căci în fiecare dimineaţă strângeau ploaia de frunze pe care o aşternea natura; le făceau grămezi, iar focul aprins mocnea încet, scoţând fumul acela dulce, acrişor, care este simbolul real al toamnei, întocmai cum cântecul cucului este solia primăverii, iar parfumul teilor semnul verii. Sufletul grădinarilor disciplinaţi nu putea suporta desenul de aur, cu verde şi roşu, de pe iarbă. Aleile cu pietriş trebuiau să fie nepătate, rânduite după prescripţii, ele nu trebuiau să cunoască Realităţile vieţii, nici acea înceată şi minunată moarte care aruncă coroanele la pământ, presărându-l ca aurul gloriilor veştejite, de unde, prin desfăşurarea ciclurilor firii, va renaşte din nou sălbatica primăvară.

Astfel, soarta fiecărei frunze ce cădea era pecetluită chiar din clipa când se desprindea de pe cracă, şoptind un bun rămas, în timp ce se învârtea încet spre pământ.

Dar pe acest mic lac frunzele pluteau în pace, şi prin culorile lor scăldate de soare slăveau cerurile.

Aşa le găsi tânărul Jolyon.

Într-o dimineaţă, pe la mijlocul lui octombrie, venind aici se simţi dezamăgit văzând că banca de

lângă locul lui obişnuit era ocupată. Avea o adevărată oroare să fie văzut de cineva în timp ce lucrează.

O doamnă îmbrăcată cu o jachetă de catifea şedea acolo, cu ochii plecaţi spre pământ. Cum între ei se afla un pom de dafin înflorit, tânărul Jolyon se adăposti în dosul lui şi îşi pregăti şevaletul.

Pregătirile le făcea pe îndelete; ca orice adevărat artist, profita de orice pretext care amâna cât de puţin efortul muncii sale, şi iată-l privind-o pe furiş pe această doamnă necunoscută.

Ca şi tatăl său, se pricepea la feţele oamenilor. Iar această faţă era fermecătoare.

Vedea o bărbie rotundă, cuibărită într-un guler de dantelă ca spuma, un obraz delicat, cu ochi mari, negri, şi buze suave. O pălărie mare, neagră, îi acoperea părul; trupul ei se rezema uşor de speteaza băncii; şedea picior peste picior; iar de sub fusta ei ieşea vârful unei ghete de lac. În preajma acestei doamne plutea, fără îndoială, o gingăşie de nedescris, dar atenţia tânărului Jolyon se îndreptă mai ales asupra expresiei de pe faţa ei, care i-o amintea pe aceea a soţiei lui. Se vedea limpede că femeia era pradă unor forţe ce o depăşeau. Tânărul Jolyon era tulburat, sentimente vagi de atracţie şi cavalerism se treziră în el. Oare cine e? Şi ce făcea acolo singură?

Doi domni tineri, din soiul acela special ce frecventează Regent's Park, care sunt în acelaşi timp îndrăzneţi şi timizi, trecură prin faţa ei, mergând la tenis. Tânărul Jolyon înregistra cu dezaprobare privirile lor de admiraţie aruncate pe furiş. Un grădinar rătăcit pe acolo se opri pentru a atinge, fără nici un rost, o tufă de ierburi de pampas; şi el căuta un pretext să se uite la ea. Un domn bătrân care, după pălăria pe care o purta, părea să fie profesor de horticultură, trecu de trei ori prin faţa ei pentru a o privi îndelung, dar pe furiş, având o expresie ciudată pe buze.

Tânărul Jolyon, împreună cu toţi aceşti bărbaţi, încerca aceeaşi vagă emoţie. Ea nu se uita la nici unul din ei, totuşi fiecare bărbat care trecea îi arunca aceleaşi priviri.

Faţa ei nu era a unei seducătoare, care prin fiecare privire oferă bărbaţilor ispita plăcerii; nu avea acea "frumuseţe diabolică" atât de preţuită de cercurile Forsyte din marea burghezie; nu avea nici tipul acela, nu mai puţin adorabil, care-ţi amintea portretul de pe cutia cu bomboane de ciocolată; nu era nici genul acela spiritual pătimaş, sau pătimaş spiritual, caracteristic în arta decorativă şi poezia modernă; şi nici nu părea a promite autorilor dramatici material pentru crearea eroinei interesante şi neurastenice, care se sinucide în ultimul act.

Prin trăsăturile şi coloritul ei, prin pasivitatea ei suavă şi convingătoare, prin puritatea ei senzuală, faţa acestei femei îi reamintea tabloul lui Titian, *Iubirea Cerească,* a cărui reproducere atârna pe peretele de deasupra bufetului din sufrageria lui. Iar ceea ce o făcea atrăgătoare părea a fi acea pasivitate suavă, impresia pe care o dădea că era silită să cedeze în faţa unor forţe ce o depăşeau.

Pe cine aştepta ea oare aici, sub liniştea pomilor din care se desprindea, rar, câte o frunză şi printre sturzii umflaţi în pene care veneau aproape de ea pe iarba strălucitoare de prima promoroacă a toamnei?

Apoi, faţa ei fermecătoare tresări, iar tânărul Jolyon, aproape cu gelozia unui îndrăgostit, privi în jurul lui şi îl văzu pe Bosinney venind cu paşi mari peste pajişte. Urmări plin de curiozitate întâlnirea, privirea din ochii lor, strângerea prelungă de mână. Se aşezară foarte aproape unul de altul, lipindu-se strâns, în ciuda discreţiei pe care ar fi vrut s-o păstreze. Auzi murmurul conversaţiei lor grăbite; dar nu putu prinde nimic din ceea ce vorbeau.

Vâslise şi el pe-o asemenea corabie! Ştia bine ce înseamnă ceasurile lungi de aşteptare şi minutele scurte ale unor întâlniri pe jumătate publice; torturile nerăbdării care chinuieşte pe îndrăgostitul nelegiuit.

Totuşi era de ajuns să arunci o singură privire asupra celor două feţe, pentru a vedea că aici nu este vorba de una din acele aventuri trecătoare cu care se distrează bărbaţii şi femeile prin oraş; nu era nici una din acele pofte capricioase care se trezeşte cu sălbăticie şi peste şase săptămâni, satisfăcută, adoarme din nou. Aici era ceva grav! Aşa i se întâmplase şi lui! Multe se pot trage din aşa ceva!

Bosinney voia parcă să o convingă, iar ea, atât de liniştită, atât de suavă şi nemişcată în pasivitatea ei, şedea privind peste pajişte.

Deci Bosinney era băiatul care cucerise această făptură dulce şi pasivă, care n-avea puterea să facă un pas singură? Deci lui i se dăruise ea cu totul, pentru el era gata să moară; dar poate incapabilă să fugă vreodată cu el!

Tânărul Jolyon o auzi parcă spunând: "Dar, dragul meu, aceasta te va ruina!" Şi el trăise din plin frica aceea chinuitoare din fundul sufletului fiecărei femei, care crede că este o povară pentru bărbatul iubit.

Apoi, nu se mai uită la ei; dar vorbele lor şoptite iute veneau la urechile lui asemenea cântecului ciripit de vreo pasăre ce încerca să regăsească ariile de primăvară: Bucurie — tragedie? Care dintre ele — care dintre ele?

Şi încetul cu încetul, glasurile lor se stinseră; urmă o lungă tăcere.

"Şi Soames, ce reprezintă el aici?" gândi tânărul Jolyon. "Oamenii cred că ea e frământată de păcatul ce săvârşeşte înşelându-şi bărbatul! Ce puţin cunosc ei femeile! Ea nu face decât să se îndestuleze după ce a fost înfometată — acum se

răzbună! Şi Dumnezeu s-o ajute — căci şi Soames se va răzbuna."

Auzi un foşnet de mătase şi, scoţând capul de sub pomul de dafin, îi văzu plecând, cu mâinile împreunate pe ascuns.

Spre sfârşitul lui iulie, bătrânul Jolyon o duse pe nepoata lui la munte: şi în această vilegiatură (ultima pe care o petrecură împreună), June îşi refăcu în mare măsură, atât sănătatea cât şi starea sufletească. În hotelurile pline cu nenumăraţi Forsyte britanici — căci bătrânul Jolyon nu putea suporta "banda de nemţi", aşa cum numea el pe toţi străinii — toată lumea o privea cu respect — fiind unica nepoată a acestui bătrân atât de distins şi, desigur, bogat domn Forsyte. Nu se amestecase la întâmplare cu lumea — June nu avea obiceiul să se împrietenească cu fel de fel de oameni, dar legase în Valea Rhonului câteva prietenii dintre care una mai însemnată cu o tânără franţuzoaică bolnavă, pe moarte, de tuberculoză.

Hotărî brusc că prietena ei nu trebuie să moară şi, în lupta ei împotriva Morţii, June îşi uită o bună parte din durere.

Bătrânul Jolyon privea noua prietenie cu uşurare, dar şi cu mâhnire; căci această nouă dovadă că June era sortită să-şi petreacă viaţa printre neajutoraţi îl îngrijora. Oare niciodată nu va lega o prietenie adevărată, niciodată nu va avea interes pentru ceva cu adevărat folositor?

"Iar te-ai legat cu o grămadă de străini", îi zicea el. Totuşi adeseori chiar îi aducea la hotel struguri sau un buchet de trandafiri pe care îi oferea acestei "Mam'zelle", zâmbindu-i binevoitor.

Spre sfârşitul lui septembrie, împotriva dorinţei lui June, Mademoiselle Vigor îşi dădu sufletul în micul hotel din St Luc, unde fusese transportată. Pentru June acesta a fost un eşec care a durut-o atât de mult, încât bătrânul Jolyon a dus-o la Paris. Aici, admirând pe *Venus din Milo* şi biserica La Madeleine, depresiunea îi trecu şi

când, spre mijlocul lui octombrie, se întoarseră la Londra, bunicul ei credea că a vindecat-o.

Totuşi, abia se instalaseră la Stanhope Gate, şi bătrânul Jolyon băgă de seamă — spre dezamăgirea lui — că June recăzuse în starea ei de odinioară, fiind veşnic absorbită şi îngândurată. Din nou şedea cu privirea fixată în gol şi cu bărbia sprijinită în mâini, ca o mică fantomă din legendele scandinave, întunecată şi cufundată în gânduri, în timp ce în jurul ei, în lumina electrică instalată chiar atunci, strălucea marele salon tapisat cu brocart până la friza tavanului, plin cu mobile de la "Baple and Pullbred's". Iar în enorma oglindă cu ramă aurită se reflectau statuile de porţelan de Saxa, reprezentând bărbaţi tineri cu pantaloni scurţi şi strâmţi, aşezaţi la picioarele unor doamne cu sâni voluptuoşi, care mângâiau mieluşeii ţinuţi în poală. Bătrânul Jolyon le cumpărase încă înainte de a se căsători şi le preţuia mult, mai ales în zilele acelea, când gustul oamenilor degenerase. El era un om cu mintea receptivă la tot ceea ce era nou şi, mai mult decât oricare Forsyte, ţinuse pasul cu vremea, dar nu putusa uita niciodată că le cumpărase de la Jobson şi că dăduse mulţi bani pe ele. Adeseori îi spunea lui June, cu un fel de dispreţ plin de dezamăgire:

— Tu nu faci mare caz de ele! Nu sunt fleacuri dintr-acelea care-ţi plac ţie şi prietenilor tăi! Dar m-au costat şaptezeci de lire! El nu era omul care să îngăduie ca gustul să-i fie pus la îndoială, mai ales când avea motive serioase să-l socotească bun.

Unul din primele lucruri pe care le-a făcut June după ce se întoarse acasă a fost să treacă pe la Timothy. Se convinsese că era de datoria ei să facă o vizită unchiului şi mătuşilor pentru a le înveseli povestindu-le toate călătoriile ei, dar în realitate se duse acolo pentru că era singurul loc în care, printr-o convorbire întâmplătoare sau o întrebare

pusă pe ocolite, ar putea afla veşti despre Bosinney.

O primiră foarte călduros: Şi ce face scumpul ei bunic? Nu fusese pe la ei din luna mai. Unchiul Timothy o duce destul de prost, a avut o mulţime de plictiseli cu un coşar, în odaia lui de culcare; prostul acela a zvârlit o grămadă de funingine din coş, drept în soba lui! Iar unchiul şi-a ieşit din fire.

June şezu multă vreme acolo, tremurând de frică, dar sperând cu înverşunare că, totuşi, vor spune ceva despre Bosinney.

Dar doamna Septimus Small, paralizată de o discreţie neobişnuită, nu scăpă nici o vorbă şi nici nu o întrebă pe June despre el. În cele din urmă June, exasperată, întrebă dacă Soames şi Irene erau la Londra — căci ea nu fusese încă la nimeni în vizită.

Mătuşa Hester a fost cea care i-a răspuns:

— Oh, da, sunt în oraş. N-au fost plecaţi deloc. Pare-se că este o mică încurcătură cu casa. Desigur, trebuie să fi auzit şi June ceva! Dar e mai bine s-o întrebe pe Mătuşa Juley!

June se întoarse către doamna Small, care şedea dreaptă în fotoliu, cu mâinile încrucişate, cu faţa acoperită de nenumărate creţuri. Drept răspuns la privirea întrebătoare a fetei, ea păstră o tăcere stranie. Apoi, când începu a vorbi, o întrebă pe June dacă dormea cu şosete în hotelurile acelea de pe munte, unde trebuie să fi fost tare frig noaptea.

June îi răspunse că nu, deoarece nu putea suferi şosetele de noapte, şi se ridică să plece.

Tăcerea doamnei Small, păstrată cu atâta fermitate, fu pentru June de mult mai prost augur decât orice i-ar fi putut spune.

Nu trecu o jumătate de oră, şi June aflase tot adevărul din gura doamnei Baynes, în Lowndes Square. Ştia deci că Soames îl dăduse în judecată pe Bosinney pentru decoraţia interioară a casei.

În loc s-o tulbure, veştile o liniştiră într-un mod cu totul, curios; ca şi cum perspectivele

acestui conflict i-ar fi dat speranţe noi. Aflase, de asemenea, că procesul va avea loc cam peste o lună, şi că şansele de câştig ale lui Bosinney sunt mici, ba aproape inexistente.

— Şi nu ştiu deloc ce-o să se facă, spuse doamna Baynes; e groaznic pentru el, căci ştii şi dumneata — nu are nici un ban — o duce foarte greu. Iar noi, desigur, nu-l putem ajuta. Se zice că nici cămătarii nu-ţi dau bani cu împrumut dacă n-ai garanţie şi el nu are nimic — absolut nimic.

În ultima vreme doamna Baynes se mai îngrăşăse: acum era în plină agitaţie a sezonului de toamnă, masa ei de scris era literalmente acoperită cu meniurile festivităţilor pe care le organiza. Cu ochii ei rotunzi şi cenuşii, ca de papagal, se uită la June cu o privire plină de subînţelesuri.

Brusc, obrazul încordat al tinerei fete se îmbujoră — probabil că întrezărise o mare speranţă pentru ea — zâmbetul ei se îndulci dintr-o dată. Ani de zile după aceea, expresia lui June revenea în memoria lui Lady Baynes (Baynes a fost înnobilat după ce construise acel Muzeu de Artă unde atâţia funcţionari au găsit de lucru, iar clasa muncitoare, căreia îi fusese destinat, atât de puţină plăcere).

Amintirea acelei schimbări, impresionantă prin vivacitatea ei, ca un boboc de floare ce se deschide, sau ca prima rază de soare după o iarnă lungă, precum şi amintirea a tot ceea ce a urmat după aceea o obseda adeseori pe Lady Baynes, în mod cu totul inexplicabil şi inoportun, în momentele în care era preocupată de chestiuni foarte importante.

Acestea se petrecură tocmai în după-amiaza în care tânărul Jolyon fusese martor la întâlnirea din Grădina Botanică, şi tot în aceeaşi zi, bătrânul Jolyon făcu o vizită la avocaţii săi "Forsyte, Bustard and Forsyte", în Poultry. Soames nu era în birou, plecase la Somerset House; Bustard, înfundat în dosare până peste cap, era în camera

aceea dosnică, unde fusese înadins aşezat, pentru a munci cât mai mult; iar James şedea în biroul din faţă, muşcându-şi degetul, în timp ce răsfoia, îngrijorat, dosarul "Forsyte contra Bosinney".

Acest jurist sănătos nu-şi făcea prea mari griji pentru "punctul delicat" din proces, pentru că nu reprezenta decât un mic chiţibuş, suficient pentru a trezi curiozitatea oamenilor. Simţul său practic, atât de dezvoltat, îi spunea că dacă el ar fi judecător, nu i-ar da prea mare atenţie. Ceea ce îl îngrijora era faptul că Bosinney va fi declarat falit şi că Soames nu va avea de unde lua banii, iar pe deasupra va mai plăti şi cheltuielile de judecată. Dar în dosul acestei temeri concrete plutea neîncetat — ca un coşmar — acea îngrijorare nedesluşită, învăluită în incertitudine, complicată şi sumbră, iar procesul nu era decât un semn exterior al frământării ascunse.

Când bătrânul Jolyon intră, James îşi înălţă capul şi mârâi:

— Ce mai faci, Jolyon? Nu te-am văzut de un veac. Am auzit că ai fost în Elveţia. Acest tânăr Bosinney s-a vârât într-o afacere proastă. Am ştiut de la început că se va întâmpla aşa! îi întinse dosarul şi se uită nervos şi îngrijorat la fratele său.

Bătrânul Jolyon citea tăcut, iar James se uita în pământ şi-şi rodea unghiile.

În sfârşit, bătrânul Jolyon trânti dosarul, care căzu cu zgomot pe masă, în mijlocul unui morman de documente privitoare la dosarul "Buncombe, decedat", una din nenumăratele derivaţii ale acelei afaceri complicate şi rentabile, "Fryer contra Forsyte"!

— Eu nu ştiu ce are de gând Soames. De ce face atâta zarvă pentru câteva sute de lire? Credeam că e om bogat.

Buza de sus a lui James tresări de mânie; nu putea suporta ca fiul său să fie atacat în acest punct.

— Nu e vorba de bani — începu el; dar când întâlni privirea fratelui său, directă, pătrunzătoare şi critică, se opri.

Se făcu linişte.

— Am venit să-mi iau testamentul, zise în cele din urmă bătrânul Jolyon, răsucindu-şi mustaţa.

Curiozitatea lui James se trezi. Pare-se că pentru el nimic pe lume nu era mai interesant decât un testament. În ochii lui acesta era supremul act de dispoziţie asupra proprietăţii, ultimul inventar al bunurilor unui om, ultima evaluare a averii lui. Sună.

— Adu-mi testamentul domnului Jolyon, zise el unui funcţionar brun, speriat.

— Ai de gând să faci oarecari modificări? Şi, ca fulgerul, îi trecu prin minte întrebarea: "Oare sunt şi eu tot atât de bogat ca el?"

Bătrânul Jolyon puse testamentul în buzunarul de la piept iar James, plin de regret, îşi încrucişa picioarele lui lungi.

— Am auzit că ai făcut câteva achiziţii bune în ultima vreme, îi zise.

— Nu ştiu de unde îţi culegi tu informaţiile, îi răspunse tăios bătrânul Jolyon. Când se judecă procesul acesta? Luna viitoare? Nu-mi dau seama ce aveţi de gând. Fireşte că trebuie să vă vedeţi voi înşivă de treburile voastre; dar dacă mi-ai cere sfatul, eu aş zice să vă învoiţi între voi, fără tribunal. La revedere! Îi strânse mâna cu răceală şi plecă.

James, cu ochii săi albaştri-cenuşii, cu privirea fixă începu a sfredeli o imagine ascunsă şi înspăimântătoare muşcându-şi din nou degetul.

Bătrânul Jolyon merse cu testamentul său la "New Colliery Company", se aşeză în Sala de Consiliu, goală, şi îl reciti. Secretarul Hemmings, văzându-l pe preşedinte şezând acolo, veni să-i prezinte primul raport al noului inspector general, dar bătrânul Jolyon îi răspunse atât de neprietenos,

încât se retrase demn, dar jignit. Secretarul trimise după unul din funcţionarii de la transporturi şi se răsti la el cu atâta violenţă, încât bietul băiat rămase aiurit.

Cum îşi închipuie un copilandru ca el că se vine la birou aşa cum vine el, şi-apoi crede că e Dumnezeu atotputernic! O să-l înveţe minte el, Hemmings! El e în conducerea acestei societăţi de atâţia ani, încât un tânăr ca el nici nu-i poate număra, şi dacă-şi închipuie că după ce-şi isprăveşte treaba poate să stea aşa, cu braţele încrucişate, atunci înseamnă că nu-l cunoaşte pe el, Hemmings, şi aşa mai departe.

De cealaltă parte a uşii capitonate cu postav verde, bătrânul Jolyon şedea la masa de consiliu, lungă, de lemn de mahon, acoperită cu piele; ochelarii săi cu sticle groase şi rame de aur erau prinşi la rădăcina nasului; cu creionul de aur în mână urmărea, una după alta, clauzele testamentului său.

De altfel era un act simplu, căci nu cuprindea nici un fel de legate mărunte şi donaţii pentru societăţile de binefacere, care fărâmiţează averea omului şi strică efectul măreţ pe care îl produce micul articol din gazetele de dimineaţă, consacrat unui Forsyte care moare lăsând în urma o avere de o sută de mii de lire sterline.

O chestiune simplă. O moştenire de douăzeci de mii de lire pentru fiul său, şi "în ceea ce priveşte restul averii mele, de orice natură ar fi ea, mobilă sau imobilă, bunuri care fac parte din ambele categorii — fideicomisul meu va plăti toate veniturile, rentele anuale, dividendele sau dobânzile cuvenite, nepoatei mele, June Forsyte, sau succesorilor ei legali, desemnaţi din timpul vieţii ei, spre folosinţa şi beneficiul ei propriu, fără etc, iar de la şi după moartea sau decesul ei, sus-menţionatele terenuri, clădiri, depozite bancare, acţiuni sau orice fel de bunuri care au luat locul celor sus-enumerate sau le reprezintă în ziua morţii

ei, fideicomisul le va transmite sau va dispune de ele în favoarea persoanei sau persoanelor desemnate de sus-numita mea nepoată, June Forsyte, fără ştirbirea drepturilor succesorale ale soţului ei, conform ultimelor ei dorinţe, testamentului, oricărui act scris sau oricărei alte dispoziţii testamentare, pe care ea le-a întocmit şi iscălit în mod valabil şi care răspund tuturor cerinţelor legale, pentru a trece în folosinţa şi beneficiul integral sau parţial al persoanelor desemnate — toată averea sau numai o parte din ea. Iar în lipsa unei asemenea etc, ţinând seama negreşit de..." şi aşa mai departe, şapte pagini de frazeologie scurtă şi simplă.

Testamentul fusese redactat de James în zilele lui de glorie. Prevăzuse aproape toate clauzele posibile.

Bătrânul Jolyon şezuse multă vreme citind acest testament, în cele din urmă luă o jumătate de coală de hârtie din rastel şi făcu o lungă notă suplimentară, scrisă cu creionul, apoi puse testamentul în buzunar, trimise să i se aducă o birjă şi se duse la biroul avocaţilor "Paramor and Herring", din Lincoln's Inn Fields. Jack Herring murise, dar nepotul său lucra încă la această firmă. Bătrânul Jolyon se retrase cu el în birou pentru o jumătate de ceas.

Reţinuse birja şi, când ieşi, spuse birjarului să-l ducă în Wistaria Avenue, numărul 3.

Simţea o satisfacţie stranie, liniştitoare, ca şi cum ar fi repurtat o victorie asupra lui James şi a "proprietarului". De azi înainte aceştia nu-şi vor mai vârî nasul în treburile lui; le ridicase chiar atunci calitatea de executori ai testamentului său; va retrage toate afacerile sale din mâinile lor şi le va încredinţa tânărului Herring, şi va proceda la fel şi cu afacerile Societăţilor pe care le conduce. Dacă tânărul Soames era un om chiar atât de bogat, nu va resimţi lipsa sumei de aproximativ o mie de lire din venitul său anual, şi pe sub mustaţa

lui mare, albă, bătrânul Jolyon zâmbi cu răutate. Simţea că ceea ce făcuse era în acord cu justiţia imanentă, satisfăcută din plin.

Încet şi sigur ca acţiunea tainică ce lucrează în interiorul unui arbore bătrân pentru a-l distruge, astfel şi otrava din rănile care se deschiseseră în fericirea, voinţa şi mândria lui măcinase frumosul edificiu al filozofiei sale. Viaţa a distrus o parte din fiinţa lui iar acum, la fel cu familia a cărei căpetenie era, îşi pierduse şi el echilibrul.

În timp ce birja îl ducea spre miazănoapte, spre casa fiului său, se gândea la noile dispoziţii asupra averii lui, luate chiar atunci, şi totul îi apărea sub lumina vagă a unei pedepse care loveşte această familie şi această Societate ai cărei reprezentanţi păreau a fi James şi fiul său. L-a repus în drepturile lui pe tânărul Jolyon, şi această repunere în drepturile lui de fiu îi satisfăcea dorinţa ascunsă de răzbunare — răzbunare împotriva Timpului, a tristeţii şi a amestecului străinilor în treburile lui, împotriva nenumăratelor critici şi condamnări pe care oamenii le-au pronunţat împotriva unicului său fiu, vreme de cincisprezece ani. Aceasta era singura cale prin care putea afirma încă o dată atotputernicia voinţei sale, forţând astfel pe James, pe Soames, familia şi întreaga mulţime ascunsă de Forsyte — marele torent ce curge împotriva unui singur dig, al încăpăţânării lui — să recunoască o dată pentru totdeauna că *el este stăpân.* Inima i se îndulcea la gândul că, în sfârşit, a făcut din fiul său un om mult mai bogat decât acel fiu al lui James, acel "proprietar". Şi ce plăcut îi era să-i dea lui Jo, căci bătrânul Jolyon îl iubea mult pe fiul său.

Nu era acasă nici Jo şi nici soţia lui (tânărul Jolyon nu se întorsese încă din Grădina Botanică), dar mica servitoare îi spuse că-şi aşteaptă stăpânul dintr-un moment într-altul.

— Întotdeauna se întoarce la vremea ceaiului, domnule, pentru a se juca cu copiii.

Bătrânul Jolyon spuse că îl va aştepta, şi se aşeză destul de calm în micul salon sărăcăcios, decolorat, în care abia acum, după ce husele de vară, din cint, fuseseră scoase, se putea vedea cât de jerpelite şi tocite erau fotoliile şi canapelele vechi. I-ar fi făcut plăcere să trimită după copii, pentru a-i avea lângă el, pentru a simţi trupurile lor suple rezemate de genunchii lui, pentru a auzi pe Jolly: *"Hallo, bunicule!"* şi a-l vedea zburând către el, şi a simţi mânuţa dulce a lui Holly mângâindu-i uşor obrazul. Dar nu-i chemă. Ceea ce făcuse el era un act solemn, şi până ce nu i-l comunică şi lui Jo, nu e cazul să se joace. Se distra singur, gândindu-se cum, cu două trăsături din condeiul lui, ar putea reda acestei căsuţe atmosfera de lux a castei sale, care lipsea cu totală desăvârşire din tot ceea ce îl înconjura: cum ar putea umple aceste odăi sau altele, dintr-o casă mai mare, cu opere de artă de la "Baple and Pullbred's"; cum ar putea trimite pe micul Jolly la Harrow şi Oxford (nu mai avea nici o încredere în Eton şi Cambridge, căci fiul său învăţase acolo); cum ar putea face ca Holly să ia lecţii cu cei mai distinşi profesori de muzică; fetiţa avea un deosebit talent.

Toate aceste viziuni roiau în închipuirea lui, şi inima îi creştea de emoţie. Se ridică şi se duse în faţa ferestrei, de unde privi jos, în peticul de grădină împrejmuit cu zid, în care părul golit de frunze înainte de vreme stătea cu crengile-i pleşuve întinse în ceaţa ce se îndesa încet în această după-amiază de toamnă. În fundul grădinii, câinele Balthazar, cu coada răsucită deasupra spatelui său bălţat şi flocos, umbla agale, mirosind plantele şi, din când în când, sprijinindu-şi laba de perete.

Iar bătrânul Jolyon visa.

Ce altă plăcere îi mai rămăsese lui, în afară de aceea de a da? Era o plăcere să dai, dacă găseai pe cineva care să-ţi fie recunoscător pentru ceea ce-i dai — unul din carnea şi sângele tău! Nu ai aceeaşi

satisfacţie când dai cuiva care nu-i de-al tău, cuiva care nu are nici o pretenţie de la tine! Asemenea danii ar fi însemnat o trădare faţă de convingerile şi acţiunile individualiste ale întregii lui vieţi, faţă de munca lui şi de tot ceea ce întreprinsese; ar fi dezminţit cumpătarea sa, precum şi măreaţa realitate de care era atât de mândru, că el — întocmai ca zeci de mii de Forsyte înaintea lui, ca zeci de mii de contemporani şi zeci de mii de Forsyte ai viitorului — şi-a făcut singur averea şi singur şi-a păstrat-o.

În timp ce stătea acolo, privind frunzele de dafin pătate de funingine, peticul de iarbă mânjit cu negru, plimbarea câinelui Balthazar, toată suferinţa acestor cincisprezece ani, în care fusese frustrat de bucuria la care avea dreptul, îşi revărsă fierea pentru a omorî dulceaţa clipelor ce se apropiau.

În sfârşit, sosi şi tânărul Jolyon, mulţumit de ceea ce lucrase şi împrospătat de atâtea ceasuri petrecute în aer liber. Aflând că tatăl său se găseşte în salon, întrebă în grabă dacă doamna Forsyte era acasă şi, auzind că nu era, suspină uşurat. Apoi îşi ascunse cu grijă, în micul dulap de haine din vestibul, instrumentele de lucru şi intră.

Cu hotărârea sa caracteristică, bătrânul Jolyon intră direct în subiect:

— Jo, mi-am modificat testamentul. În viitor vei putea să-ţi croieşti o plapumă mai lungă — de azi înainte îţi dau un venit de o mie de lire pe an. După moartea mea, June va avea cincizeci de mii, iar tu vei primi restul. Câinele vostru distruge grădina. Eu să fiu în locul tău, n-aş mai ţine câine!

Câinele Balthazar, aşezat în mijlocul pajiştii, îşi examina coada.

Tânărul Jolyon se uită la animal, dar îl văzu cam şters, deoarece ochii i se umeziseră.

— Partea ta va fi aproape o sută de mii de lire sterline, băiete. Am socotit că e mai bine să ştii de pe acum. La vârsta mea nu mai am mult de trăit.

Dar despre asta, nu mai vreau să vorbesc. Ce face soţia ta? Şi... transmite-i salutări din partea mea.

Tânărul Jolyon puse mâna pe umărul tatălui său şi, cum nici unul din ei nu vorbi, episodul se încheie.

După ce-l văzu pe tatăl său urcat într-o birjă, tânărul Jolyon se întoarse în salon, se opri pe locul în care stătuse bătrânul Jolyon şi privi în grădină. Încercă să realizeze tot ceea ce această schimbare însemna pentru el şi, fiind un Forsyte, perspectivele pe care le dă averea se deschiseră în mintea lui. Anii de sărăcie prin care trecuse nu-i secaseră instinctele înrădăcinate în fire. Într-un mod foarte practic se gândi la călătorii, la îmbrăcămintea soţiei lui, la educaţia copiilor, la un ponei pentru Jolly şi la mii de alte lucruri. Dar pe lângă acestea se gândi şi la Bosinney, la iubita lui şi la cântecul sacadat al sturzului. Bucurie — tragedie! Care dintre ele? Care dintre ele?

Trecutul de odinioară — trecutul dureros, plin de suferinţă, de pasiune, trecutul minunat, pe care nu-l poţi cumpăra cu bani, pe care nimic nu-l poate reînvia cu toată dulceaţa lui fierbinte — revenise în faţa lui.

Când se întoarse soţia sa, merse de-a dreptul la ea şi o prinse în braţe. Stătu multă vreme aşa, fără a spune vreo vorbă; cu ochii închişi, o strângea la pieptul său, în timp ce ea îl privea cu licăriri de mirare, adoraţie şi îndoială în ochi.

Capitolul IV
CĂLĂTORIE ÎN INFERN

În dimineaţa ce urmă după o anumită noapte în care, în sfârşit, îşi afirmase drepturile de soţ şi se purtase ca un bărbat, Soames îşi lua micul dejun singur, în sufragerie.

Dejuna cu lumina de gaz aprinsă, căci ceaţa de sfârşit de noiembrie învăluise oraşul într-un fel de pătură monstruoasă; chiar şi pomii din scuar abia se zăreau din fereastra sufrageriei.

Mânca liniştit, dar din când în când avea senzaţia că nu mai poate înghiţi. Oare făcuse bine cedând poftei sale nedomolite din noaptea trecută, zdrobind rezistenţa pe care o răbdase de prea multă vreme din partea acestei femei, soţia lui legitimă şi consoarta lui consacrată prin ceremonie religioasă solemnă?

Amintirea expresiei de pe faţa ei îl urmărea în mod straniu; acea faţă de pe care încercase să-i tragă mâinile, pentru a o mângâia. Nu putea scăpa de acele groaznice hohote înăbuşite, cum nu mai auzise niciodată, şi care acum păreau a-i răsuna în urechi. Şi încă îl mai urmărea acea stranie, intolerabilă senzaţie de remuşcare şi ruşine pe care o încercase când, la lumina unei singure lumânări, înainte de a ieşi pe furiş, în tăcere, din camera ei, se oprise s-o privească.

Iar acum, după ce procedase astfel, era oarecum uluit de sine însuşi.

Cu două seri înainte, la Winifred Dartie, stătuse la masă lângă doamna MacAnder. Aceasta, privindu-l drept în faţă, cu ochii ei verzui pătrunzători, îi zise: "Deci soţia dumitale este foarte bună prietenă cu acel domn Bosinney?"

Soames nu s-a înjosit întrebând-o ce voia să spună, dar vorbele ei îl răscoliseră profund.

Ele treziră în el o gelozie sălbatică, din care, datorită perversităţii naturale inerente acestui instinct, se născu o poftă şi mai sălbatică pentru Irene.

Poate că, fără incitarea vorbelor doamnei MacAnder, n-ar fi făcut niciodată ceea ce făcuse. Dacă n-ar fi existat această aţâţare şi întâmplarea de a fi găsit uşa odăii soţiei sale neîncuiată, nu s-ar fi putut furişa la ea în timp ce dormea.

Somnul îi risipise îndoielile, dar dimineaţa se simţi din nou cuprins de ele. Un singur gând îl mângâia. Nimeni nu va afla — ceea ce se petrecuse era de o calitate care interzicea orice destăinuire.

Şi, într-adevăr, când motorul activităţii zilnice — ale cărui roţi cereau atât de imperios să fie mişcate de puterea unei minţi limpezi şi practice — se puse din nou în mişcare, iar el porni să-şi citească corespondenţa, frământările lui începură a mai pierde din intensitate, şi trecură pe al doilea plan. În fond, incidentul nici nu era prea important; doar în romane femeile fac mult caz de astfel de poveşti! În schimb, dacă priveşti cazul cu judecata rece a bărbaţilor cu mintea sănătoasă, a bărbaţilor din lumea bună, a acelora care — după cum îşi amintea el — adeseori erau lăudaţi de Instanţa de Divorţuri, îţi dai seama că el a procedat cât se poate mai bine pentru a susţine sfânta taină a căsătoriei, pentru a-şi feri soţia de încălcarea îndatoririlor ei — căci poate ea continua să se întâlnească cu Bosinney — pentru a o... Nu, nu regreta deloc ceea ce făcuse.

Acum, că primul pas spre împăcare fusese făcut, restul va fi relativ... relativ...

Se ridică şi merse la fereastră. Nervii îi erau zdruncinaţi. Sunetul acelor hohote înăbuşite îi reveni în urechi. Nu putea scăpa de el.

Îmbrăcă haina îmblănită şi ieşi în ceaţă. Trebuia să meargă în City; luă metroul din staţia Sloane Square.

Se aşeză într-un colţ din compartimentul de clasa întâi, plin cu oameni care lucrează în City, dar hohotele înăbuşite îl urmăreau neîncetat. Deschise ziarul *Times,* ale cărui foi făcură un zgomot amplu, dominând toate sunetele mai slabe, şi, ascuns în dosul lui, începu să citească ultimele veşti.

Citi că în ziua precedentă un judecător de instrucţie a însărcinat instanţele penale să judece

un număr mult mai mare de infracţiuni ca de obicei. Citi despre trei furturi, cinci omucideri, şapte incendieri şi, nici mai mult nici mai puţin decât unsprezece — număr impresionant de mare — violuri; în afară de acestea mai erau o mulţime de crime necalificate, care urmau să vină curând în faţa instanţelor penale. Privirile lui treceau repede de la o ştire la alta, iar faţa îi era bine acoperită de gazetă.

Dar lectura era însoţită fără încetare de chipul lui Irene, cu obrazul scăldat în lacrimi, şi de amintirea hohotelor ei deznădăjduite.

Ziua a fost încărcată, căci în afară de treburile profesionale obişnuite, a trecut şi pe la biroul agenţilor lui de schimb, domnii Grin şi Grinning, pentru a le da dispoziţia de a vinde acţiunile sale din "New Colliery Co., Ltd."; Soames mai degrabă bănuia decât ştia că afacerile acestei societăţi erau în stagnare (într-adevăr, mai târziu aceasta intră în declin şi, în cele din urmă, fu vândută pe nimic unui sindicat american). Mai avu şi o lungă consfătuire în birourile lui Waterbuck, Q.C., la care luă parte jurisconsultul Boulter, Fiske, tânărul său asociat, şi chiar domnul Waterbuck, Q.C., în persoană.

Cazul "Forsyte contra Bosinney" urma să fie pus pe rol mâine, spre a fi dezbătut în faţa domnului judecător Bentham.

Domnul judecător Bentham era mai degrabă un om cu bun-simţ, decât un mare jurist, dar după părerea lor, era omul cel mai potrivit pentru a judeca această pricină. Era un judecător "forte".

Waterbuck, Q.C., fu aproape nepoliticos faţă de Boulter şi Fiske, pe care nu-i prea băgă în seamă, dar în schimb îi dădu o deosebită atenţie lui Soames. Instinctiv, sau mai degrabă din zvonurile auzite, simţea că se află în faţa unui om bogat.

Îşi menţinu cu fermitate opinia pe care o exprimase în scris, susţinând că rezultatul depinde în mare măsură de mărturiile ce se vor aduce în

instanţă şi, prin câteva observaţii bine cugetate, îl sfătui pe Soames să nu fie prea delicat în depoziţia pe care o va face. "Puţină duritate, domnule Forsyte", îi zise, "puţină duritate". Şi, după ce vorbi, râse satisfăcut, îşi strânse tare buzele, se scarpină în cap pe sub peruca pe care o ridică puţin, întocmai ca un fermier gentleman, cum de altfel îi plăcea să fie socotit. Era considerat cel mai mare specialist în materie de abuz de încredere.

Soames luă din nou metroul pentru a se întoarce acasă. Ceaţa era mai deasă ca oricând în staţia Sloane Square. În abureala liniştită, densă, oamenii intrau şi ieşeau orbecăind: femeile, foarte puţine de altfel, cu genţile strânse la piept, îşi ţineau batistele în dreptul gurii; din când în când apărea câte o birjă, învăluită într-o lumină vagă de felinar, ce părea a se descompune în vapori înainte de a ajunge pe caldarâm, iar birjarii, pe capră, aveau contururi fantastice. Ici şi colo se oprea câte o birjă, care abia se desluşea în ceaţă, şi cetăţeni şterşi coborau repezindu-se, ca iepurii spre vizuină, către staţia de metrou.

Iar aceste siluete, ca nişte umbre, învăluite fiecare în giulgiul lor de ceaţă, nu se băgau în seamă una pe alta. În mijlocul marelui teren de vânătoare, fiecare iepure se ocupă numai de el, în special cei îmbrăcaţi în blănurile cele mai scumpe, care, înfricoşaţi să umble pe ceaţă în trăsură, circulă numai pe sub pământ.

Totuşi, nu departe de Soames, stătea, nemişcată, o siluetă, aşteptând la ieşirea din staţie.

Trebuie să fi fost vreun "Pirat" sau vreun îndrăgostit, despre care fiecare Forsyte zicea: "Vai de capul lui! Se vede că o duce greu!" Inimile lor bune băteau puţin mai tare în faţa acestui biet îndrăgostit ce aştepta, speriat, în ceaţă; dar treceau iute pe lângă el, ştiind prea bine că nu au nici timp şi nici bani de cheltuit pentru suferinţele altora.

Numai un sergent de stradă, ce patrula pe acolo, se uita din când în când la acest om care

aştepta. Borurile moi ale pălăriei îi ascundeau pe jumătate faţa înroşită de frig, slabă şi năucă. Când şi când îşi trecea mâna pe faţă, fie pentru a-şi alunga teama, fie pentru a-şi reînnoi hotărârea care-l pironea aici, în aşteptare. Dar îndrăgostitul (dacă era îndrăgostit) aştepta. Se învăţase cu privirile sergentului sau poate că era prea absorbit de îngrijorarea lui, căci nu se clintea din loc. Se vede că era obişnuit cu aşteptările îndelungi, cu teama, cu ceaţa, cu frigul; numai de i-ar veni până la urmă iubita! Nebun îndrăgostit! Ceaţa ţine până la primăvară; mai vine şi zăpadă şi ploaie; nicăieri nu e plăcut. Te roade frica dacă îi dai întâlnire în stradă, te roade frica dacă o rogi să stea acasă!

"N-are decât! Altă dată să-şi aranjeze treburile mai bine!"

Aşa ar gândi orice Forsyte care se respectă. Dar dacă acest cetăţean sănătos ar fi putut asculta bătăile inimii acelui îndrăgostit ce aştepta, aici afară, în ceaţă şi în frig, ar fi spus din nou: "Da, vai de capul lui! Trebuie că o duce greu!"

Soames luă un cupeu şi, cu perdelele lăsate, trecu pe Sloane Street, apoi de-a lungul străzii Brompton. La ora cinci ajunse acasă.

Soţia lui era plecată. Ieşise acum un sfert de ceas. A ieşit, la ora aceasta, pe întuneric şi într-o asemenea ceaţă! Ce-o fi însemnând una ca asta?

Se aşeză în faţa căminului din sufragerie cu uşa deschisă, tulburat până în adâncul sufletului, şi încercă să citească ziarul de seară. Pentru frământarea care-l mistuia nu era bună o carte, numai ziarele cotidiene îi puteau da un oarecare narcotic. Într-adevăr, citind reportajele faptelor diverse, se mai linişti puţin. *Sinuciderea unei actriţe — Boala gravă a unui om de stat* (acest bolnav cronic) — *Divorţul unui ofiţer din armată — Foc într-o mină* — le citi pe toate. Îl ajutară puţin — era un tratament recomandat de cel mai mare medic, gustul său natural.

Era aproape ceasul şapte când o auzi intrând.

Incidentul din noaptea trecută pierduse mult din importanţă sub apăsarea spaimei lui Soames faţă de plecarea ei atât de ciudată, în ceaţa aceasta mare. Dar acum, că Irene venise acasă, amintirea hohotelor ei sfâşietoare îi reveni, şi simţea cum se enervează la gândul că va da ochii cu ea.

Irene urca scările; haina de blană gri îi ajungea până la genunchi, gulerul ridicat îi ascundea aproape toată faţa, care era acoperită cu un voal gros.

Nici nu se uită la el, şi nici nu spuse vreo vorbă. O fantomă sau un străin n-ar fi putut trece în mai mare tăcere. Bilson veni să aştearnă masa şi îi spuse că doamna Forsyte nu coboară; îşi va lua supa în odaia ei.

De data aceasta Soames nu-şi schimbase hainele pentru masa de seară; poate că, pentru prima oară în viaţa lui, se aşeză la masă cu manşetele murdare. Dar fără să le dea vreo atenţie, şezu multă vreme, uitându-se îndelung la paharul cu vin. Apoi porunci lui Bilson să aprindă focul în camera lui cu tablouri şi se duse sus.

Aprinse lampa de gaz, oftă adânc, aşteptând să găsească, în mijlocul acestor comori aşezate în vrafuri, cu faţa la perete, de jur-împrejurul micii încăperi, în sfârşit liniştea sufletească. Se duse de-a dreptul la cea mai mare comoară dintre toate, un Turner[20] autentic, îl întinse pe şevalet şi îl întoarse cu faţa spre lumină. Nu demult, pânzele lui Turner fuseseră foarte căutate, dar el nu s-a putut decide să se despartă de el. Stătu multă vreme aşa, privind tabloul, cu obrazul palid, complet ras, aplecat înainte peste gulerul său tare, parcă i-ar calcula valoarea. Privirile lui deveniră gânditoare, poate că ajunsese la concluzia că preţul tabloului nu era destul de mare. Îl luă de pe şevalet şi îl puse la loc, cu faţa spre perete. Dar, trecând prin cameră, se opri, căci i se păru că aude hohote de plâns.

Nu era nimic — aceeaşi obsesie care îl urmărise de dimineaţă. Şi, curând după aceea, puse

paravanul în faţa sobei şi coborî uşurel.

Gândul lui era: "Trebuie să fiu odihnit pentru ziua de mâine". Dar mai trecu multă vreme până adormi...

Dar iată că povestea se desfăşură în aşa fel, încât amintirea ei a rămas vie pentru totdeauna în mintea lui George. Ceaţa l-a silit pe Bosinney să se oprească, şi atunci George auzi câteva vorbe care aruncară brusc lumină asupra celor petrecute. Ceea ce doamna Soames îi spusese în metro lui Bosinney nu mai era un mister. Din mormăiala auzită, George a înţeles că Soames şi-a exercitat drepturile asupra soţiei sale, care se înstrăinase de el, siluind-o împotriva voinţei ei, făcând uz de cel mai mare — de supremul act de proprietate.

Fantezia lui George hoinărea pe plaiurile acestei situaţii şi era impresionat. Simţea şi el ceva din mâhnirea şi oroarea din sufletul lui Bosinney, provocată de acest conflict sexual. "Da, e o lovitură dură! Nu mă mir că bietul băiat e pe jumătate smintit!"

Îşi urmări prada până când — sleit de puteri — îl văzu pe Bosinney aşezându-se pe o bancă sub unul din leii din Trafalgar Square, sub un sfinx monstruos rătăcit ca şi ei în acest abis de beznă, rigid şi tăcut; iar în spatele lui, stătea George, a cărui răbdare avea o nuanţă de stranie fraternitate. El nu era lipsit de oarecare gingăşie — un anumit simţ de bună-cuviinţă îl oprea să pătrundă brusc în această tragedie: de aceea aştepta liniştit, întocmai ca leul de deasupra capului său, cu gulerul de blană ridicat peste urechi, care-i acoperea obrajii cărnoşi şi roşii, care acoperea totul în afară de ochii săi cu privirea ironică dar plină de milă. Prin faţa lui treceau bărbaţi care se întorceau de la lucru, în drum spre cluburile lor — oameni a căror siluetă era învăluită într-o gogoaşă de ceaţă apăreau ca o nălucă şi dispăreau apoi tot ca o nălucă. Dar deşi George era cuprins de milă, umorul lui nedomolit izbucni deodată; îi veni poftă

să apuce de pulpana hainei toate aceste năluci şi să le zică:

"Hei! Zăpăciţilor! Nu vă e dat să vedeţi adesea un asemenea spectacol! Aici e un nenorocit a cărui iubită tocmai i-a povestit o istorioară drăgălaşă despre bărbatul ei; veniţi mai aproape! Veniţi încoace! După cum vedeţi, e scos din minţi!"

Îşi închipui cum toţi ar rămâne cu gura căscata înconjurându-l pe îndrăgostitul torturat, şi zâmbi la gândul ca una din aceste năluci ar putea fi un om de treabă, căsătorit de curând, care, datorită sentimentelor lui, ar putea pricepe măcar în parte ceea ce se petrece în sufletul lui Bosinney, şi în închipuirea lui îl văzu cum deschide gura mare, tot mai mare, şi cum ceaţa intră din ce în ce mai adânc în ea. Căci George nutrea pentru burghezi — în special pentru burghezii căsătoriţi — acel dispreţ caracteristic tinerilor neserioşi şi sportivi printre care se număra şi el.

Dar începu plictiseala. Aşteptarea aceasta nu-i convenea.

"În definitiv", gândi el, "bietul băiat va trece şi peste asta. Nu e prima oară că se întâmplă o asemenea faptă în acest mic orăşel!" Dar Bosinney începu a bolborosi din nou vorbe de ură şi furie sălbatică. Cedând unei porniri spontane, George îl atinse pe umăr.

Bosinney făcu ochii roată.

— Cine eşti? Ce vrei cu mine?

George şi-ar fi păstrat calmul, dacă toate acestea s-ar fi petrecut la lumina banală a unui felinar sau la lumina vieţii cotidiene, într-o lume pe care o cunoştea atât de bine; dar în ceaţa aceea, în care totul era întunecat şi ireal, în care nimic nu avea o valoare precisă, legată de pământ, aşa cum orice Forsyte concepe lumea, îl cuprinse o nelinişte neobişnuită şi, încercând să se uite în ochii acestui obsedat, gândi:

"Dacă văd un sergent de stradă i-l dau în primire. În starea în care se află, nu poate fi lăsat în voia lui!"

Dar fără să aştepte răspuns, Bosinney porni cu paşi mari prin ceaţă, iar în urma lui, George, ţinându-se puţin mai departe, dar mai hotărât ca oricând să nu-l piardă din ochi.

"Aşa nu mai poate umbla multă vreme", gândi el, "e o minune a lui Dumnezeu că nu l-a călcat vreun omnibuz". Nu se mai gândea la un sergent de stradă, flacăra sfântă din sufletul său de sportsman se aprinsese din nou.

Într-o ceaţă mai groasă ca oricând, Bosinney gonea înainte cu acelaşi pas furios; dar urmăritorul său băgă de seamă că, în toată nebunia lui, păstra o direcţie anumită. Era limpede că se îndreaptă spre apus.

"Într-adevăr, mergea la Soames", se gândi el. Ideea nu-i displăcu. Vânătoarea lui promitea un sfârşit distractiv. Niciodată nu l-a putut suferi pe vărul său.

Oiştea unei trăsuri care trecea îi atinse umărul, silindu-l să se dea la o parte. N-avea de gând să se lase ucis pentru "Pirat" şi nici pentru altcineva. Totuşi, cu dârzenia lui înnăscută, se ţinea morţiş după dâră, prin aburii aceia care ştergeau totul, în afară de urma bărbatului după care se ţinea şi de lumina celui mai apropiat felinar, ce semăna cu o lună întunecată.

Apoi, deodată, cu instinctul său de pierde-vară londonez, George îşi dădu seama că se află în Piccadilly. Aici ştia să umble şi legat la ochi! De îndată ce scăpă de orice nedumerire de ordin geografic, tulburarea lui Bosinney îl acapară din nou.

De-a lungul şirului de amintiri din experienţa sa de om de lume, o întâmplare din tinereţe, ruptă de murdăria amorurilor sale îndoielnice, prinse viaţă. O amintire care şi acum era dureroasă, care aducea în aburii şi întunecimea acestei ceţi

londoneze, miros de fân, strălucirea lunii, vraja unei nopţi de vară. Era amintirea unei nopţi în care, întins pe pajişte, în cea mai întunecată umbră a unui frunziş, aflase, din întâmplare, de pe buzele unei femei că nu era numai a lui. Şi, pentru o clipă, George nu mai mergea în întunericul din Piccadilly, ci se afla din nou întins pe pajişte, cu focul iadului care-i mistuia inima, cu faţa îngropată în iarba cu miros dulce, umezită de rouă, în umbra lungă a plopilor care ascundeau luna.

Deodată îi trecu prin gând să cuprindă umerii "Piratului" şi să-i spună: "Ascultă-mă pe mine, băiete! Timpul vindecă totul. Hai să bem ceva, să ne înecăm amarul!"

Dar o voce urlă la el, şi sări înapoi. Din beznă veni o birjă şi tot în beznă dispăru. Deodată George observă că-l pierduse pe Bosinney. Fugi înainte, apoi înapoi, inima i se strânse de frică, de spaima aceea întunecată care se ascunde sub aripi de ceaţă. Broboane de sudoare îi apărură pe frunte. Se opri, nemişcat, cu urechile ciulite.

— Apoi, după cum îi povesti în aceeaşi seară lui Dartie, în timpul unei partide de biliard la "Red Pottle", l-am pierdut.

Dartie îşi răsuci satisfăcut mustaţa neagră. Tocmai trăsese o straşnică lovitură de douăzeci şi trei, cât p-aci să dea una şi mai grozavă.

— Şi cine era femeia? întrebă.

George se uită pe sub sprâncene la faţa grăsulie, gălbejită a "omului de lume" şi văzu un mic zâmbet hidos, ascuns sub obrajii săi, sub pleoapele grele.

"Nu, nu, distinsul meu prieten!" gândi el. "N-am să-ţi spun!" Căci cu toate că avea relaţii destul de strânse cu Dartie, îl socotea o lichea.

— Oh, o damă oarecare, îi răspunse, frecându-şi tacul cu cretă.

— O damă! exclamă Dartie — de fapt folosi o expresie mult mai sugestivă. Eu sunt convins că era soţia prietenului nostru Soa...

— Zău? zise George tăios; atunci te înşeli amarnic!

Dădu o lovitură greşită. Avu grijă să nu mai vorbească despre acest subiect până înspre ceasurile unsprezece când, ca să ne exprimăm în termenii săi poetici, "uitându-se la sticla cu whisky îi văzu fundul", dădu la o parte perdelele şi privi în stradă. Felinarele de la intrare abia străbăteau întunecimea ceţii, şi nu se vedea ţipenie de om, sau vreun obiect.

— Nu-mi iese din minte bietul "Pirat", zise. Poate că încă mai hoinăreşte prin ceaţă. Dacă la ora asta nu e cadavru, adăugă George cu o stranie îngrijorare.

— Cadavru! spuse Dartie, în care se trezi din nou înfrângerea suferită în parcul Richmond. N-ai nici o grijă! Fac prinsoare unu la zece că e tun, zdravăn! George se întoarse către el şi văzu pe faţa lui mare o expresie cu adevărat formidabilă, de o sălbăticie înspăimântătoare.

— Taci din gură! Nu ţi-am spus că era ca ieşit din minţi?

Capitolul V
PROCESUL

În dimineaţa zilei când se judeca procesul, al doilea pe rol, Soames trebui să plece de acasă iarăşi fără să o fi întâlnit pe Irene; dar îi şi convenea, căci încă nu hotărâse ce atitudine va lua faţă de ea.

I se spuse să fie la tribunal la ora zece şi jumătate, pentru a se găsi acolo în cazul că primul proces (un abuz de încredere) nu ar fi dezbătut. Dar, dimpotrivă, ambele părţi : dădură dovadă de un curaj care-i prilejui lui Waterbuck, Q.C., să-şi întărească reputaţia de mare specialist în această speţă. Adversarul său era Ram, alt maestru renumit

în chestiuni de abuz de încredere. A fost o luptă între giganţi. Curtea pronunţă sentinţa tocmai înainte de ora suspendării şedinţei, pentru prânz. Juriul părăsi sala de şedinţe, şi Soames ieşi pentru a mânca ceva. În faţa barului din bufetul tribunalului îl întâlni pe James, care stătea în picioare ca un pelican rătăcit în galeriile nesfârşite, aplecat asupra unui sandviş şi cu un pahar de *sherry* în faţă. În spaţiul pustiu al sălii celei mari din mijlocul clădirii, tatăl şi fiul stăteau îngânduraţi unul lângă altul; liniştea era întreruptă din când în când, pentru o clipă, de avocaţi cu perucă şi robă, care treceau grăbiţi prin sală, de vreo doamnă bătrână sau de vreun bărbat cu haine tocite, cu priviri speriate, şi de două persoane mai îndrăzneţe decât cele din generaţia lor, care, aşezate într-o arcadă, vorbeau agitat. Sunetul glasurilor lor plutea împreună cu un miros de puţuri părăsite care, amestecat cu miasma ce se degaja de prin coridoare şi săli, dădea o combinaţie ce semăna cu emanaţiile brânzeturilor fermentate, miros legat indisolubil de administrarea justiţiei britanice.

Nu trecu multă vreme şi James îi zise fiului său:

— Când vine rândul procesului tău?

— Sper că îndată după pauză. Nu m-aş mira deloc dacă Bosinney va spune cine ştie ce. Trebuie să încerce orice. Dacă pierde procesul, va fi ruinat. Muşcă o îmbucătură bună din sandviş şi îşi umplu gura cu *sherry.* Mama doreşte să veniţi deseară la noi la masă, tu şi cu Irene.

Un zâmbet glacial trecu peste buzele lui Soames; întoarse capul şi se uită la tatăl său. Oricine ar fi văzut această privire rece, schimbată pe furiş între tată şi fiu, ar fi avut dreptul să se înşele asupra profundei înţelegeri care exista între ei; James isprăvi paharul de *sherry* dintr-o înghiţitură.

— Cât am de plătit? întrebă.

Întorşi în sala de şedinţe, Soames ocupă îndată locul ce i se cuvenea, pe banca din faţă, lângă apărătorul său. Cu o privire piezişă, pe care nimeni nu o putea desluşi, descoperi locul în care şedea tatăl său.

James se aşezase la capătul băncii din spatele avocatului în aşa fel încât să poată pleca imediat după sfârşitul dezbaterii. Cu mâinile încrucişate pe mânerul umbrelei sale, cu spatele rezemat de bancă, căzuse pe gânduri. În orice caz, el socotea că Bosinney se purtase din cale afară de ruşinos, dar nu dorea să dea ochii cu el; simţea că o întâlnire ar fi neplăcută.

După instanţa de divorţuri, aceasta era poate cea mai preferată scenă a justiţiei, căci aici se dezbăteau procesele de defăimare, abuz de încredere şi alte afaceri comerciale. Câteva persoane care nu aveau nici o legătură cu dezbaterile erau răsfirate pe băncile din fundul sălii, iar la balcon se vedeau una sau două doamne cu pălărie.

Cele două rânduri de scaune din faţa lui James fuseseră ocupate, încetul cu încetul, de avocaţi cu perucă; după ce se aşezară, începură să facă însemnări cu creionul, să stea de vorbă sau să-şi scobească dinţii. Dar atenţia lui James se îndepărtă curând de la aceste personalităţi minore ale justiţiei, căci intră Waterbuck, Q.C. Aripile robei sale de mătase foşneau, faţa lui roşie, impresionantă, era încadrată de doi favoriţi bruni. Faimosul Consilier Regal — James a recunoscut-o îndată — era într-adevăr portretul unui bărbat care poate încurca un martor.

Întâmplarea a făcut că, deşi lucra de atât de mulţi ani, James nu-l văzuse niciodată pledând pe Waterbuck, Q.C. Şi ca orice Forsyte care activa într-o ramură inferioară a acestei meserii, avea o nemăsurată admiraţie pentru un bun avocat pledant. Cutele lungi şi triste de pe obrajii săi se destinseră puţin după ce îl văzu, mai ales acum,

când băgă de seamă că Soames era singurul care avea apărător în robă de mătase.

Waterbuck, Q.C, tocmai se întoarse într-o parte pentru a spune ceva secretarului său şi iată că apăru domnul judecător Bentham: un bărbat slab, ce semăna cu o găină, puţin adus de spate, ras complet şi cu perucă albă ca zăpada. Ca toată sala de altfel, Waterbuck se ridică şi rămase în picioare până când judecătorul se aşeză. James se ridică şi el, dar foarte puţin; prea şedea confortabil la locul lui şi apoi nu avea cine ştie ce respect pentru Bentham; de două ori fuseseră poftiţi împreună la Bumley Tomm, doar o persoană îl despărţea de el la masă. Bumley Tomm era un om destul de neînsemnat, cu toate că a avut atâta succes. Chiar el, James, îi dăduse primul proces. James era agitat şi pentru că tocmai descoperise că Bosinney nu era în instanţă.

"Ce-o mai fi însemnând şi asta?" se întrebă el.

După ce părţile au fost strigate, Waterbuck, Q.C, dădu la o parte dosarul pe care-l avea în faţă cu un gest amplu, îşi aşeză roba peste umăr, aruncă o privire semicirculară în jurul său, şi, ca un bărbat care porneşte la luptă, se ridică şi se adresă curţii.

Faptele, spuse el, nu sunt puse în discuţie. Tot ceea ce domnia-sa domnul judecător avea de făcut era interpretarea corespondenţei care avusese loc între clientul său şi pârât, un arhitect, cu privire la decoraţia interioară a unei case. Totuşi, el vrea să arate că această corespondenţă nu poate avea decât un înţeles foarte desluşit. După ce a expus pe scurt istoricul casei din Robin Hill, pe care a descris-o drept un palat, precum şi cheltuielile făcute până la data actuală, continuă după cum urmează:

— Clientul meu, domnul Soames Forsyte, este un gentleman, un om bogat, care nu ar fi în stare şi despre care nu se poate presupune că ar pune în discuţie vreo pretenţie legitimă, dar în chestiunea acestei case, în care, după cum domnia-voastră a auzit, a investit până acum aproximativ

douăsprezece mii de lire sterline, o sumă care depăşeşte în mod considerabil suma pe care o prevăzuse la început — a întâmpinat o asemenea atitudine din partea arhitectului său, încât din punct de vedere principial — şi nu poate accentua îndeajuns acest lucru — din punct de vedere principial şi în interesul colectivităţii, s-a simţit constrâns să intenteze această acţiune. Teza susţinută în apărarea arhitectului — îndrăznesc să spun onoratei instanţe — nu rezistă nici o clipă la un examen temeinic. Apoi dădu citire corespondenţei.

Clientul său, "un om a cărui situaţie socială este unanim recunoscută", este gata să vină în faţa instanţei şi să jure că niciodată nu a aprobat şi niciodată n-a avut de gând să aprobe cheltuirea unui ban peste limita extremă de douăsprezece mii şi cincizeci de lire, pe care a stabilit-o în mod expres; şi pentru a nu mai răpi timpul instanţei, cheamă de îndată pe domnul Forsyte.

Atunci Soames păşi în faţa judecătorului. Întreaga lui înfăţişare te izbea prin calmul ei. Faţa lui purta chiar şi acum o expresie destul de sfidătoare; palid şi complet ras, avea între sprâncene o mică brazdă, şi buzele strânse. Era îmbrăcat elegant, dar discret, o mână înmănuşată cu îngrijire, cealaltă nu. La întrebările care i se puneau, răspundea cu voce cam joasă, dar vorbea răspicat. Declaraţiile pe care le-a făcut cu prilejul interogatoriului fură destul de laconice.

— N-a folosit expresia "mână liberă"?

— Nu.

— Poate, totuşi!

Expresia pe care o întrebuinţase el era "mână liberă în termenii acestei corespondenţe".

— Vrea să susţină în faţa instanţei că aceasta era o formulă uzitată în Anglia?

— Da.

— *Ce* pretinde că înseamnă ea?

— Ceea ce exprimă.

— Era dispus să conteste că este o contradicţie în termeni?

— Da.

— Nu era domnia-sa oare irlandez?

— Nu.

— Era un om cu învăţătură de carte?

— Da!

— Şi totuşi persistă în această afirmaţie?

— Da.

În tot timpul acestui interogatoriu şi al celorlalte întrebări şi răspunsuri, care se învârtiră iarăşi şi iarăşi în jurul "chestiunii delicate", James şezu cu palma în dosul urechii, cu ochii aţintiţi asupra fiului său.

Era mândru de el! Simţea că dacă ar fi el în locul lui Soames ar fi fost tentat să dea răspunsuri mai lungi dar, instinctiv, îşi dădea seama că acum laconismul este mult mai nimerit. Când Soames se întoarse încet şi, fără cea mai mică schimbare a expresiei pe faţa lui, reveni în bancă, James suspină uşurat.

Veni rândul avocatului lui Bosinney pentru a lua cuvântul. Atenţia lui James se încordă şi mai tare, neîncetat îşi rotea privirile prin sala de şedinţe, spre a vedea dacă nu cumva Bosinney era ascuns pe undeva.

Tânărul Chankery începu nervos; absenţa lui Bosinney îl punea într-o situaţie neplăcută. De aceea, încercă, pe cât era cu putinţă, să interpreteze această lipsă în favoarea lui.

Nu se putu abţine de a-şi exprima temerea ca nu cumva clientul său să fi suferit un accident. El fusese convins că domnia-sa va veni aici pentru a face declaraţii. De dimineaţă trimisese pe cineva atât la biroul domnului Bosinney cât şi la locuinţa sa (deşi ştia că ambele se aflau în acelaşi loc, socoti că nu e bine să o spui desluşit), dar nimeni n-a putut spune unde era. Acest fapt, după părerea avocatului, era un semn îngrijorător, deoarece ştia cât de mult ţinea domnul Bosinney să facă

declaraţii în faţa instanţei. Dar cum nu fusese împuternicit să ceară o amânare, şi cum nu era în posesia nici unei dispoziţii de această natură, socoteşte că este de datoria lui să intre în fondul chestiunii. Argumentul pe care el îşi întemeiază apărarea şi pe care clientul său — dacă printr-o întâmplare nefericită n-ar fi fost împiedicat să apară în faţa instanţei — l-ar fi susţinut în depoziţiile sale, era că: o expresie ca "mână liberă" nu poate fi mărginită, îngrădită sau golită de sensul firesc, prin nici un fel de frazeologie care i s-ar putea adăuga. Ba va merge şi mai departe, susţinând că din această corespondenţă rezultă — indiferent de cele declarate de domnul Forsyte în depoziţia sa — că în fapt, domnia-sa niciodată n-a avut de gând să refuze plata vreunei lucrări comandate sau executate de arhitectul său. Este de la sine înţeles că pârâtul n-a conceput niciodată o asemenea situaţie, căci — după cum o dovedesc scrisorile lui — nici n-ar fi acceptat să continue lucrarea, o lucrare extrem de delicată, executată cu mare grijă şi dibăcie, aşa după cum se cuvenea, pentru a satisface cerinţele unui om cu gust ales, pretenţios, un om bogat, un om atât de avut. Tânărul avocat spuse că este ferm convins de justeţea acestei teze şi, fiind convins de greutatea ei, folosi cuvinte poate cam tari, susţinând că acţiunea reclamantului era cu totul neîntemeiată, neîndrituită, ba chiar nemaiîntâlnită. Dacă domnia-sa domnul judecător ar fi avut prilejul de a vizita această splendidă casă — lucru pe care el l-a socotit de datoria lui să-l facă — ar fi văzut cu câtă măiestrie executase clientul său acea decoraţie interioară, atât de frumoasă şi aleasă — căci clientul său era artist în respectabila lui meserie; el este convins că domnia-sa domnul judecător n-ar admite nici măcar o clipă această acţiune, pe care, nevoind să folosească o expresie mai dură, o clarifică drept încercare de sustragere de la îndeplinirea unor îndatoriri necontestabile.

Trecând apoi la textul scrisorilor lui Soames, avocatul atinse în treacăt cazul "Boileau contra The Blasted Cement Company, Limited" şi spuse:

— Hotărârea dată de acea instanţă este îndoielnică; de aceea eu susţin că sentinţa poate fi interpretată atât în favoarea mea, cât şi în aceea a confratelui meu. Apoi începu argumentarea strânsă în jurul "chestiunii delicate". Cu tot respectul cuvenit, a afirmat că expresia domnului Forsyte se anula de la sine. Clientul său nefiind un om bogat, pentru el chestiunea este foarte gravă. Este un arhitect de mare talent, a cărui reputaţie profesională este, fără îndoială, pusă în joc. Încheie cu un fel poate personal, către judecător, adresându-i-se ca unui iubitor de artă, cerându-i să se dovedească a fi un protector al artiştilor, faţă de această ocazională — accentua cuvântul "ocazională" — mână de fier a capitalului.

— Care va fi situaţia artiştilor, dacă oameni ca acest domn Forsyte refuză — şi i se îngăduie să refuze — a-şi îndeplini obligaţiunile care îi revin în urma împuternicirilor pe care le-au dat?... Acum, va mai chema încă o dată pe clientul său, în cazul că, în ultimul moment, ar fi izbutit să vină în faţa instanţei.

Aprozii strigară de trei ori numele Philip Baynes Bosinney, ecoul numelui său răsună cu melancolie stranie prin sala de şedinţe şi galerii.

Strigarea acestui nume, la care nu veni nici un răspuns, avu un efect ciudat asupra lui James: era ca şi cum ar striga pe străzi după un câine pierdut. Şi ideea că un om a dispărut îi dădu o senzaţie de nelinişte, care îi tulbura confortul şi siguranţa — liniştea lui. Cu toate că n-ar fi putut spune pentru ce anume, era îngrijorat.

Se uită la ceas — ora trei fără un sfert! Peste un sfert de ceas totul va fi isprăvit. Dar oare unde era tânărul acela?

Când domnul judecător Bentham pronunţă sentinţa, James uită total de îngrijorarea ce-l

cuprinsese.

În dosul pupitrului de scândură care-l despărţea de muritorii de rând, învăţatul judecător se aplecă înainte. Luminile electrice, aprinse tocmai deasupra capului său, cădeau peste faţa lui şi învăluiau într-o nuanţă portocalie coroana albă ca neaua a perucii sale. Faldurile robei creşteau parcă văzând cu ochii; şi toată fiinţa lui, privită din sala relativ întunecată, strălucea ca o făptură sfântă, plină de maiestate. Tuşi uşor pentru a-şi pregăti glasul, luă o înghiţitură de apă, rupse vârful peniţei apăsând-o în pupitru şi, împreunându-şi mâinile osoase, începu.

Deodată, lui James îi apăru mult mai mare decât ar fi crezut el vreodată că e Bentham. Era maiestatea pe care i-o dădea justiţia. Şi orice altă persoană care nu trăieşte cu picioarele pe pământ ca James, ar fi fost scuzată pentru faptul că n-a reuşit să străpungă această aureolă, dezvăluind din mijlocul ei pe acest om ca toată lumea, un Forsyte oarecare, ce umbla şi vorbea în viaţa de toate zilele sub numele de Sir Walter Bentham.

Pronunţă sentinţa în următoarele cuvinte:

— În acest caz, faptele nu sunt puse în discuţie. La data de 15 mai a anului trecut, pârâtul a scris reclamantului cerându-i să primească declinarea oricărei competenţe în ceea ce priveşte decoraţia interioară a casei reclamantului, dacă nu i se dă "mână liberă". Reclamantul a răspuns în scris, la data de 17 mai, după cum urmează: "Îţi dau, conform dorinţei dumitale, această mână liberă, dar doresc să înţelegi desluşit, costul total al casei — pe care mi-o vei preda cu decoraţia interioară completă — inclusiv onorariul dumitale (aşa după cum ne-am învoit), nu trebuie să depăşească suma de douăsprezece mii de lire". La această scrisoare, pârâtul a răspuns la data de 18 mai: "Dacă crezi că într-o chestiune atât de delicată ca decoraţia interioară, pot să mă mărginesc la o sumă fixă, mă tem că greşeşti". În

ziua de 19 mai reclamantul a scris următoarele: "N-am vrut să spun că dacă depăşeşti suma menţionată în scrisoarea mea cu zece, douăzeci sau chiar cincizeci de lire, o să fie vreo dificultate între noi. Ai mână liberă în termenii acestei corespondenţe şi sper că vei reuşi să desăvârşeşti decoraţia interioară". La data de 20 mai, pârâtul a răspuns scurt, astfel: "Foarte bine!"

Executând aceste lucrări de decoraţie interioară, pârâtul a contractat obligaţii şi a făcut cheltuieli care au ridicat costul total al acestei case la suma de douăsprezece mii patru sute de lire sterline, pe care reclamantul le-a achitat integral. Această acţiune a fost intentată de reclamant pentru a recupera de la pârât suma de trei sute şi cincizeci de lire cheltuită de acesta peste suma de douăsprezece mii şi cincizeci de lire pe care reclamantul pretinde că a fixat-o — în corepondenţa sa — drept sumă maximă pe care îl împuternicea pe pârât să o cheltuiască.

Pentru mine se pune problema de a decide dacă pârâtul este sau nu obligat să restituie reclamantului această sumă. După părerea mea, el este obligat să o restituie.

În fond, ceea ce reclamantul spusese pârâtului însemnează: "Îţi dau mână liberă pentru a desăvârşi această decoraţie interioară, cu condiţia ca costul total al casei să nu treacă de douăsprezece mii de lire sterline. Dacă depăşeşti această sumă cu cincizeci de lire, eu nu te fac responsabil pentru ele; dar dincolo de această limită nu mai eşti împuternicitul meu şi eu nu-mi mai iau nici o obligaţie". Nu sunt tocmai convins că dacă, în fapt, reclamantul nu ar fi respectat obligaţiunile contractate de împuternicitul său — având în vedere situaţia dată — ar fi procedat just. Dar el nu a adoptat această atitudine. El şi-a asumat toată răspunderea faţă de terţi, întorcându-se apoi împotriva pârâtului, pentru a recupera ceea

ce i se cuvenea pe drept, conform angajamentului pe care acesta şi-l luase.

După aprecierea mea, reclamantul este îndrituit să pretindă această sumă de la pârât.

În apărarea pârâtului s-a încercat să se arate că, prin această corespondenţă, nu s-a fixat şi nici nu a fost în intenţia reclamantului să fixeze o limită la cheltuielile respective. Dacă ar fi fost aşa, nu văd motivul pentru care reclamantul a menţionat în corespondenţa sa suma de douăsprezece mii de lire sterline şi apoi cele cincizeci de lire adiţionale. Dacă teza susţinută de apărare ar fi justă, aceste cifre ar fi cu totul lipsite de sens. Pentru mine este limpede că prin scrisoarea sa de la data de 20 mai, pârâtul a acceptat o propunere foarte desluşită, în termenii căreia el este legajmente obligat.

În baza acestor temeiuri, pârâtul este condamnat la plata sumei reclamate şi a cheltuielilor de judecată.

James oftă adânc, se aplecă pentru a-şi ridica umbrela care căzuse cu zgomot în momentul când judecătorul rostea cuvintele "reclamantul a menţionat în corespondenţa sa...", îşi întinse picioarele încrucişate sub bancă şi părăsi în grabă sala de şedinţe. Fără să-l aştepte pe fiul său, opri o birjă (era o după-amiază senină, cu cerul cenuşiu) şi merse de-a dreptul la Timothy, unde îl găsi pe Swithin. Apoi povesti acestuia, doamnei Septimus Small şi Mătuşii Hester toate dezbaterile; fără să se fi oprit din vorbă, mâncă şi două brioşe.

— Foarte bine a procedat Soames, încheie el, are minte băiatul ăsta, nu glumă! Treaba asta n-o să-i prea placă lui Jolyon. Proastă afacere pentru tânărul Bosinney! Nu m-aş mira dacă ar da faliment; şi apoi, după o lungă pauză, în timpul căreia îşi fixă privirea îngrijorată în focul din cămin, adăugă: El n-a fost acolo — oare de ce?

Se auzi zgomotul unor paşi. În salonul din dos apăru silueta unui bărbat corpolent, brun, cu

obrazul rumen de sănătate. Degetul său arătător se desena în faţa redingotei negre. Cu voce mânioasă, spuse:

— Bună ziua, James. Nu pot — nu pot să mă opresc deloc. Şi, întorcându-i spatele, ieşi.

Era Timothy.

James se ridică din fotoliu.

— Ia te uită! zise, ia te uită! Ştiam eu că ceva nu e în or... Se opri şi tăcu, cu ochii pironiţi în gol, parcă ar fi văzut o piază rea.

Capitolul VI
SOAMES ADUCE VESTEA

Plecând de la tribunal, Soames nu se duse de-a dreptul acasă. N-avea poftă să meargă în City; era dornic să vorbească, dornic de simpatie după acest triumf al său. Porni şi el, dar încet şi pe jos, spre Timothy, în Bayswater Road.

Tatăl său tocmai plecase; doamna Small şi Mătuşa Hester, perfect informate despre cele petrecute, îl salutară călduros. Erau sigure că după o asemenea dezbatere lui Soames îi este foame. Smither îi va aduce îndată câteva brioşe proaspete, căci scumpul său tată le mâncase pe toate. Trebuie să se întindă pe canapea şi să ia neapărat un pahar de *brandy* de prune. E atât de reconfortant!

Swithin era încă acolo, întârziase mai mult ca de obicei, căci simţea nevoia de puţină mişcare.

La auzul acestei propuneri, exclamă "aşa zău". Ce pretenţii pe tinerii din ziua de azi! Nu se simţea tocmai bine cu ficatul şi nu putea suporta ideea ca cineva să bea *brandy* de prune în preajma lui.

De îndată se ridică să plece, spunându-i lui Soames:

— Şi ce mai face soţia ta? Transmite-i din partea mea că, dacă e plictisită şi îi face plăcere, să

vină să ia masa la mine, în tihnă. Am să-i ofer o sticlă de şampanie cu totul aparte. Apoi, de la înălţimea lui, coborî privirea fixă asupra lui Soames, îşi strânse pumnul ca şi cum ar fi vrut, cu palma lui grasă, cărnoasă şi galbenă, să sugrume toată această generaţie şi, umflându-şi pieptul, plecă încet, legănându-se ţanţoş.

Doamna Small şi Mătuşa Hester rămaseră indignate. Ce caraghios e Swithin!

Şi ele, la rândul lor, aveau poftă să-l întrebe pe Soames cum va primi Irene sentinţa procesului, dar ştiau că nu se cuvine. Poate că, totuşi, va spune şi el ceva, aşa, de bunăvoie pentru a aduce puţină lumină în această chestiune, actualmente cea mai arzătoare din viaţa lor. Şi ceea ce le tortura peste măsură era tăcerea care li se impunea. Căci acum aflase chiar şi Timothy, iar efectul acestor veşti asupra sănătăţii lui era aproape alarmant. Şi apoi, ce se va face June? Iată încă o întrebare foarte interesantă şi chiai primejdioasă!

N-au uitat nici până azi vizita aceea a bătrânului Jolyon; de atunci n-a mai venit niciodată pe la ei. N-au uitat nici sentimentul pe care l-au avut toţi cei ce fuseseră de faţă, că familia nu mai era ceea ce fusese — că familia se destramă.

Dar Soames nu le veni în ajutor, şedea picior peste picior şi le vorbea despre pictorii din şcoala de la Barbizon[21], pe care tocmai acum o descoperise. Aceştia sunt oameni de viitor, le spuse; el nu se va mira dacă se vor câştiga bani mulţi cu picturile lor. El pusese ochii pe două pânze ale unuia cu numele Corot[22], fermecătoare lucrări! Dacă le poate obţine la un preţ convenabil, le va cumpăra — şi, după părerea lui, într-o bună zi va lua bani mulţi pe ele.

Oricât le-ar fi interesat problema, nici doamna Septimus Small şi nici Mătuşa Hester nu puteau accepta aşa, cu una cu două, ca Soames să ocolească subiectul care le stârnise curiozitatea.

Era interesant — foarte interesant — şi apoi Soames era atât de deştept încât, ele erau convinse, dacă cineva pe lume poate face o afacere cu acele tablouri, apoi Soames o va face, dar pe ele le preocupă cu totul altceva. Ce planuri are el acum, după ce a câştigat procesul? Se mută din Londra şi se instalează la ţară? Sau ce are de gând să facă?

Soames răspunse că nu ştie, că poate în curând se vor muta. Se ridică şi le sărută pe cele două mătuşi. În Mătuşa Juley, de cum primi această pecete de bun rămas, se produse o schimbare, de parcă ar fi cuprins-o brusc un curaj înspăimântător: fiecare punguţă de carne de pe obrazul ei tremura de parcă încerca să scape dintr-o mască nevăzută care o strângea.

Se ridică în toată lungimea staturii ei mijlocii şi spuse:

— Scumpul meu, de multă vreme am avut de gând, şi dacă nimeni nu ţi-o spune, eu m-am decis să-ţi...

Mătuşa Hester o întrerupe gâfâind:

— Bagă de seamă Juley, o faci pe răspunderea ta!

Doamna Small continuă ca şi cum n-ar fi auzit-o:

— Eu cred că trebuie să ştii, dragul meu, că doamna MacAnder a văzut-o pe Irene plimbându-se cu domnul Bosinney în Richmond Park.

Mătuşa Hester, care se ridicase şi ea, căzu în fotoliul ei şi întoarse faţa. Într-adevăr, Juley era din cale-afară de... n-ar fi trebuit să spună asemenea lucruri când ea... Mătuşa Hester era în odaie. Şi, cu răsuflarea tăiată, aştepta răspunsul lui Soames.

Acesta roşi, cu roşeaţa lui obişnuită, care totdeauna se aşeza între sprâncene. Ridică mâna, alese un anumit deget, şi muşcă uşor din unghie. Apoi, scoţând degetul, rămase cu buzele strânse şi zise:

— Doamna MacAnder e o scorpie!

Fără a aştepta vreun răspuns, părăsi camera. În drum spre Timothy, hotărâse cum va proceda odată ajuns acasă. Se va duce sus, la Irene, şi îi va spune:

"Am câştigat procesul şi chestiunea s-a sfârşit! Nu vreau să fiu dur cu Bosinney; am să caut să ajung la un aranjament; n-am să-l constrâng. Şi acum, hai să începem o viaţă nouă! O să închiriem această casă şi plecăm din ceaţa aceasta. Ne mutăm imediat la Robin Hill. Eu... eu niciodată n-am vrut să fiu brutal cu tine! Hai să dăm mâna şi..." Poate că îi va îngădui să o sărute şi apoi va uita totul!

Când ieşi de la Timothy, planurile lui nu mai erau atât de simple. Gelozia şi bănuiala care mocneau în el de luni de zile, se aprinseră în sufletul său. Va pune capăt o dată pentru totdeauna acestei poveşti! Nu-i va îngădui lui Irene să târască numele lui în noroi! Dacă ea nu vrea sau nu poate să-l iubească, cum era de datoria ei şi cum avea dreptul să-i pretindă el — n-o s-o lase să-l batjocorească cu un altul! El îi va explica răspicat acest lucru şi o va ameninţa cu divorţul! Aceasta o va potoli; căci niciodată nu va accepta aşa ceva. Dar... dar... dar dacă acceptă? Era buimăcit; la aceasta nu se gândise niciodată.

Dacă acceptă divorţul? Dacă îi face mărturisiri? Ce se face el atunci? Va fi obligat să divorţeze!

Divorţ! Atât de aproape de el, cuvântul acesta avea un efect paralizant. Era atât de opus tuturor principiilor care-l călăuziseră până acum în viaţă! Imposibilitatea oricărui compromis în această situaţie îl înspăimânta. Se simţea ca un căpitan de vapor care se duce la marginea vasului şi, cu propriile lui mâini, aruncă peste bord cel mai scump balot din încărcătura lui. Această distrugere a averii lui, făcută cu propriile lui mâini, îi păru cu totul nesăbuită lui Soames. O să-i aducă prejudicii în meseria lui. Va trebui să renunţe la casa de la

Robin Hill, pentru care cheltuise atâţia bani, atâta aşteptare şi — atâtea sacrificii. Iar ea! Ea nu-i va mai aparţine nici măcar cu numele. Ea va dispărea din viaţa lui şi el nu o va mai vedea niciodată!

Trăsura trecu de-a lungul unei străzi, dar Soames nu putea scăpa de gândul că s-ar putea să nu o mai vadă niciodată!

Dar poate că nu avea nimic de mărturisit. Este chiar foarte probabil că nu are nimic pe conştiinţă. E oare înţelept să împingă lucrurile atât de departe? Era oare cuminte să ia o atitudine care l-ar obliga să retracteze mai târziu ceea ce spusese? Sentinţa procesului îl va ruina pe Bosinney; un om ruinat ajunge la desperare, dar — ce-ar putea face? Poate pleca în străinătate, oamenii ruinaţi pleacă în străinătate. Ce ar putea face ei — dacă totuşi erau "ei" — fără bani? E mai cuminte să aştepte, pentru a vedea ce întorsătură vor lua lucrurile. La nevoie, o poate pune pe Irene sub urmărire. Tortura geloziei (ascuţită ca durerea de măsele) îl cuprinse din nou, şi geamătul i se făcu aproape răcnet. Dar înainte de a ajunge acasă, trebuie să ia o hotărâre, trebuie să ia o atitudine. Când birja se opri în faţa uşii, nu hotărâse nimic.

Intră palid, cu mâinile ude de nădușeală, speriat de întâlnirea cu ea, arzând de dorinţa de a o întâlni, neştiind nici ce va face şi nici ce va spune.

Bilson, jupâneasa, era în vestibul şi ca răspuns la întrebarea lui: "Unde e doamna?" îi spuse că doamna Forsyte a plecat de acasă cam pe la ora amiezii, luând cu ea un geamantan şi o geantă. Servitoarea pusese mâna pe haina lui îmblănită pentru a-l ajuta să o dezbrace. Deodată Soames se smuci şi se întoarse cu faţa spre ea, strigând:

— Ce! Ce-ai spus? Dar, venindu-şi în fire, îşi dădu seama că trebuie să-şi ascundă orice emoţie şi adăugă: A lăsat vreo vorbă pentru mine? — şi, cu o spaimă ascunsă, Soames observă privirea încremenită din ochii servitoarei.

— Doamna Forsyte n-a lăsat nici o vorbă, domnule.

— Nici o vorbă. Foarte bine. Mulţumesc, e bine. Deseară mănânc acasă.

Fata coborî în subsol, iar el rămase pe loc, îmbrăcat cu haina îmblănită şi distrat; învârtea cărţile de vizită din platoul de porţelan de pe scrinul de stejar sculptat din vestibul.

Domnul şi doamna Bareham Culcher
Doamna Septimus Small
Doamna Baynes
Domnul Solomon Thornworthy
Lady Bellis
Domnişoara Hermione Bellis
Domnişoara Winifred Bellis
Domnişoara Ella Bellis

Cine dracu erau toţi aceşti oameni? Parcă uitase toate lucrurile curente. Cuvintele "nici o vorbă — un geamantan şi geantă" se jucau de-a v-aţi ascunselea în creierul lui. Era de necrezut că nu lăsase nici o vorbă şi, tot cu blana pe el, fugi pe scări sărind două trepte deodată, ca un bărbat căsătorit de curând, care aleargă spre odaia soţiei sale.

Totul era delicat, proaspăt, în desăvârşită ordine, scăldat într-un parfum dulce. Pe patul mare, învelit cu o cuvertură de mătase mov, era sacul pentru rufele de noapte pe care-l cususe şi brodase cu mâna ei, papucii pregătiţi la picioarele patului, iar cearşafurile puţin îndoite, ca şi cum ar aştepta-o. Pe masă erau înşirate periile de cap cu mânere de argint, precum şi restul garniturii din trusa de toaletă, pe care i-o dăruise el. Deci, aici e o neînţelegere. Ce fel de geantă a luat cu ea? Se duse la sonerie pentru a o chema pe Bilson, dar îşi aduse aminte din vreme că trebuia să se poarte în aşa fel, încât să se creadă că el ştie unde a plecat Irene, că era firesc să plece. Numai el singur

trebuie să dezlege sensul acestei plecări. Încuie uşile şi încercă să se gândească, dar simţi că-i vine ameţeala şi deodată lacrimile îi năvăliră în ochi. Cu un gest violent îşi aruncă blana de pe el şi se privi în oglindă.

Era din cale-afară de palid şi parcă tot obrazul îi devenise cenuşiu. Turnă apă în lighean şi începu să se spele, agitat, pe faţă.

Periile de cap, montate în argint, emanau încă parfumul loţiunii cu care dădea ea pe păr, şi acest miros îi aprinse din nou văpaia geloziei care-l ardea dureros.

Cu mare greutate îşi puse din nou blana, coborî în goana şi ieşi în stradă.

Cu toate acestea nu-şi pierduse complet stăpânirea de sine şi de aceea, mergând în jos pe Sloane Street, născoci o poveste pe care o va spune, dacă nu o găseşte pe Irene la Bosinney. Dar dacă, totuşi, o găseşte acolo? Din nou se simţi incapabil de a lua o hotărâre. Ajunse în dreptul casei, fără a şti ce va face dacă o va găsi acolo.

Era după orele de birou şi uşa de la intrare era închisă. Femeia care îi deschise nu-i putu spune dacă domnul Bosinney era acasă sau nu. Ea nu-l văzuse în ziua aceea, ba chiar de două sau trei zile nu dăduse ochii cu el. Acum nu mai face serviciu la el, nu mai are femeie de serviciu, căci... Soames îi tăie vorba, spunându-i că va urca singur să-l caute. Se duse sus, cu faţa crispată, alb ca varul.

Ultimul etaj nu era luminat. Uşa lui Bosinney era închisă. Nimeni nu răspunse la sonerie. Dinăuntru nu se auzea nici un zgomot. Soames fu silit să coboare, tremurând ca varga în haina lui de blană, cu un fior de gheaţă în inimă. Opri o birja şi spuse birjarului să-l ducă la Park Lane.

Pe drum încercă să-şi aducă aminte când îi dăduse lui Irene ultimul cec. Nu mai putea avea decât trei sau patru lire, dar avea bijuterii! Şi, cu o neînchipuită tortură, se gândi că ar putea lua foarte mulţi bani pe ele; chiar destul pentru a pleca cu

Bosinney în străinătate; destui pentru a trăi câteva luni din ei! Încercă să facă socoteală; birja se opri, şi el coborî cu socoteala nefăcută.

Majordomul îl întrebă dacă doamna e în trăsură, căci domnul James îi spusese că îi aşteaptă pe amândoi la masă. Soames răspunse:

— Nu, doamna Forsyte e răcită.

Majordomul îi spuse că îi pare rău.

Lui Soames i se păru că se uită întrebător la el. Atunci îi veni în minte că nu era în ţintită de seară şi întrebă:

— Cine mai vine la masă, Warmson?

— Nimeni în afară de domnul şi doamna Dartie, domnule.

Apoi din nou i se păru lui Soames că majordomul se uita curios la el. Îşi pierdu cumpătul.

— Ce te uiţi aşa? Ce-oi fi văzut la mine?

Majordomul roşi, puse pe cuier blana şi mârâi ceva, care suna cam aşa: "Nimic, domnule, chiar nimic, domnule", şi dispăru pe nesimţite.

Soames urcă la etaj. Trecu pe lângă salon fără a arunca o singură privire şi merse de-a dreptul în camera de culcare a părinţilor săi.

James stătea din profil în dreptul uşii, iar liniile concave ale trupului său înalt şi slab se dezvăluiau net. Era îmbrăcat în cămaşă şi vestă de seară, cu capul aplecat, un capăt al cravatei sale albe ieşea pieziş de sub un favorit alb, ca al lordului Dundreary, cu privirea fixă şi concentrată, şi cu buzele împinse înainte; tocmai închidea copcile de sus de la rochia soţiei sale. Soames se opri; parcă simţea că se sufocă, fie pentru că urcase scările prea iute, fie din alte motive. El... el... nu fusese niciodată... nu fusese niciodată rugat să...

Auzi glasul tatălui său care, vorbind ca şi cum avea un ac între buze, zise:

— Cine e? Cine e acolo? Ce vrei?

Iar vocea mamei sale:

— Vino Felice, vino de-mi închide copcile. Domnul nu mi le va încheia niciodată!

Soames îşi duse mâna la gât şi spuse răguşit:

— Eu sunt... Soames!

Observă, cu recunoştinţă, mirarea şi căldura din glasul lui Emily: "Tu eşti, scumpul meu?" şi din al lui James care scăpă copcile din mâini:

— Ce e cu tine, Soames? Ce te-a făcut să urci sus? Nu te simţi bine?

El răspunse mecanic:

— Mă simt foarte bine! şi se uită la ei. Simţi că îi este cu neputinţă să le spună ceea ce se întâmplase.

James, gata să se sperie, începu:

— Nu arăţi bine. Cred că ai răcit — sau poate e de la ficat, nu m-aş mira deloc. Las' c-o să-ţi dea mama...

Dar Emily interveni liniştit:

— Ai adus-o şi pe Irene?

Soames dădu negativ din cap.

— Nu, bâlbâi el, m-a... m-a părăsit.

Emily se întoarse cu spatele la oglinda în faţa căreia stătea. Trupul ei înalt şi plin îşi pierdu ţinuta maiestuoasă şi deveni foarte uman în timp ce păşea iute spre Soames.

— Scumpul meu! Scumpul meu băiat!

James, de asemenea, se întoarse către fiul său; parcă îmbătrânise dintr-o dată.

— Te-a părăsit? zise. Ce vrei să spui? Cum te-a părăsit? Niciodată nu mi-ai spus că are de gând să te părăsească.

Soames răspunse morocănos:

— Cum să-ţi fi spus? Ce-i de făcut?

James măsura cu paşi mari camera; semăna cu un cocostârc; era atât de ciudat fără haină.

— Ce-i de făcut! mârâia el. De unde să ştiu eu ce-i de făcut? La ce bun să mă întrebi pe mine? Mie nimeni nu-mi spune nimic şi apoi veniţi să mă întrebaţi ce-i de făcut? Mi-ar plăcea şi mie să ştiu cum aş putea să răspund la această întrebare! Iat-o

pe mama ta, uite-o cum stă aici, şi ea nu spune nici o vorbă. Tot ceea ce-ţi spun eu este să te duci după ea.

— Nu ştiu unde s-a dus, zise el.

— Nu ştii unde s-a dus! spuse James; ce vrei să spui? Cum nu ştii unde s-a dus? Nu bănuieşti unde s-a dus? S-a dus după acel tânăr, Bosinney! Da, acolo s-a dus! Ştiam eu c-o să se întâmple aşa!

În lunga tăcere ce urmă, Soames simţi cum mama lui îl strânge de mână. Şi înregistra tot ce se petrecea în jurul lui într-un fel ca şi cum puterea lui de gândire sau acţiune ai fi adormit.

Faţa tatălui său se înnegrise de roşie ce era, şi tresărea de parcă era să izbucnească în plâns; cuvintele pe care le rostea păreau a fi smulse din sufletul său printr-un spasm.

— O să iasă un scandal! Am spus-o întotdeauna. Apoi, cum nici unul nu răspundea nimic, strigă: Şi uite cum staţi aici! Şi tu şi mama ta!

Apoi Emily, cu o voce calmă, cam dispreţuitoare, zise.

— Linişteşte-te, James! Soames va face tot ce-i va sta în putinţă.

Iar James, cu privirea fixă în podea, zdrobit, zise:

— Asta este. Eu nu te pot ajuta. Am îmbătrânit. Ceea ce pot să spun este să nu fii prea pripit, băiete.

Din nou glasul mamei sale:

— Soames va face tot ce poate pentru a o aduce înapoi. Să nu mai vorbim despre asta. Eu cred că totul se va aranja

Apoi James:

— Da! Eu nu prea văd cum o să se aranjeze. Dar dacă n-a fugit undeva cu acel tânăr Bosinney, părerea mea este să nu iei seama de ce spune; du-te după ea şi adu-o acasă.

Din nou simţi Soames că mama lui îi mângâia mâna, în semn de aprobare, şi parcă, repetând o

formulă dintr-un legământ sacru, mârii printre dinţi:

— Aşa voi face!

Coborâră toţi trei în salon, unde se strânseseră cele trei fete şi Dartie. Dacă ar fi venit şi Irene, ar fi fost familia întreagă.

James se prăbuşi în fotoliul său şi în afară de un salut rece, adresat lui Dartie — pe care îl dispreţuia şi în acelaşi timp îl evita, căci întotdeauna ducea lipsă de bani — nu spuse nici o vorbă până când masa fu servită. Soames, la rândul lui, tăcea şi el. Numai Emily, femeie cu sânge rece, susţinea conversaţia cu Winifred, despre lucruri indiferente. Niciodată nu fusese mai calmă, în purtare şi-n vorbă, decât în seara aceasta.

Deoarece luaseră hotărârea de a nu vorbi despre fuga lui Irene, nici unul din membrii familiei nu şi-a dat părerea asupra atitudinii ce trebuie adoptată. Dar, judecând după atmosfera generală cu care a fost primită desfăşurarea ulterioară a evenimentelor, este aproape neîndoielnic că sfatul lui James: "Nu lua în seamă ce spune, ci du-te după ea şi adu-o acasă", era socotit drept sănătos — afară de câte o excepţie ici şi colo — nu numai în Park Lane, ci şi la Nicholas, la Roger şi la Timothy. De altfel această atitudine ar fi fost aprobată şi de către marea categorie socială formată din nenumăraţii Forsyte londonezi, care nu s-au putut pronunţa numai pentru că nu cunoşteau povestea.

În ciuda strădaniei lui Emily, masa servită de Warmson şi de fecior a decurs aproape în tăcere. Dartie era prost dispus şi a băut cât a putut. Fetele abia vorbeau între ele din când în când. James a întrebat la un moment dat unde era June şi cu ce-şi petrecea vremea. Nimeni nu i-a putut răspunde. Din nou căzu pe gânduri. Numai când Winifred a povestit cum micul Publius a dat un *penny* fals unui cerşetor, James se învioră.

— Ah! Deştept băiat! Nu ştiu ce-o să iasă din el dacă merge aşa mai departe. E inteligent, ştrengarul! N-am ce zice!

Dar nu fusese decât o licărire trecătoare.

Felurile s-au servit de-a rândul cu solemnitate, sub lumina electrică ce strălucea peste masă, abia ajungând până la principalul ornament de pe perete, un tablou de Turner, intitulat *Piesă marină,* care reprezenta aproape numai funii şi oameni care se îneacă. S-a servit şampanie şi apoi o sticlă cu preistoricul vin de Porto al lui James, dar parcă era servit de mâna îngheţată a unui schelet.

La ora zece Soames plecă. Răspunzând la întrebări, spuse de două ori că Irene nu se simţea bine; iar el nu mai putea rezista la încordarea nervilor săi. Mama lui îl sărută pe frunte cu căldură şi blândeţe, iar el îi strânse mâna în timp ce un val de căldură îi înroşea obrajii. Porni pe jos. Bătea un vânt rece, şuierând deznădăjduit pe la colţurile străzilor, sub un cer limpede, albastru ca oţelul — presărat cu stele. Dar Soames nu luă în seamă nici salutul îngheţat al stelelor, nici trosniturile frunzelor uscate de platan, nici femeile de stradă care treceau grăbite în hainele lor de blană tocită, nici feţele jigărite ale vagabonzilor de pe la colţul străzilor. Venise iarna! Iar Soames se întorcea grăbit acasă; era buimac. Când scoase ultimele scrisori din cutia de sârmă aurită în care fuseseră aruncate printr-o deschizătură tăiată în uşa de la intrare, mâinile îi tremurau

Nici o scrisoare de la Irene.

Intră în sufragerie; focul ardea cu flăcări mari, fotoliul său era tras în faţa căminului, papucii pregătiţi, iar pe masă se aflau băuturi şi cutia de ţigări sculptată. După ce se uită pierdut un minut sau două la ele, stinse lumina şi se urcă sus. În camera lui de toaletă ardea focul, dar în odaia ei era întuneric şi frig. Soames, totuşi, intră în această încăpere.

Făcu lumină mare, aprinzând toate lumânările, şi multă vreme măsură cu paşi mari spaţiul dintre pat şi uşă. Încă nu se obişnuise cu gândul că ea îl părăsise cu adevărat. Şi ca şi cum încă ar fi căutat un semn din partea ei, o explicaţie, o tălmăcire a misterului din viaţa lui conjugală, începu a deschide fiecare sertar, fiecare dulap.

Rochiile ei erau la locul lor. Lui Soames i-a plăcut întotdeauna, ba chiar a insistat, să fie bine îmbrăcată. Plecase cu puţine rochii — cel mult două sau trei, şi cum deschise de-a rândul sertar după sertar, văzu că erau pline cu lenjerie din linon şi de mătase, neatinsă.

Te pomeneşti că totul a fost doar un capriciu de-al ei şi o fi plecat la mare pentru a schimba câteva zile atmosfera. Oh! numai de-ar fi aşa, numai de s-ar întoarce acasă; n-ar mai face niciodată ceea ce făcuse în noaptea fatală de alaltăieri. Niciodată n-ar mai risca o asemenea încercare — cu toate că era datoria ei, datoria ei de soţie, căci doar era a lui. Nu, niciodată nu va mai risca. De altfel e limpede că nu e tocmai zdravănă la minte!

Se aplecă asupra sertarului în care îţi ţinea bijuteriile. Nu era încuiat şi se deschise cum trase de el. Caseta de bijuterii era cu cheia în ea. La început fu mirat, dar se gândi că, desigur, caseta e goală. O deschise.

Departe de a fi goală! Toate lucrurile pe care i le dăruise el erau aşezate, în diferite compartimente îmbrăcate cu catifea verde, chiar şi ceasul pe care-l purta la mână; iar în împărţitura în care era ceasul, se afla un bilet împăturit în formă de triunghi, pe care era scris de mâna lui Irene "Soames Forsyte".

"Cred că n-am luat nimic din ceea ce tu sau ai tăi mi-aţi dat." Şi aceasta era totul.

Se uită la broşele şi brăţările de diamante şi perle; la micul ceas plat de aur împrejmuit de safire, la coliere şi inele, fiecare în cuibuşorul său.

Lacrimile îi năpădiră ochii, căzând în picături mari peste bijuterii.

Nimic din ceea ce ar fi putut săvârşi, nimic din ceea ce săvârşise, n-ar fi putut revela mai bine semnificaţia profundă a actului ei. Poate că, pentru moment, Soames înţelesese tot ceea ce era de înţeles — înţelesese că îi era silă de el, că de ani de zile nu-l putea suferi, că în toate acţiunile şi ţelurile lor erau doi străini care trăiau în două lumi diferite, că pentru el nu a existat şi nu există nici o speranţă; a înţeles chiar că ea a suferit — şi că trebuie să-i fie milă de ea.

Emoţia din acele clipe îl făcu să-şi trădeze sufletul de Forsyte — uitase de sine, de interesele lui, de averea lui — era capabil de orişice. Se înălţase în atmosfera neprihănirii, unde nu este nici egoism, nici simţ practic.

Asemenea clipe trec însă iute.

Şi, de parcă lacrimile i-ar fi spălat slăbiciunea, se ridică, încuie caseta cu bijuterii şi, încetişor, aproape tremurând, o duse în camera lui.

Capitolul VII
VICTORIA LUI JUNE

June îşi pândea norocul, şi în fiecare dimineaţă şi seară parcurgea — cu o perseverenţă care îl uimea pe bătrânul Jolyon — cele mai plicticoase coloane ale ziarelor; iar când i se păru că a sosit momentul, porni la acţiune cu toată promptitudinea şi dârzenia caracterului ei.

Cât va avea zile nu va uita dimineaţa aceea când, în sfârşit, văzu în ziarul *Times,* în lista proceselor ce urmează a se judeca, sub titlul: *Sala XIII, Domnul Judecător Bentham, procesul: "Forsyte contra Bosinney".*

Ca un jucător care-şi joacă ultimul ban, se pregătise să rişte totul în această lovitură. Firea ei

nu-i îngăduia să accepte înfrângeri. Numai instinctul ei de femeie îndrăgostită i-a putut spune că Bosinney va pierde acest proces. În orice caz, pe această presupunere şi-a clădit ea toate planurile, ca pe o certitudine.

La ora unsprezece şi jumătate era la pândă în balconul Sălii XIII, şi acolo rămase până la sfârşitul procesului "Forsyte contra Bosinney". Absenţa lui Bosinney n-o nelinişti, ea simţea instinctiv că el nu se va apăra. După pronunţarea sentinţei, coborî în goană scările, ieşi în stradă luă o birjă şi se duse la locuinţa lui.

Trecu prin uşa de la stradă care era deschisă, urcă cele trei etaje fără a fi băgată în seamă de cei de prin birouri: dar când ajunse la etajul patru, începură şi greutăţile ei.

Sună. Nu primi răspuns. Acum trebuia să ia o hotărâre: ori coboară în subsol şi roagă pe intendentă să-i deschidă uşa pentru a-l aştepta pe Bosinney, ori rămâne frumuşel în faţa uşii, sperând că nimeni nu va urca sus pentru a o vedea aşteptând.

Se hotărî pentru a doua formulă.

Petrecu un sfert de ceas stând în faţa uşii, aşteptând înfiorată, când deodată îi veni în minte că Bosinney avea obiceiul să pună cheia sub preşul de şters picioarele din faţa uşii. Ridică preşul şi găsi cheia. Câteva minute nu se putu decide să se folosească de ea. În cele din urmă descuie, intră înăuntru şi lăsă uşa deschisă, pentru ca, dacă ar veni cineva, să vadă că avea treabă aici.

Nu mai era aceeaşi June care venise aici tremurând, acum cinci luni. Lunile acestea de suferinţă şi stăpânire de sine o făcuseră mai puţin sensibilă; plănuise de atâta vreme această vizită, trăind-o în închipuirea ei până în cele mai mici detalii, încât toată spaima fusese consumată dinainte. De astă dată nu avea voie să scape ocazia, căci dacă nu făcea nici o ispravă, nimeni pe lume nu o mai putea ajuta.

Întocmai ca o leoaică ce-şi veghează puiul, nu stătu locului nici o clipă în această încăpere. Umbla încoace şi încolo, de la un perete la altul, de la fereastră la uşă, pipăind când un obiect când altul. Peste tot era praf, se vedea că odaia nu fusese curăţită de săptămâni întregi, iar June, care prindea orice semn ce i-ar putea întări speranţa, văzu în această delăsare o dovadă că fusese silit să renunţe la femeia de serviciu din motive de economie.

Aruncă o privire în odaia de culcare; patul era aşternut ca vai de lume, se vedea că era făcut de mână de bărbat. Ascultă cu băgare de seamă dacă nu cumva e un zgomot prin apropiere, apoi se repezi înăuntru şi cercetă dulapurile. Câteva cămăşi şi gulere, o pereche de ghete murdare — nici haine nu mai erau în casă.

Intră pe furiş în camera de lucru şi de data aceasta băgă de seamă că lipseau toate micile obiecte la care ţinea el. Ceasul care fusese al mamei lui, ocheanul care era atârnat deasupra canapelei, două gravuri vechi care reprezentau Harrow — unde tatăl său îşi făcuse şcoala — piese cu adevărat valoroase, ba chiar şi — ceea ce e destul de important — vasul de porţelan japonez pe care i-l dăruise ea — nimic nu mai era aici. Şi cu toate că în sufletul ei, gata de luptă, se trezi furia împotriva lumii care l-a adus în starea aceasta, dispariţia acestor obiecte era un semn bun pentru reuşita planului ei.

În timp ce fixa locul în care stătuse vasul de porţelan japonez pe care i-l dăruise ea, simţi, cu o stranie acuitate, că o priveşte cineva. Se întoarse şi o văzu pe Irene în pervazul uşii deschise.

Cele două femei se priviră în tăcere un minut. Apoi June înaintă spre ea şi îi întinse mâna. Irene nu făcu la fel.

După ce Irene refuză să-i strângă mâna, June îşi duse mâna a spate. Privirea ei încremeni de mânie; aştepta ca Irene să orbească. Şi în timp ce aştepta aşa, Dumnezeu ştie ce furie, ce gelozie,

bănuială şi curiozitate o făcu să observe fiecare detaliu din faţa, îmbrăcămintea şi ţinuta prietenei sale.

Irene era îmbrăcată cu blana ei lungă, gri, iar de sub pălăria de voiaj căzuse pe frunte o buclă de păr auriu. În blana cea amplă şi suplă, obrazul ei mic părea ca de copil.

Spre deosebire de obrajii lui June, ai lui Irene erau fără culoare, albi ca sideful, încremeniţi de frig. În jurul ochilor avea cearcăne întunecate. Într-o mână ţinea un buchet de violete.

Se uită şi ea la June; nici o urmă de zâmbet pe buzele ei. Şi cum stătea aşa, cu ochii aceia mari şi negri aţintiţi asupra ei, tânăra fată, în ciuda furiei nedomolite, simţi ceva din vraja ei de odinioară.

În cele din urmă tot ea începu vorba:

— Pentru ce ai venit aici? Dar, dându-şi seama că această întrebare i s-ar putea pune şi ei, adăugă: Oribil proces. Am venit să-i spun... că l-a pierdut.

Irene nu rosti nici o vorbă şi ochii ei erau tot aţintiţi supra feţei lui June. Iar fata strigă:

— Nu sta aici ca o stană de piatră!

Irene râse:

— Dar-ar Domnul să fiu stană de piatră!

Dar June întoarse capul.

— Taci! strigă; nu-mi spune nimic! Nu vreau să aud nimic! Nu vreau să ştiu pentru ce ai venit aici. Nu vreau să ştiu nimic!

Şi, ca o fantomă care nu-şi găseşte locul, începu să umble iute încoace şi încolo. Deodată izbucni:

— Eu am fost prima aici. Nu putem rămâne amândouă!

Pe faţa lui Irene trecu un zâmbet, care se stinse ca văpaia unei scântei. Nu se mişcă. Dar atunci June observă că în suavitatea acestei fiinţe nemişcate se ascundea deznădejde şi hotărâre. Simţea ceva ce nu putea fi dat la o parte, ceva primejdios. Îi smulse pălăria şi punându-i mâinile

pe frunte, împinse spre spate masa de bronz a părului ei. O privi în faţă.

— N-ai nici un drept aici! strigă cu hotărâre.

Irene răspunse:

— Eu nu am nici un drept nicăieri.

— Ce vrei să spui?

— L-am părăsit pe Soames. Tu mi-ai spus întotdeauna s-o fac!

June îşi astupă urechile cu amândouă mâinile.

— Taci! Nu vreau să aud nimic — nu vreau să ştiu nimic. E cu neputinţă să lupt cu tine! Ce te face să stai aşa, aici? De ce nu pleci?

Buzele lui Irene se mişcară. Parcă spuneau: "Unde să mă duc?"

June se întoarse la fereastră. De acolo vedea cadranul unui ceas de jos, din stradă. Era aproape ora patru. În orice moment, el poate veni acasă! Aruncă o privire înapoi, peste umăr, faţa ei era schimonosită de mânie.

Dar Irene tot nemişcată stătea. Cu mâinile înmănuşate, învârtea şi se juca cu buchetul de violete.

Lacrimi de furie şi dezamăgire se rostogoleau pe obrajii lui June.

— Cum ai putut veni aici? Ai trădat prietenia noastră!

Irene râse din nou. June îşi dădu seama că joacă o carte greşită şi îşi pierdu controlul.

— De ce ai venit? spuse în hohote de plâns. Mi-ai distrus viaţa şi acum vrei s-o distrugi şi pe a lui!

Buzele lui Irene tremurau; ochii ei întâlniră privirile lui June care, văzând expresia lor atât de tristă, în mijlocul hohotelor ei strigă:

— Nu, nu!

Dar capul lui Irene se aplecă până se atinse de piept. Se întoarse şi ieşi iute, ascunzându-şi buzele sub buchetul de violete.

June se repezi la uşă. Auzi paşii ei coborând din ce în ce mai jos. Strigă:

— Vino înapoi, Irene! Vino înapoi!

Paşii nu se mai auziră...

Năucă şi cu inima sfâşiată, fata se opri la capătul scării. De ce a plecat Irene, lăsând-o pe ea stăpână pe situaţie? Ce înseamnă aceasta? Oare, într-adevăr, renunţase la el în favoarea ei? Sau poate...? Şi o cumplită îndoială începu să o mistuie... Bosinney nu mai venea...

În aceeaşi după-amiază, bătrânul Jolyon se întoarse acasă din Wistaria Avenue unde, de la o vreme încoace, petrecea aproape în fiecare zi câteva ceasuri. Întrebă dacă nepoata lui era acasă. Aflând că sosise adineauri, trimise în odaia ei rugând-o să coboare pentru a sta de vorbă cu el.

Hotărâse să-i spună că s-a împăcat cu tatăl ei. De acum înainte trecutul era trecut. Nu mai vrea să trăiască singur, sau ca şi singur, în această casă mare. Va renunţa la ea şi va închiria alta la ţară, pentru fiul său, unde se vor putea instala cu toţii, şi vor locui împreună. Dacă lui June nu-i convine, îi va da un venit personal din care îşi va putea organiza viaţa după placul ei, singură dacă vrea. Pentru ea nu e o mare schimbare, căci trecuse atât amar de vreme de când nu-i mai arătase nici un pic de afecţiune.

Dar când June coborî, faţa ei era atât de trasă, de-ţi făcea milă, iar ochii ei aveau o privire încordată şi chinuită. Se cocoţă pe braţul fotoliului său, în poziţia ei obişnuită de odinioară, iar ceea ce îi spuse bătrânul Jolyon semăna foarte puţin cu declaraţia limpede, autoritară şi mâhnită, pe care şi-o pregătise cu atâta grijă. Inima lui era tristă, tristă, ca inima unei păsări mume ce-şi vede puiul zburând şi pe care o doare când acesta îşi răneşte aripa. Vorbele lui se poticneau, ca şi cum cerea iertare pentru că, până la urmă, se abătuse de pe calea virtuţii, pentru că, trădând principiile sănătoase, cedase instinctelor sale fireşti.

Îl enerva şi gândul că, anunţând astfel intenţiile lui, îi dă nepoatei sale un exemplu prost;

iar acum, când a ajuns la punctul principal, când trebuia să-i spună că dacă planul făcut de el nu-i convine, poate trăi singură după bunul ei plac, îi făcu propunerea cu o delicateţe extremă.

— Şi dacă cumva, scumpa mea, vei vedea că nu te învoieşti cu ei, eu pot aranja cum e mai bine. Tu vei putea trăi aşa cum vrei. Vom găsi un mic apartament în Londra, în care te vei instala şi unde eu aş putea veni mereu să te văd. Dar copiii aceia, adăugă el, sunt încântători!

Apoi, în mijlocul acestei declaraţii grave, destul de naive, prin care expunea schimbarea politicii sale, începu a clipi din ochi.

— Asta va zgudui niţel nervii slabi ai lui Timothy. Fac prinsoare pe orişice că acest tânăr pretenţios va face comentarii.

June nu spusese încă nici o vorbă. Cocoţată acolo, pe braţul fotoliului, cu capul aplecat pe umărul său, nu i se vedea faţa deloc. Dar deodată simţi obrazul ei cald lipit de al lui şi îşi dădu seama că, în orice caz, atitudinea ei nu trăda nimic alarmant faţă de veştile pe care i le dăduse. Atunci bătrânul Jolyon prinse curaj.

— O să-ţi placă tatăl tău. E un om cumsecade. Niciodată n-a prea ştiut să dea din coate, dar e uşor să te învoieşti cu el. Ai să vezi că are şi înclinări artistice.

Şi bătrânul Jolyon îşi aduse aminte de cele douăsprezece sau mai multe acuarele pe care le ţinea încuiate cu grijă în camera lui de culcare. Acum, că fiul său era pe cale de a deveni un om bogat, nu le mai socotea atât de neînsemnate ca până acum.

— Iar în ceea ce priveşte pe... mama ta vitregă, spuse el rostind ultimele cuvinte cu oarecare greutate, eu o socotesc o femeie distinsă... mi se pare că are ceva din doamna Gummidge[23]... dar îl iubeşte foarte mult pe Jo. Iar copiii, repetă el — şi aceste cuvinte sunau ca o melodie în mijlocul autojustificării lui solemne — sunt încântători!

Dar June nu ştia că acele cuvinte întruchipau gingaşa lui iubire pentru copiii mici, pentru cei tineri şi plăpânzi, care îl împinsese în trecut să-şi părăsească fiul pentru firava fiinţă care era ea, iar acum — cum roata vieţii se-nvârte — îl făcea să o părăsească pe ea.

Tăcerea lui June începu să-l sperie, şi o întrebă nerăbdător:

— Ei, şi ce ai de spus?

June coborî, alunecând, pe genunchii lui şi-şi începu povestea. După părerea ei totul va reuşi foarte bine; ea nu vede nici un impediment şi puţin îi pasă de ce spune lumea.

Bătrânul Jolyon nu mai avea astâmpăr. Hm! adică ce va spune lumea! El crezuse că poate, după atâţia ani, oamenii nu vor mai avea nimic de zis! Dar n-ai ce să faci! Totuşi el nu putea fi de acord cu modul în care nepoata lui privea lucrurile. Oricum, ea trebuie să ţină seama de ceea ce zice lumea!

Dar bătrânul Jolyon nu spuse nimic. Sentimentele lui erau prea complexe, prea confuze pentru a le tălmăci în vorbe.

Nu — spuse mai departe June — ei nu-i pasă de lume. Ce-i privesc pe oameni treburile lor? Apoi, cu obrazul lipit de genunchiul lui, începu să spună că se pune o problemă — bătrânul Jolyon simţi deodată că nu e lucru de şagă — dacă are de gând să cumpere o casă la ţară, nu cumva ar vrea să-i facă şi ei plăcerea de a cumpăra acea splendidă casă a lui Soames de la Robin Hill? Era terminată, era într-adevăr minunată şi — în situaţia actuală — nu va locui nimeni în ea. Ar fi cu toţii atât de fericiţi acolo!

Imediat bătrânul Jolyon ciuli urechile. Cum adică, nu se mută "proprietarul" în casa cea nouă? De la o vreme încoace nu mai vorbea despre Soames decât dându-i această denumire.

— Nu, zise June, nu se mută. Ştiu că nu se mută în casa aceea!

Dar de unde ştia?

Nu-i putea spune, dar ştia. Ştia aproape precis! Pare de necrezut; totuşi situaţia s-a schimbat! în mintea ei răsunau încă vorbele lui Irene: "L-am părăsit pe Soames! Unde să mă duc?"

Dar nu pomeni nimic despre asta.

Numai dacă bunicul ei ar vrea să cumpere casa, achitând implicit şi pretenţia aceea blestemată pe care Soames n-ar fi trebuit s-o ridice niciodată în contra lui Phil! Ar fi cel mai bun lucru pentru toată lumea şi totul — totul s-ar mai putea aranja!

Şi June îşi lipi buzele de fruntea lui, sărutându-l îndelung.

Dar bătrânul Jolyon se scutură din îmbrăţişările ei, şi pe faţa lui apăru acea expresie gravă pe care o avea când trata afaceri. O întrebă ce vrea să spună. Aici se ascunde ceva — oare l-a întâlnit pe Bosinney?

June răspunse:

— Nu; dar am fost la el acasă.

— Cum? Ai fost la el acasă? Cu cine te-ai dus acolo?

June îl privi cu îndrăzneală drept în ochi.

— M-am dus singură. A pierdut procesul acela. Nu-mi pasă dacă a avut dreptate sau nu. Vreau să-l ajut şi îl voi ajuta!

Bătrânul Joylon întrebă din nou:

— L-ai văzut? Privirea lui părea a străpunge ochii fetei, pătrunzând până în inima ei.

June răspunse din nou:

— Nu, nu era acasă. L-am aşteptat, dar n-a venit.

Bătrânul Jolyon făcu un gest de uşurare. June se ridicase în picioare şi se uita la el. Atât de firavă, atât de tânără, dar atât de energică şi atât de hotărâtă! Cu toate că era tulburat şi supărat, nu se putu împotrivi acelei priviri energice. Era stăpânit de sentimentul că a fost înfrânt, că hăţurile i-au scăpat din mâini, că este bătrân şi ostenit.

— Ah! zise în cele din urmă. Văd eu bine că într-o bună zi ai să intri într-un bucluc. Dar tu faci întotdeauna numai ceea ce vrei.

Fiind cuprins de una din acele stranii accese de filozofie, adăugă:

— Aşa te-ai născut şi aşa ai să fii până la moarte!

Iar el, care în raporturile sale cu oamenii de afaceri, în consilii de administraţie, cu tot soiul de Forsyte, precum şi cu oameni care nu erau din tagma Forsyte, îşi impusese întotdeauna voinţa, se uită mâhnit la această nepoată nedomolită — simţea în ea acea însuşire pe care, fără să-şi dea seama, o preţuia mai presus de orişice.

— Tu ştii ce zice lumea despre ei? spuse încet.

June roşi până în vârful urechilor.

— Da... nu. Ştiu şi... nu ştiu... dar nu-mi pasă! şi bătu cu piciorul în podea.

— Eu cred, spuse bătrânul Jolyon cu privirea în pământ, că ai vrea să fie al tău, chiar dacă ar fi şi mort!

Urmă o tăcere îndelungată, apoi adăugă:

— Iar în ceea ce priveşte cumpărarea acelei case... tu nu ştii ce vorbeşti!

June răspunse că ştie prea bine. Ştia că dacă vrea, o poate avea. Bineînţeles, va trebui să plătească atât cât a costat.

— Cât a costat! Tu habar n-ai. Eu nu vreau să mă duc la Soames — nu vreau să mai am nimic de-a face cu acel tânăr.

— Dar nu trebuie să te duci la el. Poţi să mergi la unchiul James. Dar dacă nu poţi cumpăra casa, vrei să plăteşti măcar pretenţia aceea a lui Soames? Ştiu că o duce foarte greu — am văzut-o cu ochii mei. N-ai decât să reţii suma din banii mei.

În ochii bătrânului Jolyon apăru o licărire.

— Să reţin din banii tăi ! Frumoasă soluţie! Şi, spune-mi te rog, ce te faci tu fără banii tăi?

Dar în adâncul sufletului, începu a-l preocupa gândul că ar putea smulge casa aceea de la James şi fiul său. Auzise la "Bursa Forsyte" multe comentarii, majoritatea lor erau laude cam îndoielnice. Era "prea artistică", dar o casă frumoasă. A lua de la "proprietar" casa la care acesta ţinea din tot sufletul ar însemna o victorie supremă asupra lui James şi ar fi o dovadă concretă că face din Jo un om bogat, că îl repune în situaţia care i se cuvine şi că i-o consolidează. Astfel se va răzbuna el, o dată pentru totdeauna, pe toţi aceia care au vrut să-l considere pe fiul său un proscris sărac lipit pământului!

Se va mai gândi, se va mai gândi! Poate că nici nu se pune problema. Nu avea de gând să plătească un preţ exorbitant, dar dacă afacerea se poate face, de ce nu, s-ar putea să cumpere casa!

Iar în adâncul sufletului său ştia că pe June nu o poate refuza.

Dar nu promise nimic. Îi spuse că va mai reflecta.

Capitolul VIII
PLECAREA LUI BOSINNEY

Bătrânul Jolyon nu era omul hotărârilor pripite; şi dacă n-ar fi citit pe faţa lui June că nu-i va da pace până nu porneşte la înfăptuire, poate că ar mai fi reflectat multă vreme la cumpărarea casei din Robin Hill.

A doua zi dimineaţă, la micul dejun, ea îl întrebă pentru ce oră să comande trăsura.

— Trăsura! zise el, cu un aer nevinovat; pentru ce trăsura? Eu nu ies!

Ea îi răspunse:

— Dacă nu ieşi devreme, nu-l mai prinzi pe unchiul James. Pleacă în City.

— James! Dar ce am eu cu unchiul James?

— Casa, îi zise cu o asemenea voce, încât bătrânul Jolyon nu se mai putea preface că nu ştie despre ce este vorba.

— Nu m-am hotărât, îi zise.

— Trebuie să te hotărăşti! Trebuie! Oh! Bunicule, gândeşte-te la mine!

Bătrânul Jolyon mârâi:

— Să mă gândesc la tine — eu mă gândesc neîncetat la tine, dar tu, tu nu te gândeşti la tine; tu nu te gândeşti la aventura în care te azvârli acum. Fie! Porunceşte să tragă trăsura la scară, la ora zece!

La ora zece şi un sfert îşi punea umbrela în suportul din vestibulul casei lui James din Park Lane — pălăria şi paltonul nu le-a depus; îi spuse lui Warmson că vrea să-l vadă pe domnul şi, fără a aştepta să fie anunţat, intră în biroul lui James şi se aşeză.

James era încă în sufragerie şi stătea de vorbă cu Soames, care trecuse pe aici înainte de micul dejun. Auzind cine era musafirul său, mârâi enervat:

— Ce-o fi vrând de la mine?

Apoi se ridică şi-i spuse lui Soames:

— Va să zică, bagă de seamă, nu lua nici o măsură în pripă. Primul lucru ce-l ai de făcut este să afli unde este — eu m-aş adresa lui Stainer; ei sunt cei mai indicaţi, şi dacă ei nu dau de ea, nu ţi-o mai găseşte nimeni. Apoi, deodată, mişcat de o ciudată blândeţe, mârâi ca pentru el: "Biata femeie! Nu ştiu zău ce i-a trecut prin minte!" şi ieşi suflându-şi nasul.

Bătrânul Jolyon nu se ridică văzându-l pe fratele său, ci întinse mâna şi o strânse pe a lui James după obiceiul Forsyte.

James se aşeză pe un alt scaun de lângă masă şi îşi sprijini capul într-o mână.

— Ce mai faci? De la o vreme încoace nu te mai vedem!

Bătrânul Jolyon nu luă în seamă observaţia lui.

— Ce face Emily? întrebă şi, fără a aştepta răspunsul continuă: Am venit să vorbesc cu tine în chestiunea aceea cu tânărul Bosinney. Am auzit că noua casă construită de el e un elefant alb.

— Eu nu ştiu nimic despre un elefant alb, zise James; ştii că a pierdut procesul şi cred că va fi declarat falit.

Bătrânul Jolyon prinse de îndată momentul prielnic.

— Nu m-aş mira deloc! îi spuse cu ton aprobativ; şi dacă va fi declarat falit, "proprietarul" — adică Soames — va fi păgubit. Iată la ce m-am gândit eu: dacă nu se mută acolo...

Văzând în ochii lui James atât mirare cât şi bănuială, vorbi mai departe:

— Nu vreau să ştiu nimic; presupun că Irene a pus piciorul în prag — dar pe mine nu mă interesează. Iar eu am de gând să-mi cumpăr o casă la ţară, nu prea departe de Londra, şi dacă mi-ar conveni, nu spun că n-aş cumpăra-o, dacă preţul nu e prea mare.

James ascultă această declaraţie cu un sentiment ciudat, compus din îndoială, bănuială şi uşurare, care se topea în teama că în dosul acestei propuneri zace ceva; dar totul era învăluit în vechea şi nestrămutata lui încredere în buna-credinţă şi judecata fratelui său mai mare. Era şi cam îngrijorat. Oare bătrânul Jolyon aflase de plecarea lui Irene? Şi cum anume aflase? În acelaşi timp avea şi o oarecare nădejde căci, gândea el, dacă legătura dintre June şi Bosinney ar fi ruptă definitiv, bunicul ei nu s-ar fi ocupat să-l ajute pe tânărul arhitect. Deci, cam încurcat şi nevrând să se dea pe faţă şi nici să dea vreun răspuns precis, spuse:

— Am auzit că ţi-ai modificat testamentul în favoarea fiului tău.

De fapt, nimeni nu-i spusese nimic; ci făcuse singur legătura între faptul că îl văzuse pe bătrânul Jolyon, cu fiul său şi cu cei doi nepoţi la Grădina Zoologică şi retragerea testamentului său din biroul "Forsyte, Bustard and Forsyte". Lovitura izbi în plin!

— Cine ţi-a spus? întrebă bătrânul Jolyon.

— Zău că nu mai ştiu, zise James; nu mai am memoria numelor — ştiu că cineva mi-a spus, Soames a cheltuit o mulţime de bani cu casa aceasta, şi foarte probabil că nu va renunţa la ea dacă nu ia un preţ bun.

— Bine, spuse bătrânul Jolyon; dacă crede că am să-i dau un preţ fabulos, se înşală. Eu n-am atâţia bani de aruncat câţi pare a avea el. N-are decât să încerce s-o vândă la licitaţie publică şi atunci va vedea el ce ia pe ea. După câte am auzit, nu e o casă care ar conveni orişicui.

James, fără a mărturisi, era de aceeaşi părere cu el. Răspunse:

— E o casă pentru un gentleman. Soames e chiar acum aici, dacă vrei poţi vorbi cu el.

— Nu, zise bătrânul Jolyon; n-am ajuns încă atât de departe; şi nici nu mi se pare că voi ajunge... o văd prea bine după felul cum a fost întâmpinată ideea mea.

James era cam încurcat; cu toate că ori de câte ori era vorba de cifrele precise ale unei tranzacţiuni comerciale, adică atunci când avea de-a face cu realităţi concrete şi nu cu oameni, era sigur de el; negocierile acestea preliminare însă îl enervau — nu ştia niciodată cât de departe poate merge.

— În definitiv, eu nu ştiu nimic despre această afacere. Soames nu-mi spune nimic. Totuşi, cred că s-ar putea să fie de acord — e vorba numai de preţ.

— Oh! zise bătrânul Jolyon, să nu creadă cumva că-mi face o favoare! Cu un gest mânios îşi puse pălăria pe cap.

Uşa se deschise şi Soames intră.

— Afară e un agent de poliţie, spuse cu zâmbetul său vag; îl caută pe Unchiul Jolyon.

Bătrânul Jolyon se uită mânios la el, iar James zise:

— Un agent de poliţie! Eu nu am nimic de-a face cu poliţia. Dar probabil că tu ştii despre ce este vorba, adăugă, privindu-l bănuitor pe bătrânul Jolyon. Cred că e mai bine să vorbeşti cu el!

În vestibul stătea un inspector de poliţie care, pe sub pleoapele grele ale ochilor săi albaştri, spălăciţi, privea mirat frumoasele mobile englezeşti, antice, pe care James le cumpărase la faimoasa licitaţie Mavrojano din Portland Square.

— Fratele meu este aici, intră te rog, zise James.

Inspectorul salută respectuos, ridicând degetele în dreptul cozorocului chipiului său înalt, şi intră în birou.

— Acum, îi zise lui Soames, cred că trebuie să aşteptăm să vedem ce doreşte. Unchiul tău a venit aici pentru casă! Se întoarse împreună cu Soames în sufragerie, dar nu-şi găsea locul.

— Da' ce-o fi vrând? mârii din nou.

— Cine? răspunse Soames. Inspectorul? L-au trimis aici de la Stanhope Gate, asta e tot ce ştiu. Nu m-aş mira deloc dacă "Mironositul" acela al Unchiului Jolyon ar fi făcut vreun furtişag!

Dar, în ciuda aparenţei lui calme, era neliniştit şi el.

Peste zece minute, bătrânul Jolyon intră.

Păşi până în dreptul mesei, apoi se opri în desăvârşită tăcere, răsucindu-şi mustăţile albe şi lungi. James, cu gura căscată, ridică privirea fixă către el. Nu mai văzuse niciodată o asemenea expresie pe faţa fratelui său.

Bătrânul Jolyon ridică mâna şi spuse încet:

— Tânărul Bosinney a fost călcat de o trăsură, în ceaţă. Este mort.

Apoi, stând în picioare în faţa fratelui şi nepotului său, cu ochii lui pătrunzători privi în jos spre ei:

— Se vorbeşte... despre... sinucidere, le spuse.

James plecă faţa.

— *Sinucidere!* Dar oare de ce s-o fi sinucis?

Bătrânul Jolyon răspunse aspru:

— Dacă tu cu fiul tău nu ştiţi, apoi numai Dumnezeu ştie!

Dar James nu răspunse.

Pentru oamenii bătrâni, chiar şi pentru cei din neamul Forsyte, viaţa are încercări amarnice. Trecătorul care îi vede adăpostiţi în veşmintele tradiţiei, bogăţiei şi confortului nu bănuieşte niciodată că umbre negre s-au putut abate şi în calea lor. Fiecărui om vârstnic — chiar şi lui Sir Walter Bentham — ideea sinuciderii i-a apărut cel puţin o dată în anticamera sufletului său. Acolo, în prag, aştepta să intre, şi numai vreo întâmplare fericită sau vreo vagă teamă sau poate vreo nădejde dureroasă a oprit-o să pătrundă în miezul sufletului său. Pentru un Forsyte, această ultimă renunţare la proprietate e grea. Oh! foarte grea! Câteodată — poate niciodată — o pot înfăptui; şi totuşi, uneori, au fost foarte aproape de ea!

Chiar şi James! Apoi, în vâltoarea gândurilor ce-l năpădiră, izbucni:

— Da! Am văzut ieri în ziar: "Călcat de trăsură în ceaţă! Nu i se cunoaşte numele!" Era foarte tulburat; privirile lui treceau de la un obraz la altul; dar tot timpul, instinctiv, respingea bănuiala de sinucidere. Nu îndrăznea să admită acest gând atât de potrivnic intereselor lui, intereselor fiului său, chiar fiecărui Forsyte. S-a luptat împotriva lui; şi cum însăşi firea lui refuza în mod instinctiv tot ceea ce nu putea accepta cu siguranţă, încetul cu încetul şi-a biruit frica. A fost un accident! Trebuie să fi fost un accident!

Bătrânul Jolyon i-a întrerupt visarea.

— Moartea a fost fulgerătoare. Ieri l-au ţinut toată ziua la spital. Nu avea asupra lui nici un act, după care să-l fi putut identifica. Acum mă duc eu acolo. Ar fi bine să vii şi tu şi fiul tău.

Nici unul din ei nu s-a opus poruncii acesteia. Ieşiră în urma lui.

Era o zi liniştită, senină şi însorită; bătrânul Jolyon venise cu coşul trăsurii lăsat, de la Park Lane până la Stanhope Gate. Şezuse rezemat de pernele capitonate şi, trăgând ultimele fumuri din ţigara lui de foi, observase cu plăcere prospeţimea aerului rece, forfoteala trăsurilor şi a oamenilor; vioiciunea neobişnuită, aproape pariziană, pe care prima zi frumoasă o aduce pe străzile Londrei, după o perioadă de ceaţă sau ploaie. Şi se simţise atât de fericit, cum nu mai fusese de luni de zile. Uitase de mărturisirea pe care trebuia să i-o facă lui June; acum avea perspectiva de a trăi în viitor cu fiul său şi mai ales cu nepoţii lui (chiar în acea dimineaţă avea întâlnire cu tânărul Jolyon la clubul "Hotch Potch" pentru a rediscuta planurile); şi apoi mai era şi emoţia plăcută pe care i-o dădea întâlnirea cu James, viitoarea victorie asupra lui şi asupra "proprietarului" în chestiunea cumpărării casei.

Porunci să se ridice coşul trăsurii. Inima lui nu era dispusă să vadă veselie, şi apoi nu se cuvenea ca membrii familiei Forsyte să fie văzuţi în trăsură cu un inspector de poliţie.

În trăsură inspectorul vorbi din nou despre moarte:

— Ceaţa nici nu era prea deasă în locul acela. Vizitiul spune că domnul ar fi avut timp să vadă încotro merge, căci venea drept înspre el. Se pare că o ducea foarte greu; în locuinţa lui am găsit mai multe bilete de amanet, contul pe care-l avea la bancă era depăşit, şi apoi mai este şi procesul acela din ziarele de azi. Ochii lui reci, albaştri, îşi plimbau privirea de la unul la altul din cei trei Forsyte din trăsură.

Bătrânul Jolyon, din colţul lui, urmărea totul. Văzu cum faţa fratelui său se schimbă, cum se adânceşte pe ea expresia aceea îngândurată şi neliniştită. La cuvintele rostite de inspector reînviară fireşte toate îndoielile şi temerile lui I James. O ducea... greu, bilete de amanet... contul depăşit!

Toată viaţa lui, aceste cuvinte au reprezentat un coşmar de care s-a ţinut departe; de aceea, bănuiala de sinucidere devenea din ce în ce mai valabilă — acea primejdioasă bănuială care nu trebuie admisă cu nici un preţ. Căuta privirea fiului său dar Soames, cu ochii lui de linx, taciturn, nemişcat, nu-i răspunse. Iar bătrânul Jolyon, care îi urmărea, ghici că cei doi sunt legaţi între ei pentru apărarea reciprocă. Deodată îl cuprinse dorinţa covârşitoare de a avea pe fiul său alături de el, ca şi cum această vizită la trupul neînsufleţit al acelui om ar fi fost o bătălie pe care ar trebui să o ducă singur împotriva acestor doi. În creierul lui frământa neîncetat gândul cum ar putea scoate din cauză numele lui June. James avea drept sprijin pe fiul său! De ce n-ar trimite şi el după Jo?

Scoase portofoliul şi scrise cu creionul următoarele:

"Vino imediat. Am trimis trăsura să te ia".

La coborâre dădu cartea de vizită vizitiului, spunându-i să meargă cât poate de iute la clubul "Hotch Potch", iar dacă domnul Jolyon Forsyte este acolo, să-i dea biletul şi să-l aducă îndată aici. Dacă n-a sosit încă la club, să-l aştepte până va veni.

Urcă scările încet, în urma celorlalţi, sprijinindu-se în umbrelă, apoi se opri un moment pentru a răsufla. Inspectorul zise:

— Aceasta este morga, domnule. Dar nu vă grăbiţi.

În încăperea pustie, cu pereţii spoiţi în alb, în care nu pătrundea decât o rază de soare ce se întindea de-a lungul podelei fără praf, zăcea o

formă de om acoperită cu un cearşaf. Cu o mână mare şi sigură, inspectorul apucă marginea cearşafului şi îl dădu la o parte. O faţă, fără vedere, privea în sus spre ei, şi de fiecare parte a acestei feţe fără vedere, sfidătoare, cei trei Forsyte îşi ţineau privirile aţintite în jos. În fiecare dintre ei se ridicau şi coborau valuri de emoţii ascunse, temeri şi milă, întocmai cum se înalţă şi coboară valurile vieţii, ale căror lovituri nu-l mai pot atinge pe Bosinney, izolat pe veci între aceşti pereţi albi. Şi pornirile firii fiecăruia dintre ei — acest izvor ciudat şi puternic, care face ca fiecare clipă omul să simtă şi să gândească altfel decât toţi semenii săi — le-au impus atitudini interioare diferite. Astfel fiecare stătea despărţit de celălalt, deşi atât de aproape unul de altul — singur în faţa morţii, tăcut, cu ochii în pământ.

Inspectorul întrebă în şoaptă:

— Îl identificaţi, domnule?

Bătrânul Jolyon îşi înălţă capul şi făcu semn de aprobare. Se uită la James care stătea în faţa lui, înalt şi slab, aplecat asupra mortului, cu obrazul aproape negru de înroşit ce era, cu ochii cenuşii încordaţi, şi la Soames, cu obrazul alb ca varul, tăcut, alături de tatăl său. Şi tot ceea ce simţise el împotriva acestor doi bărbaţi se risipi ca fumul în faţa chipului livid şi prelung al Morţii. De unde vine, cum vine... Moartea? Bruscă răsturnare a tot ce fusese înainte: te împinge orbeşte pe o cale care duce, unde? Se stinge focul în întuneric! Toţi oamenii trebuie să treacă prin această grea şi nemiloasă nimicire, iar ochii lor trebuie să fie limpezi şi plini de curaj până la sfârşit! Deşi nu sunt decât nişte insecte mici şi neînsemnate! Iar ochii bătrânului Jolyon avură o licărire căci Soames, după ce spuse încet câteva vorbe inspectorului, ieşi tiptil. Dar brusc, James ridică ochii. În privirea lui bănuitoare şi tulburată era o stranie rugăminte, parcă spunea: "Ştiu că nu-mi pot măsura puterile cu tine". Şi, căutându-şi

batista, o scoase şi îşi şterse fruntea; apoi, se aplecă trist şi zdrobit în faţa mortului, se întoarse şi ieşi cu paşi grăbiţi.

Bătrânul Jolyon stătea stană de piatră, cu ochii aţintiţi asupra trupului neînsufleţit. Cine poate spune la ce se gândea? S-o fi gândit la el însuşi, la vremea când era tot atât de tânăr ca acest mort din faţa lui? La el însuşi când începuse lupta, acea luptă lungă, lungă, pe care a dus-o cu atâta drag; pentru acest tânăr lupta se sfârşise înainte de a începe cu adevărat! La nepoata lui cu nădejdile zdrobite? La cealaltă femeie? La întâmplarea aceasta stranie şi nefericită? La ironia profundă şi amară a acestui sfârşit? Dreptate! Nu există dreptate pentru oameni, căci trăiesc pe veci în întuneric!

Sau poate, cu filozofia lui, gândea: "Mai bine-i să scapi de toate! Mai bine-i să pui capăt vieţii, ca acest biet tânăr..."

Cineva îl atinse pe braţ.

O lacrimă izvorî şi îi udă geana.

— Tu eşti? Nu mai am ce face aici. E mai bine să plec. Vino la mine, Jo, cât poţi de repede, îi zise şi, cu capul plecat, ieşi.

Acum era rândul tânărului Jolyon să stea lângă mort. În jurul acestui trup întins pe jos, i se păru că vede întreg neamul Forsyte, prosternat, fără suflare. Lovitura căzuse prea neaşteptat.

Forţele care stau la baza fiecărei tragedii — forţe neînduplecate ce acţionează pe căi întortocheate pentru îndeplinirea scopului final — s-au întâlnit şi contopit într-o lovitură de trăsnet care a doborât victima şi a întins la pământ pe toţi cei din preajma ei.

Şi tânărul Jolyon părea că îi vede pe toţi, aşa, culcaţi la pământ în jurul trupului lui Bosinney.

Rugă pe inspector să-i spună tot ceea ce se întâmplase, iar acesta, ca omul care nu are în fiecare zi o asemenea ocazie, povesti din nou, cu amănunte, faptele care se cunoşteau.

— Totuşi, domnul meu, aici este mai mult decât se vede cu ochii. Eu, în ceea ce mă priveşte, nu cred în sinucidere şi nici într-un accident propriu-zis. Mie mi se pare mai degrabă că omul era sub stăpânirea unei emoţii puternice, care l-a făcut să nu ţină seama de nimic din ceea ce se petrece în jurul lui. Poate că dumneavoastră puteţi deduce ceva din acestea.

Scoase din buzunar un mic pachet pe care-l puse pe masă. Îl desfăcu cu grijă şi scoase o batistă de damă, îndoită şi prinsă cu un ac decolorat, de aur veneţian, cu piatra căzută din montură. Un parfum de violete uscate umplu nările tânărului Jolyon.

— Am găzit-o în buzunarul de sus al hainei, spuse inspectorul: numele fusese tăiat!

Tânărul Jolyon răspunse încurcat:

— Cred că nu-ţi pot fi de nici un ajutor! Dar în mintea lui apăru faţa acelei femei din Grădina Botanică, care se luminase, tremurând de bucurie, la venirea lui Bosinney. Se gândea la ea mai mult decât la fiica lui, mai mult decât la oricare altul — la ea, cu privirea ei suavă şi întunecată, la faţa ei gingaşă şi pasivă, aşteptându-l pe acest om mort, aşteptându-l poate chiar şi în clipa aceea, liniştită şi senină, pe o bancă însorită.

Plecă trist de la spital şi, în timp ce mergea spre casa tatălui său, se gândea că moartea aceasta va dezbina familia Forsyte. În ciuda apărării lor, această lovitură izbise drept în miezul arborelui lor. Poate că, aparent, va înflori ca şi până acum, păstrându-şi chipul îndrăzneţ în ochii Londrei, dar trunchiul era mort, uscat de acelaşi trăsnet care l-a doborât pe Bosinney. Iar acum îi vor lua locul vlăstare tinere care vor fi, fiecare la rândul lui, un paznic al simţului de proprietate.

Frumoasă pădure aceasta, a neamului Forsyte! gândea tânărul Jolyon — cel mai sănătos lemn din ţara noastră!

În ceea ce priveşte cauza acestei morţi — nu încape nici o îndoială că familia va respinge din răsputeri orice bănuială de sinucidere. Prea era compromiţătoare. O vor lua drept un accident, o lovitură a soartei. Iar în sufletul lor o vor socoti chiar drept o intervenţie a Providenţei, în favoarea lor, o pedeapsă pentru Bosinney. Căci el a pus în primejdie cele mai scumpe bunuri ale lor; punga şi căminul! Şi vor pomeni poate despre "acel nefericit accident al tânărului Bosinney" dar, mai degrabă, nici nu-l vor pomeni — tăcerea e mai bună!

În ceea ce îl privea pe el, socotea că referinţele date de birjarul omnibuzului nu au prea mare valoare. Căci nici un îndrăgostit nu se sinucide pentru ca nu are bani. Şi apoi Bosinney nu era omul care să facă atâta caz de o criză financiară. Astfel, în timp ce şi el respingea teoria sinuciderii, chipul lui Bosinney mort apăru limpede de tot în faţa lui. S-a dus când vara vieţii lui era în toi — şi gândul că un accident îl doborâse pe Bosinney în plin avânt al pasiunii sale îl întrista pe tânărul Jolyon mai mult ca orice.

Apoi, în închipuirea lui apăru căminul lui Soames, aşa cum era în momentul acela şi aşa cum va fi de acum înainte. Strălucirea limpede şi nemiloasă a trăsnetului şi-a aruncat lumina peste oase goale, ce rânjesc pustii: carnea ce le învelea s-a dus...

Bătrânul Jolyon şedea singur în sufrageria din Stanhope Gate. Fiul său intră. Şedea în fotoliul lui cu speteaza înaltă, părea ostenit. Ochii îi rătăceau de jur-împrejur, pe pereţi, la naturile moarte, şi la capodopera colecţiei sale, *Bărci pescăreşti olandeze în apusul soarelui;* dar parcă privea propria lui viaţă cu nădejdile, reuşitele şi înfăptuirile ei.

— Ah, Jo! Tu eşti! I-am spus sărmanei June! Draga de ea! Dar încă nu s-a terminat, durerea celeilalte abia începe. Te duci la Soames? Sunt

convins că şi-a făcut-o cu mâna ei; totuşi, nu pot suporta gândul că e închisă acolo — singură de tot. Şi, ridicându-şi mâna slabă, plină de vine, strânse pumnul.

Capitolul IX
ÎNTOARCEREA LUI IRENE

După ce i-a lăsat pe James şi pe bătrânul Jolyon la morga spitalului, Soames porni cu paşi mari, năuc, de-a lungul străzilor.

Evenimentul tragic al morţii lui Bosinney schimba faţa întregii situaţii. Nu mai avea sentimentul că orice clipă pe care o pierde îi poate deveni fatală; iar până nu se termină ancheta, nimeni nu trebuie să afle despre plecarea lui Irene; era primejdios.

În dimineaţa aceea se sculase devreme, înainte să fi trecut factorul poştal, de aceea scoase el însuşi corespondenţa din cutia de scrisori. Cu toate că nu era nici o veste de la Irene, profită de ocazie şi-i spuse lui Bilson că doamna e plecată la mare şi că, probabil, va pleca şi el de sâmbătă până luni. Astfel, avea timp să se reculeagă şi să nu cruţe nici o strădanie în căutarea ei.

Dar acum, moartea lui Bosinney — această moarte stranie, la a cărei amintire simţea parcă un fier roşu sfredelindu-i inima, dar care, în acelaşi timp, îi ridica parcă şi o mare greutate de pe suflet — îl împiedica să facă demersuri; nu ştia deci cum să-şi petreacă ziua. Hoinări încoace şi încolo pe străzi, uitându-se la faţa fiecărui trecător: sute de temeri îl chinuiau.

Şi cum hoinărea aşa, se gândi la acela pentru care hoinăreala şi goana s-au sfârşit, la acela care niciodată nu va mai da târcoale casei lui.

Chiar în după-amiaza aceea trecu pe lângă afişele ziarelor care anunţau identitatea omului

mort în accident, şi cumpără ziarele pentru a citi ceea ce spuneau. Dacă ar fi putut, le-ar fi închis gura tuturor. Se duse în City şi petrecu multă vreme acolo, sfătuindu-se cu Boulter.

În drum spre casă, trecând pe la ora patru şi jumătate prin faţa lui Jobson, se întâlni cu George Forsyte, care îi întinse un ziar de seară, zicând:

— Iată! Ai văzut ce scrie despre sărmanul "Pirat"?

Soames răspunse, rece ca piatra:

— Da.

George se uită fix la el. Niciodată nu-l iubise pe Soames, iar acum îl socotea răspunzător de moartea lui Bosinney. Soames l-a răpus — l-a răpus prin actul său de proprietate, din pricina căruia "Piratul" şi-a pierdut minţile şi a alergat, în neştire, în după-amiaza aceea fatală.

"Bietul băiat", gândea el, "era atât de nebun de gelozie, atât de înnebunit de dorinţa de răzbunare, încât n-a auzit omnibuzul venind prin ceaţa aceea infernală".

Soames l-a răpus! Iar în ochii lui George se putea citi această sentinţă.

— Ăştia vorbesc despre sinucidere, zise în cele din urmă. Dar nu mi se pare verosimil.

Soames dădu din cap şi mârâi:

— Un accident.

George strânse ziarul în pumnul încleştat şi îl vârî în buzunar. Nu s-a putut reţine de a nu mai da o lovitură de adio.

— Hm? Totul e în ordine acasă? Aştepţi oare vreun mic Soames?

Cu faţa albă ca treptele din faţa prăvăliei lui Jobson, cu o buză ridicată de parcă ar fi vrut să muşte, Soames ţâşni de lângă el şi dispăru.

Ajuns acasă, deschise uşa cu cheia lui şi intră în micul vestibul, în care lumina era aprinsă. Ochii lui se opriră imediat asupra umbrelei cu mâner de aur a soţiei sale, aşezată pe scrinul negru de stejar. Smulse blana de pe el şi fugi în salon.

Perdelele erau trase ca pentru seară, în cămin ardeau, cu o flacără vie, buşteni de cedru şi în lumina lor o văzu pe Irene şezând în colţul ei obişnuit, pe canapea. Închise uşa încetişor şi merse spre ea. Ea nu se clinti: parcă nici nu-l vedea.

— Te-ai întors? îi zise. De ce stai în întuneric?

Apoi zări obrazul ei, atât de alb şi nemişcat, de parcă sângele nu-i mai curgea în vine. Iar ochii păreau enormi, ca ochii cafenii, mari, holbaţi de spaimă, ai unei buhne.

Învăluită în blana ei cenuşie, lipită de pernele canapelei, era stranie, semăna cu o buhnă, lipită cu penele ei moi de gratiile cuştii în care era închisă. Ţinuta ei semeaţă şi suplă dispăruse, ca şi cum ar fi fost sleită după o mare osteneală; ca şi cum nu mai avea pentru ce să fie frumoasă, suplă şi semeaţă.

— Deci, te-ai întors, repetă el.

Ea nu ridică ochii, nu scoase nici o vorbă, iar lumina flăcărilor din cămin se juca peste obrazul ei încremenit.

Deodată încercă să se ridice, dar el o opri; abia atunci a înţeles Soames totul.

Se întorsese ca un animal rănit de moarte, neştiind încotro s-o apuce, neştiind ce face. Era destul să te uiţi la faţa ei ascunsă în blană.

Atunci s-a convins că Bosinney a fost amantul ei; atunci a priceput că citise şi ea anunţul morţii lui — poate că, întocmai cum făcuse şi el, a cumpărat chiar la un colţ de stradă, bătut de vânturi, un ziar şi l-a citit. Deci, s-a întors de bunăvoie în cuşca din care atât a dorit să scape — şi realizând înspăimântătoarea semnificaţie a acestei reveniri îi veni să strige: "Pleacă din casa mea, cu trupul acesta pe care-l urăsc, pe care-l iubesc! Scoate din casa mea această faţă albă şi chinuită, atât de dură şi atât de suavă. Du-te de aici până ce nu le zdrobesc. Piei din ochii mei; pleacă să nu te mai văd niciodată!"

Şi, la acele cuvinte nerostite, i se păru că o vede ridicându-se şi plecând ca o femeie care se luptă să se trezească dintr-un vis îngrozitor — ridicându-se şi ieşind afară, în întuneric, în frig, fără a se gândi la el, ba chiar fără a băga de seamă că el e de faţă.

Atunci strigă dezminţind ceea ce nu rostise:

— Rămâi aici, nu pleca!

Apoi, întorcându-se cu spatele la ea, se aşeză în fotoliul său obişnuit, de cealaltă parte a căminului.

Şezură în tăcere.

Soames se gândea: "Pentru ce toate acestea? De ce trebuie să sufăr eu atât? Ce-am făcut eu oare? Nu e vina mea!" Apoi se uită din nou la ea, ghemuită ca o pasăre lovită de un glonte, o pasăre care trage să moară, al cărei sărman piept gâfâie pe măsură ce aerul îl părăseşte, şi care te priveşte cu sărmanii ei ochi, pe tine cel care ai tras în ea, cu o căutătură liniştită, blândă, fără vedere, luându-şi rămas bun de la tot ce este bun — de la soare, de la aer şi de la perechea ei.

Şezură un timp, în lumina focului, în tăcere, de o parte şi de alta a căminului.

Iar mirosul buştenilor de cedru, care-i plăcea atât de mult lui Soames, părea că-l strânge de gât. Nu-l mai putea suporta şi ieşi în vestibul, unde smuci uşa şi o deschise larg, pentru a înghiţi aerul rece care intra. Apoi aşa, fără pălărie sau palton, ieşi în scuar.

Pe lângă zăbrelele grădinii se târa o pisică pe jumătate moartă de foame, care se frecă de el, iar Soames gândi: "Suferinţă! Când o să înceteze oare suferinţa mea?"

Peste drum, la o poartă, un bărbat pe care-l cunoştea, cu numele de Rutter, îşi ştergea picioarele şi parcă zicea: "Aici eu sunt stăpân". Soames trecu înainte.

De departe, prin aerul curat, răsunau clopotele bisericii în care se cununase cu Irene. Iar cântecul

lor, care chema pe credincioşi la slujba de advent, plutea deasupra zgomotului străzii. Simţea nevoia să bea o băutură tare, ceva care să-l amorţească în indiferenţă sau să-i aprindă furia. Numai de s-ar putea rupe de sine însuşi, numai de-ar putea scăpa din această plasă pe care, pentru prima dată în viaţă, o simţea în jurul lui. Numai de-ar putea ceda în faţa acestui gând: "Divorţează — dă-o afară! Ea te-a uitat. Uit-o şi tu pe ea!"

Numai de-ar putea ceda ideii: "Las-o să plece — a suferit destul!"

Numai de-ar putea ceda dorinţei: "Fă din ea o sclavă — doar e la cheremul tău!"

Numai dac-ar putea ceda măcar gândului ce-i venise pe neaşteptate: "Ce importanţă au toate acestea?" De-ar putea uita de sine numai o clipă, de-ar putea uita că ceea ce făcuse avea importanţă, de-ar putea uita că, oricum ar proceda, va trebui să sacrifice ceva.

Ah, măcar de-ar putea săvârşi un act necugetat!

Nu putea uita nimic; nu putea ceda nici unui gând, nici unei închipuiri, nici unei dorinţe. Totul era prea grav; o cuşcă ce nu se poate sparge şi în care stă strâns legat.

Mai departe, la marginea scuarului, vânzătorii de ziare îşi ofereau marfa, şi strigătele lor îndrăcite se amestecau, ascuţite, cu sunetul clopotelor de la biserică.

Soames îşi astupă urechile. Ca fulgerul îi trecu prin minte gândul că dacă, din întâmplare, nu Bosinney, ci el ar zăcea mort, Irene, în loc să şadă acolo, ghemuită, ca o pasăre lovită de glonte, cu ochii aceia care trag să moară, ar...

Ceva moale se atinse de picioarele lui, pisica se freca de el. Un hohot de plâns izbucni din pieptul lui Soames atât de puternic, încât îl scutură din creştet până-n tălpi. Apoi din nou se făcu linişte în întunericul în care parcă fiecare casă se

uita fix la el, fiecare casă cu un stăpân şi o stăpână a ei, şi cu o tainică poveste de fericire sau durere.

Şi deodată, văzu că uşa casei lui e deschisă şi că în lumina uşii de la vestibul se conturează silueta neagră a unui bărbat ce stătea cu spatele spre el. Iarăşi i se strânse inima; merse tiptil până lângă el.

Văzu blana lui azvârlită peste scrinul de stejar, covoarele persane, vasele de argint, şirul de porţelanuri rezemate de perete şi acest necunoscut care stătea în uşă.

Întrebă pe un ton aspru:

— Ce doreşti, domnule?

Străinul se întoarse. Era tânărul Jolyon.

— Uşa era deschisă, îi zise. Pot s-o văd un minut pe soţia ta? Am să-i spun ceva.

Soames îi aruncă peste umăr o privire ciudată.

— Soţia mea nu poate primi pe nimeni, mârâi mânios.

Tânărul Jolyon îi răspunse politicos:

— N-o reţin decât un minut.

Soames trecu prin faţa lui şi îi închise calea.

— Nu poate primi pe nimeni, îi zise din nou.

Tânărul Jolyon privi peste el, înspre salon, iar Soames se întoarse. În uşa salonului stătea Irene, cu ochii sălbatici, arzători, cu buzele întredeschise şi braţele întinse. Când îi văzu pe cei doi bărbaţi, lumina de pe obrazul ei se stinse, braţele îi căzură; rămase împietrită.

Soames se întoarse, întâlni ochii oaspetelui său şi văzând privirea lor, fără să vrea, mârâi. Apoi schiţă din buze o urmă de zâmbet.

— Aceasta este casa mea, îi zise: eu îmi văd singur de treburile mele. Ţi-am spus o dată — îţi spun încă o dată: nu primim pe nimeni.

Şi trânti uşa în faţa tânărului Jolyon.

—-----------------------

PREFAŢA AUTORULUI

Forsyte Saga e titlul pe care-l hotărâsem pentru partea denumită "Proprietarul"; dar l-am adoptat apoi pentru întreaga colecţie de cronici a familiei Forsyte, din pricina dârzeniei forsyteiene care se află în noi toţi. În ceea ce priveşte cuvîntul Saga, se poate obiecta că el cuprinde un element eroic şi că în aceste pagini lipseşte eroismul. Dar eu îl folosesc cu ironia cuvenită şi chiar dacă în această lungă povestire descriu o epocă de aur, cu oameni îmbrăcaţi în redingotă şi falbală, totuşi focul conflictelor puternice există. Trecând peste staturile uriaşe şi setea de sânge a vremurilor străvechi, aşa cum au străbătut ele până la noi în basme şi legende, oamenii din vechile Saga erau, fără îndoială, asemeni celor din neamul Forsyte. Aveau acelaşi instinct de proprietate şi erau tot atât de dezarmaţi în faţa tulburărilor pe care le produc Frumuseţea şi Pasiunea, ca şi Swithin, Soames, sau chiar ca tânărul Jolyon. Iar dacă în zilele care au fost odată ca niciodată par să fi răsărit din lumea legendară figuri eroice care nu seamănă aidoma cu un Forsyte din Epoca Victoriană, putem totuşi fi convinşi că şi atunci, ca şi acum, instinctul de trib a fost forţa primordială, că noţiunile "familie", "cămin" şi "proprietate" aveau aceeaşi însemnătate pe care o au şi azi, în ciuda tuturor strădaniilor actuale de "a le înlătura".

Atât de mulţi au scris şi pretins că familiile lor au fost modelul după care am descris neamul Forsyte, încât se poate crede că acesta e o specie tip. Obiceiurile se schimbă, moda evoluează, iar "Casa lui Timothy din Bayswater Road" devine un cuib în care, în afară de cele esenţiale, se petrec lucruri de necrezut pentru noi; şi niciodată nu ne va fi dat să vedem cu ochii noştri aşa ceva, după cum nu vom mai întâlni nici oameni ca James sau bătrânul Jolyon. Şi totuşi, dările de seamă ale societăţilor de asigurare şi sentinţele judecătoreşti ne conving, pe zi ce trece, că paradisul nostru

pământesc nu este decât un domeniu bogat în care se furişează aceiaşi intruşi sălbatici, Frumuseţea şi Pasiunea, răpindu-ne de sub nas tot ceea ce ni se pare ferm şi aşezat. După cum e sigur că un câine va lătra la o muzică de fanfară, tot atât de sigur este că ceea ce e esenţial în Soames, ca şi în fiecare dintre noi, se va răzvrăti împotriva destrămării care pluteşte în preajma societăţii.

"Lăsaţi Trecutul mort să-şi îngroape morţii", ar fi o zicală mai potrivită dacă trecutul ar muri vreodată... Dăinuirea Trecutului este una din acele binecuvântări tragicomice, pe care fiecare Nouă Epoca o reneagă, susţinând neîndoielnicul ei drept de a fi cu desăvârşire nouă. Dar nici o epocă nu a fost destul de nouă pentru a avea dreptul să fie numită nouă! Firea omenească, sub cerinţele şi veşmintele ei schimbătoare, este şi va rămâne foarte asemănătoare cu aceea a unui Forsyte şi, la urma urmei, omul ar putea fi un animal chiar şi mai rău decât este.

Dacă privim în urmă la Epoca Victoriană, al cărei apogeu, declin şi "cădere" sunt oarecum înfăţişate în *Forsyte Saga*, vedem azi, că, de fapt, am căzut din lac în puţ. Ar fi greu să motivăm afirmaţia că starea Angliei era mai bună în anul 1913 decât în 1886, când neamul Forsyte se reunise la bătrânul Jolyon pentru a sărbători logodna lui June cu Philip Bosinney. Iar în anul 1920, când clanul s-a adunat din nou, pentru a binecuvânta căsătoria lui Fleur cu Michael Mont, Anglia, falită, se găsea, desigur, într-o stare de lâncezeală, după cum în al optulea deceniu al veacului trecut, starea ei era prea rigidă şi dădea procente prea mici. Dacă aceste cronici ar fi fost un studiu cu adevărat ştiinţific al trecerii de la o epocă la alta, atunci ar fi trebuit să insist mai mult asupra unor factori ca: invenţia bicicletei, automobilului, avionului, apariţia ziarelor ieftine, declinul vieţii rurale, dezvoltarea oraşelor sau naşterea cinematografului. Fapt este că oamenii nu

sunt în stare să domine propriile lor invenţii, ci caută să se adapteze cât se poate mai bine la noile condiţii create de aceste invenţii.

Dar această lungă povestire nu este un studiu ştiinţific al unei epoci, ea este mai degrabă o descriere amănunţită a tulburării pe care Frumuseţea o produce în vieţile oamenilor.

Figura lui Irene — după cum probabil va observa cititorul — nu apare decât prin impresiile pe care le produce asupra celorlalte fiinţe. Ea întruchipează Frumuseţea tulburătoare, care se ciocneşte de o lume preocupată de avere.

Cititorii, care au trecut cu anevoie prin apele sărate ale acestei Saga, înclină să aibă din ce în ce mai multă milă pentru Soames şi cred că astfel vor ajunge în conflict cu fantezia creatorului său. Dar nici vorbă de aşa ceva! Si autorului îi este milă de Soames, tragedia vieţii lui este foarte simplă, independentă de voinţa omului, tragedia de a nu putea fi iubit şi de a avea, în acelaşi timp, obrazul destul de subţire pentru a-şi da seama de acest fapt. Nici chiar Fleur nu-l iubeşte pe Soames aşa cum simte el că ar trebui să fie iubit. Iar compătimind pe Soames, se prea poate ca cititorii să fie porniţi împotriva lui Irene. Ei socotesc că, la urma urmei, Soames nu era băiat rău, nu era vinovat cu nimic, că ea ar fi trebuit să-l ierte şi aşa mai departe! Dar prin această părtinire, ei pierd din vedere cel mai simplu adevăr care stă la baza întregii povestiri: că într-o legătură în care unuia dintre parteneri îi lipseşte cu desăvârşire şi în mod absolut atracţia sexuală, nu există milă, raţiune, simţ al datoriei sau vreun alt sentiment care să poată înfrânge o repulsie naturală. Dacă ar trebui s-o înfrângă ori ba, este îrt afara discuţiei, căci în realitate ea n-o înfrânge niciodată. Iar când Irene pare dură şi nemiloasă — ca în Bois de Boulogne sau "Goupenor Gallery" — ea este doar înţeleaptă şi realistă, ştiind că cea mai mică concesie nu este

decât cea din urmă treaptă care precedă repulsia covârşitoare, cu neputinţă de trecut.

Criticând ultima fază din Saga, cititorul poate obiecta că Irene şi Jolyon — cei doi răzvrătiţi împotriva proprietăţii — exercită dreptul lor de proprietate asupra fiului lor Jon. Dar, într-adevăr, aceasta ar fi hipercriticism faţă de povestire. Căci nici un tată şi nici o mamă n-ar fi îngăduit fiului lor să se căsătorească cu Fleur fără a cunoaşte realitatea, iar realitatea îl face pe Jon să decidă, nu convingerea părinţilor săi. Ba, mai mult decât atâta, convingerea lui Jolyon nu e a lui proprie, ci a lui Irene, pe care ea o exprimă repetând mereu cuvintele: "Nu te gândi la mine, gândeşte-te la tine însuţi!" Faptul că Jon, cunoscând realitatea, înţelege simţămintele mamei sale, poate fi socotit cu greu o mărturie că aceasta, totuşi, face parte din neamul Forsyte.

Dar, cu toate că *Forsyte Saga* are ca temă principală impetuozitatea cu care Frumuseţea şi dorinţa de Libertate lovesc într-o lume preocupată de avere, nu i se poate tăgădui rolul de a conserva, îmbălsămând-o, marea burghezie. Aşa după cum vechii egipteni aşezau împrejurul mumiilor cele necesare pentru o viaţă viitoare, m-am străduit şi eu să pun, alături de figurile Mătuşilor Ann, Juley şi Hester, ale lui Timothy şi Swithin, a bătrânului Jolyon, a lui James şi ale fiilor lor, ceva care să le asigure o fărâmă de viaţă în viitor, puţin balsam în viaţa zbuciumată a unui "Progres" care destramă totul.

Dacă marea burghezie, împreună cu alte clase, este sortită a "merge înainte" spre amorfism, iat-o conservată în aceste pagini, expusă sub sticlă, pentru ca toţi cei care se perindă prin marele şi prost organizatul muzeu al Literaturii s-o poată privi. Aici odihneşte marea burghezie conservată în propria ei zeamă: Instinctul de Proprietate.

1922

[1] Monedă englezească de aur, valorând 25 de şilingi

[2] Demodat (fr.).

[3] Învăţâmântul special pe care nu-l frecventau decât tinerii din aristocraţie.

[4] 1A douăsprezecea parte dintr-un şiling

[5] *Marie-Sophie Taglioni* (1804-1884), celebră dansatoare franceză

[6] *Sorrow* înseamnă supărare

[7] *Padland* poate fi interpretat ca "îmbuibare".

[8] itlu de nobleţe, care conferea denumirea de *Sir*

[9] Celebru poem al poetului englez John Milton (1608--l674).

[10] Poem de Byron (1788-1824).

[11] Cruşon cu şampanie

[12] *The light Brigade,* Brigada uşoară, unitate din armata britanică, despre care Tennyson a scris o celebră poezie.

[13] Este vorba de Hyde Park, cartier al aristocraţiei engleze

[14] *O barcă, o barcă, până la podul plutitor,*
Să trecem dincolo ţi să petrecem.
Să râdem, să chefuim şi să bem sherry!

[15] Q.C, Consilier regal, titlu onorific acordat celor mai de seamă avocaţi.

[16] Boucher, François (1703-1770), pictor francez, reprezentant al unei maniere academice, convenţionale.

[17] Watteau, Antoine (1684-1721), unul dintre cei mai mari pictori şi decoratori din Franţa.

[18] *Vie împărăţia femeilor*

[19] Mănuşi cu un singur deget, pentru degetul mare, şi acoperind numai prima falangă a celorlalte degete.

[20] Turner, William (1775-1851), celebru pictor şi gravor englez

[21] Şcoală peisagistică realistă care a luat naştere în Franţa la jumătatea secolului al XlX-lea

[22] Corot Camille (1796-1875), celebru pictor peisagist francez

[23] Personaj din *David Copperfleld,* de Ch. Dickens

Table of Contents

Table of Contents